

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ
ασφάλεια
ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ιωάννης Στ. Παπαδόπουλος

3η έκδοση

Ι. Στ. Παπαδόπουλος

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ **ασφάλεια** ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Περισσότερη
ασφάλεια
στα σχολεία

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ασφάλεια ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ένα εργαλείο Πρόληψης ατυχημάτων

3η έκδοση

Ιωάννης Στ. Παπαδόπουλος
*τ. Αναπληρωτής Καθηγητής Ιατρικής,
Υπεύθυνος του Τομέα Πρόληψης Ατυχημάτων
του ΕΚΑΒ (1987-2003)*

Με την ευγενική χορηγία

Οι φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο του συγγραφέα. Επιτρέπεται η χρησιμοποίηση εικόνων και στοιχείων για επιστημονικούς ή διδακτικούς σκοπούς με την άδεια του συγγραφέα και του χορηγού, με απλή αναφορά στην πηγή. Σε διαφορετικές περιπτώσεις απαιτείται έγγραφη άδεια από συγγραφέα και χορηγό.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

1η έκδοση 2002

2η έκδοση 2005 – ISBN: 960887330-4

3η έκδοση 2015 Copyright © Ι. Στ. Παπαδόπουλος

Χαλκίδος 22Α, 111 43, Αθήνα
Τηλ.: 210 2591111

ISBN: 978-960-583-105-9

Για την Άννα, τον Νίκο και τον Μάρκο

Für Anna, Nikos und Markos

Ευχαριστώ τον συνάδελφο Δ. Κρεντήρη για την πολύτιμη συνεργασία του στον έλεγχο σχολικών συγκροτημάτων και για την συνεχή ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων και πληροφοριών.

Ευχαριστώ, επίσης, τη Γερμανική Ομοσπονδιακή Ένωση Ασφαλιστικών Ταμείων Ατυχημάτων (Bundesverband der Unfallkassen - München) για την ευγενική παραχώρηση γνώσεων και ορισμένων απεικονίσεων από τις πολύτιμες εκδόσεις της. Όπου αυτό συμβαίνει, υπάρχει βιβλιογραφική παραπομπή.

Ich danke den Bundesverband der Unfallkassen -Gesetzliche Unfallversicherung (Fockensteinstrasse 1, D81539 München) für die freundliche Überlassung von Erkenntnissen und Abbildungen aus seiner Schriftreihe über Unfallschutz in Schulen. An den entsprechenden Stellen ist dies bibliographisch angegeben (auf Seiten 89, 90, 92, 94, 98, 102).

Το πρόγραμμα ΦΑΟΣ

Η πρώτη έκδοση του βιβλίου «Περισσότερη ασφάλεια στα σχολεία» πραγματοποιήθηκε το 2002 στο πλαίσιο του προγράμματος ΦΑΟΣ (Φροντίδα – Αγωγή – Οργάνωση – Συμμετοχή), μιας πρωτοβουλίας της εταιρίας TITAN σε συνεργασία με επιχειρήσεις των Πατρών και δημόσιους φορείς εκπαίδευσης, με σκοπό την πρόληψη ατυχημάτων στα σχολεία και την ανάπτυξη νοοτροπίας ασφαλούς διαβίωσης από τη νεαρή ηλικία.

Ξεκίνησε στο Νομό Αχαΐας το 2000 με μια δημόσια «πρόσκληση-δέσμευση» στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης του Τιτάνα, με κύριο στόχο την προώθηση της ιδέας της «συμμετοχικής δράσης» και λειτουργεί ως ανεξάρτητη μη κυβερνητική οργάνωση, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Πρόλογος 2ης έκδοσης

Και η 2η αυτή έκδοση προσφέρει τεκμηριωμένη και δοκιμασμένη γνώση με σκοπό όχι απλά την απόκτησή της αλλά την εφαρμογή της στην καθημερινή σχολική και εκπαιδευτική πρακτική, με τελικό στόχο την πρόληψη των ατυχημάτων σε μαθητές.

Η παρούσα έκδοση είναι ριζικά ανανεωμένη και συμπληρωμένη χωρίς ο όγκος της να καθίσταται μη λειτουργικός. Επειδή η εφαρμογή των όποιων μέτρων πρόληψης μπορεί ενίοτε να οδηγήσει σε αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην τεκμηρίωση και την αξιοπιστία των όσων αναφέρονται.

Χρησιμοποιούνται εκτενώς φωτογραφίες γιατί μας δείχνουν την απίστευτη ορισμένες φορές πραγματικότητα, μας φανερώνουν την επικινδυνότητα που συνεχώς συναντούμε, αλλά σπάνια συνειδητοποιούμε και μας πείθουν για την αναγκαιότητα βελτίωσης.

Ευχαριστώ θερμά τον Όμιλο TITAN για τη χωρίς εκπώσεις συνεχή βοήθειά του και για το σεβασμό που πάντα δείχνει όχι μόνο προς τους εργαζομένους του αλλά και προς τους συνεργαζόμενους με αυτόν. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον κ. Θ. Παπαλεξόπουλο, Σύμβουλο Διοίκησης.

Αθήνα, Ιούνιος 2005

Ι. Στ. Παπαδόπουλος

Πρόλογος 3ης έκδοσης

Έχουν περάσει 10 χρόνια από την προηγούμενη έκδοση. Αυτά τα χρόνια το βιβλίο χρησιμοποιήθηκε, ελπίζουμε αποτελεσματικά, από εκατοντάδες δασκάλων και καθηγητών για να βελτιώσουν την ασφάλεια των μαθητών και μαθητριών τους. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την εκπαίδευση δημοσίων υπαλλήλων σε εβδομαδιαίο πρόγραμμα μετεκπαίδευσης για την αναγνώριση και αντιμετώπιση κινδύνων ατυχημάτων σε σχολικά συγκροτήματα. Το πρόγραμμα οργανώνει με άψογο τρόπο το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) από το 2009. Υπήρξε μια ριζική αναθεώρηση, συμπλήρωση, καθώς και εμπλουτισμός του βιβλίου με νέες γνώσεις και φωτογραφίες. Ελπίζουμε σε μια συνέχιση της αποτελεσματικής χρήσης του βιβλίου για τη μείωση των ατυχημάτων σε σχολικά συγκροτήματα. Προσωπικές εμπειρίες διδασκόντων είναι στον συγγραφέα πάντα ευπρόσδεκτες και επιθυμητές.

Ευχαριστώ τον Όμιλο Τιμέντων TITAN για την πρωτοβουλία και τη χρηματοδότηση και της 3ης έκδοσης, τα στελέχη του, για την πολύτιμη συνεργασία στην έκδοση, και τέλος τον εκδοτικό οίκο ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ Α.Ε. και τους συνεργάτες τους για το άψογο αποτέλεσμα.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2015

Ι. Στ. Παπαδόπουλος

Περιεχόμενα

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
	1.1 Πώς αυτό το βιβλίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά	1
	1.2 Το φροντισμένο περιβάλλον	3
2	ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	5
	2.1 Τροχαία ατυχήματα	5
	2.2 Εργατικά ατυχήματα	10
	2.3 Πυρκαγιές (υποτιμημένος κίνδυνος)	12
	2.4 Πτώσεις (στο επίπεδο βάδισης)	14
	2.5 Πνιγμοί	16
	2.5.1 Ορισμένα στοιχεία παιδικών ατυχημάτων	17
	2.6 Μετά το ατύχημα	18
	2.7 Βιβλιογραφία	19
3	Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ	21
	3.1 Γιατί είναι αναγκαία για τους εκπαιδευτικούς η γνώση της πρόληψης ατυχημάτων	21
	3.2 Αρχές εφαρμοσμένης πρόληψης	26
	3.3 Στόχος: Η δημιουργία νοοτροπίας ασφαλούς συμπεριφοράς	27
	3.4 Όχι ανατροφή παιδιών σε γυάλινο δοχείο!	30
	3.5 Τι είναι και τι δεν είναι πρόληψη	32
	3.6 Το «παρ' ολίγον ατύχημα» (τόσο σημαντικό όσο και το ατύχημα)	32
	3.7 Ο κοινωνικοοικονομικός παράγοντας	33
	3.8 Το παράδειγμα	35
	3.9 «Μα πώς ήταν δυνατόν;»	36
	3.10 Το ατύχημα προγραμματίζεται πολύ πριν συμβεί	37

3.11	Η περιοδική ατονία μέτρων πρόληψης	38
3.12	Η πρόληψη είναι συνολική	38
3.13	Έλεγχος αποτελεσμάτων νέων μέτρων πρόληψης	39
3.14	Βασικά στοιχεία μεθοδολογίας για τον δάσκαλο	39
3.15	Μέτρα σύγκρισης	44
3.16	Βιβλιογραφία	48

4

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ 49

4.1	Ο βασικότερος παράγοντας για την εκπαίδευση: ο δάσκαλος	49
4.2	Βασικά στοιχεία ελέγχου ασφάλειας σχολείων	49
4.3	Κυκλοφοριακή διασφάλιση σχολικών συγκροτημάτων	51
4.3.1	Ιδιαιτερότητες των παιδιών στην κυκλοφορία	52
4.3.2	Για τους/τις μαθητές/μαθήτριες που χρησιμοποιούν ποδήλατα ή μοτοποδήλατα για τη μετάβασή τους στο σχολείο	53
4.3.3	Σημεία προσοχής για πεζούς μαθητές/μαθήτριες (μετάβαση–επιστροφή από σχολείο)	55
4.3.4	Σχολικά σακίδια	56
4.3.5	Μεταφορά παιδιού με όχημα του γονέα	57
4.3.6	Σχολικοί τροχονόμοι	58
4.3.7	Άφιξη–αναχώρηση αυτοκινήτων γονέων	61
4.3.8	Εκπαιδευτικές επισκέψεις στην πόλη	62
4.4	Πυρασφάλεια	63
4.4.1	Γενικά σημεία	63
4.4.2	Ορισμοί (σε σχέση με την πυροπροστασία)	65
4.4.3	Δομική πυροπροστασία (Π.Δ. 71/88 Άρθρο 3)	66
4.4.4	Ενεργητική πυροπροστασία (Π.Δ. 7/88, Άρθρο 4)	67
4.4.5	Μεθόδευση πραγματοποίησης ενεργητικής πυροπροστασίας	67
4.4.6	Πυροσβεστικά μέσα και η χρήση τους	69
4.4.7	Εργασίες συνεργείων επισκευών στο σχολικό συγκρότημα	75
4.4.8	Οδοί διαφυγής	75
4.5	Λεβητοστάσιο (ΦΕΚ 59/89, άρθρο 27, παρ. 2.4.1)	79
4.5.1	Δεξαμενές πετρελαίου (Απόφαση 3046/304, ΦΕΚ 59Δ, 3.2.1989, Άρθρο 2.4.3)	80
4.5.2	Καυστήρας φυσικού αερίου	81

4.6	Φιάλες υγραερίου	82
4.7	Ηλεκτρικό σύστημα	84
4.7.1	Βασικές αρχές ασφάλειας	84
4.7.2	Πρόληψη ηλεκτροπληξίας	85
4.7.3	Φωτισμός κτηρίου	86
4.8	Υαλοπίνακες στο σχολείο	86
4.8.1	Βασικές πληροφορίες	86
4.8.2	Είδη υαλοπινάκων ασφαλείας	89
4.9	Ασφάλεια στην άθληση στο σχολείο	90
4.9.1	Γενικές πληροφορίες	90
4.9.2	Μπασκέτες	91
4.9.3	Βόλεϊ	94
4.9.4	Τέρματα 5×5	96
4.9.5	Στρώματα γυμναστικής	97
4.9.6	Μονόζυγο	98
4.9.7	Πολύζυγο	98
4.9.8	Έδαφος (και σε κλειστό γυμναστήριο)	98
4.9.9	Τοίχοι–Στέγη κλειστού γυμναστηρίου	99
4.9.10	Φύλαξη οργάνων γυμναστικής	100
4.9.11	Αθλητικά παπούτσια	100
4.9.12	Επιθυμητές θερμοκρασίες χώρων (προδιαγραφές ΟΣΚ)	101
4.9.13	Ένδυση – Εμφάνιση	101
4.9.14	Γυαλιά κατάλληλα για αθλητική δραστηριότητα	102
4.9.15	Ο τρόπος εκπαίδευσης	102
4.10	Ο χώρος διαλείμματος - Η αυλή του σχολείου - Εσωτερικοί χώροι	103
4.10.1	Βασικές απόψεις	103
4.10.2	Ατυχήματα στην αυλή του σχολείου	104
4.10.3	Προδιαγραφές του ΟΣΚ	106
4.10.4	Συνοπτικά οι απαιτήσεις στον σχεδιασμό αύλειων χώρων σχολικών συγκροτημάτων	109
4.10.5	Πτώση στο επίπεδο βάρδισης (από τις συχνότερες αιτίες ατυχημάτων)	117
4.10.6	Αμίαντος στο σχολείο	119
4.10.7	Ανελκυστήρες σε σχολεία (δημόσια κτήρια)	119
4.11	Ο χώρος γύρω από το σχολείο	121

4.12	Η αίθουσα πειραμάτων σε σχολεία (αδύνατο σημείο ελληνικών σχολείων)	123
4.12.1	Τομείς ιδιαίτερης προσοχής	123
4.12.2	Χώρος και εξοπλισμός	124
4.12.3	Λειτουργία εργαστηρίου	125
4.12.4	Απόβλητα	126
4.12.5	Πυρασφάλεια	126
4.12.6	Μέσα ατομικής προστασίας	126
4.12.7	Προστασία μηχανημάτων	127
4.12.8	Πρακτικές οδηγίες για τη διενέργεια πειραμάτων και επιδείξεων εφαρμογών	127
4.13	Τεχνικά λύκεια - ΕΠΑΛ	131
4.14	Το σχολικό λεωφορείο	132
4.14.1	Ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις του ελληνικού Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ)	132
4.14.2	Ορισμένες ρυθμίσεις από τον γερμανικό ΚΟΚ (STVO)	133
4.14.3	Ορισμένες διαπιστώσεις και σημεία κανονισμών των Η.Π.Α.	134
4.14.4	Ατυχήματα με σχολικά λεωφορεία	134
4.14.5	Προτάσεις για βελτίωση της ασφάλειας και της άνεσης στη μεταφορά μαθητών	135
4.14.6	Βασικοί κανόνες για οδηγούς και συνοδηγούς σχολικών λεωφορείων (ή μερικά «ποτέ» και μερικές «συμβουλές»)	140
4.14.7	Τροχαίο ατύχημα σχολικού λεωφορείου – Ενέργειες	142
4.15	Άτομα με αναπηρία στα σχολεία (ΑμεΑ)	143
4.15.1	Εισαγωγή	143
4.15.2	Κατασκευές – Προσβασιμότητα	146
4.15.3	Άτομα με προβλήματα όρασης (ΑμΠΟ)	151
4.16	Σχολική εκδρομή (κυρίως πολυήμερες εκπαιδευτικές)	154
4.16.1	Εκδρομές με λεωφορεία–τρένα	155
4.16.2	Απαραίτητα υλικά (υπευθυνότητα σχολείου)	157
4.16.3	Μεταφορά με πλοία	157
4.16.4	Παραμονή σε νησιά ή σε άλλους τόπους	158
4.16.5	Πέντε προϋποθέσεις πολυήμερων μαθητικών εκδρομών	159
4.17	Μαθητές με χρόνια προβλήματα υγείας	159
4.18	Σωματική εξέλιξη και πρόληψη ατυχημάτων	161

4.19	Η επιθετικότητα στα σχολεία	162
4.20	Ποιότητα σχέσεων διδασκόντων	163
4.21	Βιβλιογραφία	163

5

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ 165

5.1	Εισαγωγή	165
5.2	Στόχοι του κειμένου	165
5.3	Βασικές, γενικές αρχές για ασφαλή λειτουργία	167
5.4	Ειδική πληροφόρηση	167
5.5	Γενικές παρατηρήσεις για παιδικές χαρές στην Ελλάδα	175
5.6	Λούνα παρκ – Βασικές οδηγίες για γονείς	176
5.7	Βιβλιογραφία	178

6

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΕΚΤΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ 179

6.1	Η ζώνη ασφαλείας σε αυτοκίνητα και τα μυστικά της	179
6.2	Κράνος προστασίας δικυκλιστών	181
6.3	Βασικές οδηγίες για παιδικά καθίσματα ασφαλείας	184
6.3.1	Η Νομοθεσία (Εθνική-Κοινοτική)	184
6.3.2	Οι κατηγορίες καθισμάτων	184
6.3.3	Σημεία προσοχής κατά την αγορά του καθίσματος	186
6.3.4	Καθίσματα ασφαλείας για ανάπηρα παιδιά	186
6.3.5	Η ασφαλής χρήση	186
6.3.6	Ενσωματωμένα στο αυτοκίνητο καθίσματα	190
6.4	Ατυχήματα στο σπίτι	190
6.4.1	Δηλητηριάσεις	190
6.4.2	Κουζίνα (ο πιο επικίνδυνος χώρος του σπιτιού)	192
6.4.3	Λουτρό	193
6.4.4	Μπαλκόνια-Ταράτσα	193
6.4.5	Ανελκυστήρας	194
6.5	Εποχιακά ατυχήματα	195
6.5.1	Χριστούγεννα/Πάσχα (ή αντίστοιχες γιορτές άλλων θρησκειών)	195
6.5.2	Σχετικά με τα χειμερινά σπορ	197
6.5.3	Σχετικά με διακοπές σχολείων	198
6.5.4	Σχετικά με αγορές (Χριστούγεννα-Πάσχα)	198

6.5.5 Καλοκαίρι	199
6.5.6 Θάλασσα	200
6.5.8 Σήραγγες (τούνελ)	201
6.5.9 Παιδιά – Τρίτη ηλικία	203
6.6 Πρόληψη ατυχημάτων σε γεωργικές περιοχές	204
6.6.1 Απαγόρευση οδήγησης γεωργικών μηχανημάτων από παιδιά	204
6.6.2 Κίνδυνοι δηλητηριάσεων από γεωργικά φάρμακα	205
6.6.3 Κίνδυνοι σε γεωργικούς χώρους	205
6.6.4 Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις	205
6.6.5 Πεζοί σε επαρχιακό και αγροτικό οδικό δίκτυο	206
6.7 Ατυχήματα με όπλα	206
6.7.1 Όπλα στο σπίτι	206
6.7.2 Χρήση – Κατοχή όπλων – Ατυχήματα	207
6.7.3 Τι μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός (σε σχολεία όπου υπάρχει πρόβλημα)	208
6.7.4 Μερικές «τεχνικές» οδηγίες για τον δάσκαλο!	209
6.8 Όταν η αιθυλική αλκοόλη γίνει πρόβλημα	210
6.8.1 Το μέγεθος του προβλήματος με αριθμούς	210
6.8.2 Η κατανάλωση	212
6.8.3 Κατανάλωση και ηλικίες	213
6.8.4 Η έννοια της προβληματικής χρήσης	214
6.8.5 Το κράτος κερδίζει από τη δυστυχία των πολιτών του	215
6.8.6 Τα κράτη διαφημίζουν την εξάρτηση	215
6.8.7 Σύνομες ερωτήσεις με σύντομες απαντήσεις για το αλκοόλ και την οδήγηση	216
6.9 Βιβλιογραφία	217
ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ	219
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΙΣΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	221
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	223
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	227

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Πώς αυτό το βιβλίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά

Το βιβλίο αυτό είναι ένα εργαλείο, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας (πρόληψη ατυχημάτων) στο σχολείο και τη δημιουργία σκέψης (νοοτροπία), πρόληψης στους μαθητές. Το βιβλίο δεν έχει απώτερο σκοπό μόνο την απόκτηση γνώσεων, αλλά κυρίως την **εφαρμογή** των αποκτηθέντων γνώσεων. Προορίζεται για εκείνους που έχουν ευθύνη ή αρμοδιότητα για την ασφάλεια του σχολείου (κτήριο, εξοπλισμός, συμπεριφορά μαθητών κ.λπ.). Αρμόδιοι μπορεί να είναι τα μέλη του διδακτικού προσωπικού, οι δημόσιοι λειτουργοί, οι μηχανικοί ασφάλειας, οι σχολίατροι, οι τοπικές αρχές και, κατά περίπτωση, η αστυνομία και η πυροσβεστική υπηρεσία.

Στο βιβλίο αυτό έχουν τεθεί στόχοι πρακτικοί, εφαρμόσιμοι και ουσιαστικοί. Δενπραγματεύεται πολύπλοκες προδιαγραφές, που ισχύουν π.χ. στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο αναγκαίες και αν είναι, διότι η αποτυχία στο εν λόγω ζητούμενο (τη μείωση ατυχημάτων) θα ήταν προδιαγεγραμμένη. Όπως είναι γνωστό, το τέλειο είναι εχθρός του καλού, και αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωσή μας.

Η πρόληψη προϋποθέτει δημιουργική φαντασία (όχι φαντασιώσεις), δηλαδή την ικανότητα να συνθέτεις (προβλέπεις) μια συνέπεια (ένα αποτέλεσμα), με βάση υπάρχοντες παράγοντες, πριν αυτή(-ο) γίνει πραγματικότητα. Επίσης, προϋποθέτει διάθεση και ικανότητα υλοποίησης αποφάσεων που εξάγονται από συμπεράσματα μελετών ή εμπειρικών διαπιστώσεων.

Σε πρώτη γραμμή, πρόληψη δεν είναι η συνεχής διαπιστολογία και περιγραφολογία. Ας εκμεταλλευθούμε τις άφθονες διαπιστώσεις και στατιστικές που ήδη υπάρχουν και όταν θα τις έχουμε μεταφράσει σε πρακτικές πρόληψης και δεν θα επαρκούν πια, τότε ας αρχίσουμε άλλες μελέτες.

Το βιβλίο στοχεύει στην *εφαρμογή* των προσφερομένων γνώσεων και εμπειριών.

Η φαντασία πρέπει να δημιουργεί (διαφέρει από φαντασιώσεις).

Συνήθης αντίδραση, κυρίως των κρατικών υπευθύνων, μετά από κάποιο ατύχημα ή επικριτικό δημοσίευμα είναι η εξαγγελία πολύπλοκων και μεγαλεπήβολων σχεδίων, τα οποία συνήθως, αν όχι πάντα, οδηγούνται σε καλές. Συχνά, ο κύριος στόχος των μεγαλεπήβολων σχεδίων είναι ο εντυπωσιασμός.

Η ανάγκη συστηματοποιημένης πρόληψης ατυχημάτων στα σχολεία φαίνεται καθαρά από την ύπαρξη συγκεκριμένων νομοθετικών πλαισίων σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία κ.α., από τον σημαντικό αριθμό ειδικών τευχών σε πολλά κράτη, από τον μεγάλο αριθμό τραυματισμών μαθητών σε εκπαιδευτικούς χώρους, από τον μεγάλο αριθμό τροχαίων ατυχημάτων με παιδιά και, τέλος, από τη συχνή διοργάνωση ειδικών διεθνών συγκεντρώσεων–σεμιναρίων και συνεδρίων με θέμα την Πρόληψη ατυχημάτων σε σχολεία.

Η συγγραφή του βιβλίου έγινε, επίσης, μέσα από το πρίσμα του ρητού «σκέπτομαι συνολικά – δρα τοπικά». Αυτό μεταφράζεται σε μια προσπάθεια βελτίωσης του δικού μας χώρου, του δικού μας πλαισίου αρμοδιότητας και όχι γενικώς για τη βελτίωση όλου του κόσμου (αν και βελτιώνοντας ο καθένας τον χώρο του θα βελτιωθεί τελικά και ο κόσμος). Τη δύναμη της άθροισης την υποτιμούμε στην Ελλάδα.

Οι συγκρίσεις βοηθούν στην αυτοκριτική.

Απλό μέτρο σύγκρισης. Τα ανακυκλώσιμα απορρίμματα σε ειδικές σακούλες, την προκαθορισμένη ώρα και ημέρα, σε απόλυτη τάξη στο πεζοδρόμιο. Δυτικοευρωπαϊκή πόλη, 2005.

Φυσικά κάθε κράτος, και πολλές φορές και οι διαφορετικές περιοχές του ίδιου κράτους έχουν, τις ιδιαιτερότητές τους (διαφορετικές οικονομικές δυνατότητες, διαφορετικός βαθμός υπάρχουσας ασφάλειας, διαφορετικές διοικητικές ρυθμίσεις, διαφορετική κουλτούρα) που θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν στην οργάνωση της πρόληψης ατυχημάτων σε σχολεία. Ο μικρός οδηγός που έχει στα χέρια του ο αναγνώστης έχει ως φιλοσοφία μια γενική βάση που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σχεδόν παντού.

Ίσως ο αναγνώστης διαπιστώσει μια μέτρια απαισιοδοξία σε ορισμένα σχόλια αυτού του τεύχους. Πρόκειται, πάντως για μια ενεργό απαισιοδοξία. Χαρακτηριστικό της απαισιοδοξίας είναι, συνήθως, ότι αυτή διαθέτει πληροφορίες.

Οι σχέσεις διδακτικού προσωπικού και γονέων είναι βασικοί παράγοντες καλής εκπαίδευσης.

1.2 Το φροντισμένο περιβάλλον

Η δημιουργία και η συνεχής συντήρηση ενός φροντισμένου, αισθητικά καλού και ασφαλούς περιβάλλοντος, εκτός από την πρόληψη ατυχημάτων την οποία εξυπηρετεί, προσφέρει επιπλέον μια ανεκτίμητη αίσθηση φροντίδας και ασφάλειας στους μαθητές και στις μαθήτριες, που έχει επίδραση στη γενικότερη διαμόρφωσή τους.

Ο χώρος αναμονής γονέων σε Δημοτικό Σχολείο της Πάτρας (2009). Οι πίνακες στους τοίχους, δημιουργήματα γονέων μαθητών, δείχνουν την άριστη σχέση με το διδακτικό προσωπικό. Η αισθητική αντιπροσωπεύει και την γενικότερη ποιότητα του σχολείου. Όλα εξαρτώνται από την ποιότητα του διευθυντή.

Τους βοηθά να συνειδητοποιήσουν την αξία της ζωής και τη φροντίδα που αυτή χρειάζεται, τους πείθει ότι αυτά που διδάσκονται δεν είναι άχρηστες θεωρίες, αλλά η πραγματικότητα· κατά συνέπεια κάνει τους εκπαιδευτικούς αξιόπιστους και για άλλα, εξίσου σοβαρά θέματα (όπως π.χ. σχετικά με τις εξαρτησιογόνες ουσίες), τους δημιουργεί μια **νοοτροπία** ασφαλούς συμπεριφοράς, τους εμφυτεύει αίσθημα κοινωνικής ασφάλειας. Τέλος, τίθενται οι βάσεις για τη δημιουργία μίας παράδοσης* στην αντιμετώπιση των κινδύνων και την πρόληψη ατυχημάτων.

Ένας τόνος θεωρίας και λέξεων ισοδυναμεί με ένα γραμμάριο εφαρμογής που τόσο έχει ανάγκη η κοινωνία μας.

Λόγω μεγάλης επικινδυνότητας των μεταλλικών τερμάτων 5×5 (θάνατοι μαθητών από ανατροπή), έχει γίνει στερέωση στην κολόνα της μπασκέτας. Εκτός της πολύ κακής εικόνας (η εγκατάλειψη επηρεάζει γενικότερα την ατμόσφαιρα), υπάρχει κίνδυνος πρόσκρουσης για τους παίκτες του μπάσκετ.

* Η σημερινή Γερμανίδα μητέρα είχε ζήσει, όταν ήταν μικρή, το αυτοκόλλητο σήμα στο τζάμι του μπαλκονιού και είχε παίξει σε φροντισμένες παιδικές χαρές. Το Γερμανικό κράτος για να διδάξει πρόληψη δεν χρειάζεται να καταβάλλει έντονη προσπάθεια. Η πρόληψη ατυχημάτων είναι σχεδόν αυτονόητη.

2

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Τροχαία ατυχήματα

Τα τροχαία ατυχήματα αποτελούν το σοβαρότερο είδος ακούσιου τραυματισμού σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Οι κυβερνήσεις όλων σχεδόν των κρατών προσπαθούν με προγράμματα και μέτρα πρόληψης να τα μειώσουν, με διαφορετική επιτυχία.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση πεθαίνουν κάθε χρόνο περίπου 43.000 άτομα σε τροχαία ατυχήματα (κόστος περίπου 45 δισ. ευρώ/έτος). Κάθε χρόνο περισσότερα από 180.000 παιδιά κάτω των 15 ετών (παγκοσμίως) πεθαίνουν σε τροχαία ατυχήματα.

Η Ελλάδα, παρά τη σημαντική μείωση, βρίσκεται ακόμα στις πρώτες θέσεις θυμάτων σε τροχαία ατυχήματα στην Ευρώπη των 27. Από τους νεκρούς το 1/3 είναι παιδιά. Παραθέτουμε τους αριθμούς νεκρών ηλικίας 17–25 ετών, από το 2009 μέχρι το 2012, σύμφωνα με τη Δ/νση Τροχαίας της Ελληνικής Αστυνομίας:^[1]

	2009	2010	2011	2012
Μέχρι 17 ετών	86	47	46	35
Από 18–25 ετών	191	178	185	159
Σύνολο νεκρών όλων των ηλικιών	1.463	1.281	1.092	976
% στις ηλικίες 17–25 συνολικά	18,90%	17,50%	21,10%	19,80%

Παρ' όλη τη μείωση του συνόλου των νεκρών σε τροχαία (2009–2012 κατά 33,3%) το ποσοστό στις ηλικίες 17–25 ετών παραμένει σταθερό.

Τροχαία ατυχήματα προς και από το σχολείο δεν είναι πολλά, αλλά συνήθως, είναι σοβαρά.

Οι ειδικές αιτίες ατυχημάτων σε παιδιά και εφήβους είναι:^[2,3]

- Έλλειψη γνώσεων, ικανοτήτων οδήγησης και ακατάλληλη νοοτροπία οδήγησης δικύκλων.
- Μη εφαρμογή κράνους ασφαλείας σε σημαντικό ποσοστό ή αγορά κράνους εκτός προδιαγραφών (επικίνδυνο).
- «Πειραγμένα» δίκυκλα, με αυξημένη ιπποδύναμη και ανεπαρκή προσαρμογή πλαισίου, αναρτήσεων, φρένων.^[3]
- Μη εφαρμογή ζώνης ασφαλείας σε σημαντικό ποσοστό, ιδίως στα πίσω καθίσματα.
- Μεταφορά μικρών παιδιών από γονείς σε μοτοποδήλατα και μοτοσυκλέτες (μάλιστα χωρίς κράνος, ενώ ο γονέας φορά!). Η αναφορά στη νομοθεσία για «κατάλληλα συστήματα συγκράτησης» είναι τουλάχιστον ανεύθυνη, διότι αυτά δεν υπάρχουν για μοτοποδήλατα και μοτοσυκλέτες, αλλά και εάν υπήρχαν εμείς δεν συνιστούμε μεταφορά παιδιών κάτω των 14 ετών με δίκυκλα!
- Εξοργιστική ανυπαρξία κατάλληλου φωτισμού σε ποδήλατα παιδιών, αλλά και απουσία καθοδήγησης από γονείς.

Να ληφθεί υπ' όψιν ότι ο αριθμός των νεκρών **δεν** περιλαμβάνει όσους από τους τραυματίες πεθαίνουν στα νοσοκομεία, κατά παράβαση των οδηγιών της Ε.Ε.*

Σύμφωνα με τη στατιστική της Δ/σης Τροχαίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη η κυριότερη, με διαφορά, αιτία των τροχαίων ατυχημάτων είναι η λανθασμένη ή ακατάλληλη **συμπεριφορά** του οδηγού (άνω του 80% των τροχαίων ατυχημάτων). 6% οφείλεται στο οδικό δίκτυο, 4% στα ατυχήματα και 1% στις καιρικές συνθήκες.^[1,2]

Παρά την «εντύπωση» που επικρατεί (κυρίως στα Μ.Μ.Ε.), η τρίτη ηλικία **δεν** προξενεί τα περισσότερα ατυχήματα. Ναι μεν στην τρίτη ηλικία οι ικανότητες μειώνονται, αλλά αυτό αντισταθμίζεται με το παραπάνω, όπως δείχνουν τα στοιχεία, από:

- τη σύνεση και την εμπειρία (γνωρίζουν πόσο εύκολα μπορεί κανείς να δημιουργήσει ατύχημα)

* Νεκροί σε τροχαίο θεωρούνται και οι τραυματίες οι οποίοι καταλήγουν εντός των επόμενων 30 ημερών από εισόδου στο νοσοκομείο.

Ζώνη (και στα πίσω καθίσματα), κράνος (με προδιαγραφές), παιδικό κάθισμα ασφαλείας (σωστά τοποθετημένο) μπορούν να προλάβουν και μέχρι 70% τις συνέπειες ενός ατυχήματος.

Εικόνα μη αποδεκτή, με τον ενήλικο (πιθανώς ο πατέρας) να φορά κράνος και την μαθήτριά (πιθανώς εδώ η κόρη) να μην προστατεύεται από κράνος. Συχνότατη συμπεριφορά που παρατηρείται κατά την προσέλευση και την αποχώρηση των μαθητών από το σχολείο!

- τις χαμηλές ταχύτητες (σημαντικότερος παράγοντας μείωσης ατυχημάτων και νεκρών)
- την υποχωρητική («αμυντική») οδήγηση
- τη μη λήψη αλκοολούχων ποτών (στην πλειονότητα).

Αναφερόμαστε ασφαλώς σε φυσιολογική απώλεια ικανοτήτων και όχι σε παθολογικές περιπτώσεις, όπου τη **βασική** ευθύνη έχει ο εξετάζων ιατρός αλλά και ο οικογενειακός ιατρός ο οποίος γνωρίζει καλύτερα τον ηλικιωμένο και πρέπει να τον συμβουλεύσει σχετικά! Η νομοθεσία προβλέπει εξέταση από δευτεροβάθμια επιτροπή (για ανανέωση του διπλώματος) για τις ηλικίες άνω των 80 ετών, όριο το οποίο θεωρούμε υψηλό. Προτείνουμε το όριο να μειωθεί τουλάχιστον κατά 5 έτη. Και η οικογένεια πρέπει να έχει καθοριστικό ρόλο, είναι όμως γνωστό ότι είναι πολύ δύσκολο να πείσεις έναν ηλικιωμένο να καταθέσει το δίπλωμά του, διότι το θεωρεί ως αρχή του τέλους και αποκλεισμό από τη ζωή! Χρειάζεται μεγάλη διακριτικότητα και κατανόηση (empathy).

Στην Ελλάδα η αναλογία των νεκρών σε τροχαία ατυχήματα είναι μεγάλη. Αυτό εκφράζεται με τη βαρύτητα των ατυχημάτων, δηλαδή ως νεκροί/100 τραυματίες (Ε.Ε.) ή νεκροί/100 ατυχήματα. Από τα δεδομένα στον πίνακα διαφαίνεται η βαρύτητα των ατυχημάτων, ενδεικτικά σε διάφορες χρονολογίες.*

* Παπαδόπουλος Ι.Στ.: Επεξεργασία στοιχείων της Ε.Ε. και ΕΣΥΕ.

Πατέρας με κράνος–παιδί χωρίς κράνος συνεπάγονται (σε άλλα κράτη) και ερωτήματα για την επιμέλεια του παιδιού.

Αδιανόητο για σήριαλ παραγωγής εξωτερικού να εμφανίζεται γνωστός ηθοποιός στο κάθισμα του συνοδηγού με μικρό παιδί στην αγκαλιά ως αερόσακο. Και όμως, επιδεικνύοντας στοιχειώδη κοινωνική ευθύνη, θα μπορούσε να δοθεί το θετικό παράδειγμα (παιδικό κάθισμα ασφαλείας) για την ασφάλεια/διάσωση πολλών μικρών παιδιών (η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη θέση σε θανάτους παιδιών σε τροχαία στην Ευρώπη των 27).

Έτος	Ατυχήματα (απόλυτος αριθμός)	Νεκροί (απόλυτος αριθμός)	Νεκροί/100 ατυχήματα
1985	21.537	1.704	7,9%
1990	19.609	(1.737)	8,7%
1995	22.798	(2.043)	8,9%
2000	23.001	(2.103)	8,8%
2006	16.662	1.658	9,3%
2009	17.775	1.463	9,9%

Οι αριθμοί σε παρένθεση: υπάρχουν διαφορετικά στοιχεία από επίσημους φορείς. Υπολογίστηκε ο ευνοϊκότερος συντελεστής.

Αποτελεί ζήτημα που χρήζει διερεύνησης το γιατί η βαρύτητα της κατάστασης δεν μειώνεται παρά τη βελτίωση του οδικού δικτύου και τη σημαντικά αυξανόμενη παθητική και ενεργητική ασφάλεια των οχημάτων.

Σε παλαιότερη στατιστική έρευνα* η Ελλάδα είχε τον βαρύτερο συντελεστή στην Ε.Ε. (με δείκτη «νεκροί/100 τραυματίες») με 6,6 – έναντι άλλων χωρών όπως η Γερμανία (1,7), η Σουηδία (2,5), η Πορτογαλία (3,0) και η Ισπανία (4,0).

* Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2000.

Από στοιχεία συμπεραίνεται ότι (σε βάθος ελέγχων 10ετίας) το 2,8% των οδηγών (45.897) που οδηγούν με επίπεδο αλκοόλης άνω του 0,5‰ (νόμιμο «όριο») συμμετέχουν στο 20-30% των τροχαίων νεκρών!*

Μικρή μείωση μέσου όρου ταχύτητας μειώνει δυσανάλογα (ευνοϊκά) πολύ τον αριθμό των νεκρών.** Παραθέτουμε ενδεικτικά 3 παραδείγματα:

Έτος	Χώρα	Μείωση ορίου [Μ.Ο. χαω (χλμ ανά ώρα)]	Θάνατοι (μείωση)
1985	Ελβετία	5 χαω	-12%
1985	Δανία	3-4 χαω	-24%
1989	Σουηδία	14,4 χαω	-21%

Η μείωση μετρήθηκε ρεαλιστικά από την αστυνομία μετρήθηκε μετά την αλλαγή πινακίδας, πόσο στην πραγματικότητα μείωσαν οι οδηγοί την ταχύτητά τους.*

Ο πεζός (καταδιωκόμενο είδος στην Ελλάδα) έχει **πιθανότητα** να επιβιώσει εάν συγκρουστεί με όχημα του οποίου η ταχύτητα είναι κάτω των 30 χαω.

Η μείωση των ατυχημάτων (ως γεγονότων) στην Ελλάδα (μετά το 2003 κατά προσέγγιση), οφείλεται κυρίως:

- στη βελτίωση των εθνικών οδών (ορισμένες εθνικές οδοί, όπως π.χ. η Ε.Ο. Κορίνθου-Τρίπολης, είναι ευρωπαϊκών προδιαγραφών και επιπέδου συντήρησης***
- στην ομαλοποίηση επικίνδυνων σημείων σε επαρχιακές οδούς
- στους συχνούς (τουλάχιστον για Ελλάδα) ελέγχους αλκοτέστ (αν και απομένει πολλή δουλειά πληροφόρησης και πειθούς ακόμα)
- στα πολύ βελτιωμένα συστήματα ασφάλειας των νέων οχημάτων
- στην οικονομική κρίση (κατάθεση πινακίδων για άνω του 1 εκατομμύρια οχήματα, λιγότερα χιλιόμετρα/έτος, συντηρητικότερη οδήγηση λόγω κόστους βενζίνης – όλοι σημαντικοί παράγοντες)
- να ληφθεί υπ' όψιν ότι υπάρχουν αρκετές ενστάσεις για το εάν καταγράφονται όλα τα ατυχήματα και τα θύματα (υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις)

* Στοιχεία της Δίσης Τροχαίων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη 2000-2009.

** Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ).

*** Η μεγάλη ασφάλεια που προσφέρουν οι εθνικές οδοί στην Ελλάδα δικαιολογεί (εν μέρει) τα αυξημένα διόδια.

Σύμφωνα με την ΠΟΥ και ανάλογα με το κράτος 30 έως >50% των τροχαίων ατυχημάτων συνδέονται με λήψη αλκοόλης από τον οδηγό.

Ακριβά αυτοκίνητα συνδέονται (1999) με υψηλό αριθμό θανατηφόρων ατυχημάτων κυρίως λόγω της συμπεριφοράς των οδηγών.

Τελευταίο άλλο σημαντικό στοιχείο: όπως δείχνουν στοιχεία της τότε ΕΣΥΕ (σήμερα Εθνική Στατιστική Αρχή) για το 1999 (έκτοτε δεν δημοσιεύονται παρόμοια στοιχεία!) τα ακριβά αυτοκίνητα μεγάλου κυβισμού (κατά τεκμήριο ασφαλή αυτοκίνητα) σχετίζονται πολύ συχνότερα με θανατηφόρα ατυχήματα απ' ό,τι μικρά οχήματα με βασική αιτία τη συμπεριφορά των οδηγών. Ενδεικτικά:*

- Αριθμός θανατηφόρων ατυχημάτων ανά 100 ατυχήματα:
 - Zastava 1,7
 - Suzuki 5,3
 - Alpha Romeo 6,8
 - BMW 9,2
 - Mercedes 9,3

Φαίνεται ότι η, δυνητικά, μεγάλη ταχύτητα, η αίσθηση ασφάλειας και η νοσηρότητα των οδηγών ακριβών αυτοκινήτων εξουδετερώνουν τη σημαντική παθητική και ενεργητική ασφάλειά τους.

2.2 Εργατικά ατυχήματα

Από τα πιο σημαντικά ατυχήματα (ατομικό, οικογενειακό, κοινωνικοοικονομικό κόστος και συνέπειες). Εργατικό ατύχημα θεωρείται ο τραυματισμός (και οι συνέπειές του, π.χ. ανικανότητα εργασίας) ή ο θάνατος που προκλήθηκε από βίαιο περιστατικό κατά τη διάρκεια της εργασίας ή εξαιτίας αυτής. Τροχαίο ατύχημα κατά την προσέλευση στον τόπο εργασίας όπως και ατύχημα μέλους του διδακτικού προσωπικού στον χώρο του σχολείου και κατά το ωράριο εργασίας θεωρούνται εργατικά ατυχήματα. Στην Ελλάδα η βασική καταγραφή εργατικών ατυχημάτων γίνεται από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με αναλυτικά στατιστικά στοιχεία από το 1999. Ενδεικτικά παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα:^[4]

Αριθμός εργατικών ατυχημάτων 2009–2011 κατ' εκτίμηση του ΙΚΑ

	2002	2005	2009	2011
Εργατ. ατυχήματα	14.004	10.699	9.000	5.500
Αρ. εργαζομένων	1.637.732	1.852.360	1.990.726	1.770.801
Αρ. ατυχημ./ 1.000 εργαζόμενους	8,6	5,8	4,5	3,1

* Εθνική Στατιστική Αρχή (τότε ΕΣΥΕ). Συσχετίσεις του συγγραφέα. Έκτοτε δεν δημοσιεύτηκαν ποτέ παρόμοια στοιχεία. Γιατί;

Εργατικό ατύχημα θεωρείται κάθε ατύχημα κατά τη διάρκεια της εργασίας και εξ αιτίας αυτής. Τα τροχαία ατυχήματα μετάβασης και επιστροφής στο σπίτι θεωρούνται εργατικά ατυχήματα.

Σε αυτό το ναυπηγείο ο υπεύθυνος ασφαλείας εργασίας θα πρέπει να αδιαφορεί πλήρως για τη δουλειά του. Τα συνδικάτα εμφανίζονται διαμαρτυρόμενα μετά τον τραυματισμό εργαζομένων, η δε διαμαρτυρία τους διαρκεί όσο το δελτίο ειδήσεων (Ναυπηγείο Περάματος – παλαιότερη φωτογραφία).

Η μεγάλη πτώση οφείλεται κυρίως στη μείωση της απασχόλησης σε κλάδους εργασίας με μεγάλη συχνότητα ατυχημάτων (π.χ. τομέας κατασκευών), αλλά και στη σχετική εφαρμογή των νομοθετημένων (Ε.Ε.) μέτρων. Ο κλάδος μεταποίησης και κατασκευών σημειώνει 9 και 10 ατυχήματα ανά 1.000 εργαζόμενους αντίστοιχα.

Το 85% των ατυχημάτων αφορά σε άνδρες και το 15% σε γυναίκες (διαφορά που οφείλεται και στη διαφορετική επικινδυνότητα εργασίας).

Από στοιχεία του 2002:^[5,6,7]

- Οι ηλικίες 25–34 ετών πλήττονται περισσότερο (32% των ατυχημάτων).
- Τα περισσότερα ατυχήματα αφορούν σε άνω άκρα (48%) και δάκτυλα 24%. κατάγματα συμβαίνουν στο 26% των ατυχημάτων.
- Οι εμπλεκόμενοι παραμένουν στο νοσοκομείο σε ποσοστό 2%.
- Οι συναρμολογητές μηχανημάτων, οι ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων και οι χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων έχουν βαρύ δείκτη ατυχημάτων (87/1.000 εργαζόμενους).
- Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι εμφανίζουν δείκτη 83 ατυχήμ./1.000 εργαζόμενους, ενώ ο μέσος όρος για το ΙΚΑ ανέρχεται σε 32 ατυχήμ./1.000 εργαζόμενους (20–24 ετών).

Έλλειψη προστατευτικών μέτρων σε εργαζόμενους στο Δήμο Αθηναίων (παλαιότερη φωτογραφία, 2006 περίπου).

- Οι μισθωτοί εμφανίζουν (λογικό) χαμηλό δείκτη ατυχημάτων (11/1.000 εργαζόμενους).

Το 2008 καταγράφηκαν 83 θανατηφόρα ατυχήματα (7,7%).

Σε παγκόσμια κλίμακα, κάθε 15 δευτερόλεπτα συμβαίνουν 160 εργατικά ατυχήματα και κάθε 15 δευτερόλεπτα ένας εργαζόμενος πεθαίνει σε εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική νόσο.^[8]

Το 2010 καταγράφηκαν στην Ε.Ε. των 27 πάνω από 3,3 εκατομμύρια εργατικά ατυχήματα, εκ των οποίων 4.395 θανατηφόρα.^[9] Στην Ελλάδα συμβαίνουν 44 εργατικά ατυχήματα κάθε μέρα (για 249 ημέρες εργασίας και μόνο για ασφαλισμένους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ).

Από συζητήσεις με το συνδικάτο οικοδόμων (2003–2005) αποκομίσαμε την εντύπωση ότι δεν δηλώνονται όλα τα εργατικά ατυχήματα, κυρίως στον οικοδομικό τομέα. Το συνδικάτο διαθέτει συγκεκριμένους καταλόγους.*

Τονίζουμε, τέλος, ότι οι αριθμοί αφορούν μόνο σε ασφαλισμένους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Για εργατικά ατυχήματα στο Δημόσιο, σε αγρότες και σε άλλους εργασιακούς τομείς δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία.**

2.3 Πυρκαγιές (υποτιμημένος κίνδυνος)

Μια γενική εικόνα για το έτος 2013 σε πίνακες:^[10]

Συμβάντα έτους 2013 με παρέμβαση του Πυροσβεστικού Σώματος

Αστικές πυρκαγιές 18.036 (28%) = 118.089 στρέμ. (Δάση + Δασική έκταση + Άληση)

Δασικές πυρκαγιές 10.196 (16%)

Παροχή βοήθειας 15.378 (24%)

Επεμβάσεις σε ανελκυστήρες 10.589 (16%)

Ψευδείς αναγγελίες 4.569 (7%)

* Συνδικάτο Οικοδόμων, Αθήνα 2003-2005, προσωπική επικοινωνία.

** Η ειδικότητα του ιατρού εργασίας επιλέγεται σπάνια. Οι συνδικαλιστές φοιτητές την ονόμαζαν (τουλάχιστον μέχρι το 2005) «παρακατιανή»· το κράτος ανοίγει ελάχιστες θέσεις σε νοσοκομεία (σημαντικός χρόνος αναμονής) και η εκπαίδευση είναι σχετικά ανεπαρκής.

Σε παγκόσμια κλίμακα: κάθε 15 δευτερόλεπτα συμβαίνουν 160 εργατικά ατυχήματα.

Σε εκπαιδευτικά κτήρια καταγράφηκαν το 2013, 102 πυρκαγιές.

Πραγματικό ατύχημα χωρίς συνέπειες: φωτιά πετσέτας πολύ κοντά σε ετοιμασία καφέ (επιστημονικό εργαστήριο). Σοβαρή πυρκαγιά μπορεί να ξεκινήσει από το τίποτα. Συγκρίνετε με την εικόνα στη σελίδα 83.

Η συντήρηση και η φροντίδα είναι σχετικά άγνωστες στην Ελλάδα (περιοχή δάσους κοντά σε νοσοκομείο).

Πυρκαγιές εντός-εκτός κατοικημένων περιοχών^[1]

	Μικρές	Μεσαίες	Μεγάλες
Εντός	14.558	667	325
Εκτός	2.777	218	91

Επιλεγμένα στοιχεία για να γίνει κατανοητή η επικινδυνότητα χώρων, στους οποίους ο μέσος πολίτης δεν αναμένει συχνή εκδήλωση πυρκαγιάς (επόμενος πίνακας).

Κάθε 7 ημέρες (μέσος όρος) χάνει τη ζωή του ένας πολίτης στην Ελλάδα σε πυρκαγιά.

Συχνή εικόνα σε ελληνικά πεζοδρόμια, τουλάχιστον στην Αθήνα (2013). Την κατάσταση αυτή είναι δυνατόν να την παρατηρεί κανείς επί εβδομάδες. Και όμως, επί ατυχήματος, υπάρχει βαριά αστική ευθύνη του διαχειριστή του κτηρίου. Το πιο εξοργιστικό της αδιαφορίας για τους άλλους: η διάρκεια επισκευής μικρή και το κόστος μηδαμινό.

Χώροι εκδήλωσης πυρκαγιάς επιλεκτικά^[10] σε απόλυτους αριθμούς

Χώροι	Περιπτώσεις
Χώροι αποθήκευσης	588
Γκαράζ – πρατήρια καυσίμων	53
Χώροι απορριμμάτων	1.203
Νεκροταφεία	38
Αυτοκίνητα	821
Τρένα	8
Μοτοποδήλατα	52
Πλοία	5
Ξενοδοχεία	42
Λεβητοστάσια	26
Νοσοκομεία	7
Κτήρια Ανώτατης, Ανώτερης, Μέσης και Δημοτικής εκπαίδευσης	102

Χρήσιμα μεμονωμένα στοιχεία^[10,11]

- Κάθε μέρα εκδηλώνονται στην Ελλάδα, κατά μέσο όρο, 56 αστικές πυρκαγιές, και κάθε 7 ημέρες χάνει τη ζωή του ένας πολίτης ενώ 2 τραυματίζονται.
- Περίπου το 70% των αστικών πυρκαγιών προκαλείται από ανθρώπινη αμέλεια.
- 1 στις 10 αστικές πυρκαγιές οφείλονται σε «υπολείμματα καπνίσματος». Η βασική αιτία είναι η χρήση αλκοολούχων ποτών σε συνδυασμό με κάπνισμα. Στο διάστημα 2000–2009 καταγράφηκαν 203.532 αστικές πυρκαγιές. Από αυτές 18.928 είχαν ως αιτία «υπολείμματα καπνίσματος».

Ποτέ:

- Κάπνισμα στο κρεβάτι
- Αναμμένα κεριά χωρίς επίβλεψη.

2.4 Πτώσεις (στο επίπεδο βάδισης)^[12]

Παρεξηγημένο είδος ατυχήματος που πλήττει κυρίως τα μικρά παιδιά (συνήθως χωρίς σοβαρές συνέπειες) και την τρίτη ηλικία (με σοβαρές συνέπειες). Στην τρίτη ηλικία υπερτερούν σημαντικά οι γυναίκες.

Στις Η.Π.Α. (1977) οι θάνατοι από πτώση αυξάνονται κατακόρυφα μετά την ηλικία των 70 ετών και υπερβαίνουν στο πολλαπλάσιο τους θανάτους από τροχαία και δηλητηριάσεις. Στην ίδια χώρα κάθε χρόνο συμβαίνουν 300.000 κατάγματα ισχίου (το 92% από πτώσεις και εξ αυτών το 95% σε άτομα άνω των 65 ετών). Πρόβλεψη: το 2040 το 22% των ατόμων άνω των 65 ετών θα υποστεί κάταγμα από πτώση = 500.000 άτομα.

Στη νήσο Κω^[13] μεταξύ των ετών 1997–1999 (30 μήνες) εισήχθησαν στο νοσοκομείο λόγω πτώσεων 650 άτομα άνω των 65 ετών (93 κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις, 451 κατάγματα, 134 διάφοροι τραυματισμοί). Σε μελέτη 4 νοσοκομείων (Αττική, 1996), καταγράφηκαν 2.945 ατυχήματα από πτώση (από το σύνολο των ατόμων που προσήλθαν όλων των ηλικιών, όλων των αιτιών ατυχήματος, 17.908).^[14] Το 13% των εργατικών ατυχημάτων του ΙΚΑ (2001) οφειλόταν σε πτώση.^[15] Σε μελέτη φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών^[16] σε σύνολο προσέλευσης 8.794 ατόμων στο εξωτερικό ιατρείο της Πανεπιστημιακής Ορθοπαιδικής Κλινικής, 427 προσήλθαν λόγω πτώσης στο ίδιο επίπεδο (μεταξύ άλλων τραυματισμών και 218 κατάγματα). Στο ίδιο νοσοκομείο από 340 χειρουργηθέντα κατάγματα ισχίου, το 90% προήλθε από πτώση (2003). Μετά την ηλικία των 50 ετών διπλασιάζεται ανά 10ετία ο κίνδυνος πτώσης.

- **Προδιαθεσικοί παράγοντες:** ηλικία άνω των 65 ετών, παθήσεις νευρικού συστήματος, άνοια, φάρμακα, αλκοόλ, έλλειψη κοινωνικών επαφών, μικρή σωματική δραστηριότητα, προηγηθείσα άλλη πτώση.
- **Συνέπειες σε ηλικιωμένους:** σημαντικό ποσοστό θανάτων (κυρίως μετεγχειρητικά), αναπηρίες, απώλεια δυνατότητας αυτοεξυπηρέτησης (σημαντική επιβάρυνση οικογένειας), φοβίες (οι ηλικιωμένοι παύουν να βγαίνουν από το σπίτι, με επιπλέον συνέπειες).

Σημασία έχουν οι αιτίες πτώσεων:

- **Στο σπίτι:** αστήρικτα χαλάκια, καλώδια στο πάτωμα, σκυλιά, παιχνίδια, πασουμάκια χωρίς κλειστή φτέρνα (!), ανυπαρξία χειρολαβών στο λουτρό και αντιολισθητικού ελαστικού στην μπανιέρα, απότομη έγερση το βράδυ (ηλικιωμένοι), κακός φωτισμός.
- **Στον δρόμο:** ανασηκωμένα πλακάκια, υπόλοιπα στύλων, μοτοσυκλέτες, λάδια στο πεζοδρόμιο.
- **Λεωφορείο:** απότομο ξεκίνημα–φρενάρισμα, βιασύνη, υψηλά σκαλιά λεωφορείου, στάθμευση λεωφορείου όχι κοντά στο πεζοδρόμιο.

1 στις 10 αστικές πυρκαγιές οφείλονται σε υπολείμματα καπνίσματος. Μεταξύ 2000–2009 καταγράφηκαν 203.532 αστικές πυρκαγιές (το 10%=20.353 πυρκαγιές).

Κάθε επεισόδιο πτώσης πρέπει να ερευνάζεται, από τον ιατρό και τον τεχνικό ασφάλειας, περιβαλλοντικά και ιατρικά (παθήσεις, φάρμακα), ανεξαρτήτως της ύπαρξης συνεπειών.

- **Ιατρικοί παράγοντες:** καρδιακές παθήσεις, νευρολογικές παθήσεις, παθήσεις αισθητήριων οργάνων, εγκεφαλικό ψυχοσύνδρομο, άνοια.
- **Φάρμακα:** ηρεμιστικά (!), υπνωτικά, μυοχαλαρωτικά, αντιυπερτασικά και γενικώς φάρμακα που επηρεάζουν την ικανότητα οδήγησης.

Ο τομέας πτώσεων (στο σπίτι) αποτελεί ευκαιρία για να αναπτυχθεί στους μαθητές η φροντίδα των άλλων, με παράλληλη ενημέρωση του παππού και της γιαγιάς και διευθέτηση του χώρου τους.

Μικρά παιδιά πανικοβάλλονται και μπορεί να πνιγούν σε νερό βάθους 50 εκατοστών του μέτρου, δίπλα στους γονείς τους, γιατί πνίγονται σιωπηλά!

Ανευθυνότητα ή έλλειψη γνώσεων από τη μεριά του πατέρα;

2.5 Πνιγμοί

Παραθέτουμε στοιχεία σε διεθνές επίπεδο από μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.^[17] Σε παγκόσμια κλίμακα 372.000 άτομα πνίγονται κάθε χρόνο, με άνω του 50% των ατόμων κάτω των 25 και τους άνδρες να είναι διπλάσιοι σε αριθμό από τις γυναίκες. Ο πνιγμός είναι η 10η στη σειρά αιτία θανάτου στις ηλικίες 1–24 ετών.

Λουτρόπολη με μεγάλη συχνότητα λουόμενων στην παραλία της. Ο ναυαγοσώστης έπρεπε να βρίσκεται στον πύργο και να παρατηρεί παιδιά και ηλικιωμένους ή νεαρούς με επικίνδυνη συμπεριφορά. Η πρόληψη σώζει.

Τα μικρά παιδιά (και οι ηλικιωμένοι) πνίγονται σιωπηλά, χωρίς φωνές, ακόμα και σε νερό βάθους 40 εκατοστών. Γι' αυτό χρειάζονται **συνεχή** παρακολούθηση!

2.5.1 Ορισμένα στοιχεία παιδικών ατυχημάτων^[17]

Βασικές αιτίες θανάτων παιδιών κάτω των 15 ετών*

Αιτία	Αριθμός θανάτων
Φυματίωση	69.648
Ιλαρά (!)	125.313
Πνιγμοί	140.219
AIDS	199.071
Μηνιγγίτις	217.580

* Περιλαμβάνονται και οι αποφράξεις αναπνευστικών οδών από ξένα σώματα. Η πρώτη αιτία, με μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες, είναι η πείνα! Σε παλαιότερη στατιστική τα νεκρά παιδιά έφταναν τα 7 εκατομμύρια ανά έτος.

Τα μικρά παιδιά πνίγονται σιωπηλά ακόμα και σε βάθος νερού 40 cm.

Η Ελλάδα σε μία σύγκριση 10 κρατών (σύνολα θηλέων/αρρένων)*

Χώρα (έτος)	Απόλυτος αριθμός πνιγμών	Πνιγμοί/100.000 κατ.
Γερμανία (2012)	765	0,6
Χονγκ Κονγκ (2011)	65	0,7
Γαλλία (2011)	1.382	1,6
Ουγγαρία (2012)	222	1,9
Γεωργία (2012)	86	2,0
Ιρλανδία (2010)	112	2,3
Φινλανδία (2012)	174	2,4
Ελλάδα (2011)	409	2,5
Ισλανδία (2009)	8	2,6
Γουατεμάλα (2001)	356	2,6

* Στην Ελλάδα σημειώθηκαν το 2011 στις ηλικίες <1 έως 19 ετών 12 πνιγμοί, στις ηλικίες 20-44 ετών 86 και στις ηλικίες 45+ ετών 311 πνιγμοί.

Βουτιές σε άγνωστα νερά:
η πρώτη αιτία παραπληγίας
σε νεαρά άτομα.

Σημεία ιδιαίτερης προσοχής

- Ποτέ βουτιές σε άγνωστα νερά. Η πρώτη αιτία παραπληγίας σε νεαρά άτομα είναι οι βουτιές σε άγνωστα νερά!
- Οι ηλικιωμένοι δεν πρέπει να απομακρύνονται δοκιμάζοντας τις δυνάμεις τους!
- Τα μικρά παιδιά χρειάζονται συνεχή επίβλεψη. Πνίγονται σιωπηλά, δίπλα στους γονείς και σε βάθος νερού συχνά 40 εκατοστών!
- Ποτέ δεν κυνηγάμε, κολυμπώντας, μπάλα ή στρώμα που έχει πάρει ο αέρας.
- Κύρια αιτία πνιγμών σε ενηλίκους τα αλκοολούχα ποτά!

2.6 Μετά το ατύχημα

Δυστυχώς λίγο συνειδητοποιούμε ότι μετά από ένα ατύχημα υπάρχουν σοβαρές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για ολόκληρη την οικογένεια. Αυτή είναι μια διεθνής διαπίστωση τεκμηριωμένη με πολλές μελέτες. Μία εξ αυτών προέρχεται από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.^[18] Οι ερευνητές μελέτησαν 44 τραυματίες, έναν χρόνο μετά το ξιπήριο, οι οποίοι είχαν νοσηλευτεί για περισσότερες από 7 ημέρες σε μονάδα εντατικής θεραπείας. Το 89% των ατυχημάτων ήταν τροχαία και το 14% εργατικά. Το 40% των τροχαίων αφορούσε σε οδηγούς δικύκλων.

Μετά από έναν χρόνο:

- 30% δεν μπορούν να μείνουν μόνοι ούτε 1 ώρα.
- 10% δεν έχουν έλεγχο σφιγκτήρων.
- 10% μόνιμα σε αναπηρικό αμαξίδιο.
- 20% ντύνονται μόνο με βοήθεια.
- 10% πούλησαν περιουσιακά στοιχεία.
- 60% βοηθήθηκαν οικονομικά από συγγενείς.
- 70% ξόδεψαν τα χρήματα που είχαν αποταμιεύσει.
- 40% περιόρισαν σημαντικά την κοινωνική τους ζωή.

Ο κάθε πολίτης δεν είναι μόνο υπεύθυνος για τον εαυτό του αλλά και για την ποιότητα ζωής της οικογένειάς του. Δεν ζούμε μόνοι σε αυτόν τον κόσμο για να θεωρούμε «προσωπική ελευθερία» τη μη χρήση κράνους ή ζώνης.

Ένα μέλος της οικογένειας
με ατύχημα μπορεί να
επηρεάσει σημαντικά
ολόκληρη την οικογένεια
οικονομικά και κοινωνικά.

2.7 Βιβλιογραφία

1. Παπακωνσταντίνου Αθ. (2013): *Τα τροχαία ατυχήματα δεν είναι ατυχία*. Ανοικτή Κοινωνία, τεύχος 89, σελ. 5 Αθήνα (τριμην. έκδοση ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ για μια Ανοικτή Κοινωνία).
2. Παπαδόπουλος Ι. Στ.: (2000): *Λειτουργική ανάλυση τροχαίων ατυχημάτων*. Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας, Τομέας πρόληψης ατυχημάτων, Αθήνα.
3. Papadopoulos I. S. (1996): *Accidents: Preventions feasible*, ASPE, Αθήνα.
4. Σκιαδάς Χ., Παππά Μ. (2013): *Εργατικά Ατυχήματα*. Ανοικτή Κοινωνία, τεύχος 89, σελ. 15 (τριμηνιαία έκδοση της ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ για μια Ανοικτή Κοινωνία) Αθήνα.
5. *Δελτίο Εργατικών Ατυχημάτων ΙΚΑ* (για το 2002), Αθήνα 2004.
6. *Στατιστικές εργατικού δυναμικού*, ΕΣΥΕ, Αθήνα 2003.
7. Παπαδόπουλος Ι. Στ. (2002): *Η ασφάλεια στις οικοδομικές εργασίες του Ολυμπιακού Χωριού*. Έκθεση προς τη Διεθνή και την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή, Αθήνα.
8. International Labor Organization, έκδοση 2013.
9. Eurostat, European Social Statistics, έκδοση 2013.
10. (2013) *Ετήσια στατιστική μελέτη του Πυροσβεστικού Σώματος*. Επιλεγμένα στοιχεία.
11. (2013) Επιλεγμένα στοιχεία από: Τσίπρας Σπύρος: *Ανθρώπινος παράγοντας και πυρκαγιάς*. Περιοδικό Ανοικτή Κοινωνία, τεύχος 89, σελ. 10-11 (2013).
12. Παπαδόπουλος Ι. Στ.: *Πτώσεις στο επίπεδο βάδισης. Αιτίες και πρόληψη*. Επιστημονικές Εκδόσεις ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ Α.Ε. Αθήνα, 2015.
13. Καρανίκα Ε., Παπαδόπουλος Ι. Στ.: *Πτώσεις στο ίδιο επίπεδο στην τρίτη ηλικία στο νησί Κω*. Πανελ. Γηριατρικό Συνέδριο, Αθήνα 1999.
14. Annual EHLASS Report Greece. Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Αθήνα 1999.
15. *Ετήσια στατιστική εργατικών ατυχημάτων*. ΙΚΑ, Αθήνα 1999.
16. Ομάδα Φοιτητών Ιατρικής Πανεπιστημίου Πατρών: *Πτώσεις σε καταγραφή ατυχημάτων στην Ορθοπαιδική Κλινική, 2003-2004*. Πανελ. Ιατρικό Συνέδριο, Αθήνα 2005.
17. World Health Organization, Global Report on Drowning.
18. Καναβού Α, Χριστοδουλάκη Β, Παπαδόπουλος Ι. Στ.: *Σοβαρά τραυματισμένοι σε ΜΕΘ: Βαθμός ιατρικής και κοινωνικής αποκατάστασης*. Πανελ. Ιατρικό Συνέδριο, Αθήνα, Μάιος 2005.

3

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Η έννοια της φιλοσοφίας έχει αρκετά δυσφημιστεί, ως κάτι αόριστο, θεωρητικό για απόμακρους μελετητές, μακριά από τη ζωή και τις αναγκαιότητές της.

Και όμως, «μια φιλοσοφία», δηλαδή ένας τρόπος σκέψης και δράσης, μια βάση θεσμικών και ηθικών δεδομένων, επάνω στην οποία θα στηρίζεται κάποιος για να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα ή να ρυθμίσει και προσανατολίσει ένα τρόπο ζωής, είναι τελείως απαραίτητα. Η φιλοσοφία προσφέρει τη στήριξη και κρατά σταθερό τον προσανατολισμό.

Αναφερόμαστε στη φιλοσοφία της πράξης. Γιατί πρόληψη είναι εφαρμογή, είναι πράξη. Μόνο με αυτές τις δύο τελευταίες έννοιες η πρόληψη αποκτά νόημα και οντότητα. Ακριβώς όπως και η ηθική.

Δυστυχώς, σήμερα, μόνο μεμονωμένα άτομα, οργανώσεις ή θεσμοί κάνουν τον κόπο να συγκεντρώσουν τη σκέψη τους και να θέσουν ένα φιλοσοφικό πλαίσιο δράσης, συνειδητά πλέον, ως βάση για τις ενέργειές τους, αλλά και (το σπουδαιότερο) για την επιλογή τους.

Θα μείνουμε στην πρόληψη των ατυχημάτων και πιο συγκεκριμένα στην πρόληψη των ατυχημάτων στα σχολεία, αν και η βασική φιλοσοφία της πρόληψης είναι ίδια για όλων των ειδών τα ατυχήματα.

3.1 Γιατί είναι αναγκαία για τους εκπαιδευτικούς η γνώση της πρόληψης ατυχημάτων

Για 4 βασικούς λόγους:

- για να προστατεύσουν τη ζωή και την ακεραιότητα των μαθητών τους
- διότι συμβαίνουν (αθροιστικά) πολλά ατυχήματα στο σχολικό περιβάλλον

Η φιλοσοφία (της πράξης) προσφέρει ένα σταθερό πλαίσιο λειτουργίας.

Η έννοια της πρόληψης δεν έχει γενικά δυναμική παρουσία στον ελληνικό χώρο.

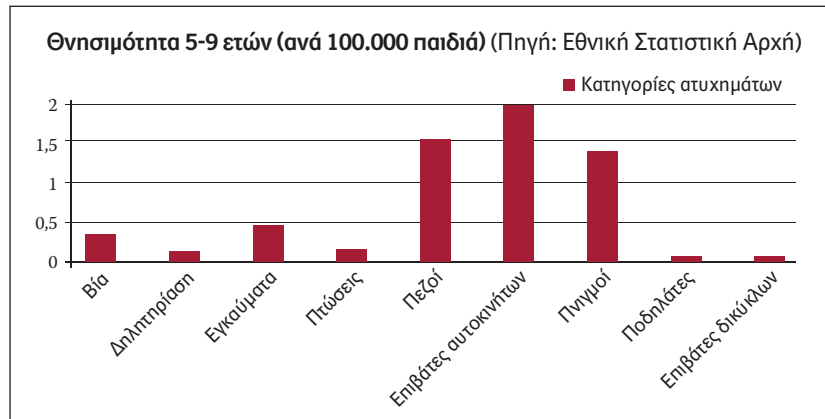

Η Ελλάδα είναι η χώρα της Ε.Ε. με το μεγαλύτερο ποσοστό νεκρών παιδιών σε τροχαία ατυχήματα.

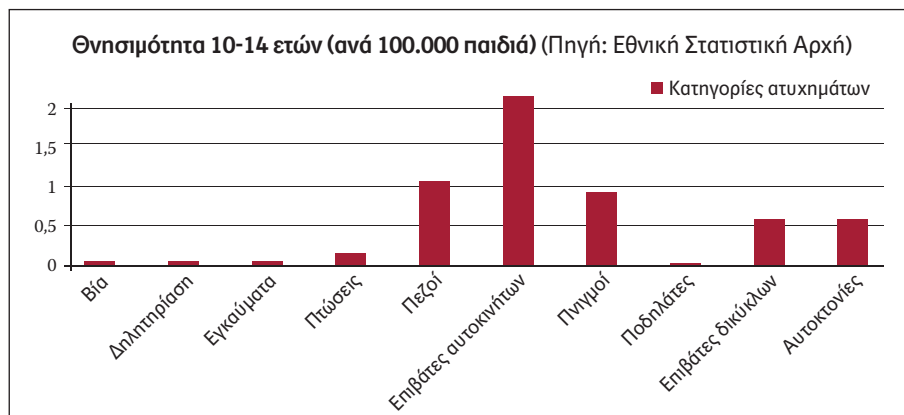
Αφορά σε θνησιμότητα παιδιών (♂+♀) ηλικίας 5-9 ετών (ανά 100.000 παιδιά). Προσέξτε ιδιαίτερα τις στήλες: βίας, εγκαυμάτων, πεζών, επιβατών αυτοκινήτων (!) και πνιγμών (!)^[1]

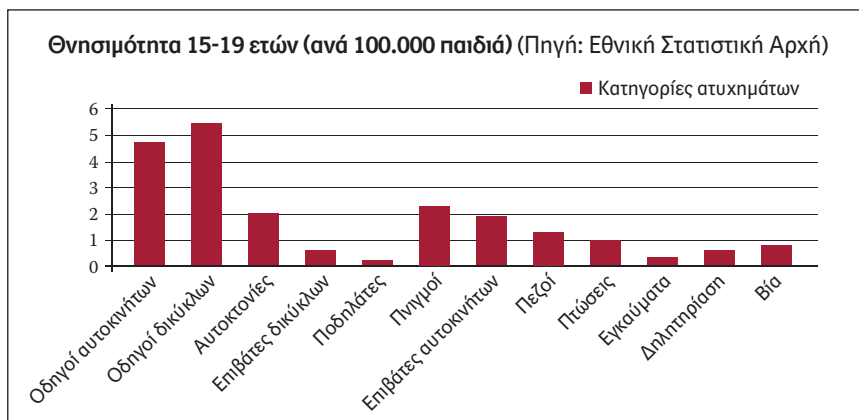
- ο διότι τα σχολικά συγκροτήματα είναι ελλιπή (όσον αφορά τουλάχιστον στην ασφάλεια) και
- ο διότι η έννοια της πρόληψης δεν έχει δυναμική παρουσία γενικά στην ελληνική κοινωνία.

Οι επόμενες Εικόνες δείχνουν τη θνησιμότητα παιδιών και εφήβων (5-19 ετών) σε διάφορες κατηγορίες ατυχημάτων. Στην κατηγορία των 5-9 ετών επικρατούν ως θύματα πεζοί και επιβάτες οχημάτων και οι πνιγμοί. Σημαντική είναι

Αφορά σε θνησιμότητα παιδιών (♂+♀) ηλικίας 10-14 ετών. Συγκρίνατε με τις προηγούμενες στήλες. Εμφανίζονται δύο νέες στήλες: επιβατών δικύκλων (!) και αυτοκτονιών (!)^[1]

Αφορά σε θνησιμότητα παιδιών (♂+♀) ηλικίας 15-19 ετών. Εμφανίζονται απειλητικά δύο νέες στήλες: οδηγού αυτοκινήτων και δικύκλων. Οι αυτοκτονίες αυξήθηκαν × 4 και οι πνιγμοί × 2 (!)^[1]

και η παρουσία εγκυμάτων. Οι πεζοί και η μεταφορά με οχήματα (γονείς) αφορούν και στη μετάβαση στο/από το σχολείο. Σχετικά με τους πνιγμούς, βλέπε θαλάσσια ατυχήματα στο Κεφάλαιο 2, σχετικά με τους πεζούς και την άφιξη των μαθητών με επιβατικά αυτοκίνητα παραπέμπουμε στο Κεφάλαιο 4. Η Ελλάδα είναι η ευρωπαϊκή χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό νεκρών παιδιών σε τροχαία και τη μικρότερη χρήση παιδικού καθίσματος ασφαλείας.

Απόπειρες αυτοκτονίας (περίπου 6.000 ετησίως και μόνο από στοιχεία του Κέντρου Δηλητηριάσεων) είναι υποτιμημένο πρόβλημα στην Ελλάδα.

Καταγραφή ατυχημάτων 6 μηνών σε τρία νοσοκομεία (2008)*

Ατύχημα	97%
Στο σχολείο	10%
Στο δρόμο	23%
Εισαγωγή	91% (!)
Κρανιοεγκεφαλική κάκωση	27%
Νοσοκομείο ΡΙΟ (Πατρα)	39% τροχαία
Νοσοκομείο Αγία Σοφία	59% πτώσεις
Χωρίς ζώνη ή καθισμα ασφαλείας	67% των τροχαίων
Σύνολο παιδιών	809 (66% ♂, 34% ♀)
Ηλικία παιδιών	0-14 ετών (μ.ο. 6,6 έτη)

Καταγραφή μόνο για 6 μήνες και μόνο σε 2 νοσοκομεία (Αθήνας και Πατρών). Το 10% των 809 καταγραφών αφορά ατυχήματα σε σχολείο=81. Ηλικίες: 0-14 έτη (♂+♀), μέσος όρος 6,6 έτη.

Νοσοκομεία: Αγία Σοφία και Γενικό Κρατικό (Αθήνα), Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ρίου (Πάτρα).

Καταγραφή κακώσεων από παλαιότερη στατιστική. Σε παρένθεση ο αναλογούν απόλυτος αριθμός όσων ατυχημάτων σχετίζονται με το σχολείο (25%). Η αναφορά στο 25% δεν είναι απόλυτα επιστημονική για όλες τις κατηγορίες κακώσεων, διότι αποτελεί τον ΜΟ του συνόλου των κακώσεων.

Έλεγχος 49 σχολικών συγκροτημάτων (2008). Απογοητευτικά υψηλά ποσοστά επικίνδυνων καταστάσεων.^[2]

Τάσος Μερκούρης, βιολόγος και θεολόγος, σήμερα Διευθυντής Γυμνασίου στους Αγίους Αναργύρους. Βαρύτατη αναπηρία με αδυναμία (μεταξύ άλλων) χρήσης και των άνω άκρων (χειρισμός υπολογιστή με το στόμα). Εδώ στον θάλαμο (οκτώ κλινών!) του Ιδρύματος Αποκατάστασης Αναπήρων στους Αγ. Αναργύρους όπου έζησε μέχρι το 2014(!). Σήμερα διαθέτει δική του κατοικία. Όλα είναι δυνατά εάν πραγματικά θέλει κανείς.

Καταγραφή σε τρία παιδιατρικά νοσοκομεία Αττικής

Σύνολο παιδιών	6.534
Σύνολο κακώσεων	6.868
Εισαγωγές	598 (9%)

Καταγραφή τον Απρίλιο και τον Ιούνιο

Κατάσταση σχολικών συγκροτημάτων Ν. 49 (2008)

Απουσία θυρών πυροπροστασίας	90%
Απουσία υαλοπινάκων ασφαλείας	80%
Κατεστραμμένες πρίζες	9%
Επικίνδυνες μπασκέτες	79%
Έλλειψη σηματοδότησης ΚΟΚ	54%
Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων χωρίς ασφάλεια	48%

Πτώση στύλου φωτισμού στην παραλία Αιγίου, στον σεισμό του 1995. Η αιτία φυσικά δεν ήταν ο σεισμός αλλά η παραμέληση της συντήρησης του στύλου επί χρόνια (!), με κινδύνους για τους περπατητές.

Ο στύλος φωτισμού προ σεισμού.

Στατιστικά ατυχημάτων

Πού συμβαίνουν τα ατυχήματα στην Ελλάδα*		Πού συμβαίνουν τα ατυχήματα στη Γερμανία (♂+♀) ^[3]	
Στην αυλή	73%	Χώροι διαλείμματος	48,1%
Στην αίθουσα	18%	Διάδρομοι	17,1%
Σε εκδρομή	2,2%	Κλιμακοστάσιο	13,3%
Στον δρόμο	0,4%	Αίθουσες διδασκαλίας	12,2%
Άγνωστο	1,8%	Διάφοροι χώροι	9,3%
Σε άλλα εκπαιδευτήρια	4,2%		
Ηλικιακή κατανομή			
6–8 ετών	26%		
9–11 ετών	38%		
12–14 ετών	36%		
Κατανομή φύλου			
Αγόρια	67%		
Κορίτσια	33%		

* Σαραφόπουλος Ν. Προσωπική επικοινωνία.

Μορφές βίας στο σχολείο^[3]

- Λεκτική
- Ψυχική πίεση
- Απειλές
- Σεξουαλική παρενόχληση
- Εκβιασμοί
- Σωματική βία – κακοποίηση
- Χρήση όπλων
- Βανδαλισμοί

Διεθνής διαπίστωση^[3]

- Ανεπαρκής δυνατότητα επιβολής
- Ανεπαρκές προσωπικό κουράγιο
- Ανεπαρκής κάλυψη από ανωτέρους
- Ανεπαρκής επίδραση γονέων

Εικόνα πλήρους ανευθυνότητας στο κέντρο των Αθηνών! Τέτοια εικόνα δεν πρόκειται να συναντήσει ποτέ κανείς σε άλλο κράτος της Ευρώπης (περίπου 2004).

Αιτίες που αυξάνουν τον κίνδυνο ατυχήματος σε παιδιά:

- Φυσιολογική τάση για εξερεύνηση
- Δυσκολία εκτίμησης συνεπειών
- Αρνητισμός σε συμβουλές
- Πιθανή μειωμένη εκτίμηση κινήσεων
- Δυσκολία εκτίμησης κινδύνου. Τα παιδιά παίζουν παντού με οτιδήποτε!

Συμπερασματικά: Ο εκπαιδευτικός έχει ένα ευρύ πεδίο συμβουλευτικής, εκπαιδευτικής και πρακτικής (βελτιωτικής) δραστηριότητας.

3.2 Αρχές εφαρμοσμένης πρόληψης

- Η πρόληψη δεν είναι μόνο τεχνοκρατικό θέμα. Η πρόληψη είναι κυρίως **θέμα τρόπου σκέψης και ζωής**.
- Συνήθως δεν ευθύνεται ένας μόνο παράγοντας για ένα ατύχημα. Ένα ατύχημα είναι **συνέπεια συνισταμένης παραγόντων** («αρκεί η σταγόνα στο γεμάτο ποτήρι»).
- Η συχνότερη και βασικότερη αιτία ατυχημάτων είναι η **ανθρώπινη συμπεριφορά** (του παθόντα, του περιβάλλοντός του, των αρμόδιων για την πρόληψη).

- Αποτελεσματική πρόληψη απαιτεί **διαρκή** εφαρμογή των μέτρων και κατάλληλη συμπεριφορά.
- Η πρόληψη **σπάνια εντυπωσιάζει**, διότι όταν προλαμβάνεις κάτι δεν συνειδητοποιείς το μέγεθος της αξίας της.
- Με την πρόληψη προσπαθούμε να αποφύγουμε το έστω και ένα ατύχημα. **Σπάνια η πρόληψη έχει ομαδικά αποτελέσματα** (π.χ. σε αεροπορικά, ναυτικά ατυχήματα).
- Κάθε ατύχημα (συμπεριλαμβανομένων και των «παρ' ολίγο ατυχημάτων») πρέπει να αναλύεται και τα συμπεράσματα να λαμβάνονται υπ' όψιν.
- Το «**απίθανο**» γίνεται συχνά πραγματικότητα.
- Η **λογική μπορεί να ξεγελά**, γι' αυτό πάντα ελέγχονται τα αποτελέσματα των μέτρων. Δεν είναι αυτονόητο ότι ένα «λογικό» προληπτικό μέτρο θα οδηγήσει σε μείωση των ατυχημάτων. Μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση! Το αποτέλεσμα μετρά.
- Τα ατυχήματα έχουν συχνά τις αιτίες τους σε **κοινωνικές διαφορές**, σε κοινωνικές συνθήκες, σε κοινωνικές συμπεριφορές, στην ποιότητα του χώρου.
- «Αμελητέες» αιτίες μπορεί να οδηγήσουν σε σοβαρά ατυχήματα.
- Πρόληψη δεν είναι μόνο ένταση προσοχής, δεν είναι μόνο τοποθέτηση πινακίδων. Πρόληψη είναι η **εξουδετέρωση επικίνδυνων παραγόντων** και συμπεριφορών, δηλαδή η λήψη μέτρων.
- Η πρόληψη ταυτίζεται με την **εφαρμογή**.
- Στην πρόληψη σκεπτόμαστε οικουμενικά, αλλά **δρούμε τοπικά**.
- Ο υπεύθυνος για την πρόληψη πρέπει να μάθει να **αντέχει την ειρωνεία** των αδαών.

3.3 Στόχος: Η δημιουργία νοοτροπίας ασφαλούς συμπεριφοράς

Στην πρόληψη ατυχημάτων, όπως άλλωστε και σε όλα τα κοινωνικά προβλήματα, δύο στοιχεία νοοτροπίας παίζουν αποφασιστικό ρόλο (ας μας επιτραπεί για τους σκοπούς της περιγραφής να τα διαχωρίσουμε):

- ο βαθμός συναίσθησης της κοινωνικής μας ευθύνης και
- ο βαθμός ωριμότητας που οδηγεί στην **εφαρμογή** της υπάρχουσας γνώσης

Η πρόληψη είναι περισσότερο τρόπος ζωής και λιγότερο τεχνικό θέμα.

Στόχος του βιβλίου είναι η δημιουργία νοοτροπίας ασφαλούς συμπεριφοράς σε όλους τους τομείς της ζωής: ατυχήματα, διαχείριση αλκοόλ, ερωτική ζωή, οικονομική διαχείριση στην οικογένεια.

Δημοτικό Πάτρας. Τα παιδιά μαθαίνουν να βοηθούν τους άλλους. Πριν φύγουν ανεβάζουν τις καρέκλες τους στα θρανία για να διευκολύνουν την κυρία που φροντίζει τον χώρο.

Πλήρης αδιαφορία για τα δικαιώματα του άλλου (του πεζού). Αρκεί να βολευτούμε εμείς.

Η γνώση δεν ωφελεί εάν δεν εφαρμοστεί. Η πρόληψη είναι όπως η ηθική: δεν υφίσταται χωρίς εφαρμογή. Το γιατί ο άνθρωπος δεν εφαρμόζει όσα διακηρύσσει ως σωστά είναι ένα μόνιμο φιλοσοφικό πρόβλημα. Ο νομπελίστας Lorenz (μελέτες στην συμπεριφορά των ζώων) είπε κάτι πολύ χαρακτηριστικό που εκφράζει την απόσταση δηλώσεων και εφαρμογής:

- Ό,τι λέγεται δεν σημαίνει ότι και ακούγεται.
- Ό,τι ακούγεται δεν σημαίνει ότι και γίνεται κατανοητό.
- Ό,τι γίνεται κατανοητό δεν σημαίνει ότι γίνεται και αποδεκτό.
- Ό,τι γίνεται αποδεκτό δεν σημαίνει ότι θα εφαρμοστεί.
- Ό,τι εφαρμόζεται δεν σημαίνει ότι θα εφαρμόζεται διαρκώς.

Δεν είναι δυνατόν να μάθει κανείς όλες τις άπειρες πιθανότητες δημιουργίας ενός ατυχήματος, όμως μπορεί:

- να κατέχει ορισμένες γνώσεις
- να είναι κοινωνικά τοποθετημένο άτομο
- να εκτιμά την ανθρώπινη ζωή (και των άλλων)
- εάν επιθυμεί να προσφέρει, τότε αυτόματα το κεντρικό νευρικό σύστημα θα ανακαλύπτει επικίνδυνες καταστάσεις, έστω κι αν αυτές δεν έχουν περιγραφεί ειδικά, και θα βρίσκει τρόπους αντιμετώπισης. Θα έχει αποκτήσει

την «ειδική νοοτροπία πρόληψης». Εάν κανείς νοιάζεται για τον συνεργάτη του, για τον συμμαθητή του, τότε αυτόματα το μυαλό του ή αυτό που λέμε «ψυχή» θα βρει τον πιθανό κίνδυνο και θα τον αντιμετωπίσει.

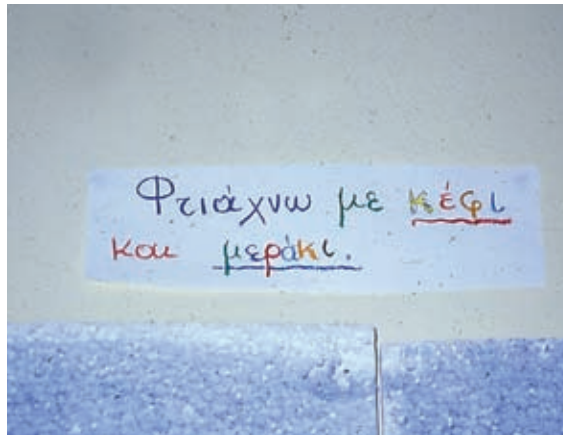
Η προσπάθεια πρόληψης δεν θα πρέπει να περιοριστεί στα ατυχήματα, διότι δεν θα μπορέσει να αναπτυχθεί ικανοποιητικά. Η πρόληψη θα πρέπει να εξελιχθεί σε μια γενικότερη ασφαλή συμπεριφορά:

- στην τροχαία κίνηση
- στη θάλασσα
- στην ερωτική ζωή
- στη χρήση αλκοόλ
- στα τυχερά παιχνίδια
- στη διαχείριση των οικονομικών
- στη διαχείριση της υγείας
- στην αντιμετώπιση των φίλων και των γνωριμιών

Μόνο έτσι, εάν η ασφαλής συμπεριφορά αναπτυχθεί γενικά και εάν αυτή η συμπεριφορά βοηθά και τους άλλους, είναι δυνατή μια αποτελεσματική πρόληψη.

Κέφι και μεράκι (μήπως ξεχάσαμε τις λέξεις;) και κίνητρο μπορούν να οδηγήσουν αυτόματα στην επιτυχία.

Το μυστικό της επιτυχίας. Το κέφι και το μεράκι (συνέπειες ύπαρξης κινήτρου) είναι το νόμιμο νότινγκ πνεύματος, ψυχής και σώματος και δεν κοστίζει τίποτα. Ο Κομφούκιος είπε ότι αν θέλεις να μην εργαστείς ποτέ στη ζωή σου φάξε μια δουλειά που σου αρέσει. (Η φωτογραφία από σχέδιο μαθητή σε σχολείο).

Η προσωπική (συναισθηματική) εμπλοκή

Μια βασική και αποτελεσματική προϋπόθεση για ποιοτικά αποτελέσματα για οποιοδήποτε επάγγελμα ή προσπάθεια είναι ο βαθμός συναισθηματικής εμπλοκής. Το πόσο είμαστε συναισθηματικά δεμένοι με αυτό που κάνουμε. Κλασικό και πολύ σημαντικό παράδειγμα η νίκη του μαραθωνοδρόμου Στυλιανού Κυριακίδη στον διεθνή μαραθώνιο της Βοστώνης αμέσως μετά τον Πόλεμο του '40 και κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, με μια χώρα διαλυμένη, χωρίς στοιχειώδεις πόρους και δομή. Ο Κυριακίδης ήθελε να κάνει για την Ελλάδα αυτό που ήξερε: να τρέχει. Πλήρωσε μόνος του το εισιτήριο (πουλώντας τα μισά του έπιπλα) μόνο για να πάει (δεν έφτασαν τα χρήματα και για εισιτήριο επιστροφής), έτρωγε σε ένα ελληνικό εστιατόριο της Βοστώνης δωρεάν και έκανε μόνος του προπόνηση. Ο ιατρός του αγώνα του απαγόρευσε να λάβει μέρος (λόγω κακής σωματικής κατάστασης) και ο Κυριακίδης υπέγραψε υπεύθυνη δήλωση συμμετοχής με δική του ευθύνη. Και όμως νίκησε, με τεράστιο ηθικό και υλικό κέρδος (αυξήθηκε σημαντικά η οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα). Όταν ο πρόεδρος των Η.Π.Α. ρώτησε τον δεύτερο (Αμερικανό) νικητή «πώς έχασε από έναν αποσκελετωμένο και αδύναμο δρομέα», απάντησε: «δεν μπορείς να νικήσεις μια ιδεολογία», και εννοούσε ότι δεν μπορείς να νικήσεις μια τόσο σημαντική συναισθηματική εμπλοκή, ένα τόσο σημαντικό κίνητρο. Πάντοτε εκπλήσσει το πόσο πολλαπλασιάζονται οι ικανότητες και η αποτελεσματικότητα εάν υπάρχει κίνητρο καλής ποιότητας. Το κίνητρο είναι το κλειδί για κάθε επιτυχία. Το κίνητρο είναι αποτελεσματικό ντόπιγγκ για μυαλό, ψυχή και σώμα.

Δεν υποστηρίζουμε την τοποθέτηση των παιδιών σε προστατευτική γυάλα. Ναι στη μοτοσυκλέτα, στην ορειβάσια, στην ιστιοπλοΐα, αλλά με εκπαίδευση και με όλους τους κανόνες πρόληψης.

3.4 Όχι ανατροφή παιδιών σε γυάλινο δοχείο!

Μία φίλη, σε υπόδειξη μου ότι το τηλεφωνικό καλώδιο στο πάτωμα του γραφείου της μπορεί να οδηγήσει σε πτώση υπαλλήλου (που έγινε μετά από μερικές ημέρες, με πτώση της ίδιας και κάταγμα δακτύλου με μόνιμη βλάβη) μου είπε ότι πρέπει να πάψω να έχω «διαρκείς φοβίες ατυχημάτων». Διαπιστώνω με έκπληξη ότι ο πληθυσμός θεωρεί τα μέτρα πρόληψης νοοτροπία γεροντοκορισμού και τρόπο συμπεριφοράς που χρειάζεται ψυχολογική αντιμετώπιση!

Η πρόληψη και ειδικά η πρόληψη ατυχημάτων δεν συνδέεται με τρομοκρατία, φοβίες για τη ζωή μας, διαρκή ανησυχία ότι κάτι θα μας συμβεί και αποχή από κάθε δραστηριότητα που ενέχει κάποιο κίνδυνο. Γενικά δεν συνδυάζεται με «μια ζωή στη γυάλα».

Το αντίθετο μάλιστα. Όσοι λαμβάνουν προληπτικά μέτρα είναι πιο ριψοκίνδυνοι, ζουν πιο συνειδητά τη ζωή τους (γνωρίζοντας την αξία της), προσέχουν και τους άλλους (πολύ ζωτικό να μην είσαι το κέντρο του κόσμου), μπορούν να ακολουθούν πολύ περισσότερες δραστηριότητες, και μάλιστα από αυτές που λίγοι τις απολαμβάνουν, και διαθέτουν καλύτερη ποιότητα ζωής (όχι αναπηρίες, όχι επισκέψεις σε ιατρούς, όχι γύψους, όχι παραμονές σε νοσοκομεία κλπ.).

Ποιος μπορεί να πει ότι οι αλεξιπτωτιστές, οι οποίοι ελέγχουν 15 φορές το πακετάρισμα του αλεξιπτωτου, που έχουν δεύτερο εφεδρικό αλεξιπτωτο και εφαρμόζουν αυστηρούς κανόνες πρόληψης, είναι άτομα με φοβίες ή ιδιομορφίες χαρακτήρα; Ποιος μπορεί να πει για τους αλпинιστές ότι διακατέχονται από διαρκή φόβο ατυχήματος επειδή λαμβάνουν όλα τα προληπτικά μέτρα και διασφαλίζονται διπλά στην κατακόρυφη πλαγιά με ειδικούς γάντζους; Ποιος μπορεί να κατηγορήσει για φοβίες τον Raikkonen ή τον Rosenberg διότι πιέζουν για προστατευτικά μέτρα τους οργανωτές αγώνων Formula 1 και φορούν ειδικά κράνη και στολές προστασίας από φωτιά;

Όσοι ασχολούνται με την πρόληψη ποτέ δεν υποστήριξαν ότι πρέπει να βγάλουμε από τη ζωή μας οποιαδήποτε δραστηριότητα όταν ενέχει (λογικούς) κινδύνους. Υποστηρίζουν ότι οι δραστηριότητες πρέπει να γίνονται με εφαρμογή όλων των κανόνων πρόληψης. Έτσι τις απολαμβάνουμε πιο άνετα! Ναι στη μοτοσυκλέτα, αλλά μετά από εκπαίδευση και πάντοτε με κράνος. Ναι στον αιωροπτερισμό, αλλά με όλους τους κανόνες προστασίας (δελτίο καιρού, γνώση και καλή συντήρηση του μέσου κλπ.). Ναι στις υποβρύχιες καταδύσεις, αλλά όχι μέσα στη ρότα πλοίων, με σημαδούρα που επιπλέει και ποτέ μόνος.* Πάντοτε, δε, μιλάμε για απλά μέτρα, που δεν είναι σε βάρος της απόλαυσης και είναι εύκολο να εφαρμόζονται διαρκώς.

Δεν θέλουμε να αναθρέψουμε μια φοβισμένη νεολαία σε μια γυάλα. Αντίθετα, όσοι μιλάνε για πρόληψη θέλουν αυτόνομα παιδιά, χωρίς τη μαμά σε κάθε βήμα να τα προσέχει. Όσοι μιλάνε για πρόληψη, δεν μιλάνε για ακίνδυνες δραστηριότητες (διότι δεν θα χρειάζονταν πρόληψη), αλλά μιλάνε για μέτρα

Πρόληψη δεν είναι πάντα η αποφυγή αλλά και η γνώση αντιμετώπισης του κινδύνου.

* Φυσικά οι αναμενόμενοι τραυματισμοί θα πρέπει να μην είναι σοβαροί. Το σύστημα (ποδηλασία, μοτοσυκλέτα κλπ.) θα πρέπει να είναι «φιλικό στον χρήστη», δηλαδή να επιτρέπει λάθη χωρίς να οδηγήσει σε καταστροφή. Εάν ένας γίνει ανάπηρος ή σκοτωθεί, τότε δεν έχει μάθει από το σύστημα και τα λάθη του. Γι' αυτό είμαστε προς το παρόν αρνητικοί με τους «παιχνιδοτοπούς» που όλα είναι τυλιγμένα με αφρολέξ. Το παιδί δεν μαθαίνει τι είναι πτώση, τι είναι πόνος και νομίζει ότι μπορεί (και σε μια κανονική παιδική χαρά) να πηδάει από ύψος ανεξέλεγκτα και χωρίς να το έχει μάθει. Δεν νομίζουμε ότι αυτοί οι υπερπροστατευτικοί παιχνιδοτοποί εξασκούν και διδάσκουν τα παιδιά.

που θα προστατεύσουν την ασφάλεια νέων και παιδιών σε «επικίνδυνες» δραστηριότητες. Όσοι μιλάνε για πρόληψη δεν μιλάνε πάντοτε για αποφυγή, αλλά συνήθως για αντιμετώπιση του κινδύνου (με μέτρα πρόληψης). Το βιβλίο αυτό έχει συνταχθεί στο πλαίσιο αυτής της φιλοσοφίας όχι της αποφυγής, αλλά της αντιμετώπισης του κινδύνου.

3.5 Τι είναι και τι δεν είναι πρόληψη

Τι δεν είναι πρόληψη

- Μονωτική ταινία σε **φθαρμένο** ηλεκτρικό καλώδιο
- Έντονη «προσοχή» οδηγών σε περιοχή σχολείου
- Πινακίδα σε γλιστερό δάπεδο που να εφιστά την προσοχή για την ολισθηρότητα
- «Απαγόρευση»* χρήσης ανελκυστήρα σε παιδιά κάτω των 14 (!) ετών
- Απαγόρευση σπορ με κινδύνους (λογικούς)

Τι είναι πρόληψη

- Άμεση αντικατάσταση καλωδίου
- Μείωση ταχύτητας κάτω των 30 χλμ
- Αντικατάσταση δαπέδου
- Κατασκευή ασφαλών ανελκυστήρων
- Καλή εκπαίδευση και λήψη όλων των μέτρων προστασίας

3.6 Το «παρ' ολίγον ατύχημα» (τόσο σημαντικό όσο και το ατύχημα)

Στη φιλοσοφία της πρόληψης ανήκει και η έννοια του «παρ' ολίγον ατυχήματος», δηλαδή η θέση-εμπειρία ότι τα ίδια γεγονότα άλλοτε οδηγούν σε ατύχημα με υλικές ζημιές ή/και θύματα και άλλοτε όχι, παραμένοντας «παρ' ολίγον ατυχήματα» από κάποια τυχαία συγκυρία στην οποία, όμως, δεν μπορεί να στηρίζεται κανείς.

Το «παρ' ολίγον ατύχημα» πρέπει να ερευνάται όπως ακριβώς και ένα ατύχημα που συνέβει.

* Σε όλες τις οδηγίες χρήσης που βρίσκονται στην πόρτα ανελκυστήρων (τουλάχιστον στην Ελλάδα) υπάρχει «απαγόρευση» χρήσης σε άτομα κάτω των 14 (!) ετών «άνευ συνοδού». Παραλογισμός.

Μερικές εισοδοί οχημάτων στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας εθνικών δρόμων μεγάλων ταχυτήτων μπορεί να παραμείνουν χωρίς συνέπειες (συγκρούσεις, θύματα) διότι «έτυχε» να μην έρχεται άλλο όχημα από την αντίθετη κατεύθυνση. Ο ύπνος που κατέλαβε κάποιον οδηγό νταλίκας οδήγησε το αυτοκίνητο «τυχαία» σε εκτροπή προς τα δεξιά με έξοδο στα χωράφια, με αποτέλεσμα και πάλι να μην υπάρχουν θύματα. Δύο αεροπλάνα «παραλίγο» να συγκρουσθούν από λάθος του πύργου ελέγχου. Η σύγκρουση αποσοβήθηκε από την έγκαιρη αντίδραση των πιλότων.*

Σωρεία τα «παρ' ολίγον ατυχήματα», δηλαδή γεγονότα που για κάποιους συμπτωματικούς ή όχι λόγους παρέμειναν χωρίς θλιβερές συνέπειες. Η σημασία του ατυχήματος ως γεγονότος παραμένει, όμως, το ίδιο σημαντική με ή χωρίς συνέπειες και πρέπει **πάντα** να αναλύεται (αιτίες, παραλήψεις, μέτρα πρόληψης).

Και στο σχολείο τα «παρ' ολίγον» ατυχήματα πρέπει να μελετώνται επισταμένα, με συγκεκριμένα εφαρμόσιμα συμπεράσματα και δεν πρέπει για κανένα λόγο να ξεχνιόνται διότι «ευτυχώς δεν συνέβη τίποτα». Την επόμενη φορά θα συμβεί.

3.7 Ο κοινωνικοοικονομικός παράγοντας

Σημαντικότερος παράγοντας στη δημιουργία ατυχημάτων γενικώς. Όλες οι μελέτες που συγκρίνουν ομάδες πληθυσμού με διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές δυνατότητες** ή κράτη ή και Ηπείρους με βάση την οικονομική τους κατάσταση, καταλήγουν στο συμπέρασμα της συσχέτισης της χαμηλής κοινωνικοοικονομικής τάξης με σαφώς περισσότερα ατυχήματα, όλων των κατηγοριών. Οι αιτίες είναι πολλές, όπως: χαμηλότερο επίπεδο πληροφόρησης, άλλες προτεραιότητες ζωής, αποδοχή επικίνδυνων εργασιών και καταστάσεων (κάτω από οικονομική πίεση), δυσμενέστερες συνθήκες ζωής, κακή συντήρηση οχημάτων, μεγαλύτερη χρήση αλκοολούχων ποτών κ.λπ.

Στον δάσκαλο απομένει να αντιροπήσει για τους μαθητές του την πιθανή μειονεκτούσα οικονομική κατάσταση οικογένειας, κράτους ή περιοχής και να προστατεύσει τους μαθητές του.

* Οι πιλότοι είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν οποιοδήποτε (ανεξαρτήτως βαρύτητας) «παρ' ολίγον ατύχημα».

** Όπως αυτές καθορίζονται από το επάγγελμα του πατέρα.

Πληθυσμοί σε αδύνατη οικονομική κατάσταση σημειώνουν αυξημένα ποσοστά ατυχημάτων.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό θα πρέπει να λάβει ιδιαίτερα υπ' όψιν τις μειονεκτούσες, οικονομικά και κοινωνικά, οικογένειες.

Οι οικονομικές δυσκολίες, ο τρόπος ζωής και η έλλειψη εκπαίδευσης και πληροφόρησης οδηγούν σε επικίνδυνες και εδραιωμένες πλέον συμπεριφορές. Ο ρόλος του σχολείου αποφασιστικός.

Έξοδος σχολείου. Σκάλα από την οποία κατεβαίνουν, συνήθως τρέχοντας, οι μαθητές και εισέρχονται ανεμπόδιστοι (έλλειψη κιγκλιδώματος σχήματος «Π») σε δρόμο τροχαίας κυκλοφορίας. Έλλειψη σηματοδότησης σχολικής περιοχής όπως προβλέπει ο ΚΟΚ.

Μικρά φορτηγά-τροχόσπιτα μεγάλης οικογένειας Ρομά μπροστά στο νοσοκομείο Παίδων Αθηνών «Παναγιώτη & Αγλαΐας Κυριακού» (Αθήνα, 2009). Ανεπανάληπτη αλληλεγγύη σε μία οικογένεια με άρρωστο παιδί. Μεγάλο περιθώριο παροχής συμβουλών και πληροφόρησης. Βλέπε φιάλη υγραερίου έξω από το μικρό φορτηγό (βέλος).

Φοιτητές Ιατρικής ετοιμάζονται για επιβίβαση σε λεωφορείο (εκπαιδευτική εκδρομή). Δύο φοιτήτριες με γιλέκα ασφαλείας είναι επιφορτισμένες να διασφαλίσουν την επιβίβαση (Αθήνα, 2004). Η εφαρμογή δεν έχει ούτε εξαιρέσεις ούτε εκπτώσεις. Όπως και το παράδειγμα.

επίδραση, την οποία δεν μπορεί κανείς να υποκαταστήσει ούτε με 100 ώρες διδασκαλίας. Εάν θέλεις να πεις κάτι κάν' το (γερμανικό ρητό).

«Αν θέλεις να πεις κάτι κάν' το».

3.9 «Μα πώς ήταν δυνατόν;»

Αυτή η φράση ακούγεται συχνά και εκφράζει την έκπληξη του πληθυσμού καθώς και την πεποίθηση για το απίθανο του ατυχήματος. Πολλά από τα ατυχήματα πηγάζουν ακριβώς από αυτή τη νοοτροπία του απίθανου. Πολλοί συμπολίτες μας αδυνατούν να αντιληφθούν την έννοια της πιθανότητας, της αύξησης και της μείωσής της. Η φράση «μα πώς ήταν δυνατόν;» εκφράζει,

Εγκλεισμός μικρού μαθητή (παιχνίδι;) σε εγκαταλειμμένη κάλπη (!) σε σχολείο της Αττικής, με συνέπεια τον θάνατό του (βρέθηκε την επόμενη ημέρα). Εάν κάποιος επεσήμανε τον κίνδυνο θα εθεωρείτο «υπερβολικός και ακραίος». Τίποτα, όμως, δεν είναι απίθανο.

Εγκλεισμός τριών (!) μικρών παιδιών κατά τη διάρκεια παιχνιδιού σε εγκαταλειμμένο επαγγελματικό ψυγείο [θάνατος και των τριών παιδιών (!)]. Σε τέτοιες και σε παρόμοιες κατασκευές (π.χ. μπαούλα) πρέπει να καταστρέφονται οι κλειδαριές.

επίσης, και την πίστη ότι τα ατυχήματα συμβαίνουν πάντα σε άλλους και ότι εμείς εξαιρούμεθα. Η αλλαγή αυτής της νοοτροπίας είναι αποφασιστικός παράγοντας για την πρόληψη.

3.10 Το ατύχημα προγραμματίζεται πολύ πριν συμβεί

Αυτό που συνήθως ονομάζεται «αιτία του ατυχήματος» και καταγράφεται στις στατιστικές είναι «η σταγόνα στο ποτήρι», ο τελευταίος συμμετέχων παράγο-

Δεν υπάρχει η λέξη «απίθανο», στα ατυχήματα. Όλα είναι πιθανά.

Πρωτοφανής αδιαφορία (πηγή πολλών ατυχημάτων και δυστυχιών). Γιατί η χώρα μας πρέπει να είναι παράδειγμα προς αποφυγή σε πολλούς τομείς;

Το εντελώς «απίθανο» έγινε πιθανό. Εργαζόμενος στη διοίκηση του Ι.Κ.Α. (Αθήνα) κατά τη μεταφορά χαρτιού έσπρωξε με το καροτσάκι να ανοίξει την πόρτα του ανελκυστήρα. Το «φτυάρι» πέρασε στη χαραμάδα κάτω από την πόρτα (η πόρτα δεν άνοιξε). Εκείνη τη στιγμή ακριβώς κάποιος κάλεσε τον ανελκυστήρα με αποτέλεσμα, ενώ ο ανελκυστήρας μεταποτιζόταν προς τα κάτω, το (ακινητοποιημένο) καροτσάκι, να θανατώσει τον εργαζόμενο.

Το πρόσθιο τμήμα των αυτοκινήτων κατασκευάζεται πλέον με τρόπο ο οποίος μειώνει τους κινδύνους σοβαρού τραυματισμού σε σύγκρουση με πεζό. Κυκλοφορία με το πρόσθιο τμήμα σε κατάσταση φθοράς μετά από σύγκρουση αυξάνει δραματικά τους κινδύνους για πεζούς και απαγορεύεται από την νομοθεσία. Άγνωστος ο κίνδυνος στους περισσότερους οδηγούς.

ντας. Ο ύπνος, ως παράγοντας σοβαρών ατυχημάτων φορτηγών αυτοκινήτων, έχει ως προετοιμασία του το εξουθενωτικό ωράριο των οδηγών, την κόπωση, την ανεπαρκή συνδικαλιστική αποτελεσματικότητα, την ελλιπή επίβλεψη από το κράτος και την κερδοσκοπία.

3.11 Η περιοδική ατονία μέτρων πρόληψης

Όχι σπάνια, οι στατιστικές δείχνουν, ανά έτη, μια περιοδική αυξομείωση της συχνότητας. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί μόνο με επίσης περιοδική συνεπή εφαρμογή μέτρων πρόληψης: εφαρμογή μέτρων → μείωση συχνότητας ατυχημάτων, χαλάρωση μέτρων → αύξηση ατυχημάτων. Η πρόληψη πρέπει να είναι διαρκής.

3.12 Η πρόληψη είναι συνολική

Δεν υπάρχει (αποτελεσματική) αποσπασματική πρόληψη ατυχημάτων. Δεν θα έχουμε αποτέλεσμα στον τρόπο σκέψης των μαθητών, εάν φροντίζουμε την αυλή και δεν φροντίζουμε τους πυροσβεστήρες, εάν μιλάμε για κράνος δικυκλιστών, αλλά στις μαθητικές εκδρομές ανεχόμαστε χρήση αλκοολούχων ποτών ή δεν χρησιμοποιούμε στις μετακινήσεις γιλέκο ασφαλείας. Η πρόληψη ατυχημάτων, δηλαδή στην ουσία ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής και αρτιμέλειας, θα πρέπει να ενσωματωθεί αβίαστα στον τρόπο ζωής μας, καθημερινά.

Δύσκολο το να προβλέψει (και να φανταστεί) κανείς διαδικασίες της φύσης. Τα πλαστικά δακτυλίδια (για τη συγκράτηση 6 κουτιών αναψυκτικών) κατέληγαν στις χωματερές όπου τα πουλιά που αναζητούσαν τροφή εμπλέκονταν και πέθαιναν! Πέρασε καιρός για να γίνει αντιληπτό και να καταργηθεί. Μόνο στην εφαρμογή δοκιμάζονται τα συστήματα.

3.13 Έλεγχος αποτελεσμάτων νέων μέτρων πρόληψης

Είναι σημαντικό και απαραίτητο να ελέγχονται τα αποτελέσματα οποιουδήποτε προγράμματος ή μεμονωμένου μέτρου. Δεν είναι αυτονόητο ότι η λογική θα επαληθευτεί, διότι είναι δυνατόν να εισέλθει ένας απρόβλεπτος παράγοντας ο οποίος μπορεί να αντιστρέψει το αποτέλεσμα και η προβλεπόμενη μείωση των ατυχημάτων να γίνει αύξηση.

Νέα μέτρα πρόληψης πρέπει πάντα να ελέγχονται ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

3.14 Βασικά στοιχεία μεθοδολογίας για τον δάσκαλο

- **Η δύναμη του καθημερινού παραδείγματος** από το διδακτικό προσωπικό έχει αξιόπεραστη αποτελεσματικότητα στους μαθητές. Η εφαρμογή των όσων λέγονται είναι το κύριο (αν όχι το μοναδικό) στοιχείο αξιοπιστίας. Μόνο όταν πιστεύεις (επομένως εφαρμόζεις) κάτι μπορείς να το διδάξεις καλά και να πείσεις γι' αυτό. Η εφαρμογή βέβαια θα πρέπει να είναι συνολική, σε όλους τους τομείς. Η αξιοπιστία δεν μπορεί να είναι αποσπασματική.
- Ο δάσκαλος πρέπει να «ωριμάσει» τα όσα θα πει για να μπορέσει να ξεχωρίσει (και να τονίσει) τα βασικότερα. Μόνο βιβλιογραφική ενημέρωση δεν αποδίδει.
- Δεν προωθεί την πρόληψη ή αποδοχή «εκπτώσεων» στην ποιότητα και την πληρότητά τους. Οι εκπτώσεις οδηγούν σε αργό εκφυλισμό των μέτρων. Δεν πρέπει να μας τρομάζει η φράση «είστε απόλυτος».

Παράδειγμα επαγγελματισμού και ικανότητας δράσης σε μη ευνοϊκές συνθήκες. Λάδια στο οδόστρωμα και πτώσεις δικυκλιστών. Ο κληθείς τροχονόμος δεν οχυρώθηκε πίσω από δικαιολογία και δεν περίμενε το συνεργείο του Δήμου, αλλά πήρε ένα φαράσι από ένα κατάστημα, χώμα από το παρτέρι του πεζοδρομίου, και κάλυψε τα λάδια (Αθήνα – οδός Αχαρνών).

Εκπτώσεις στα μέτρα πρόληψης οδηγούν, αργά ή γρήγορα, στον εκφυλισμό τους.

- Η σχέση δασκάλων–μαθητών είναι απαραίτητη για να μπορεί να επιδράσει ο δάσκαλος σε οποιονδήποτε τομέα, επομένως και στην πρόληψη. Η σχέση δεν μπορεί να δημιουργηθεί τυχαία, δεν μπορεί να δημιουργηθεί γρήγορα και προϋποθέτει τα εξής:
 - Σταθερή στάση του δασκάλου
 - Δικαιοσύνη προς τους μαθητές
 - Διάθεση του δασκάλου να βοηθήσει (αυτό εκπέμπεται όταν υπάρχει και δεν μπορεί να προσποιείται)
 - Καλό επίπεδο γνώσεων στο γνωστικό του αντικείμενο
 - Προσωπικές αντοχές και επιμονή στον στόχο
 - Διατήρηση μιας συγκεκριμένης απόστασης από τους μαθητές
 - Καλές σχέσεις με τους άλλους συναδέλφους
- Θα πρέπει να βρεθούν τρόποι ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών στην πρόληψη (όταν ζεις κάποια κατάσταση τη συνειδητοποιείς καλύτερα).
- Ενσωμάτωση στοιχείων πρόληψης στα διάφορα μαθήματα. Μερικά παραδείγματα (από τον τομέα των τροχαίων ατυχημάτων):
 - **Μάθημα: Φυσική/Μαθηματικά**
 - Συνειδητοποίηση της δύναμης πρόσκρουσης, σε κιλά, με ταχύτητες 20, 50 και 100 χαω (αναγκαιότητα ζώνης και σημασία της ταχύτητας).
 - Πρόσκρουση επιβάτη από πίσω καθίσματα, επί σύγκρουσης με 50 χαω, στην πλάτη του μπροστινού καθίσματος. Ποιες δυνάμεις πρέπει

Οι εκπαιδευτικοί χώροι και ως χώροι εκπαίδευσης στην πρόληψη ατυχημάτων. Φοιτητές/-τριες Ιατρικής Σχολής, με τα δίκυκλά τους, σε πρακτική εκπαίδευση ασφαλέστερης οδήγησης από ειδικό εκπαιδευτή που κλήθηκε γι' αυτόν τον σκοπό στη Σχολή.

να αντέξει ο επιβάτης του μπροστινού καθίσματος (όντας δεμένος) (η σημασία της ζώνης και στα πίσω καθίσματα).

- Μικρό παιδί 10 κιλών στην αγκαλιά της (άδετης) μητέρας. Με τι δύναμη σε κιλά θα προσκρούσει στο παρμπρίζ, επί σύγκρουσης με «μόνο» 50 χαω, και με ποια δύναμη, σε κιλά, θα πέσει η μητέρα επάνω του (η σημασία του παιδικού καθίσματος ασφάλειας και η πλήρης αδυναμία της μητέρας να συγκρατήσει το παιδί).
- «Νταλικά» μήκους 15 μέτρων προχωρά με ταχύτητα 90 χαω. Πόσο ελεύθερο διάστημα για προσπέραση θα πρέπει να έχει ΙΧ που επιθυμεί να προσπεράσει με ταχύτητα 110 χαω (οι κίνδυνοι του προσπεράσματος).
- Αυτοκίνητο εισέρχεται στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας και συγκρούεται μετωπικά με άλλο αυτοκίνητο περίπου του ίδιου βάρους. Τη στιγμή της σύγκρουσης το ένα αυτοκίνητο είχε ταχύτητα 90 χαω και το άλλο 120 χαω. Με ποια δύναμη συγκρούστηκαν τα δύο αυτοκίνητα και ποια δύναμη εξασκήθηκε στη ζώνη των οδηγών (η τραγική σημασία μετωπικών συγκρούσεων, μετά από είσοδο στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας).
- Υπολογισμός και συσχέτιση σύγκρουσης σε σταθερό εμπόδιο με ταχύτητα 50 χαω ενός αυτοκινήτου και της ισοδυναμίας με πτώση του ίδιου αυτοκινήτου από (ποιο) όροφο πολυκατοικίας (η σημασία σύγκρουσης με «μόνο» 50 χαω).
- Γιατί όταν τροχοπεδείται ένα αυτοκίνητο ή δίκυκλο μπορεί οι τροχοί να χάσουν την επαφή με το οδόστρωμα και να πλαγιολισθήσουν

Θα πρέπει πάντα να επιχειρείται η ενσωμάτωση γνώσεων πρόληψης στα επί μέρους μαθήματα (Φυσική-Χημεία-Βιολογία κλπ.).

Ιατρική σχολή – Εργαστήριο Φαρμακολογίας. Μικρή γιορτή για την απόκτηση των πτυχίων συγκεκριμένων φοιτητών/τριών. Τα αλκοολούχα ποτά είναι απόλυτο ταμπού, αλλά, το σπουδαιότερο, δεν θεωρούνται απαραίτητα και ούτε γίνεται αισθητή η έλλειψή τους. Από γράμμα φοιτητή: «Δεν πίστευα ότι μπορεί να διασκεδάσουμε τόσο καλά χωρίς σταγόνα αλκοόλης».

(σημασία υγρού οδοστρώματος αλλά και στεγνού εάν το φρενάρισμα είναι απότομο, γιατί χάνεται ορισμένες φορές ο έλεγχος του οχήματος σε τροχοπέδηση).

- Πόση φυγόκεντρη δύναμη εξασκείται σε αυτοκίνητο 1.000 κιλών, σε στροφή ακτίνας 30 και 50 μέτρων, με ταχύτητα 50 χω και 90 χω (η επικίνδυνη σχέση στροφής και ταχύτητας).
- Αυτοκίνητο τροχοπεδείται απότομα από ταχύτητα 30 χω και σταματά σε διάστημα 15 μέτρων. Σε πόσα μέτρα θα σταματήσει εάν έχει ταχύτητα 50 χω και 100 χω (η σημασία ταχύτητας και διαστήματος τροχοπέδησης και της απαιτούμενης απόστασης από προπορευόμενο).

– Μαθήματα: Βιολογία/Ανθρωπολογία/Ψυχολογία/Κοινωνιολογία

- Ποιες οι επιδράσεις της αλκοόλης στο κεντρικό νευρικό σύστημα (ΚΝΣ) και πώς συνδέονται με τη μείωση της ικανότητας οδήγησης.
- Συσχέτιση επιπέδων στο αίμα 0,2‰ (τοις χιλίοις), 0,5‰ και 1,2‰ με βαθμό μείωσης ικανότητας οδήγησης. Ποιες ικανότητες μειώνονται* (συνειδητοποίηση ότι πολύ νωρίτερα από το «νόμιμο όριο» των 0,5‰ αρχίζει η επίδραση στην οδήγηση).

Στην Ελλάδα υποτιμούμε, ενίοτε αξιόποινα, τη δύναμη της άθροισης μικρών προσπαθειών.

* Το νομικό όριο στην Ελλάδα είναι 0,5‰, δηλαδή μισό γραμμάριο αλκοόλης ανά λίτρο αίματος. Φυσικά το ιατρικό όριο είναι 0‰ (μηδέν αλκοόλη στο αίμα). Το 0,5‰ είναι παραχώρηση του κράτους στην ποτοβιομηχανία! Για δίκυκλα, νεαρούς οδηγούς, οδηγούς ταξί, λεωφορείων και φορτηγών το όριο είναι 0,2‰, δηλαδή, πρακτικά, δεν επιτρέπεται καμία λήψη αλκοολούχων ποτών. Προσοχή, το όριο 0,5‰ στο αίμα ισοδυναμεί με 0,24‰ στο αλκοτέστ της αστυνομίας. Η Σουηδία έχει νομικό όριο 0,2‰ στο αίμα (0,1‰ στο αλκοτέστ). Μονάδα αλκοτέστ: χιλιοστά του γραμμάριου σε 1 λίτρο εκπνεόμενου αέρα.

- Τι εννοείται με τον όρο «αδυναμία όρασης το σούρουπο» (η σημασία της καλής όρασης για την πρόληψη ατυχημάτων);
 - Διαφορές στο οπτικό πεδίο μεταξύ παιδιών και ενηλίκων (ιδιομορφίες στην πρόληψη ατυχημάτων σε παιδιά).
 - Η επίδραση της κόπωσης και της έλλειψης ύπνου στην ικανότητα οδήγησης.
 - Η σημασία της απόσπασης προσοχής (ραδιόφωνο, συνομιλίες, κινητό τηλέφωνο, τσιγάρο κ.λπ.).
 - Ο μέσος όρος αποβολής αλκοόλης από τον οργανισμό (μεταβολισμός στο ήπαρ, αποβολή από τους νεφρούς) είναι 0,1 γραμμάριο/ώρα. Πόσες ώρες θα πρέπει να περάσουν ώστε ένας οδηγός ο οποίος ώρα 24.00 είχε επίπεδα στο αίμα 1,5‰ να είναι σε θέση να οδηγήσει (το πολύ με 0,5‰). Υποτίθεται φυσικά ότι ώρα 24.00 σταματά να λαμβάνει αλκοόλη (το πόσο άχρηστες θα είναι, σε αυτή την περίπτωση, «3 ωρίτσες ύπνου»).
 - Τι σημαίνει αχρωματοψία και οι κίνδυνοί της για την οδήγηση. Γιατί ορισμένοι δεν το αντιλαμβάνονται ότι πάσχουν.
 - Πώς ο (παράλογος) εγωισμός μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικά ατυχήματα.
 - Συζήτηση για το περιεχόμενο διαφημίσεων για αυτοκίνητα (το πόσο αποπροσανατολίζουν).
- **Μαθήματα: Οικολογία/Χημεία**
- Ποσότητα καυσαερίων τα οποία εκπέμπει ένα αυτοκίνητο, ανάλογα με κυβισμό, ιπποδύναμη και τεχνολογία την οποία διαθέτει. Δημιουργία συγκριτικού πίνακα:
 - Κατάλογος οικολογικών αυτοκινήτων (διαδίκτυο).
 - Οικολογική οδήγηση: χαμηλή ταχύτητα,* έγκαιρη μετάβαση στην επόμενη ταχύτητα, όχι επιταχύνσεις ενώ προβλέπεται τροχοπέδηση (π.χ. σηματοδότες), κλιματισμός στους 24–26°C (και υγιεινός), όχι μόνιμες μπαγκαζιέρες στην οροφή (μεγάλη αντίσταση αέρα = κατανάλωση βενζίνης), καλή συντήρηση, καλή πίεση στα ελαστικά (έλεγχος κάθε μήνα).

* Άνω των 140 καω κάθε υπολογισμός εκπομπής καυσαερίων είναι ουτοπικός. Οι επίσημα αναφερόμενες εκπομπές αφορούν σε ταχύτητες μέχρι 120 καω.

Σημαντική η διερεύνηση της έλλειψης ύπνου στην πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων.

Φιάλη αναψυκτικού για τη συλλογή νερού από το κλιματιστικό. Στοιχειώδης προσπάθεια με δυσανάλογα μεγάλο αποτέλεσμα (πρόληψη ολίσθησης πεζών). Το σύνθημα είναι να πραγματοποιεί κανείς ό,τι μπορεί. Προϋποθέτει ενδιαφέρον για κοινωνική συμμετοχή.

- Στην οικολογική συμπεριφορά ανήκει και η μη παραγωγή θορύβου (εξάτμιση, στερεοφωνικά μεγάφωνα.* «Θόρυβο δημιουργεί όποιος δεν μπορεί να κάνει την παρουσία του αλλιώς αισθητή».
- Οικολογική συντήρηση: συνεργασία με οικολογικά συνεργεία (διαχείριση λαδιών, ελαστικών, ανταλλακτικών – να ζητείται πιστοποίηση). Πλύσιμο με σφουγγάρι (μεγάλη οικονομία νερού).** Αυτόματα πλυντήρια ξοδεύουν μεγάλες ποσότητες νερού, ιδίως στο προ-πλύσιμο.

Οι καθηγητές των μαθημάτων θα μπορέσουν φυσικά να βρουν πολλά άλλα παραδείγματα ενσωμάτωσης της ασφαλούς συμπεριφοράς. **Σημαντικό:** εάν ο πολίτης μάθει το «ΓΙΑΤΙ» μιας ασφαλούς συμπεριφοράς, είναι περισσότερο διατεθειμένος να την εφαρμόσει.

3.15 Μέτρα σύγκρισης

Οι στόχοι που θέτει ένα άτομο ή μια υπηρεσία εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από τα μέτρα σύγκρισης που υπάρχουν. Αυτά καθορίζουν, μαζί με την ευαισθησία του ατόμου και τις ικανότητές του, «το πόσο ψηλά θα τοποθετηθεί ο πήχης».

Το μικρό κράτος του Λουξεμβούργου διαθέτει, ήδη από το 1979 (!), κανονισμό ασφάλειας των σχολείων, ενσωματωμένο στους νόμους του κράτους και θεσμοθετημένο από το Υπουργείο Παιδείας. Πρέπει να σημειωθεί ότι το μικρό αυτό κράτος διαθέτει εντεταλμένο υπάλληλο για την ασφάλεια των σχολείων, που κάνει το έργο του με πολύ κέφι και υπευθυνότητα και ο οποίος συντάζει ως κύριος συντονιστής τη νομοθεσία.

Ακολούθως παραθέτουμε, σε τίτλους, όλο το περιεχόμενο της νομοθεσίας του Λουξεμβούργου που αφορά στην ασφάλεια σχολικών εγκαταστάσεων. Θεωρούμε αυτόν τον κανονισμό πλήρη, πρακτικά εφαρμόσιμο, με αναφορές σε όλους τους βασικούς τομείς πρόληψης ατυχημάτων. Τα κράτη που δεν διαθέτουν ανάλογο κανονισμό θα μπορούσαν ή να τον υιοθετήσουν (με μικρές προσαρμογές στις

* Το καλοκαίρι, το βράδυ, από «μερακλωμένους οδηγούς» (επικίνδυνοι οδηγοί!) με τη μουσική σε απίθανα ντεσιμπέλ, που ξυπνούν ολόκληρα τετράγωνα της πόλης. Οι ηλικιωμένοι που ξυπνούν δεν μπορούν πια να ξανακοιμηθούν (υποφέρουν αυτοί και όλη η οικογένεια!).

** Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το μεγάλο πρόβλημα επάρκειας νερού σε παγκόσμια κλίμακα.

εκάστοτε τοπικές συνθήκες) ή να τον λάβουν ως βάση δημιουργίας εθνικού κανονισμού.* Η αρίθμηση των άρθρων είναι η αρίθμηση της νομοθεσίας του Λουξεμβούργου.

Νομοθεσία για την ασφάλεια σχολικών εγκαταστάσεων του Λουξεμβούργου**

1. Γενικές διατάξεις

1.1 Γενικόττες – 1.2 Ορισμοί – 1.3 Τυποποιήσεις – 1.4 Εξαιρέσεις – 1.5 Χορηγίες – 1.6 Ισχύς νομοθεσίας – 1.7 Αξιολόγηση και παραλαβή των νέων σχολικών εγκαταστάσεων – 1.8 Έγκριση (Homologation) υπαρχόντων σχολικών εγκαταστάσεων – 1.9 Έρευνα ατυχημάτων και παρ' ολίγον ατυχημάτων – 1.10 Εκπαίδευση και επίβλεψη.

2. Υγιεινή του σχολικού περιβάλλοντος

2.1 Γενικόττες – 2.2 Μετρήσεις χώρων και επίπλων/θέσεων εργασίας – 2.3 Εξαερισμός – 2.4 Απομάκρυνση βλαβερών και ενοχλητικών ρύπων – 2.5 Θερμοκρασία χώρων – 2.6 Αντιπληκτική προστασία – 2.7 Προστασία θορύβου – 2.8 Φωτισμός.

3. Επιλογή τοποθεσίας***

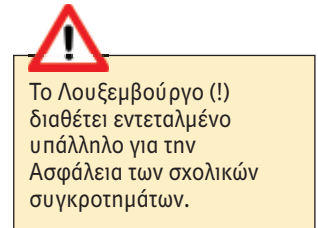
3.1 Τόπος και προσανατολισμός – 3.2 Απομόνωση σε σχέση με τα υπόλοιπα κτήρια της περιοχής – 3.3 Προσβάσεις σωστικών συνεργειών και εκκένωση του κτηρίου στον δημόσιο δρόμο.

4. Εξωτερικές εγκαταστάσεις

4.1 Γενικές διατάξεις – 4.2 Πρόσβαση, στάση και στάθμευση οχημάτων στην περιοχή του σχολείου – 4.3 Χώροι παιχνιδιού και διαλείμματος – 4.4 Εγκαταστάσεις άθλησης και παιχνιδιού για χρήση στον ελεύθερο χρόνο – 4.5 Πρόληψη ατυχημάτων έξω από το κτήριο.

5. Πυραντίσταση

5.1 Γενικόττες – 5.2 Πυραντίσταση της κατασκευής – 5.3 Πυρίμαχα στοιχεία οικοδομής – 5.4 Πυρίμαχες πόρτες καθώς και στεγανές για καπνό πόρτες – 5.5 Αντοχή χρησιμοποιούμενων υλικών σε πυρκαγιά.

* Θα μπορούσε ολόκληρη η νομοθεσία να αντιγραφεί μετά από άδεια της Κυβέρνησης του Λουξεμβούργου. Δεν είναι ανάγκη να δημιουργούμε επιτροπές που συντάσσουν νομοθεσία με μεγάλα αρχικά μειονεκτήματα, εφόσον υπάρχει έτοιμη και καλή. Εθνικοί εγωισμοί σε τέτοια ζητήματα δεν υπάρχουν.

** Grand-Duché de Luxembourg. Ministère de l'Éducation Nationale, Reglement de 13.06.1979. Service national de la sécurité dans les écoles, Luxembourg.

*** Τα σχολεία στο Λουξεμβούργο και στη Γερμανία κτίζονται μετά την επιλογή της τοποθεσίας με συγκεκριμένα κριτήρια και με συμμετοχή του εντεταλμένου για την πρόληψη, του αρχιτέκτονα, του διευθυντή της αστυνομίας της περιοχής καθώς και του διευθυντή της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας της περιοχής. Στη Γερμανία λαμβάνει μέτρο και ο διευθυντής (έχει ήδη καθοριστεί) του σχολείου που θα κτιστεί.

6. Ρύθμιση εσωτερικού χώρου και τομείς πυρασφάλειας

6.1 Γενικότητες στη ρύθμιση χώρου – 6.2 Γενικότητες στους τομείς πυρασφάλειας – 6.3 Τομέας προστασίας για μεγαλύτερη (χρόνια) παραμονή προσώπων – 6.4 Τεχνικά καθορισμένοι τομείς – 6.5 Τεχνικά φρεάτια – 6.6 Τομείς εξόδων – 6.7 Πυρίμαχα υλικά εσωτερικών αντικειμένων.

7. Έξοδοι και διάδρομοι

7.1 Γενικότητες – 7.2 Τακτοποίηση εξόδων – 7.3 Πλάτος και ύψος εξόδων – 7.4 Έξοδοι προβλεπόμενοι από τη νομοθεσία και επιπλέον έξοδοι – 7.5 Κατεύθυνση ανοίγματος θυρών και αριθμός εξόδων – 7.6 Επιπρόσθετοι κανονισμοί για τις θύρες – 7.7 Επιπρόσθετοι κανονισμοί για κλιμακοστάσιο – 7.8 Πινακίδες.

8. Τεχνικές κατασκευές, γενικές και κοινές διατάξεις

8.1 Ορισμοί και γενικότητες – 8.2 Επικίνδυνες κατασκευές – 8.3 Τεχνικές κατασκευές προορισμένες για την ασφάλεια – 8.4 Τυποποίηση, παραλαβή και λειτουργία – 8.5 Συντήρηση – 8.6 Επίβλεψη – 8.7 Έλεγχοι – 8.8 Πρόσβαση και επισήμανση – 8.9 Τροφοδοσία με ρεύμα σε περίπτωση ανάγκης – 8.10 Εξαερισμός χώρων με επικίνδυνες κατασκευές και εξοπλισμό – 8.11 Κανάλια (καλωδίων), γραμμές και εγκαταστάσεις διανομής.

9. Τεχνικές κατασκευές, επιπρόσθετες διατάξεις

9.1 Κεντρική θέρμανση – 9.2 Κλιματισμός – 9.3 Μεμονωμένα θερμομαντικά σώματα – 9.4 Αποθήκη καυσίμων κεντρικής θέρμανσης – 9.5 Αποθήκη – 9.6 Αποθήκη υγραερίου – 9.7 Αποθήκευση δοχείων με αέρια επικίνδυνα και εύφλεκτα – 9.8 Ανελκυστήρες – 9.9 Συναγερμός και συστήματα – 9.10 Φωτισμός ανάγκης.

10. Πρόληψη πυρκαγιάς

10.1 Γενικότητες – 10.2 Επίβλεψη του συγκροτήματος – 10.3 Τάξη και καθαριότητα – 10.4 Απαγόρευση καπνίσματος – 10.5 Εύφλεκτα υλικά – 10.6 Εκρηκτικές ουσίες.

11. Μέσα καταπολέμησης πυρκαγιάς

11.1 Γενικότητες – 11.2 Φορητοί πυροσβεστήρες – 11.3 Διάφορα υλικά κατάσβεσης.

12. Εκκένωση του κτηρίου και πρόληψη κινδύνων πανικού

12.1 Γενικότητες – 12.2 Σχέδιο συναγερμού – 12.3 Σχέδιο εκκένωσης – 12.4 Άσκηση εκκένωσης.

13. Εσωτερικός εξοπλισμός και πρόληψη ατυχημάτων

13.1 Γενικότητες – 13.2 Έδαφος και κάλυψη εδάφους και κλιμακοστασίου – 13.3 Κουπαστές και κάγκελα – 13.4 Κάλυψη τοίχων – 13.5 Παράθυρα – 13.6 Πόρτες – 13.7 Τζάμια – 13.8 Ερμάρια ρούχων – 13.9 Οροφές και ψευδοροφές – 13.10 Δυνατότητα φόρτισης εδάφους και εξοπλισμού – 13.11 Έπιπλα – 13.12 Συντήρηση.

Παρατηρείστε την πληρότητα προδιαγραφών (Κεφαλαίων) π.χ. στην Ασφάλεια Εργαστηρίων.

14. Ασφάλεια σε εργαστήρια*

14.1 Γενικόττες – 14.2 Εκπαίδευση (στην ασφάλεια) – 14.3 Πρόσβαση σε επικίνδυνες μηχανές και εργασίες – 14.4 Κατανομή/ρύθμιση χώρου και εξοπλισμός – 14.5 Προσβάσεις και κυκλοφορία – 14.6 Τάξη και καθαριότητα – 14.7 Χρήση και συντήρηση – 14.8 Ατομικός εξοπλισμός – 14.9 Ατομικά μέσα προστασίας – 14.10 Όργανα εξυπηρέτησης – 14.11 Διακόπτης ανάγκης – 14.12 Κατανομή ενέργειας – 14.13 Δοχεία αερίων – 14.14 Εξοπλισμός προστασίας – 14.15 Επιπρόσθετος εξοπλισμός – 14.16 Επικίνδυνες ουσίες.

15. Ειδικός εξοπλισμός σχολείων

15.1 Γενικόττες – 15.2 Χώροι εορτών – 15.3 Κυλικείο – 15.4 Εστιατόριο και κουζίνα – 15.5 Κλειστές αίθουσες άθλησης – 15.6 Αίθουσες.

16. Ασφάλεια κατά τη μετάβαση στο σχολείο

16.1 Γενικόττες – 16.2 Εκπαίδευση ασφάλειας στον δρόμο – 16.3 Κυκλοφορία στην περιοχή του σχολείου.

17. Μεταφορά μαθητών/μαθητριών

17.1 Γενικές διατάξεις – 17.2 Οργάνωση – 17.3 Κατάσταση λεωφορείων – 17.4 Επιβίβαση και κυκλοφορία λεωφορείων – 17.5 Επίβλεψη και πειθαρχία στο λεωφορείο και στις στάσεις – 17.6 Τοποθεσία και εξοπλισμός.

18. Προσβασιμότητα και μετακινήσεις ατόμων με αναπηρία

18.1 Γενικόττες – 18.2 Πρόσβαση στους εξωτερικούς χώρους – 18.3 Κατασκευές και εξοπλισμός εσωτερικών χώρων.

19. Α΄ Βοήθειες

19.1 Γενικόττες – 19.2 Εξοπλισμός Α΄ Βοηθειών.

Και ο ΟΣΚ (Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων) έχει συντάξει τεχνικές προδιαγραφές σχολικών κτηρίων που βασίζονται: σε κτηριολογικά προγράμματα του ΟΣΚ, σε προδιαγραφές για την πρόληψη ατυχημάτων που συνέταξε ο ΟΣΚ και σε κτηριοδομικούς κανονισμούς και νομοθεσία του ελληνικού κράτους. Τα ενδιαφέροντα σημεία έχουν ενσωματωθεί στο κυρίως κείμενο του βιβλίου, με αναφορά στον ΟΣΚ. Περίληψη των κυριότερων σημείων υπάρχει ως παράρτημα στη σελίδα 227.

* Είναι ενδιαφέρον να μελετήσει κανείς την πληρότητα και το ενδιαφέρον με το οποίο συντάχθηκε ο κανονισμός. Για τους γνώστες της ύλης είναι εντυπωσιακό το έργο και οι γνώσεις που περικλείει.

3.16 Βιβλιογραφία

1. Μαυρικάκη Ε., Ζωγράφου-Τσαντάκη Μ. (επιμ.): *Πρόληψη ατυχημάτων σε νηπιαγωγεία*. Τυπωθήτω, Αθήνα 2006 (Πηγή στοιχείων ΕΣΥΕ).
2. Παπαδόπουλος Ι.Στ. (συντ.): *Αυτοέλεγχος 49 σχολικών συγκροτημάτων Δήμου Αττικής* (υποβλήθηκε στον αρμόδιο Δήμο. Ανέκδοτος).
3. Blaumeister G.: *Unfallprävention und Erste Hilfe im Lebensraum Schule*. Shaker Verlag, Aachen 2003. Με ευγενική παραχώρηση του εκδοτικού οίκου.
4. Sagan LA. *Die Gesundheit der Nationen*. Rowolt, Reinbeck 1992.
5. Mare RD. *Socioeconomic effects on child mortality in the United States*. Am journal of Public Health 72, P540 (1982).

4

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

4.1 Ο βασικότερος παράγοντας για την εκπαίδευση: ο δάσκαλος

Πολλές διεθνείς μελέτες έχουν πλέον αποδείξει ότι ο αποτελεσματικότερος παράγοντας της εκπαίδευσης είναι η ποιότητα του δασκάλου. Ούτε τα τεχνικά μέσα και ούτε το σύστημα. Ένας ανεπαρκής δάσκαλος θα εξουδετερώσει ένα καλό σύστημα και ένας καλός δάσκαλος θα αντirroπήσει ένα κακό σύστημα.

Ο Λουκάς Σταύρου είναι ένας Έλληνας μαθηματικός που διδάσκει σε ένα από τα βαθμολογικά χαμηλότερα Λύκεια της Στοκχόλμης, όπου το 95% των γονέων των μαθητών δεν έχουν γεννηθεί στη Σουηδία. Και όμως, η τάξη του έβγαινε επί 4 συνεχή χρόνια πρώτη στα μαθηματικά σε όλη τη Σουηδία. Η Σουηδική κυβέρνηση τον χρησιμοποιεί τώρα για να εκπαιδεύει καθηγητές σε αποτελεσματικούς τρόπους διδασκαλίας.^[1]

Και η εταιρεία McKinsey μελέτησε επί 3 έτη, με εντολή της κυβέρνησης των Η.Π.Α., τους παράγοντες επιτυχούς εκπαίδευσης και έβγαλε ένα βασικό συμπέρασμα: Ο βασικότερος παράγοντας είναι η ποιότητα του διευθυντή του σχολείου.

Ο βασικότερος (αν όχι ο μόνος) παράγοντας καλής εκπαίδευσης των μαθητών είναι ο δάσκαλος και ο Δ/ντής του σχολείου.

4.2 Βασικά στοιχεία ελέγχου ασφάλειας σχολείων

Σε κάθε σχολείο πρέπει να ελέγχονται με συγκεκριμένο πρωτόκολλο τα εξής:

- **Τροχαία σήμανση:** Περιλαμβάνει τις προειδοποιητικές πινακίδες (κάθετη και οριζόντια σήμανση) για το σχολείο και για τον περιορισμό ταχύτητας, σε όλους τους πλησίον δρόμους που οδηγούν στο σχολείο.

- **Προσβάσεις:** Εάν οι δρόμοι γύρω από το σχολείο είναι ασφαλείς. Εάν είναι εφικτό θα πρέπει, σε συνεργασία με την Τροχαία, να γίνει ειδική ρύθμιση κυκλοφορίας στην περιοχή του σχολείου.
- **Διαβάσεις πεζών:** Ύπαρξη κάθετης σήμανσης (πινακίδων) και λευκής οριζόντιας σήμανσης στον δρόμο.
- **Κάγκελα στην εξώπορτα:** Σκόπιμο εμπόδιο στο πεζοδρόμιο μπροστά από την εξώπορτα, ώστε οι μαθητές/μαθήτριες να μην μπορούν να βγουν τρέχοντας κατευθείαν στον δρόμο (βλ. εικόνα στη σελίδα 58).
- **Πυροσβεστήρες ξηράς σκόνης** κατηγορίας ABC, 6 kg σε τέτοιες θέσεις ώστε κανένα σημείο να μην απέχει άνω των 15 m από κάποιον πυροσβεστήρα, σε εμφανή θέση, με γνώση της λειτουργίας τους και με ετήσιο έλεγχο. Ξεχωριστούς πυροσβεστήρες (διοξειδίου του άνθρακα) σε βιβλιοθήκες, χώρο πειραμάτων Φυσικής-Χημείας, αποθήκες. Εξάσκηση του διδακτικού προσωπικού από την Πυροσβεστική Υπηρεσία.
- **Πυρίμαχα υλικά (ή επιβραδύνοντα την καύση υλικά):** Εάν η κατασκευή έχει λάβει υπ' όψιν της αυτόν τον απαραίτητο παράγοντα (το 1989 ένα σχολείο είχε καεί μέσα σε 10 λεπτά λόγω της χρήσης εύφλεκτων υλικών στην κατασκευή).
- **Πόρτες:** Εάν ανοίγουν προς τα έξω.
- **Τζάμια:** Τα τζάμια στις πόρτες και τα τζάμια που βρίσκονται τουλάχιστον μέχρι σε ύψος 2 μέτρων πρέπει να είναι τζάμια ασφαλείας (με προδιαγραφές). Σε γερμανικά σχολεία οποιαδήποτε επιφάνεια τζαμιού μπορεί να έλθει σε επαφή με μαθητή πρέπει να έχει προδιαγραφές ασφαλείας.
- **Ηλεκτρικό σύστημα:** Οι πρίζες να έχουν γείωση, να υπάρχει αυτόματος διακόπτης ηλεκτροπληξίας, να μην κρέμονται καλώδια, οι πρίζες σε Νηπιαγωγεία και Δημοτικά να είναι ψηλά, τα κουτιά μέτρησης να είναι ψηλά και να μην είναι ανοικτά, να μην υπάρχουν καλώδια εκτεθειμένα. «Μετατροπές» στο ηλεκτρικό σύστημα ή προσθήκες/επεκτάσεις γίνονται πάντα από ειδικό αδειούχο ηλεκτρολόγο και χωρίς κακοτεχνίες!
- **Αθλητικοί χώροι:** Εάν εφαρμόζονται οι προδιαγραφές για μπασκέτες, γήπεδα, όργανα κλπ. Καλή συντήρηση των οργάνων γυμναστικής (ιδιαίτερα στρωμάτων).
- **Χώροι διαλείμματος:** Εάν υπάρχουν επικίνδυνα σημεία. Εάν το έδαφος δημιουργεί κινδύνους σε περίπτωση πτώσης μαθητή (π.χ. πολύ ανώμαλο έδαφος ή ύπαρξη κομματιών γυαλιού). Εάν υπάρχουν παγίδες και κρύπτες,

Σε ελάχιστα σχολεία διαπιστώσαμε τζάμια ασφαλείας.

όπου μπορεί να μείνει τραυματισμένος μαθητής χωρίς να γίνει αντιληπτός. Εάν ο χώρος είναι περιφραγμένος. Τέλος, εάν η «παιδική χαρά» που συχνά υπάρχει στο προαύλιο σε Δημοτικά σχολεία είναι ασφαλής (π.χ. συντήρηση οργάνων, έδαφος κλπ.). Επίσης, να ελέγχονται εξαρτήματα στέγης και τοίχων (σωλήνες αποχέτευσης, υλικά σκεπής, προβολέας, ηλιακοί θερμοσίφωνες, αλεξικέραυνο).

- **Χώρος στην περιοχή γύρω από το σχολείο:** Συχνά ενέχει σημαντική επικινδυνότητα και ο χώρος γύρω από το σχολείο (π.χ. υπό ανέγερση κτήριο, σιδηροδρομικές γραμμές κλπ.).

4.3 Κυκλοφοριακή διασφάλιση σχολικών συγκροτημάτων

Όλη η περιοχή και ιδιαίτερα οι άξονες ροής των μαθητών πρέπει να διασφαλιστούν:

- Με κάθετη σήμανση που προβλέπει η εθνική νομοθεσία τροχαίας κίνησης (ΚΟΚ).
- Με οριζόντια σήμανση στο οδόστρωμα (σχολείο – ταχύτητα 30 χλμ.).
- Με κάθετη και οριζόντια σήμανση των διαβάσεων πεζών.

Θα μπορούσε σε επικίνδυνα σημεία και σε συνεννόηση με την Τροχαία και την τοπική αυτοδιοίκηση να τοποθετηθεί φωτεινός διπλός κίτρινος παλλόμενος σηματοδότης.

Πολύ δυσάρεστες εικόνες σε μια κοινωνία. Σχεδόν σκόπιμη απόπειρα πρόκλησης τραυματισμού, αν όχι δολοφονίας.

Καλός τρόπος προειδοποίησης οδηγών σε περιοχή σχολείου. Δυστυχώς πολλοί οδηγοί δεν το λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψιν τους (μείωση ταχύτητας κάτω από τα 30 Km).

4.3.1 Ιδιαιτερότητες των παιδιών στην κυκλοφορία

Ο δάσκαλος γνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες των παιδιών στην τροχαία κίνηση, θα είναι καλύτερα σε θέση να δώσει τις κατάλληλες πληροφορίες και οδηγίες και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας:

- Πρώτη αιτία θανατηφόρων και σοβαρών ατυχημάτων σε παιδιά, διεθνώς, τα οποία πήγαιναν με τα πόδια στο σχολείο είναι το πέρασμα στο απέναντι πεζοδρόμιο!
- Τα παιδιά δεν έχουν φρένο.
- Τα παιδιά έχουν μικρότερο οπτικό πεδίο από τους μεγάλους, δηλαδή πρέπει το αυτοκίνητο να έρθει αρκετά κοντά για να το δουν (όταν έρχεται από τα πλάγια).
- Τα παιδιά έχουν δική τους θεώρηση για την κυκλοφορία, που δεν την καταλαβαίνουμε πάντα οι μεγάλοι. Πρέπει να μπούμε στη θέση τους και στον δικό τους τρόπο σκέψης.
- Τα παιδιά ακούνε μεν αλλά καταλαβαίνουν δύσκολα το από ΠΟΥ έρχεται ο θόρυβος (για να προφυλαχθούν).
- Τα παιδιά συγκεντρώνονται σε αυτό που γι' αυτά είναι ενδιαφέρον (π.χ. η μπάλα που παίζουν) και αδιαφορούν για την κυκλοφορία. Σλόγκαν για οδηγούς: όταν δεις μπάλα φρέναρε αμέσως, γιατί σίγουρα θα ακολουθήσει ένα παιδί.
- Δεν μπορούν να εκτιμήσουν το πόσο σοβαρός είναι ο κίνδυνος.
- Τα παιδιά μιμούνται τους μεγάλους.
- Τα παιδιά νομίζουν ότι το αυτοκίνητο τα έχει δει οπωσδήποτε.
- Οδηγούν επικίνδυνα το ποδήλατό τους.
- Τα παιδιά νομίζουν ότι το αυτοκίνητο μπορεί να σταματήσει αμέσως.
- Τα παιδιά βιάζονται να πάνε στο σχολείο (συνήθως έχουν αργήσει) και βιάζονται να πάνε στο σπίτι (για να παίξουν). Έτσι δεν προσέχουν στο δρόμο.
- Μην ξεχνάμε: τους κανονισμούς κυκλοφορίας δεν τους έχουν βάλει τα παιδιά αλλά οι μεγάλοι, που τους προσαρμόσαν στις δικές τους ανάγκες.
- Δεν μπορούν να εκτιμήσουν την ταχύτητα ενός αυτοκινήτου, γιατί δεν μεταβάλλεται το σχήμα του (όπως των ζώων όταν κινούνται).

Τα παιδιά δεν διαθέτουν φρένο!

Τα παιδιά όταν παίζουν αδιαφορούν για την κυκλοφορία.

4.3.2 Για τους/τις μαθητές/μαθήτριες που χρησιμοποιούν ποδήλατα ή μοτοποδήλατα για τη μετάβασή τους στο σχολείο

Για τους/τις μαθητές/μαθήτριες που χρησιμοποιούν ποδήλατα (άνω των 14 ετών) ή μοτοποδήλατα για τη μετάβασή τους στο σχολείο (άνω των 16 ετών) με δίπλωμα και άδεια μοτοποδηλάτου, τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες που προλαμβάνουν ατυχήματα και μειώνουν συνέπειες:

- να διακρίνεται ο αναβάτης (φώτα οχήματος, έγχρωμα ανοικτά ρούχα αναβάτη).
- να φορά κράνος (και οι ποδηλάτες!).
- να συνειδητοποιεί ότι είναι **πλήρης** και **ισότιμο μέλος της τροχαίας κίνησης** με δικαιώματα **και** υποχρεώσεις. Δεν υπάρχουν εκπτώσεις για ποδηλάτες και δικυκλιστές.

Επεξηγούμε:

- **Ποδήλατα:** Πρέπει να διαθέτουν παλλόμενο άσπρο φως με μπαταρία μπροστά και παλλόμενο κόκκινο φως πίσω και την ημέρα, αντανακλαστικές κίτρινους στα πλάγια (ακτίνες, πετάλια), κόκκινο αντανακλαστήρα πίσω (επιπλέον του παλλόμενου φωτός) και άσπρο μπροστά (επιπλέον του φανού).
- **Κράνη:** Και για τους ποδηλάτες υπάρχουν κράνη που σώζουν κυριολεκτικά ζωές. Για μοτοποδήλατα χρησιμοποιούνται τα κλασικά κράνη μοτοσυκλετιστών. Να προτιμώνται άσπρα (διακρίνονται και δεν ζεσταίνουν το κα-

Η διάκριση (φώτα, χρώματα) είναι από τα βασικότερα μέτρα πρόληψης, για οχήματα και πεζούς.

Τέτοια έκταση και ποιότητα δικτύου ποδηλατόδρομου (Βερολίνο, 2009) θα αργήσουμε να δούμε στη χώρα μας. Ελπιδοφόρες εξαιρέσεις: Καρδίτσα, Λάρισα, Ψυχικό Αττικής.

Η σημασία της οικογένειας και της εφαρμογής. Η μικρή έμαθε ότι η χρήση του ποδηλάτου της (χωρίς πετάλια ακόμα!) συνδυάζεται απαραίτητα με τη χρήση του κράνους. Από αυτή τη μικρή ηλικία!

Η σημασία της διάκρισης στην πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων. Σούρουπο (η πιο επικίνδυνη ώρα) στην παλαιά Εθνική οδό Αθηνών-Κορίνθου. Ο ποδηλάτης (που μόλις διακρίνεται...) κινδυνεύει σοβαρά.

λοκαίρι), φυσικά με ετικέτα ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Τα φτηνά κράνη δεν προστατεύουν! Τα κράνη έχουν ημερομηνία λήξης (περίπου 5 έτη) και απαιτούν κατάλληλη συντήρηση.

Οι γονείς πρέπει να αποφασίσουν τη χρήση ποδηλάτου ανάλογα με:

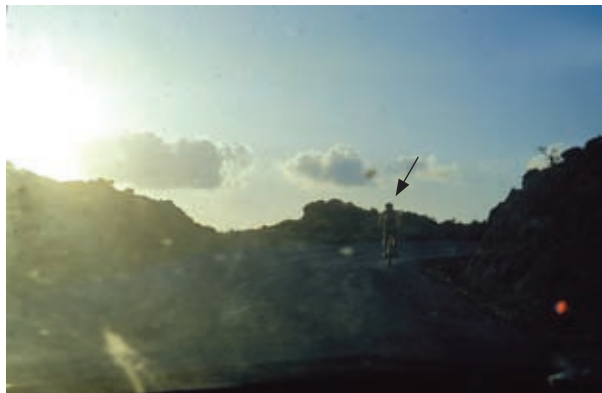
- την ωριμότητα του παιδιού
- την επικινδυνότητα των δρόμων προς το σχολείο.

Αστυνομία Αυστραλίας: το 95% των νεκρών ποδηλατιστών σε τροχαία ατυχήματα θα είχαν επιβιώσει, εάν φορούσαν κράνος.

Ισοτιμία υποχρεώσεων και δικαιωμάτων στην τροχαία κίνηση. Δεν υπάρχουν εκπώσεις για ποδηλάτες ή δικυκλιστές.

Οι μαθητές πρέπει να διδαχτούν, σε συνεννόηση με το οικείο τμήμα Τροχαίας, τουλάχιστον τα εξής βασικά:

- Τη μεγάλη σημασία του φωτισμού του ποδηλάτου!
- Φωτεινή σηματοδότηση. Με κίτρινο σταματάμε, ανεξάρτητα του τι κάνουν οι άλλοι, με πράσινο φως προσέχουμε, διότι μπορεί άλλος οδηγός να περάσει με κόκκινο.
- Τους κανόνες και τη σήμανση προτεραιότητας.
- Ποια η σήμανση των μονόδρομων; Τηρούμε τη μονοδρόμηση για τη δικιά μας ασφάλεια.

- Πάντα στο δεξιό μέρος του δρόμου. Εάν μπροστά μας σταματήσει λεωφορείο περιμένουμε.
- Όχι ανάμεσα από αυτοκίνητα.
- Προσοχή σε σταματημένα αυτοκίνητα, διότι μπορεί να ανοίξει η πόρτα.
- Σε σιδηροδρομικές διαβάσεις και διαβάσεις πεζών κατεβαίνουμε από το ποδήλατο και περνάμε με τα πόδια!

4.3.3 Σημεία προσοχής για πεζούς μαθητές/μαθήτριες* (μετάβαση-επιστροφή από σχολείο)

- Μπουφάν και σακίδια (τσάντες) με ανοικτά, εντυπωσιακά χρώματα (με αυτά ο μαθητής είναι ευδιάκριτος, το οποίο είναι το βασικότερο σημείο πρόληψης).
- Σε Γερμανία, Ολλανδία και άλλα κράτη, εφοδιάζουν τα παιδιά των τριών πρώτων τάξεων με φωσφορίζοντα γιλέκα ασφαλείας.
- Για απογευματινά ή νυκτερινά σχολεία, επιπλέον ανακλαστικές σε τσάντες και ρούχα, φακός στο χέρι του μαθητή.
- Ιδιαίτερη προσοχή εφόσον δεν υπάρχουν πεζοδρόμια. Προχωράμε στο αριστερό μέρος του δρόμου, για να βλέπουμε τα αυτοκίνητα. Οποσδήποτε χρωματιστά ρούχα και χρωματιστή τσάντα.
- Έγκαιρη έγερση ώστε ο μαθητής να μην βιάζεται. Η βιασύνη αναστέλλει την προσοχή.
- Αναγνώριση και προσδιορισμός, από τους γονείς, του πιο κατάλληλου δρομολογίου και επισήμανση των επικίνδυνων σημείων (και τι πρέπει να κάνει το παιδί συγκεκριμένα σε αυτά τα σημεία). Ο συντομότερος δρόμος μπορεί να μην είναι πάντα ο ασφαλέστερος.
- Οι μπάλες δεν κρατιούνται στο χέρι αλλά σε δίχτυ (για να μην παίζει το παιδί στον δρόμο και για να μην φύγει η μπάλα προς την κυκλοφορία). Αν η μπάλα φύγει, τότε η αντανάκλαστική κίνηση του παιδιού είναι να τη συγκρατήσει. Αυτό όμως σημαίνει ανεξέλεγκτη είσοδό του στην κυκλοφορία.
- Όχι συσώρευση μαθητών έξω από το σχολείο (άμεση είσοδος).

Το έγκαιρο ξύπνημα του παιδιού μπορεί να του σώσει τη ζωή (δεν βιάζεται).

* Με κάθε ευκαιρία το διδακτικό προσωπικό πρέπει να επισημαίνει στους γονείς τα σημεία που αφορούν στην πρόληψη των τροχαίων ατυχημάτων.

- Όταν υπάρχει σχολικός τροχονόμος, αναμονή στη διάβαση μέχρι να έλθει η στιγμή που θα θεωρήσει σωστή για να περάσουμε (όχι «εκβιασμός» του σχολικού τροχονόμου).
- Εθελοντική δήλωση γονέων για εκπαίδευση σε σχολικό τροχονόμο (υπάρχει μεγάλη έλλειψη).
- Προσοχή: να γίνει συνειδητό ότι και οι οδηγοί (αλλά και οι μαθητές) δεν λειτουργούν με πλήρη εγρήγορση το πρωί!

Πάντα μπουφάν και σχολικές τσάντες με ανοικτά ζωηρά χρώματα-βοηθούν στη διάκριση του μαθητή/-τριας.

4.3.4 Σχολικά σακίδια

Οι γερμανικές αρχές έχουν τυποποιήσει το σχολικό σακίδιο (DIN 58124) ήδη από το 1990, με στόχους:

- Να διακρίνονται οι μαθητές καλύτερα στην κυκλοφορία (προβλέπονται επιφάνειες ορισμένου μεγέθους που αντανακλούν το φως). Επομένως, πρέπει οι μαθητές να χρησιμοποιούν σακίδια με ζωηρά, ανοικτά χρώματα και ειδικές λωρίδες που αντανακλούν το φως.
- Να είναι εργονομικά κατάλληλα για μαθητές.
- Να έχουν αντοχή και να είναι αδιάβροχα.

Είναι σημαντικό ότι οι ίδιες αρχές όρισαν το ανώτατο φορτίο που επιτρέπεται να μεταφέρει ο μαθητής στο 10% του σωματικού του βάρους.

Η αποφασιστική σημασία του χρώματος και της διάκρισης.

Είναι επιβεβλημένο δάσκαλοι και γονείς να αντιληφθούν ότι πολλά από τα αντικείμενα και τα βιβλία που μεταφέρει ο μαθητής δεν χρειάζονται κάθε ημέρα και ότι πρέπει να γίνει διαλογή.

4.3.5 Μεταφορά παιδιού με όχημα του γονέα

- Ο Νόμος επιβάλλει τη μεταφορά με ζώνη ασφαλείας (εάν το παιδί έχει ύψος άνω του 1,5 μέτρου) ή με κατάλληλο παιδικό κάθισμα ασφαλείας ευρωπαϊκών προδιαγραφών και τοποθετημένο στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου. Πληροφορίες για παιδικά καθίσματα: στην ΕΛΠΑ, στα ειδικά καταστήματα και στην ιστοσελίδα της κίνησης πολιτών, www.kinisiroliton.gr
- Εάν το παιδί (ύψους άνω του 1,5 μέτρου) διασφαλιστεί με τη ζώνη του αυτοκινήτου, η τελευταία δεν πρέπει να περνά από τον λαιμό αλλά από την κλείδα του παιδιού. Σε ορισμένα αυτοκίνητα, το ύψος της ζώνης ρυθμίζεται στη μεσαία κολόνα.
- Άδετο παιδί σε περίπτωση σύγκρουσης με ταχύτητα 50 χλμ. την ώρα θα πέσει στο παρμπρίζ με δύναμη ίση με 25 φορές το βάρος του.
- Άδετα παιδιά έχουν 7 φορές περισσότερες πιθανότητες να σκοτωθούν.
- Αποβίβαση του παιδιού όχι από την πόρτα που ανοίγει στην πλευρά της κυκλοφορίας.
- Αναζήτηση ασφαλούς θέσης στάθμευσης για επιβίβαση–αποβίβαση του παιδιού.

Παιδιά ύψους κάτω των 150 cm διασφαλίζονται στο αυτοκίνητο με παιδικό κάθισμα ασφαλείας.

Εικόνα που συναντάμε ιδίως σε επαρχιακούς δρόμους και σχολεία. Σε κακές συνθήκες διάκρισης (π.χ. ομίχλη) απαιτούνται αντανακλώσες επιφάνειες και όδευση στην αριστερή πλευρά της οδού.

Προστατευτικό «Π» ανεπαρκές. Το σωστό: ύψους 1 μέτρου με προέκταση 2,5 μέτρων εκατέρωθεν των άκρων της πύλης.

Εικόνα που μόνο στην Ελλάδα δεν εκπλήσσει και δεν οδηγεί σε διαμαρτυρίες: σε σχολική διάβαση πεζών ο οδηγός δεν σταματά και περνά μπροστά από τον πεζό μαθητή (νησί Αιγαίου, 2014). Μην αποδεκτές καταστάσεις έχουν, στην Ελλάδα, χάσει τη σημασία τους και θεωρούνται κανονικές!

Η οπισθοπορεία είναι από τις πιο επικίνδυνες φάσεις οδήγησης!

- Ποτέ πορεία προς τα πίσω, έστω και για 1 μέτρο, εάν υπάρχουν παιδιά στον δρόμο! Το «προσέχω» είναι άσημη παγίδα και δεν σημαίνει τίποτα. Το «προσέχω» πρέπει να συνδυάζεται με λήψη συγκεκριμένων μέτρων και με αλλαγή συμπεριφοράς. Το «προσέχω» δεν καταργεί απαγορεύσεις και κανόνες!

4.3.6 Σχολικοί τροχονόμοι

Συνιστώνται:

- Πολύ καλή πρακτική εκπαίδευση των σχολικών τροχονόμων από την τροχαία αστυνομία (6–12 ώρες).

Απορούμε αρκετές φορές για το πώς αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους οι σχολικοί τροχονόμοι (στο άκρο δεξιό της εικόνας). Τα παιδιά διασχίζουν το δρόμο μόνα τους!

- Η αστυνομία επιβλέπει καινούργιους σχολικούς τροχονόμους τουλάχιστον επί μία εβδομάδα.
- Ειδοποίηση των οδηγών με κατάλληλη σηματοδότηση για την ύπαρξη σχολικών τροχονόμων **50 μέτρα πριν** καθώς και **άμεσα** προ της οριζόντια και κάθετα σηματοδοτημένης διάβασης.
- Σε άσχημο καιρό και σε ώρες με μειωμένο φωτισμό ημέρας, η διάβαση πρέπει να φωτίζεται.
- **Ποτέ** σχολικός τροχονόμος δεν εξυπηρετεί πάνω από μία διάβαση, όσο κοντά και να βρίσκονται.
- Ο σχολικός τροχονόμος δεν σταματά απότομα τα αυτοκίνητα αλλά περιμένει ώστε να δημιουργηθεί ένα λογικό κενό στη ροή των οχημάτων για να διακόψει την κίνηση.
- Τα παιδιά πρέπει να έχουν περάσει τη διάβαση **πλήρως** πριν ο σχολικός τροχονόμος δώσει το ελεύθερο για τα αυτοκίνητα.
- Ο σχολικός τροχονόμος δεν περνά μαζί με ομάδες παιδιών, αλλά μπλοκάρει τη διάβαση στο κέντρο της με το πρόσωπό του προς τα αυτοκίνητα που έρχονται, με την προκαθορισμένη στάση του και την ειδική πινακίδα STOP.
- Εάν υπάρχει ενδιάμεσο χώρισμα των αντίθετων κατευθύνσεων, απαιτούνται δύο σχολικοί τροχονόμοι* για κάθε κατεύθυνση, με ταυτόχρονη διακοπή της κυκλοφορίας).

Το «προσέχω» δεν καταργεί νομοθεσία και κανόνες.

Έχουν διαπιστωθεί πολύ ακατάλληλες συμπεριφορές σχολικών τροχονόμων.

* Σχολικοί τροχονόμοι οι οποίοι, σχολιάζοντας τα λάθη τους, απαντούν ότι «για τα χρήματα που παίρνουν και πολλά κάνουν» πρέπει **άμεσα** να απομακρύνονται.

Επικίνδυνο: η συσσώρευση μαθητών στο ενδιάμεσο διάστημα.

Εικόνα δύσκολα αποδεκτή. Μαθητές διασχίζουν δρόμο μεγάλης κυκλοφορίας χωρίς την προστασία της σχολικής τροχονόμου, η οποία αποχωρεί.

- Στα παιδιά πρέπει να διδαχθεί καλά ότι δεν κατεβαίνουν στο οδόστρωμα πριν ο σχολικός τροχονόμος τους δώσει σήμα να περάσουν, έστω και αν είναι σταματημένα τα αυτοκίνητα.
- Ποτέ δεν χρησιμοποιούμε παιδιά για να εκβιάσουμε διακοπή κυκλοφορίας.
- Τα παιδιά περνάνε μετά από πλήρη διακοπή της κυκλοφορίας.
- Συνιστούμε την παρακολούθηση του σχολικού τροχονόμου τις 3 πρώτες ημέρες έναρξης του σχολικού έτους και την προσαρμογή των οδηγιών από την Τροχαία στις επικρατούσες τοπικές συνθήκες κυκλοφορίας.

- Τα προλεχθέντα αποτελούν βασικές αρχές και ίσως πρέπει να προσαρμοστούν στις τοπικές συνθήκες, αλλά χωρίς εκπτώσεις, πάντα όμως με τη συγκατάθεση του αρμόδιου τμήματος της Τροχαίας.

4.3.7 Άφιξη-αναχώρηση αυτοκινήτων γονέων

- Λόγω της γενικότερης κυκλοφοριακής συμπεριφοράς αλλά και λόγω μη διαμόρφωσης κατάλληλου χώρου σύντομης στάθμευσης (για επιβίβαση-αποβίβαση του μαθητή), προ του σχολείου, οι γονείς που μεταφέρουν τα παιδιά τους προς και από το σχολείο δείχνουν σημαντικά επικίνδυνη συμπεριφορά στην περιοχή του σχολείου. Σε έλεγχο της άφιξης το πρωί των

Μεταφορά μαθητών από αυτοκίνητο γονέα. Αποβίβαση στο κέντρο της οδού. Υπάρχει συναίσθηση του κινδύνου;

Άφιξη μαθητών με δίκυκλο χωρίς κράνη και χωρίς πινακίδες κυκλοφορίας. Επιβάλλεται παρέμβαση του διευθυντή και ειδοποίηση των γονέων.

Αφίξεις μαθητών με αυτοκίνητα γονέων. Εικόνες δύσκολα αποδεκτές, οι οποίες διαπιστώνονται καθημερινά. Το ερώτημα δεν είναι εάν αλλά **πότε** θα συμβεί το ατύχημα. Επιβάλλεται παρέμβαση του διευθυντή σχολείου.

Στην άφιξη και αναχώρηση οχημάτων γονέων που μεταφέρουν μαθητές σημειώνονται κραυγαλέες παραβιάσεις του ΚΟΚ.

γονικών αυτοκινήτων κυριολεκτικά τρομάξαμε από την επικινδυνότητα. Το ότι η πλειονότητα των γονέων δεν χρησιμοποιούσε ζώνες ή παιδικό κάθισμα το θεωρούμε, δυστυχώς, συνηθισμένο. Συνιστούμε:

- Λήψη συμβουλών από την Τροχαία, η οποία θα πρέπει να μελετήσει τις τοπικές συνθήκες.
- Συζήτηση στις συγκεντρώσεις γονέων.
- Προσπάθεια ανεύρεσης χώρου σύντομης στάθμευσης για επιβίβαση-αποβίβαση των μαθητών.
- Οδηγίες προς μαθητές.

4.3.8 Εκπαιδευτικές επισκέψεις στην πόλη

Εκτός από τις εκδρομές (μετάλλαξη των εκπαιδευτικών επισκέψεων) υπάρχουν και οι τοπικές επισκέψεις σε μουσεία ή άλλους θεσμούς. Αυτές οι επισκέψεις απαιτούν συχνά τη μεταφορά των μαθητών, ως πεζών, διαμέσου δρόμων πόλεων πυκνής τροχαίας κυκλοφορίας. Διαπιστώνουμε συχνά (στην Αθήνα) μια αδικαιολόγητη ανεμελιά του διδακτικού προσωπικού ακόμα και όταν συνοδεύονται μικρά παιδιά.

Συνιστώνται:

- Τουλάχιστον 3 συνοδοί για **κάθε** τάξη. Ένας στην αρχή της πορείας, ένας στο τέλος και ένας στα πλάγια προς την πλευρά της κυκλοφορίας.
- Όλοι πρέπει να φορούν «φωσφορίζοντα» γιλέκα (για διάκριση, όπως προβλέπει η νομοθεσία).

Η χρήση φωσφορίζοντων γιλέκων από συνοδούς δασκάλους/καθηγητές επιβάλλεται από την εργατική νομοθεσία.

- Ιδανικό θα ήταν (όπως σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη αλλά και ιδιωτικά σχολεία) να φορούν τα παιδιά, επίσης, φωσφορίζοντα γιλέκα ή ανοικτού χρώματος μπουφάν (βλ. εικόνα σελ. 156), κατά προτίμηση κίτρινο ή πορτοκαλί.
- Ιδιαίτερη προσοχή στην επιβίβαση-αποβίβαση σε λεωφορεία μεταφοράς (επιλογή χώρου εκ των προτέρων).
- Είναι αυτονόητο ότι το προσωπικό πρέπει να είναι προσηλωμένο στη μεταφορά και όχι στις συζητήσεις.

4.4 Πυρασφάλεια (βλ. και Κεφάλαιο 2.3)

4.4.1 Γενικά σημεία

Ο κίνδυνος πυρκαγιάς στο σχολείο δεν είναι αμελητέος όπως ίσως θεωρείται. Μπορεί τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να μην αναφέρονται συχνά σε σχετικά γεγονότα, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το πρόβλημα είναι σπάνιο. Από την επίσημη στατιστική έρευνα του Πυροσβεστικού Σώματος για το έτος 1999, ο αριθμός των κλήσεων για πυρκαγιά σε κτήρια που ανήκουν σε σχολεία και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ελλάδα είχε ως εξής:

Πυρκαγιές σε εκπαιδευτικά κτήρια (για το 1999)

Δημοτική και Μέση εκπαίδευση, Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα	198
Νηπιαγωγεία	9
Φροντιστήρια	6
Παιδικοί σταθμοί	6
Σύνολο	219

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε χρόνο, περίπου 5.000 άτομα χάνουν τη ζωή τους και 50.000 τραυματίζονται από πυρκαγιές.

Στο πρώτο λεπτό της φωτιάς αρκεί ένα ποτήρι νερό, μετά από πέντε λεπτά χρειάζονται κουβάδες και μετά από 10 λεπτά μόνο η Πυροσβεστική Υπηρεσία θα μπορέσει να τη σβήσει, «αν μπορέσει».

Στο πρώτο λεπτό της φωτιάς αρκεί ένας πυροσβεστήρας, μετά από 10 λεπτά μόνο η πυροσβεστική υπηρεσία μπορεί να σβήσει την πυρκαγιά

Τι προβλέπει η νομοθεσία για εκπαιδευτήρια όλων των βαθμίδων

(Προεδρικό διάταγμα 71 – ΦΕΚ 32 Α από 17.2.1988 – Άρθρο 7)

Παραθέτουμε περιληπτικά τα βασικότερα σημεία κυρίως για να εκτιμηθεί το κατά πόσον το σχολικό συγκρότημα για το οποίο ενδιαφέρεται ο αναγνώστης συμβαδίζει με τη νομοθεσία αλλά και για να πραγματοποιηθούν βελτιώσεις:

- **Όδευση διαφυγής** (προδιαγραφές ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών).
 - Βασικό: η άμεση απόσταση του πιο μακρινού σημείου από πόρτα αίθουσας διδασκαλίας όχι άνω των 12 μέτρων. Σε αντίθετη περίπτωση είναι αναγκαία δεύτερη πόρτα.
 - Κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις αποστάσεων απαιτείται **πυράντοχη αυτοκλειόμενη πόρτα** με δείκτη πυραντίστασης 30 λεπτών. Το αναφέρουμε διότι **συχνά** διαπιστώσαμε ότι αυτές οι πόρτες σε σχολεία είναι **κατεστραμμένες!**
 - **Φωτισμός – Σήμανση** (οδεύσεων διαφυγής, φωτιστικά ασφαλείας εφόσον το σχολείο λειτουργεί ή γίνονται εκδηλώσεις μετά τη δύση του ηλίου).
- **Ενεργητική πυροπροστασία**
 - **Υποχρεωτικά** χειροκίνητο σύστημα συναγερμού.
 - **Φορητοί πυροσβεστήρες** (βλέπε και σελίδα 73).
 - Εκπαίδευση του προσωπικού (υπεύθυνη η Διεύθυνση του σχολείου).
 - **Αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης** σε σχολεία με παιδιά κάτω των 6 ετών ή άτομα με ειδικές ανάγκες (νηπιαγωγεία, παιδικοί σταθμοί, στις αίθουσες και στους επικίνδυνους χώρους).
 - **Σε χώρους εκπαίδευσης ειδικής σημασίας**, όπως εγκαταστάσεις ηλεκτρονικών υπολογιστών, αρχείο, βιβλιοθήκες, εργαστήριο φυσικής και χημείας.
 - **Αυτόματο σύστημα πυρόσβεσης** σε υπόγεια κτηρίων εκπαίδευσης με εμβαδό μεγαλύτερο των 250 m², σε επικίνδυνους χώρους και σε οδεύσεις διαφυγής.

Ηλεκτρομαγνητικές πόρτες σχολείων καθυστέρησης πυρκαγιάς. Η μία λειτουργεί (Δημοτικό σχολείο Πάτρας) και η άλλη είναι κατεστραμμένη. Στη δεύτερη περίπτωση θα πρέπει να κάνει αυτοκριτική το διδακτικό προσωπικό.

Λεπτομερείς οδηγίες στο ΦΕΚ 32Α από 17.2.1988, Προεδρικό Διάταγμα 71

Βασικοί τομείς της πυρασφάλειας στο σχολικό κτήριο είναι:

- Η πρόληψη δημιουργίας πυρκαγιάς.
- Η λήψη μέτρων για την έγκαιρη και ασφαλή απομάκρυνση μαθητών και δασκάλων και ο καθορισμός χώρου συγκέντρωσης εκτός των κτηρίων (όχι εύκολο).

- Η άμεση έναρξη της προσπάθειας κατάσβεσης από τα άτομα που είναι παρόντα στον χώρο που εκδηλώθηκε η φωτιά.
- Η έγκαιρη ειδοποίηση της πυροσβεστικής υπηρεσίας.

Οι δραστηριότητες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν πυρκαγιά σε ένα σχολείο είναι πολλές:

- Πειράματα που γίνονται στο πλαίσιο εργαστηριακών μαθημάτων.
- Το κάπνισμα όταν δεν σβήνεται προσεκτικά το τσιγάρο (Κίνδυνος: το κάπνισμα κρυφά).
- Η χρήση ηλεκτρικών συσκευών που δεν έχουν συντηρηθεί αλλά και έχουν φθορές/βραχυκύκλωμα.
- Εκρήξεις φιαλών αερίων (θέρμανση – κυλκεία).
- Επισκευές στο σχολείο, π.χ. με χρήση οξυγόνου (οξυγονοκολλήσεις) – απαιτούν επίβλεψη!
- Σκόπιμη ενέργεια.

Προσοχή στον κίνδυνο βραχυκυκλώματος (ελαττωματικό ηλεκτρικό σύστημα).

4.4.2 Ορισμοί (σε σχέση με την πυροπροστασία)

- **Έξοδοι κινδύνου:** πυροπροστατευόμενη (εκ κατασκευής) όδευση διαφυγής σε υπαίθριο ασφαλή χώρο.
- **Όδευση διαφυγής:** συνεχής, χωρίς εμπόδια πορεία προς ασφαλή υπαίθριο χώρο. Η όδευση πρέπει να φωτίζεται και να διαθέτει και εφεδρικό φωτισμό ασφαλείας.

Κάγκελα δεν απαγορεύονται, αλλά δεν τα «συμπαθεί» η Πυροσβεστική. Φράττουν πιθανές εξόδους κινδύνου σε περίπτωση πυρκαγιάς.

Τσάντες στο έδαφος είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε πτώση μαθητή με αλυσιδωτό αποτέλεσμα και καθυστέρηση επείγουσας εκκένωσης.

Δεν συνιστούμε χρήση φιαλών (οποιοδήποτε μεγέθους) υγραερίου για οποιαδήποτε χρήση σε σχολεία, ούτε σε γραφεία καθηγητών (για καφέ).

- **Τελική έξοδος:** η κατάληξη της όδευσης διαφυγής σε εξωτερικό χώρο.
- **Πυροδιαμέρισμα:** χώρος που περικλείεται ερμητικά από δομικά στοιχεία με προκαθορισμένο δείκτη πυραντίστασης.
- **Πυραντίσταση:** αντίσταση για ορισμένο χρόνο στη φωτιά χωρίς απώλεια σταθερότητας, κτήρια π.χ. ύψους άνω των 20 m πρέπει να έχουν δομικά στοιχεία με πυραντίσταση 120 λεπτών, πόρτα καυστήρα 30 λεπτά.
- **Πυρανίχνευση:** όργανα συστήματος αυτόματης ανίχνευσης πυρκαγιάς μέσω φυσικών ή και χημικών φαινομένων που προέρχονται από τη φωτιά, π.χ. αύξηση της θερμοκρασίας. Η πυρανίχνευση εκπέμπει αυτόματα συναγερμό (που θα πρέπει να είναι συνδεδεμένος με αυτόματη ειδοποίηση της πυροσβεστικής υπηρεσίας, εφόσον έχει η τελευταία εγκαταστήσει ανάλογο σύστημα) (ερμηνευτική εγκύκλιος Π.Σ. 1989). Η πυρανίχνευση μπορεί να ενεργοποιεί αυτόματη πυρόσβεση.

4.4.3 Δομική πυροπροστασία (Π.Δ. 71/88 Άρθρο 3)

Ονομάζεται και παθητική πυροπροστασία. Αρμόδια γι' αυτή είναι η πολεοδομία. Περιέχονται οι προδιαγραφές ώστε τα κατασκευαστικά στοιχεία να προσφέρουν προστασία (ως κατασκευή) από τη φωτιά.

Παραδείγματα:

- μέρος των προδιαγραφών για λεβητοστάσια
- ειδική πυράντοχη κατασκευή φρεατίου ανελκυστήρα
- ειδική πυράντοχη κατασκευή τοίχων μεταξύ κτηρίων
- πυροπροστατευόμενα κλιμακοστάσια σε κτήρια.

4.4.4 Ενεργητική πυροπροστασία (Π.Δ. 7/88, Άρθρο 4)

Πρόκειται περί μέτρων για την ανίχνευση και την αντιμετώπιση της φωτιάς μετά την έναρξή της. Αρμόδιο για αυτά τα μέτρα είναι το Πυροσβεστικό Σώμα. Τα μέτρα ενεργητικής πυροπροστασίας ποικίλλουν ανάλογα με το είδος του κτηρίου. Παραδείγματα ενεργητικής πυροπροστασίας:

- Συναγερμός (χειροκίνητος ή αυτόματος με αισθητήρες)
- Τηλεφωνική επικοινωνία με πυροσβεστικό σταθμό
- Μέσα πυρόσβεσης, αυτόματοι καταιονιστήρες (Sprinklers), τροφοδοσία νερού, μόνιμο υδροδοτικό πυροσβεστικό δίκτυο
- Φορητοί πυροσβεστήρες σε απόσταση 15 μέτρων από κάθε σημείο του σχολείου
- Πυρανίχνευση (ακολουθεί συναγερμός και ενεργοποίηση καταιονιστήρων)
- Φωτισμός ασφαλείας (εφεδρικός), σήμανση οδεύσεων
- Ασκήσεις εκκένωσης κτηρίων

4.4.5 Μεθόδευση πραγματοποίησης ενεργητικής πυροπροστασίας

Ιδανική περίπτωση: Κάθε σχολείο καλεί ένα ειδικό γραφείο για να εκπονήσει μελέτη πυροπροστασίας και να την υλοποιήσει. Ανασταλτικός παράγοντας είναι το σημαντικό συνολικό κόστος, που για ορισμένα σχολεία μπορεί να είναι και απαγορευτικό.

Εναλλακτική λύση: Καλείται ο πλησιέστερος πυροσβεστικός σταθμός να ελέγξει το σχολείο και να υποδείξει τουλάχιστον τα βασικά μέτρα. Αυτή η λύση δεν περιέχει, φυσικά, υλοποίηση (το βασικότερο). Όμως ορισμένες προτάσεις μπορεί να υλοποιηθούν από το διδακτικό προσωπικό με μικρό κόστος. Είναι προτιμότερο να υλοποιείται ένα μέρος των μέτρων από το τίποτα.

Κάθε σημείο του σχολείου (κτηρίων) δεν πρέπει να απέχει άνω των 15 μ. από πυροσβεστήρα.

Καλέστε τον πλησιέστερο πυροσβεστικό σταθμό να ελέγξει το σχολείο σας!

Οργανώστε ομάδα πυροπροστασίας. Το προβλέπει η νομοθεσία.

Σύσταση ομάδας πυροπροστασίας

Συνιστάται σε κάθε σχολείο να οργανώσει μια ομάδα πυροπροστασίας αποτελούμενη από 3–10 άτομα και να την εκπαιδεύσει ο πλησιέστερος πυροσβεστικός σταθμός. Η ομάδα αυτή δεν είναι αρμόδια μόνο για περιπτώσεις πυρκαγιάς, αλλά και για την εφαρμογή πυροσβεστικών διατάξεων πυροπροστασίας, π.χ. απελευθέρωση οδούσεων διαφυγής, έλεγχος πυροσβεστήρων κλπ.

Εκπαίδευση ομάδας πυροπροστασίας

Πυροσβεστική διάταξη υπ' αριθμόν 3 – ΦΕΚ 20 (19.1.1981), βλέπε Παράρτημα Ε στα θέματα:*

- Χρήση διαθέσιμων πυροσβεστικών μέσων.
- Πρόληψη πυρκαγιάς και συναφών κινδύνων.
- Έγκαιρος συναγερμός.
- Τεχνική αντιμετώπιση πυρκαγιάς.
- Χρήση πυροσβεστικού δικτύου ύδατος.
- Εικονικές και πραγματικές ασκήσεις κατάσβεσης (παρουσία και καθοδήγηση από την πυροσβεστική υπηρεσία).
- Άσκηση έκτακτου συναγερμού και εκκένωση (ιδιαίτερα στην περίπτωση κατάκοιτων Μοναχών).

Μην κλείνεται το τηλέφωνο πριν το κλείσει η Πυροσβεστική Υπηρεσία (ή το ΕΚΑΒ αντίστοιχα).

Τεχνική τηλεφωνικής ειδοποίησης

Όταν ειδοποιείτε τον πυροσβεστικό σταθμό:

- Μην βιάζεστε, μιλήστε ήρεμα και αργά.
- Προσδιορίστε ακριβώς την τοποθεσία ή το κτήριο που καίγεται και δώστε αξιόπιστες πληροφορίες: έχουν αποκλειστεί πρόσωπα; Υπάρχουν τραυματίες;
- Μην κλείσετε το τηλέφωνο προτού δώσετε το δικό σας νούμερο και προτού κλείσει πρώτα η πυροσβεστική υπηρεσία.
- Οι ίδιες οδηγίες, προσαρμοσμένες στις διαφορετικές ανάγκες, ισχύουν και για κλήση προς το ΕΚΑΒ ή την αστυνομία.

* Τα θέματα εκπαίδευσης απλοποιήθηκαν από τον συγγραφέα για λόγους πρακτικούς.

Διατηρείστε τις εισόδους πυροσβεστικών οχημάτων ελεύθερες.

Αποκλεισμός πύλης εισόδου σχολείου για πυροσβεστικά σχήματα από σταθμευμένα αυτοκίνητα. Πρέπει να τοποθετείται σχετική πινακίδα και να καλείται η Τροχαία.

Πρόσβαση πυροσβεστικών οχημάτων

Επανελημμένα έχουμε διαπιστώσει:

- Σταθμευμένα αυτοκίνητα προ εισόδου προορισμένη για πυροσβεστικά οχήματα.
- Μικρή κεντρική είσοδο σχολείου – αδυναμία εισόδου οχημάτων πυροσβεστικής υπηρεσίας.
- Λόγω εμποδίων στον προαύλιο χώρο (δέντρων – σκαλιών κλπ.) αδυναμία πυροσβεστικών οχημάτων να πλησιάσουν όλο το κτήριο του σχολικού συγκροτήματος.

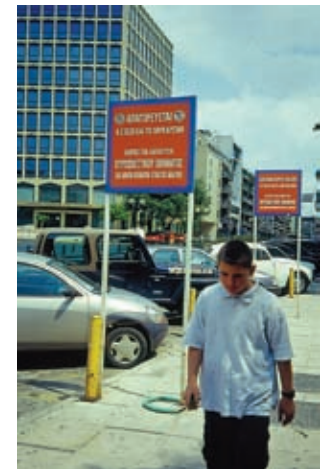
Επί αμφιβολιών καλέστε τον πλησιέστερο πυροσβεστικό σταθμό να σας πει τη γνώμη του.

Συνιστάται η τοποθέτηση των πινακίδων στα επίμαχα σημεία, οι οποίες να αναγράφουν:

**ΑΥΣΤΗΡΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
ΔΙΟΔΟΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ**

4.4.6 Πυροσβεστικά μέσα και η χρήση τους

- Πυροσβεστικές φωλιές.
- Πυροσβεστικός σταθμός.
- Βρύσες ποτίσματος.

Δεν υπάρχει στην Ελλάδα κουλτούρα αλληλοπροστασίας. Κατάληψη εισόδου πυροσβεστικών οχημάτων παρά τις δύο μεγάλες και σαφείς πινακίδες (Αθήνα).

- Αυτόματη πυρανίχνευση με αυτόματη πυρόσβεση.
- Συστήματα τοπικής εφαρμογής.
- Φορητοί πυροσβεστήρες.
- Τροχήλατοι πυροσβεστήρες.
- Δεξαμενές νερού – αντλίες.
- Εφοδιασμός πυροσβεστικών οχημάτων με νερό.
- Γεννήτρια (φωτισμός ασφαλείας).

Στην εγκύκλιό της η Πυροσβεστική Υπηρεσία προειδοποιεί ότι οι πλαστικοί σωλήνες μπορούν να παρουσιάσουν προβλήματα όταν η θερμοκρασία στην περιοχή γίνει υψηλή (επί πυρκαγιάς).

Πυροσβεστικές φωλιές

Προϋπόθεση: μόνιμο υδροδοτικό πυροσβεστικό δίκτυο.

Με μελέτη μηχανικού τοποθετούνται πυροσβεστικές φωλιές οι οποίες περιέχουν σωλήνα μεγαλύτερης διαμέτρου, με ειδικό στόμιο εκτόξευσης νερού και παροχή ύδατος (εντός ή πλησίον) με ανάλογο στόμιο. Ο σωλήνας είναι τυλιγμένος σε ειδικό περιστρεφόμενο τροχό και χρειάζεται συντήρηση (καθαρισμό και αερισμό) κατά διαστήματα (ΦΕΚ 20/1981, Πυροσβεστική Διάταξη 3).

Παρ' όλο που δεν προβλέπεται, συνιστάται να τοποθετούνται και 2 φακοί μπαταρίας (έλεγχος μηνιαίως) και μία ειδική, δύσφλεκη κουβέρτα διάσωσης.

Πυροσβεστική φωλιά ακυρώνεται από ντουλάπα (Νηπιαγωγείο σε νησί Αιγαίου 2014). Χρειάζεται και η χρήση απλής λογικής.

Πυροσβεστικός σταθμός ή ερμάριο (ΦΕΚ 20/81, Πυρ. Διάτ. 3)

Περιέχει επιπλέον αριθμό εργαλείων (π.χ. φτυάρι), φακούς, κουβέρτα διάσωσης. Προβλέπεται από τη νομοθεσία (για αίθουσα συγκέντρωσης κοινού) 1 σταθμός για κάθε 3 φωλιές. Για κάθε 9 φωλιές προβλέπεται επιπλέον: η ύπαρξη κρανών, συσκευών οξυγόνου και ατομικών προσωπίδων με φίλτρο, 1 αξίνα, 1 τσεκούρι, 1 σκερπάνι, 1 λοστός διάρρηξης.

Αυτόματη πυρανίχνευση – αυτόματη πυρόσβεση

Πρακτικώς συνιστάται σε:

- Χώρους εύφλεκτων υλικών (π.χ. αποθήκη βιβλίων, ειδών ζωγραφικής).
- Μουσεία – βιβλιοθήκες (ειδικό πυροσβεστικό υλικό – όχι νερό).
- Καυστήρες (υποχρεωτικά).
- Κουζίνες (πάνω από θερμαινόμενες εστίες).
- Κτήρια ατόμων με ειδικές ανάγκες, βρεφοκομείων, βρεφικών και παιδικών σταθμών, οικοτροφείων όπου πρέπει να εγκαθίσταται αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης-πυρόσβεσης σε όλη την έκταση του κτηρίου.

Απαραίτητη είναι η γνώμη της πυροσβεστικής υπηρεσίας!

Επί εγκατάστασης συστήματος πυρόσβεσης Sprinkler απαιτείται και δεξαμενή νερού μεγέθους που αναλογεί στον χώρο.

Μόνιμα συστήματα πυροπροστασίας θεωρούνται τα εξής:

- χειροκίνητο και αυτόματο σύστημα συναγερού
- αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης
- αυτόματο σύστημα τοπικής εφαρμογής
- αυτόματο σύστημα πυρόσβεσης
- μόνιμο πυροσβεστικό υδροδοτικό δίκτυο

Φορτοί πυροσβεστήρες (ΦΕΚ 1218, Άρθρο 3)

- **Υλικά κατάσβεσης:** νερό, αφρός (παραγωγή και στον χώρο πυρκαγιάς από ειδικό μηχάνημα του Πυροσβεστικού Σώματος), διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) κατάλληλο για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μουσεία και βιβλιοθήκες (για να μην καταστρέφονται),* *ξηρά σκόνη* (το πιο διαδεδομένο υλικό).

Σε κτήρια με ευαίσθητο πληθυσμό (ΑμεΑ, βρέφη, νήπια) απαιτείται αυτόματο σύστημα πυρανίχνευσης-πυρόσβεσης σε όλη την έκταση του κτηρίου.

Μετά από χρήση πυροσβεστήρα CO₂ απαιτείται αερισμός του χώρου. Προσοχή: κίνδυνος ασφυξίας.

* Μετά από χρήση πυροσβεστήρα CO₂ απαιτείται αερισμός του χώρου.

Δεν επιτρέπεται συσώρευση των πυροσβεστήρων σε ένα σημείο.

Φλεγόμενο λάδι αντιμετωπίζεται μόνο με πυροσβεστήρες τύπου F ή με κάλυψη του δοχείου («πνίξιμο» φωτιάς). Ποτέ με νερό ή πυροσβεστήρες σκόνης.

Αναρτήστε το τηλέφωνο της πυροσβεστικής υπηρεσίας (199) σε κάθε πυροσβεστήρα.

- **Κατηγορίες πυρκαγιών** (αναγράφονται προσδιορίζοντας την καταλληλότητα σε κάθε πυροσβεστήρα):
 - A = Στερεά υλικά
 - B = Υγρά
 - C = Αέρια
 - D = Μέταλλο
 - E = Πυρκαγιά σε περιοχές ηλεκτρικής τάσης άνω των 1.000 volt (η κατηγορία δεν αναφέρεται πια στις τελευταίες οδηγίες)
 - F = Με υλικό κατάλληλο και για φλεγόμενο λάδι στην κουζίνα.
- Στην καθημερινή πρακτική συνιστώνται γενικά οι πυροσβεστήρες ξηράς σκόνης ABC, οι οποίοι είναι κατάλληλοι και για ηλεκτρική τάση μέχρι 1.000 volt (απόσταση βολής 2 m) βάρους 6 kg (εγκύκλιος Πυρ. Σώματος).
- Οι πυροσβεστήρες τοποθετούνται στον χώρο σε τέτοιες αποστάσεις, ώστε κανένα σημείο του χώρου να μην απέχει περισσότερο από 15 m από τον πυροσβεστήρα (βλέπε και Πυρ. Διάτ. 71/88).

Φορητοί πυροσβεστήρες τοποθετούνται επίσης:

- σε χώρους με εύφλεκτα υλικά (εργαστήρια, βιβλιοθήκες κλπ.)
- στον λέβητα (εκτός του αυτόματου αναρτημένου πυροσβεστήρα)
- σε κουζίνες – συνιστάται και αυτόματη πυρόσβεση πάνω από τις εστίες, καθώς και φορητός πυροσβεστήρας κατηγορίας F για φλεγόμενο λάδι*

* Ποτέ χρήση πυροσβεστήρα ξηράς σκόνης για καιγόμενο λάδι. Μεγάλος κίνδυνος εγκαυμάτων (εκτόξευση της φωτιάς) και διάδοσης της πυρκαγιάς.

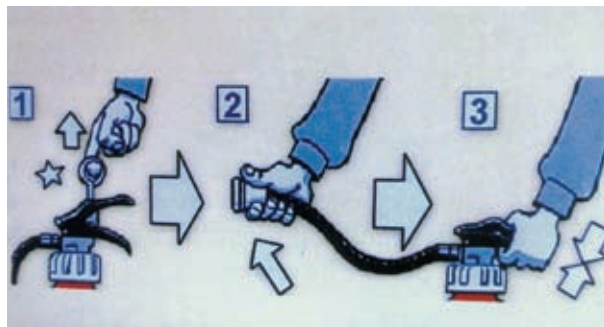
- σε χώρους συνάθροισης κοινού (επισκεπτών)
- σε ξενώνες (μαζί με άλλα απαραίτητα μέτρα)
- σε δεξαμενές πετρελαίου
- σε υποσταθμούς της Δ.Ε.Η. και σε χώρους που υπάρχουν ηλεκτρικοί πίνακες.

Τροχήλατοι πυροσβεστήρες

Χρησιμοποιούνται σε σοβαρότερες καταστάσεις. Περιέχουν μεγάλη ποσότητα πυροσβεστικού υλικού (από 25 έως και 60 kg) και έλκονται με τροχούς (βλ. φωτογραφίες). Και αυτοί όμως έχουν πολύ περιορισμένο χρόνο εκτόξευσης (περίπου 40 δευτερόλεπτα).

Τρόποι χρήσης φορητών πυροσβεστήρων (σειρά ενεργειών):

- Αφαίρεση της περόνης (για να ελευθερωθεί η πιεζόμενη λαβή) στον τόπο της πυρκαγιάς.
- «Σκόπηση» με τον σωλήνα του πυροσβεστήρα και πίεση λαβής. Η λαβή εκτόξευσης βρίσκεται είτε άμεσα στην κορυφή του πυροσβεστήρα είτε στον σωλήνα εκτόξευσης.
- Σε μικρούς πυροσβεστήρες 1 και 2 kg (τα κιλά αφορούν στο βάρος του πυροσβεστικού υλικού και όχι του πυροσβεστήρα συνολικά) συνήθως δεν υπάρχει ελαστικός σωλήνας και η εκτόξευση της σκόνης γίνεται από το στόμιο στην κορυφή του πυροσβεστήρα. Τέτοιες ποσότητες είναι, πρακτικά, άχρηστες.

Φροντίστε να μην εκτοξευθεί η ξηρά σκόνη πυροσβεστήρα σε πρόσωπα.

Τα 3 βήματα χρήσης πυροσβεστήρα: (1) αφαίρεση περόνης (τελείως) (2) σκόπηση στη βάση της φωτιάς (3) πίεση μοχλού για εκτόξευση πυροσβεστικού υλικού.

Προσοχή στο κράτημα του σωλήνα πυροσβεστήρα CO₂. Μόνο από την προβλεπόμενη λαβή.

Η μέγιστη διάρκεια εκτόξευσης υλικού από πυροσβεστήρα σκόνης: 30 δευτερόλεπτα!

Έλεγχος (απλός) πυροσβεστήρα ετησίως. Αναγόμωση κάθε 5 έτη.

Προσοχή: Σε περίπτωση χρήσης πυροσβεστήρα διοξειδίου του άνθρακα, θα πρέπει ο σωλήνας εκτόξευσης να κρατηθεί από την υπάρχουσα προκαθορισμένη ελαστική ή ξύλινη λαβή, διαφορετικά υπάρχει κίνδυνος εγκαύματος του χεριού (ο σωλήνας ψύχεται και φτάνει τους -78°C). Ο χώρος πρέπει ακολουθώντας να αεριστεί (κίνδυνος ασφυξίας)!

Προσοχή: Η διάρκεια εκτόξευσης δεν ξεπερνά τα 30 δευτερόλεπτα, γι' αυτό η σκόπευση προς τη φωτιά πρέπει να είναι σωστή!

Οι πυροσβεστήρες (από φυλλάδιο του Πυροσβεστικού Σώματος):

- ελέγχονται κάθε χρόνο από πιστοποιημένες εταιρείες χωρίς να επιβάλλεται η αναγόμωσή τους
- ελέγχονται κάθε 5 χρόνια από πιστοποιημένες εταιρείες λεπτομερέστερα, με αναγόμωση του πυροσβεστικού υλικού
- ελέγχονται εργαστηριακά κάθε 10 χρόνια με αντικατάσταση φθαρμένων εξαρτημάτων, υδραυλική δοκιμή και αντικατάσταση πυροσβεστικού υλικού, από πιστοποιημένο κέντρο ελέγχου δοχείων πίεσης.

Βλέπε σχετικά και άρθρο 3 της ΚΥΑ 17230/671/2005/01-09-2005 (ΦΕΚ 1218, τεύχος Β'), καθώς και ΚΥΑ 618/43/20-1-2005 (ΦΕΚ, τεύχος Β').

Οι πυροσβεστήρες διοξειδίου του άνθρακα έχουν ιδιαιτερότητες στη συντήρηση.

Δεξαμενές νερού – αντλίες (ίσως για χωριά μακριά από υδροδοτικό σύστημα)

- Συνιστώνται όχι μόνο για τη χρήση σε περίπτωση φωτιάς, αλλά και για τον ανεφοδιασμό πυροσβεστικών οχημάτων, εάν η επόμενη δυνατότητα βρίσκεται μακριά. Πρέπει να είναι σημαντικής χωρητικότητας, άνω των 45 m^3 . Η δεξαμενή πρέπει να βρίσκεται ψηλά (πίεση νερού) ή να διαθέτει αντλία.
- Η δεξαμενή πρέπει, εάν είναι συνδεδεμένη με μόνιμο υδροδοτικό δίκτυο, να το τροφοδοτεί επί τουλάχιστον 30 λεπτά της ώρας και με ελάχιστη παροχή 1.500 λίτρα ανά λεπτό.

Εφοδιασμός πυροσβεστικών οχημάτων με νερό

Το σχολείο πρέπει να γνωρίζει τις δυνατότητες **ανεφοδιασμού με νερό των πυροσβεστικών οχημάτων** από το πλησιέστερο χωριό ή πόλη, ακόμα και εάν

η ίδια διαθέτει τέτοια δυνατότητα. Είναι δυνατόν να υπάρχουν κρουνοί ανεφοδιασμού σε διάφορα σημεία επαρχιακών δρόμων (έλεγχος εάν λειτουργούν!) ή δεξαμενές νερού από παλιά αχρηστευμένα βυτιοφόρα.

4.4.7 Εργασίες συνεργείων επισκευών στο σχολικό συγκρότημα

Μέτρα πρόληψης

Από απρόσεκτα ή «ανέμελα» συνεργεία επισκευών προκαλούνται αρκετές πυρκαγιές. Απαιτούνται τα εξής μέτρα:

- Επίβλεψη (το βασικότερο).
- Επιλογή συνεργείων με βάση την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας και όχι μόνο από το ύψος της τιμής που προτείνουν για την επισκευή.
- Κάθε σχολείο πρέπει να επιλέξει συνεργείο και να το χρησιμοποιεί μόνιμα, εάν διαπιστώσει καλό επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Είναι απαραίτητη η ύπαρξη 2 πυροσβεστήρων ξηράς σκόνης, 6 kg έκαστος, δίπλα στον χώρο εργασιών, και επίδειξη του τρόπου λειτουργίας τους στους εμπλεκόμενους εργάτες, έστω και αν τους θεωρούν περιττούς.

4.4.8 Οδοί διαφυγής

Σε περίπτωση φωτιάς στο σχολείο είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουν όλοι, καθηγητές και μαθητές, τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να ενεργήσουν ώστε να απομακρυνθούν με ασφάλεια από το κτήριο. Στην περίπτωση του σχολικού κτηρίου που δεν είναι αποκλειστικά ισόγειο αλλά έχει έναν ή περισσότερους ορόφους, χρειάζεται εκ των προτέρων να έχει προετοιμαστεί η οδός διαφυγής των μαθητών. Αν στους ορόφους υπάρχουν περισσότερα από ένα κλιμακοστάσια θα πρέπει να μοιραστούν οι μαθητές, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν όλες οι δυνατές δίοδοι διαφυγής, γιατί έτσι εξασφαλίζεται η ταχύτερη διαφυγή. Εννοείται, βέβαια, ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί ανελκυστήρας για τη διαφυγή σε περίπτωση φωτιάς. Οι μαθητές και οι καθηγητές θα πρέπει να γνωρίζουν, από την αρχή της σχολικής χρονιάς, από ποια σκάλα θα φύγουν σε περίπτωση φωτιάς και να έχουν εξοικειωθεί με τη χρήση της οδού διαφυγής με την πραγματοποίηση άσκησης ετοιμότητας, σε ανύποπτο χρόνο (κατά τη διάρκεια των ασκήσεων προσοχής, ώστε να μην γίνουν ατυχήματα στη σκάλα).

Ποτέ μεταφορά μεγάλων αντικειμένων εάν δεν υπάρχει **και** εσωτερική πόρτα.

Ανελκυστήρας ΔΕΝ χρησιμοποιείται σε πυρκαγιά ή σεισμό. Κίνδυνος εγκλωβισμού.

Επιπλέον πρέπει να διενεργείται άσκηση εκκένωσης του σχολείου.

Σημαντικό είναι η άσκηση ετοιμότητας να γίνει με ουσιαστικό τρόπο, να αξιολογηθεί η ετοιμότητα μαθητών και καθηγητών, να επισημανθούν πιθανά εμπόδια στη διαφυγή ή πιθανή επικίνδυνη συμπεριφορά των μαθητών. Μια άσκηση ετοιμότητας κατά την οποία οι μαθητές δεν ακολουθούν την κατάλληλη οδό διαφυγής, συνωστίζονται στις σκάλες με αποτέλεσμα μικροατυχήματα και αργούν πολύ να βγουν από το κτήριο θα χρειαστεί να επαναληφθεί μέχρι το αποτέλεσμα να είναι ικανοποιητικό.

Εκτός από την οδό διαφυγής υπάρχουν και άλλα σημεία που χρειάζεται να έχουν ρυθμιστεί από την αρχή της σχολικής χρονιάς:

- Ποιος καθηγητής θα είναι υπεύθυνος για την ασφαλή απομάκρυνση κάθε τμήματος.
- Ποιος θα είναι υπεύθυνος για τους μαθητές που έτυχε όταν εκδηλώθηκε η φωτιά να έχουν κενή ώρα και δεν είναι συγκεντρωμένοι όλοι μαζί σε μια αίθουσα.
- Ποιος θα φέρει τον πυροσβεστήρα.
- Τι θα πρέπει να προσέξουν οι καθηγητές αν η φωτιά εκδηλωθεί σε ώρα διαλείμματος.
- Ποια θα είναι η οδός διαφυγής για μαθητές με κινητικά προβλήματα (ακόμα και αν δεν υπάρχουν μόνιμα στο σχολείο μαθητές με κινητική αναπηρία, αυτό θα πρέπει να προβλέπεται) και ποιος θα φροντίσει γι' αυτά τα άτομα.

Επικίνδυνη εικόνα:
αποκλεισμός εξόδου
(κινδύνου) σχολείου από παλιά έπιπλα!

- Πού θα συγκεντρωθούν οι μαθητές μετά την απομάκρυνσή τους από το κτήριο (σημαντικό, παραμελείται!).
- Ποιος θα καλέσει την πυροσβεστική υπηρεσία.

Όσο ασήμαντα και αυτονόητα και αν φαίνονται αυτά τα θέματα, καλό είναι να έχουν ρυθμιστεί, γιατί την ώρα της φωτιάς επικρατεί πανικός και συχνά ακόμα και οι ενήλικοι ξεχνούν ακόμα και τα αυτονόητα.

Σημεία του κτηρίου που θα πρέπει να προσεχθούν και να έχουν διορθωθεί από πριν είναι:

- **Η κατάσταση της σκάλας:** Πολλές φορές η σκάλα είναι παλιά και τα σκαλοπάτια είναι πολύ ολισθηρά. Αν ένας μεγάλος αριθμός μαθητών επιχειρήσουν να κατέβουν τρέχοντας και πιθανώς σπρώχνοντας ο ένας τον άλλο σε μια τέτοια σκάλα, σίγουρα θα υπάρξουν ατυχήματα. Επικίνδυνες είναι και οι «κυκλικές» σκάλες των οποίων τα σκαλοπάτια έχουν σχήμα τριγώνου (συνήθως σε ενοικιασμένα κτήρια). Στις σκάλες αυτές, υπάρχει κίνδυνος πτώσης για κάποιον που στηρίζεται στο στενό τμήμα του σκαλοπατιού.

Για λόγους ασφάλειας οι σκάλες σχολικών κτηρίων πρέπει να είναι ευθείες με πλατύσκαλο για την αλλαγή κατεύθυνσης. Ο Οργανισμός σχολικών κτηρίων (ΟΣΚ) επιτρέπει κυκλική σκάλα μόνο κάτω από προϋποθέσεις (με συγκεκριμένο ελάχιστο βάθος σκαλιών). Πρέπει, επίσης, να διαθέτουν αντι-

Προσοχή στη διαρκή καλή κατάσταση των κλιμακοστασίων.

Δεν επιτρέπεται (αυστηρά) ο αποκλεισμός οποιουδήποτε κλιμακοστασίου.

ολισθητική λωρίδα. Για σκάλες άνω των 5 σκαλοπατιών και πλάτους άνω των 5 m απαιτούνται και ενδιάμεσες χειρολαβές.

Οι σκάλες πρέπει να έχουν χειρολαβές και στις δύο πλευρές τους και η χειρολαβή να συνεχίζεται στο πλατύσκαλο. Η κουραστή πρέπει να έχει διαμόρφωση που δεν επιτρέπει την τσουλήθρα (προδιαγραφές ΟΣΚ).

Απαγορεύεται η αδρανοποίηση κλιμακοστασίου («επειδή υπάρχει άλλο ένα!»). Βλέπε εικόνα σελ. 77).

- **Οι πόρτες:** Όλες οι πόρτες στο σχολείο θα πρέπει να ανοίγουν προς τα έξω, αλλιώς δημιουργούνται συνωστισμός και ατυχήματα. Πόρτες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη διαφυγή δεν θα πρέπει να είναι κλειδωμένες, όσο εύκολο και να είναι να βρεθεί το κλειδί. Επίσης, δεν πρέπει η οδός διαφυγής να περνάει μέσα από μια άλλη σχολική τάξη (που μπορεί να είναι κλειδωμένη). Πολλά σχολεία, ειδικά στις μεγάλες πόλεις, δεν έχουν μεγάλο προαύλιο και ο δρόμος που περνάει έξω από το σχολείο έχει μεγάλη κίνηση. Στην περίπτωση αυτή, αν τα παιδιά χρειαστεί να απομακρυνθούν όλα μαζί σε μικρό χρονικό διάστημα από το σχολείο εξαιτίας πυρκαγιάς, υπάρχει ο κίνδυνος να βγουν τρέχοντας στον δρόμο και να συμβούν εκεί ατυχήματα. Ίσως χρειαστεί να διακοπεί η κυκλοφορία με ευθύνη των καθηγητών (πάντα φορώντας γιλέκα ασφαλείας!). Πάντως, αν η φωτιά δεν έχει επεκταθεί στο προαύλιο του σχολείου, είναι καλύτερο να καθυστερήσει λίγο η απομάκρυνση των μαθητών από το προαύλιο, παρά να προκληθούν τροχαία ατυχήματα στην προσπάθεια απομάκρυνσής τους.

Ανοίγματα θυρών σύμφωνα με προδιαγραφές του ΟΣΚ (μία επιλογή): Θύρα αιθουσών διδασκαλίας >110 cm, θύρα χώρων υγιεινής >100 cm, WC >80 cm, θύρα ανελκυστήρων >110 cm, θύρα WC αναπήρων >100 cm.

Μερικές ακόμα προτάσεις για τη διευκόλυνση της διαφυγής:

- Μπορούν σε κάθε αίθουσα να αναρτηθούν κατανοητά, απλά σχεδιαγράμματα με την οδό διαφυγής για τους μαθητές που βρίσκονται στην αίθουσα αυτή. Βλέποντάς τα καθημερινά οι μαθητές θα εξοικειωθούν με την πορεία.
- Οπωσδήποτε να υπάρχουν πινακίδες (με φωτισμό ανάγκης) που καθοδηγούν προς την έξοδο και προβλέπονται από την εθνική ή την ευρωπαϊκή νομοθεσία.
- Οι μικρότεροι μαθητές κάθε σχολείου θα πρέπει να έχουν την ευκολότερη οδό διαφυγής, ιδιαίτερα σε ένα Δημοτικό σχολείο που η ικανότητα προσα-

Προσοχή: Πρόβλεψη χώρου ασφαλούς συγκέντρωσης των μαθητών μετά την απομάκρυνση από το σχολικό κτήριο.

νατολισμού και ταχείας και ψύχραιμης αντίδρασης μεταξύ των μαθητών της πρώτης και της τελευταίας τάξης διαφέρει πάρα πολύ. Και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, όμως, οι μαθητές της πρώτης τάξης είναι καλό να βρίσκονται σε αίθουσες με εύκολη οδό διαφυγής, γιατί ειδικά στην αρχή της σχολικής χρονιάς δεν έχουν εξοικειωθεί ακόμα με το καινούργιο γι' αυτούς σχολικό κτήριο.

- Με κάθε τρόπο θα πρέπει να αποφεύγεται να χρησιμοποιείται το υπόγειο ως αίθουσα διδασκαλίας (άλλωστε απαγορεύεται!), γιατί δεν υπάρχει οδός διάσωσης στην περίπτωση που δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί η σκάλα (αν, για παράδειγμα, έχει επεκταθεί η φωτιά στη σκάλα) ενώ στους ορόφους μπορεί η πυροσβεστική να χρησιμοποιήσει γερανό, μετακινούμενες σκάλες ή το ειδικό «πάπλωμα» στο οποίο θα πέσουν οι μαθητές.
- Σε ορισμένα σχολεία τοποθετούνται για προστασία των τζαμιών σιδερένια κάγκελα στα παράθυρα. Παρότι δεν απαγορεύεται, η Πυροσβεστική Υπηρεσία δεν αισθάνεται ευτυχισμένη με την ύπαρξή τους, αφού υπάρχει δυσκολία στην απελευθέρωση εγκλωβισμένων ατόμων. Θα πρέπει να προτιμούνται τα παλιά καλά «παντζούρια».

Αρκετά από όσα αναφέρονται στην έγκαιρη διαφυγή σε περίπτωση φωτιάς ισχύουν και για την περίπτωση του σεισμού. Και εδώ θα πρέπει να υπάρχει οργανωμένο σχέδιο εκκένωσης του σχολείου. Στην Ελλάδα είμαστε ίσως περισσότερο ευαισθητοποιημένοι στο θέμα αυτό, κάτι που ίσως κάνει ευκολότερη την αποδοχή και την εφαρμογή αυτών των μέτρων. Εξάλλου δεν είναι σπάνιο να εκδηλωθεί μια πυρκαγιά μετά από τον σεισμό, ως αποτέλεσμα του. Ειδικές οδηγίες σε περίπτωση σεισμού δίνονται από τα Εθνικά Υπουργεία Περιβάλλοντος ή Εσωτερικών.

4.5 Λεβητοστάσιο (ΦΕΚ 59/89, άρθρο 27, παρ. 2.4.1)

- Απαγορεύεται το λεβητοστάσιο (καυστήρας) να έχει οποιοδήποτε άνοιγμα (αεραγωγό, γρίλιες κλπ.) προς το κλιμακοστάσιο ή διαδρόμους κοινού.
- Εάν η πόρτα του λεβητοστασίου έχει επικοινωνία με το κλιμακοστάσιο ή με χώρους κοινού, η πόρτα πρέπει:
 - να είναι μεταλλική πάχους τουλάχιστον 1,5 mm
 - να μην έχει οποιοδήποτε άνοιγμα ή γρίλιες

Απορούμε πως «τεχνικά» γραφεία, παραδίδουν σε σχολεία τόσο ελαττωματικές εγκαταστάσεις.

Τα λεβητοστάσια αποτελούν πολύ αδύνατο σημείο κτηριακών συγκροτημάτων.

Δεξαμενή καυσίμου σε διπλανό χώρο του καυστήρα. Σε αντικατάσταση της λεκάνης υποδοχής, πιθανώς διαρροής, ανύψωση του ενδιάμεσου τοίχου, ο οποίος θα εμποδίσει το καύσιμο να φτάσει στον καυστήρα.

- να έχει μηχανισμό επαναφοράς στην κλειστή θέση
- να έχει δείκτη πυραντίστασης τουλάχιστον 30 λεπτών.*

- Το λεβητοστάσιο δεν πρέπει να επιτρέπεται να έχει τεχνητό αερισμό (η απόφαση του ΦΕΚ που αναφέρθηκε ορίζει πώς πρέπει να είναι κατασκευασμένος ο αερισμός).
- Το λεβητοστάσιο πρέπει να αποτελεί σαφώς ξεχωριστό χώρο και να περιβάλλεται από τοίχους.
- Το λεβητοστάσιο πρέπει να έχει όλα τα απαραίτητα μέσα πυρανίχνευσης και πυροπροστασίας (ενεργητική πυροπροστασία).
- Το λεβητοστάσιο δεν πρέπει να επικοινωνεί άμεσα με χώρους παραμονής ανθρώπων.
- Στο λεβητοστάσιο απαιτείται η ύπαρξη ψυχρού νερού.
- Απαραίτητη η ύπαρξη τουλάχιστον ενός ανοίγματος κατευθείαν στον περιβάλλοντα χώρο.
- Καυστήρες άνω των 70 kW πρέπει να διαθέτουν δυνατότητα διακοπής λειτουργίας εξωτερικά.

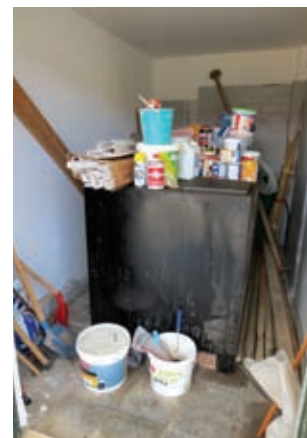
4.5.1 Δεξαμενές πετρελαίου (Απόφαση 3046/304, ΦΕΚ 59Δ, 3.2.1989, Άρθρο 2.4.3)

Τα βασικότερα:

- Η τοποθέτηση σε χώρο κλειστό ή ανοιχτό πρέπει να συνοδεύεται από (κτιστή ή μεταλλική) «λεκάνη», η οποία θα συγκρατήσει το πετρέλαιο σε περίπτωση διαρροής.
- Η τοποθέτηση σε κλειστό χώρο πρέπει να συνοδεύεται από πυροσβεστήρες διοξειδίου του άνθρακα, με αυτόματη πυροδότηση και κάλυψη όλου του χώρου.
- Η τοποθέτηση σε εξωτερικό χώρο πρέπει να συνοδεύεται από κάλυψη προστασίας από ήλιο και βροχή/χιόνι. Έχουμε συναντήσει δεξαμενές σε εξωτερικό χώρο, με μεγάλη διάβρωση στα τοιχώματά τους. Έλεγχος ανά εξαμήνο (και της κάτω πλευράς) είναι απαραίτητος. Η νομοθεσία προβλέπει ελεύθερο χώρο γύρω από κάθε δεξαμενή, ακριβώς για να είναι εφικτός ο έλεγχος των τοιχωμάτων. Η δεξαμενή πρέπει να στηρίζεται σε στερεή μεταλλική βάση.

* Να αντιστέκεται σε πυρκαγιά επί 30 λεπτά.

- Το στόμιο πλήρωσης πετρελαίου πρέπει να βρίσκεται εκτός κτηρίου (συχνή η παραβίαση της νομοθεσίας).
- Η δεξαμενή πρέπει να χωρίζεται από τον καυστήρα (λεβητοστάσιο) ή άλλο διπλανό χώρο με τοίχο από άκαυστα υλικά (στεγανά και ανθεκτικά στη φωτιά).
- Δεξαμενή πετρελαίου έως 3 m³ μπορεί να τοποθετείται μέσα στο λεβητοστάσιο.
- Η δεξαμενή πρέπει να διαθέτει στόμιο κένωσης σε περίπτωση ανάγκης.
- Απαγορεύεται η αποθήκευση καυσίμων σε χώρους παραμονής προσώπων, εργασίας, εργαστήρια.
- Η νομοθεσία διαχωρίζει απαιτήσεις και προδιαγραφές ανάλογα με τη θερμική ισχύ (σε kW).

Δεξαμενή πετρελαίου σε λεβητοστάσιο σχολείου: λείπει πυρόσβεση, λείπει λεκάνη υποδοχής καυσίμου επί διαρροής, ο χώρος χρησιμοποιείται ως αποθήκη (απαγορεύεται) και δεν υπάρχει μεταλλικός σωλήνας πλήρωσης με το στόμιο εκτός του κτηρίου.

4.5.2 Καυστήρας φυσικού αερίου

Μέτρα πρόληψης

Εάν υπάρχει εγκατάσταση φυσικού αερίου για θέρμανση ή άλλη χρήση (κουζίνα, νερό), σε περίπτωση διαρροής (οσμής) ισχύουν ορισμένες ιδιαιτερότητες πρόληψης πυρκαγιάς.

- Το φυσικό αέριο είναι αρχικά άοσμο. Για λόγους ασφάλειας προστίθεται συγκεκριμένη ουσία με οσμή, ώστε να γίνεται αντιληπτή η διαρροή. Το φυσικό αέριο δεν πρέπει να συγχέεται με το προπάνιο, το οποίο συνήθως υπάρχει σε δεξαμενές ή στις γνωστές φιάλες υγραερίου.
- Αν και δεν είναι υποχρεωτικό (γιατί άραγε;), θα πρέπει να τοποθετηθεί ανιχνευτής αερίου στον καυστήρα (ενεργοποιεί τον συναγερμό και διακόπτει την παροχή επί διαρροής αερίου).
- Η στεγανότητα εσωτερικών εγκαταστάσεων φυσικού αερίου πρέπει να επανελέγχεται κάθε 4 έτη από πιστοποιημένο υδραυλικό (ΦΕΚ 963/2003) και ο ανιχνευτής να ανανεώνεται κάθε 5 χρόνια.

Εάν γίνει αντιληπτή η διαρροή αερίου εντός κτηρίου (οσμή εντός κτηρίου),^[2] τι **πρέπει** να γίνει:

- Αμέσως σβήνουν τσιγάρα και ανοικτές φλόγες.
- Ανοίγονται όλα τα παράθυρα και οι πόρτες.

- Κλείνει η κεντρική βάνα, η οποία βρίσκεται στον μετρητή, καθώς και όλες οι συσκευές.
- Τηλεφωνούμε στο τμήμα αντιμετώπισης βλαβών με κινητό **έξω και σε απόσταση από τον χώρο διαρροής (κτηρίο), διότι η πιθανή δημιουργία σπινθήρα από το τηλέφωνο μπορεί να οδηγήσει σε έκρηξη.**

Τι **ΔΕΝ** πρέπει να γίνει:

- Κανένα σπίρτο ή αναπτήρας δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί, ούτε άλλη εστία φλόγας!
- Δεν πρέπει να δημιουργηθεί **σπινθήρας!** Επομένως, δεν καλούμε τον ανελκυστήρα, δεν χρησιμοποιούμε συσκευή τηλεφώνου σταθερού ή κινητού, δεν ανοίγουμε ούτε κλείνουμε κανέναν ηλεκτρικό διακόπτη (τους αφήνουμε όπως είναι, ανοικτούς ή κλειστούς), δεν ανάβουμε φακό μπαταρίας ή οποιαδήποτε ηλεκτρική συσκευή.

Εάν γίνει αντιληπτή η διαρροή αερίου στο ύπαιθρο:

- Αν η οσμή αερίου μπορεί να αποδοθεί σε ένα σημείο διαρροής σε έναν υπόγειο εξωτερικό αγωγό (π.χ. αγωγός σε αυλή ή στο εσωτερικό του κτηρίου), τότε ο αγωγός αυτός πρέπει να φραγεί με την προβλεπόμενη αποφρακτική διάταξη.
- Κλείστε θύρες και παράθυρα των γύρω κτηρίων!
- Αποφύγετε γυμνή φωτιά, μην καπνίζετε, μην χρησιμοποιείτε αναπτήρες!
- Μην χρησιμοποιείτε ηλεκτρικούς διακόπτες, πρίζες, μην χτυπάτε ηλεκτρικά κουδούνια!
- Ειδοποιήστε την υπηρεσία άμεσης επέμβασης της εταιρείας αερίου!
- Ειδοποιήστε τους ενοίκους του κτηρίου, αλλά μην χτυπάτε ηλεκτρικά κουδούνια!

4.6 Φιάλες υγραερίου

- Συνήθως 6, 10 ή 15 κιλών για χρήση, κυρίως, στην κουζίνα.
- Δεν συνιστούμε καθόλου ύπαρξη φιαλών υγραερίου (ούτε και «γκαζάκια» για καφέ) σε σχολεία!

Παραθέτουμε οδηγίες μόνο για να μπορεί το διδακτικό προσωπικό να συμβουλευτεί κατοίκους χωριών της δικαιοδοσίας του (ιδίως ιδιοκτήτες καφεενείων και εστιατορίων).

Διαβάστε με προσοχή τα ιδιαίτερα μέτρα επί διαφυγής (οσμή) φυσικού αερίου!

Μέτρα πρόληψης

- Η μεταλλική φιάλη έχει ορισμένο χρόνο διάρκειας ζωής (ως φιάλη, ανεξαρτήτως αερίου) μετά από τον οποίο δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται πλέον. Η φιάλη ελέγχεται κάθε φορά πριν από την επαναπλήρωσή της από το εργοστάσιο και ενδέχεται να αποσυρθεί. Αγορά μόνο από πιστοποιημένους πράκτορες (ρωτήστε και βεβαιωθείτε).
- **Κάθε φορά** που συνδέεται νέα φιάλη πρέπει να αντικαθίσταται ο στεγανοποιητικός δακτύλιος και να διαπιστώνεται η στεγανότητα με σαπουνάδα στην περιοχή του (επί διαρροής παράγονται φυσαλίδες). Επίσης, υπάρχουν και άλλα κριτήρια διαρροής, όπως ο ήχος, η οσμή, το «ίδρωμα» στην περιοχή σύνδεσης. Ποτέ έλεγχος με φλόγα! Ποτέ τοποθέτηση δύο στεγανοποιητικών δακτυλίων μαζί.
- Κατά διαστήματα πρέπει να ελέγχεται και η κατάσταση του σωλήνα: να μην έχει ξηραθεί, να μην έχει «σκασίματα» και να είναι σε καλή κατάσταση, κυρίως στις θέσεις σύσφιξης με τα μεταλλικά κολάρα. Σε περίπτωση αμφιβολιών να γίνεται αντικατάσταση.
- Μετά από κάθε χρήση κλείνεται πρώτα η στρόφιγγα της φιάλης και, μετά από το κάψιμο του αερίου του σωλήνα, η συσκευή της κουζίνας.
- Να μην αποθηκεύεται κατά το δυνατόν άλλη φιάλη πέραν αυτής που βρίσκεται σε χρήση.
- Να μην αποθηκεύονται ή να τοποθετούνται φιάλες υγραερίου σε χώρους ή θέσεις όπου η θερμοκρασία μπορεί να υπερβεί τους 50°C (προσοχή στον ήλιο το καλοκαίρι).
- **Και σε άδειες φιάλες** πρέπει η στρόφιγγα να είναι καλά κλεισμένη, διότι μπορεί να εισέλθει αέρας στη φιάλη και με υπόλοιπα υγραερίου να δημιουργηθεί μείγμα που προκαλεί ισχυρή έκρηξη (το μείγμα υγραερίου και ατμοσφαιρικού αέρα είναι εκρηκτικό!).
- Να ζητάτε φιάλες που δεν είναι χτυπημένες ή/και σκουριασμένες
- Να προσέχετε, επίσης, να μην έχει χτυπήματα, φθορές και καταστροφές ο μηχανισμός της φιάλης (στρόφιγγα – βαλβίδα).
- Σε περίπτωση πυρκαγιάς, πρέπει όλες οι φιάλες να αποσυνδεθούν, αφού κλείσουν καλά όλες οι στρόφιγγες και οι παροχές, διότι, εάν μεταδοθεί η φωτιά στο λάστιχο παροχής, αυτή μπορεί να προχωρήσει μέσα στη φιάλη με καταστροφικές συνέπειες.

Γραφείο καθηγητών. Ρολό χαρτιού πολύ κοντά σε φλόγα. Συγκρίνετε με εικόνα στη σελίδα 13. Επιπροσθέτως: η Πυροσβεστική δεν «συμπαθεί» φιάλες υγραερίου οποιουδήποτε μεγέθους.

Δεν συνιστούμε φιάλες αερίου σε σχολικά συγκροτήματα.

- Εάν κατά τη διάρκεια χρήσης υγραερίου (π.χ. κουζίνα) υπάρχει οσμή αερίου στον χώρο, θα πρέπει οπωσδήποτε να ανευρεθεί η θέση διαφυγής!
- Οι φιάλες υγραερίου πρέπει να αγοράζονται από πιστοποιημένα καταστήματα, δηλαδή να έχουν μια μεγάλη και έγκυρη εταιρεία πίσω τους, η οποία:
 - ελέγχει κάθε φορά τη στεγανότητα και πιθανές βλάβες κάθε φιάλης πριν τη γεμίσει και
 - ελέγχει κάθε 10 χρόνια λεπτομερέστερα και πιο εκτεταμένα, σε ειδικά εργαστήρια, την ασφάλεια της φιάλης.

4.7 Ηλεκτρικό σύστημα

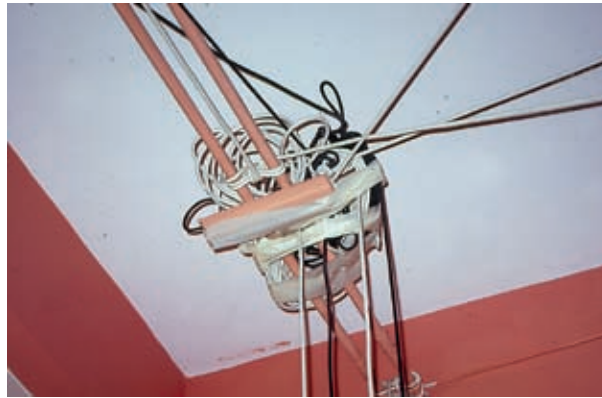
Τον πρώτο ρόλο εδώ έχει η συντήρηση. Συχνά συναντάμε στα σχολεία φθαρμένα καλώδια, σπασμένες λάμπες οροφής με πλαστικά καλύμματα που έχουν χαλαρώσει και είναι έτοιμα να πέσουν, πρίζες κατεστραμμένες, με σπασμένα καλύμματα ασφαλείας, φθορά στα υδραυλικά συστήματα έτσι που περνά νερό στο ηλεκτρικό δίκτυο. Όλα αυτά θα πρέπει να επισημαίνονται και να διορθώνονται έγκαιρα.

Ο διακόπτης διαφυγής (ηλεκτροπληξίας) δεν πρέπει ποτέ (εάν πέφτει συχνά) να στερεώνεται με λευκοπλάστη ή άλλα μέσα.

4.7.1 Βασικές αρχές ασφαλείας

- Καλύμματα ασφαλείας στις πρίζες, ειδικά σε σχολεία που έχουν μικρούς σε ηλικία μαθητές.
- Διακόπτες ηλεκτροπληξίας στους πίνακες ελέγχου. Προσοχή, όμως, ο διακόπτης διαφυγής δεν είναι πανάκεια. Η τοποθέτησή του δεν δικαιολογεί τη μη τήρηση των κανόνων συντήρησης και ασφαλούς χρήσης του ηλεκτρικού συστήματος.
- Ο ηλεκτρονικός πίνακας καλό θα είναι να παραμένει κλειδωμένος.
- Δεν επιτρέπεται η συγκράτηση των ασφαλειών με κολλητική ταινία «για να μην πέφτουν» (κάτι που έχει παρατηρηθεί σε αρκετά κτήρια). Οι ασφάλειες υπάρχουν για να «πέφτουν» όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα, και αν μια ασφάλεια πέφτει συχνά, το πρόβλημα θα το λύσει ο ηλεκτρολόγος.
- Δεν θα πρέπει να υπάρχουν εκτεθειμένα καλώδια που να κρέμονται ή να αιωρούνται. Τα καλώδια θα πρέπει να είναι καλά στερεωμένα και να υπάρχει μονωτικό υλικό. Φθαρμένα καλώδια και φως αντικαθίστανται αμέσως.

Εικόνα (σε κλειστό γυμναστήριο σχολείου) που δημιουργεί αμφιβολίες για τη γενικότερη ποιότητα εργασίας του ηλεκτρολόγου.

- Δεν αναφερόμαστε στις θερμάστρες με ανοικτή πυρακτωμένη αντίσταση και φθαρμένα καλώδια, διότι πιστεύουμε ότι δεν χρησιμοποιούνται πια. Όπου υπάρχουν, πρέπει να καταργηθούν αμέσως.

4.7.2 Πρόληψη ηλεκτροπληξίας

- Μόνο κατάλληλες ασφάλειες! Ποτέ συρματάκια στην ασφάλεια. Για ορισμένα κράτη βέβαια η συνήθεια μη αλλαγής καμένης ασφάλειας και αντ' αυτής η ένωση των δύο άκρων με σύρμα είναι αδιανόητη και άγνωστη.
- Σωστές πρίζες και φικς (όχι λεπτές κατασκευές που σπάνε εύκολα).
- Έλεγχος καλωδίων συχνά. Φθαρμένα καλώδια δεν «μπαλώνονται» αλλά **αντικαθίστανται** αμέσως.
- Πριν ανοιχτούν μηχανήματα (π.χ. φωτοτυπικά για αφαίρεση χαρτιού που έχει εμπλακεί) πάντα απομόνωση του ρεύματος.
- Πιστή εφαρμογή των οδηγιών του κατασκευαστή κάθε μηχανήματος.
- Κλήση ηλεκτρολόγου αμέσως μόλις εντοπιστεί βλάβη.
- Όχι υπερφόρτωση παροχής (πολλά φικς σε μία παροχή).
- Όχι ερασιτεχνική και πρόχειρη επισκευή. Πρόχειρες επισκευές συνήθως παραμένουν μόνιμα.
- Όχι αλλαγή ασφάλειας χωρίς κλείσιμο γενικού διακόπτη (φακός φωτισμού κοντά στο κουτί).

Μια φορά κάθε τρίμηνο πρέπει να δοκιμάζεται ο διακόπτης διαφυγής με το κουμπί που έχει επάνω του.

Μην υπερφορτώνετε τις γραμμές με πολύ πριζα.

Εισέρχεται νερό από τον τοίχο και έχει σκουριάσει τον πίνακα. Πώς Διεύθυνση σχολείου διαβιώνει με τέτοια κατάσταση;

Συνήθεις οι πτώσεις καλυμμάτων φωτιστικών.

- Όχι τράβηγμα του φως από το καλώδιο για να το βγάλουμε από την πρίζα.
- Ποτέ καλώδια μέσα από νερά ή υγρές περιοχές. Προσοχή εάν τρέχουν νερά στους τοίχους!
- Να μην κρέμονται ελεύθερα καλώδια – όχι πολύπριζα και καλώδια στο πάτωμα (και για λόγους πρόληψης πτώσεων).
- Ποτέ καθήλωση (π.χ. με κολλητική ταινία) του διακόπτη διαφυγής (πρόληψη ηλεκτροπληξίας). Εάν ο διακόπτης «πέφτει» συχνά: αναζήτηση διαφυγής ηλεκτρικού ρεύματος (ηλεκτρολόγος).

4.7.3 Φωτισμός κτηρίου

Προδιαγραφές Ελληνικού Οργανισμού Σχολικών Κτηρίων (ΟΣΚ)	Επιλογή
Αίθουσα διδασκαλίας	300 LUX
Εργαστήριο	300 LUX
Βιβλιοθήκη	500 LUX
Αίθουσα πολλαπλής χρήσης	300 LUX
Διάδρομοι	150 LUX
Λεβητοστάσιο – Αποθήκες	150 LUX
Κυλικείο	300 LUX

4.8 Υαλοπίνακες στο σχολείο

4.8.1 Βασικές πληροφορίες

- Τα τζάμια που χρησιμοποιούνται στα σχολεία πρέπει (τουλάχιστον σε ζώνες κίνησης, παιχνιδιών, σπορ) να είναι έτσι κατασκευασμένα ώστε να αποκλείουν ή να περιορίζουν αποφασιστικά τις συνέπειες πρόσκρουσης, πτώσης και γενικά θραύσης. Τα ατυχήματα δεν είναι σπάνια και, όταν συμβαίνουν, οι τραυματισμοί είναι σοβαροί, μέχρι και θανατηφόροι. Τα τζάμια ασφαλείας ελέγχονται με τυποποιημένες εργοστασιακές δοκιμασίες.
- Οι αιτίες ατυχήματος μπορεί να είναι σκόνταμμα, σπρώξιμο από άλλο πρόσωπο, έλλειψη προσοχής, κακός φωτισμός, μειωμένη όραση που δεν έχει ακόμα διαγνωστεί στον μαθητή, μη συνειδητοποίηση ότι υπάρχει τζάμι (τα μεγάλα, καθαρά τζάμια μπορεί να είναι «αόρατα»), πανικός.

- Οι ειδικοί της σχολικής ασφάλειας έχουν καταλήξει ότι είναι ανέφικτο να αναμένει κανείς στο συγκεκριμένο ζήτημα αποτελεσματική πρόληψη μέσω διαπαιδαγώγησης και περιορισμού της υπερκινητικότητας των παιδιών. Συνεπώς, η μόνη διέξοδος που απομένει είναι η μεγιστοποίηση της κατασκευαστικής «παθητικής» ασφάλειας.
- Σε πρακτικό επίπεδο τζάμια ασφαλείας συνιστώνται οπουδήποτε είναι πιθανή επαφή μαθητή και τζαμιού.
- Είναι γνωστό το πρόβλημα της συχνής φθοράς των τζαμιών στα σχολεία, ακουσίως (π.χ. από μπάλα) ή και εκουσίως (π.χ. πέταγμα πέτρας). Ιδιαίτερα οξύ είναι το πρόβλημα το καλοκαίρι, όταν το σχολείο μένει για αρκετό καιρό χωρίς την επίβλεψη των καθηγητών. Σε μερικά σχολεία είναι συνήθης πρακτική να τοποθετούνται προστατευτικά κάγκελα μπροστά από τα τζάμια, κυρίως του ισογείου και του 1ου ορόφου.

Η δική μας γνώμη είναι ότι τα κάγκελα αποτελούν κακή λύση για την εξωτερική προστασία των τζαμιών: αφενός δημιουργούν μια άσχημη ψυχολογία «φυλακής» στους μαθητές που κάνουν μάθημα πίσω από κάγκελα, αφετέρου ανακύπτουν πρακτικά ζητήματα ασφάλειας σε περίπτωση που χρειαστεί να επέμβει η Πυροσβεστική (π.χ. απεγκλωβισμός σε φωτιά, σεισμό κλπ.).

Επικίνδυνη κατάσταση σε σχολική τάξη νησιού των Κυκλάδων.

Θανατηφόρα ατυχήματα από θραύση υαλοπινάκων – υπαρκτά και προλήψιμα.

Παρμπρίζ ασφαλείας. Κύριο προσόν εκτός της αντοχής: τα τεμάχια δεν αποκολλώνται. Τα παλιά παρμπρίζ (δημιουργία μικρών τεμαχίων) προκαλούσαν τραυματισμούς σε πρόσωπο και οφθαλμούς.

Η λύση που προτείνουμε είναι τα παλιά καλά παραθυρόφυλλα, που καταλαμβάνουν ελάχιστο χώρο όταν είναι ανοικτά. Το μόνο τους μειονέκτημα είναι ότι κάποια άτομα θα επιφορτιστούν το καθημερινό άνοιγμα-κλείσιμο!

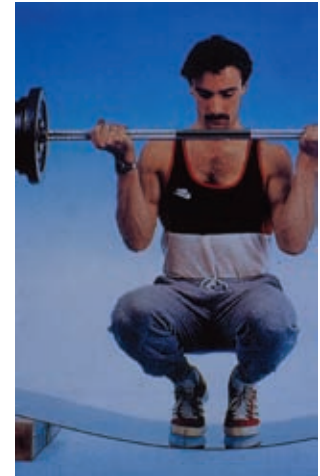
- Οι στόχοι στην επιλογή τζαμιών ασφαλείας που χρησιμοποιούνται σε σχολεία είναι βασικά δύο. Αυξημένες αντοχές, ώστε πτώση αντικειμένου (μπάλα) ή ατόμου να μην οδηγήσει οπωσδήποτε σε θραύση του τζαμιού, και η θραύση του τζαμιού να μην οδηγήσει σε καταστάσεις επικίνδυνες, δηλαδή:
 - θραύση σε πολλά μικρά, σχετικά ακίνδυνα κομμάτια (π.χ. παλιότερα παρμπρίζ αυτοκινήτων – securit).
 - θραύση με συγκράτηση των κομματιών ώστε να μην πέσουν και τραυματίσουν (σύγχρονα παρμπρίζ αυτοκινήτων – triplex).
- Εάν υπάρχουν μεγάλες επιφάνειες τζαμιών με δυνατότητα επαφής του μαθητή, τότε συνιστώνται «εμπόδια» τα οποία δεν επιτρέπουν πρόσβαση, όπως π.χ. πυκνά φυτά ή πρεβάζια σε παράθυρα.
- Μεγάλες επιφάνειες τζαμιών σε περιοχές όπου κινούνται οι μαθητές πρέπει να διαθέτουν σαφή και μεγάλα έγχρωμα αυτοκόλλητα, στο ύψος ματιών ενηλίκων και στο ύψος ματιών μικρών παιδιών.
- Εάν υπάρχουν τζάμια σε ύψος π.χ. άνω των 2 m, παρ' όλη τη μη προσβασιμότητα σε μαθητές, θα πρέπει να διαθέτουν προδιαγραφές ασφαλείας, διότι η θραύση τους με μπάλα μπορεί να οδηγήσει (λόγω πτώσης επικίνδυνων κομματιών) σε πολύ επικίνδυνες καταστάσεις.

- Σε αίθουσες άθλησης (κλειστά γυμναστήρια), τζάμια ασφαλείας είναι απολύτως απαραίτητα και για ορισμένα αθλήματα απαιτούνται ιδιαίτερες προδιαγραφές, όπως π.χ. το χόκεϊ.
- Να λαμβάνεται υπ' όψιν ότι εκτός από προδιαγραφές για το είδος του τζαμιού υπάρχουν και προδιαγραφές καλής στήριξης και τοποθέτησής του.

4.8.2 Είδη υαλοπινάκων ασφαλείας^[4]

- **Τζάμι ασφαλείας ενός φύλλου (στρώματος):** Επί θραύσης δημιουργούνται μικρά, σχετικά ακίνδυνα κομμάτια. Τα τζάμια αυτά ανήκουν στο είδος αυξημένης αντοχής. Πρέπει να έχουν ειδική σφραγίδα. **Προσοχή:** τραυματισμοί οφθαλμών.
- **Τζάμι δύο ή περισσότερων φύλλων (στρωμάτων) με ενδιάμεσες διαφανείς μεμβράνες (ενοποιημένο εργοστασιακά σε σύνολο μέσω πίεσης και θερμότητας):** Ανήκει στο είδος αυξημένης αντοχής. Εάν σπάσει, τα κομμάτια παραμένουν ενωμένα και δεν αποκολλώνται. Πρέπει να διαθέτει ειδική σφραγίδα. Για τοποθέτηση σε περιοχές παρεμπόδισης πτώσης ατόμων πρέπει να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά τέτοιου είδους τζάμια. Στην τοποθέτηση και τη στήριξή τους πρέπει να ακολουθούνται οι οδηγίες των κατασκευαστών.
- **Τζάμια με ενσωματωμένα σύρματα:** Δεν ανήκουν στα τζάμια ασφαλείας.
- **Υάλινα τούβλα (κενά ή συμπαγή):** Προσφέρουν σχετική ασφάλεια, περισσότερο λόγω της στήριξής τους, η οποία μειώνει σημαντικά τη συνολική γυάλινη επιφάνεια σε μικρές επιφάνειες. Εάν πληρούν ορισμένες προδιαγραφές (για Γερμανία DIN 12600 και DIN 18175) μπορούν να χρησιμοποιηθούν, με περιορισμένη, όμως, ασφάλεια.
- **Διαφανείς ειδικές μεμβράνες συγκράτησης θραυσμάτων:** Οι μεμβράνες αυτές μπορούν να τοποθετηθούν εκ των υστέρων σε κοινά τζάμια, όμως από ειδικό προσωπικό και με ειδική διαδικασία. Σε σχολεία θεωρείται ικανοποιητική η προστασία με μεμβράνες πάχους άνω των 100 μm. Οι μεμβράνες αυτές έχουν κύριο στόχο να συγκρατήσουν τα κομμάτια μετά τη θραύση, όχι να εμποδίσουν τη θραύση. Στη Γερμανία χρησιμοποιούνται μεμβράνες που έχουν ελεγχθεί σύμφωνα με DIN 52337 ή DIN EN 12600. Εάν το τζάμι μπορεί να κτυπηθεί και από τις δύο πλευρές του, πρέπει να τοποθετηθεί μεμβράνη και από τις δύο πλευρές.

Εικόνα που δείχνει την αντοχή υαλοπινάκων ασφαλείας (από τεύχη γερμανικού φορέα ασφάλισης).^[4]

Τζάμια με ενσωματωμένα σύρματα δεν θεωρούνται τζάμια ασφαλείας (εικόνα από τεύχος γερμανικού φορέα ασφάλισης).^[4]

- **Καθρέφτες:** Εάν βρίσκονται σε προσβάσιμο σημείο για το σώμα μαθητή πρέπει ή να είναι από τζάμι ασφαλείας ή να τοποθετηθεί μεμβράνη συγκράτησης θραυσμάτων.
- **Ραγισμένα τζάμια** αντικαθίστανται αμέσως!

Σπασμένα τζάμια αντικαθίστανται αμέσως.

4.9 Ασφάλεια στην άθληση στο σχολείο

4.9.1 Γενικές πληροφορίες

Το θέμα «κατάλληλη κατασκευή σχολικών γυμναστηρίων, γηπέδων και χώρων γυμναστικής» είναι προβληματικό σε ορισμένες χώρες. Δυστυχώς, ακόμα και σε σχολεία που κτίστηκαν μετά το 1989, οι συνθήκες, αν και καλύτερες από τις συνθήκες που υπάρχουν σε παλαιότερα –όχι πολύ παλιά– σχολεία, απέχουν πολύ από το να θεωρούνται κατάλληλες για την πρόληψη ατυχημάτων.

Στη Γερμανία έχει υπολογιστεί ότι το 5% των Γερμανών μαθητών θα υποστεί κάποια στιγμή ατύχημα κατά τη διάρκεια σχολικών αθλοπαιδιών. Το ότι δεν υπάρχουν πολλά ατυχήματα στη γυμναστική σε ορισμένες χώρες οφείλεται στο ότι η γυμναστική έχει διαφορετική ποικιλία και ένταση στις διάφορες ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές χώρες. Αν υπήρχαν και στα ελληνικά σχολεία ενόργανη γυμναστική, τραμπολίνο, αθλήματα στίβου κλπ., τότε τα ατυχήματα θα ήταν πιθανώς πολύ περισσότερα!

Στην Ευρώπη υπάρχουν προδιαγραφές για κάθε αθλητική κατασκευή. Ακολουθούν μερικές βασικές γνώσεις για τα συνηθέστερα όργανα άθλησης.

4.9.2 Μπασκέτες

- Στέρηση στήριξη (όχι αυτονόητο). Έλεγχος!
- Η απόσταση μπασκέτας-τοίχου (ή κάθετης δοκού στήριξης) πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 1,65 m, για να έχουν περιθώριο διαφυγής οι παίκτες που έρχονται με ταχύτητα.
- Τα άγκιστρα του δικτυού να μην είναι κατεστραμμένα (κίνδυνος τραυματισμού σε «καρφώματα»)*
- Αφρολέξ (πάχος μεγαλύτερο από 5 cm) γύρω από τη συνήθως μεταλλική, κάθετη δοκό στήριξης.
- Να μην υπάρχουν σκαλιά και αντικείμενα κοντά στην μπασκέτα (π.χ. κάδοι απορριμμάτων).
- Σε μπασκέτες κλάσης A (απόσταση εδάφους-κάτω άκρης μπασκέτας 3.250 mm) και B (αντίστοιχα 2.250 mm), η κάτω άκρη της μπασκέτας και τα πλάγια μέχρι σε ύψος 350 mm του ταμπλό πρέπει να έχουν επένδυση με απορροφητικό υλικό (βλέπε σχέδιο επόμενης σελίδας). Το ίδιο συνιστούμε και σε σχολικές μπασκέτες.

Το αφρολέξ γύρω από την κολόνα της μπασκέτας είναι απλό και αποτελεσματικό μέτρο προστασίας (απαιτεί συντήρηση).

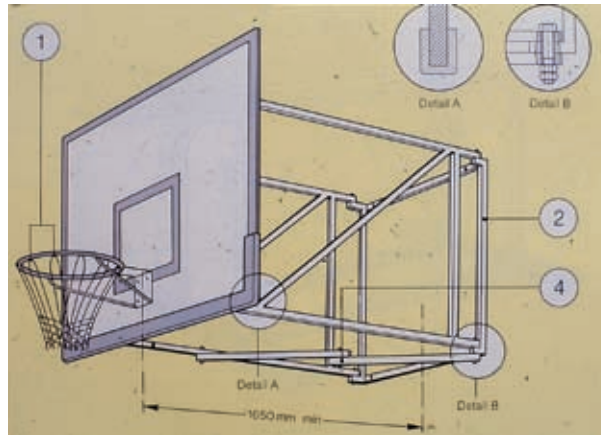

Τίποτα δεν είναι απίθανο. Πτώση μπασκέτας λόγω ανεπαρκέστατης στήριξης.

* Μας διηγήθηκε Έλληνας γυμναστής ότι δακτυλίδι μαθητή γαντζώθηκε σε ένα «καρφωμα» σε γάντζο και το δάκτυλό του κόπηκε! (2014).

Ανεπαρκής στερέωση στεφάνης.

Σημεία προδιαγραφών στη Γερμανία για σχολική μπασκέτα τοίχου [από Gutsche E.: Sicherheit im Schulsport-Sicherheit von Sportgeräten und Einrichtungen in Sporthallen. Schriftreihe des BAGUV, Nr 5. Bundverband der Unfallkassen. München 1988 (D)]. Οι αριθμοί παραπέμπουν σε επισημάνσεις του κειμένου στο πρωτότυπο βιβλίο.

Αξίζουν σχολιασμού τα εξής σημεία:

- Ο τρόπος στήριξης της μπασκέτας ακολουθεί συγκεκριμένη προδιαγραφή (περιγράφονται μέχρι και τι είδους βίδες και το πώς πρέπει να τοποθετηθούν για περισσότερη ασφάλεια).
- Το σημείο (1) επισημαίνει ότι τα άγκιστρα που συγκρατούν το δίχτυ δεν πρέπει να είναι κατεστραμμένα, διότι υπάρχει κίνδυνος τραυματισμού των δακτύλων όταν ο παίκτης «καρφώνει». Επίσης, στη λεπτομέρεια A (Detail A) φαίνεται σε μεγέθυνση το ειδικό προστατευτικό ελαστικό κάλυμμα στις κάτω κόγχες της μπασκέτας, ώστε να μην χτυπούν οι παίκτες (Λείπει από όλες τις σχολικές μπασκέτες στην Ελλάδα!). Τα παραπάνω σημεία προσοχής είναι δείγμα μόνο των λεπτομερειών τις οποίες έχουν προβλέψει οι ειδικοί!

Με ανάλογες προδιαγραφές καλύπτονται όλα τα όργανα που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στη γυμναστική στο σχολείο (τραμπολίνο, μπάρες, μπασκέτες, στρώματα, κιγκλίδωμα αναρρίχησης, σοινοιά αναρρίχησης, μονόζυγο, κρίκοι, ίππος, πολύζυγο, δίχτυ τένις - βόλεϊ, τέρματα κ.ά.)

- Λόγω «καρφωμάτων» και ανάρτησης των παικτών από τη στεφάνη, η στερέωση της τελευταίας πρέπει να είναι ανθεκτική γι' αυτή τη χρήση (απαγόρευση της ανάρτησης δεν ωφελεί).
- Πληροφορίες σχετικά με προδιαγραφές, έλεγχο, χρήση και συντήρηση διαφόρων συσκευών άθλησης θα πρέπει να αναζητηθούν σε ειδικά βιβλία.

Να ελέγχεται πάντα η καλή στήριξη της μπασκέτας στο έδαφος και της στεφάνης.

Συσώρευση επικινδυνότητας: δύο μπασκέτες πολύ κοντά, στερεωμένες στον τοίχο (χωρίς χώρο διαφυγής), ηλεκτρικό καλώδιο πάνω από το καλάθι.

Πώς ανέχεται η Διεύθυνση του σχολείου αυτήν την επικίνδυνη κατάσταση;

Με τέτοια κάλυψη δεν είναι δυνατή εύκολα η εκτίμηση της αξιοπιστίας στερέωσης.

Οι πτώσεις μπασκετών δεν είναι, τελικά, σπάνιες περιπτώσεις.

Καλή πρόθεση η στερέωση (οξυγονοκόλληση) του τέρματος 5x5 στον στύλο της μπάσκετας· αύξηση, όμως της επικινδυνότητας για τους παίκτες μπάσκετ.

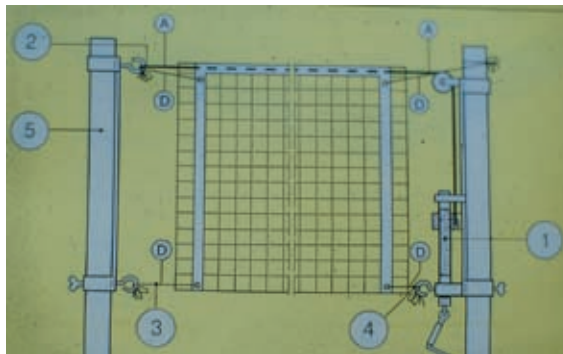

Όχι τέρματα 5x5 σε χώρο διαφυγής παικτών μπάσκετ!

4.9.3 Βόλεϊ

- Οι δοκοί να είναι κάθετοι, ακόμα και με δίχτυ υπό τάση (εάν γέρνουν, αυτό σημαίνει ότι έχουν χαλαρώσει στη στερέωσή τους).
- Το σύρμα συγκράτησης (σύρμα D) να είναι διαφορετικό από σύρμα με το οποίο γίνεται το τέντωμα του δικτυού (σύρμα A). Βλέπε επόμενη εικόνα.
- Η απότομη απελευθέρωση της τάσης να εμποδίζεται με ειδικό αυτοαναχαιτούμενο μηχανισμό.
- Κάλυψη οπών στο έδαφος για τις δοκούς, όταν αυτοί αφαιρούνται.

Προδιαγραφές φιλέ και ανάρτησής του (εικόνα από τεύχος γερμανικού φορέα ασφάλισης). Βλ. και σελ. 92.

Επικίνδυνο γήπεδο βόλεϊ.
Ποιος έδωσε την άδεια γι' αυτό
(δημόσιο σχολείο);

Εκτός της πολύ κακής φύλαξης
του φιλέ βόλεϊ: κακό σύστημα
στήριξης με υπόλοιπο που
είναι επικίνδυνο για τα παιδιά
που τρέχουν (βέλος).

Τα σύρματα ανάρτησης του
φιλέ τραυματίζουν μαθητές.
Δεν διαπιστώσαμε σε κανένα
σχολείο μέχρι σήμερα
ικανοποιητική ανάρτηση φιλέ
βόλεϊ.

Γήπεδο βόλεϊ σε επικίνδυνη θέση (σκαλιά). Σε ΕΠΑΛ επαρχιακής πόλης.

Μεγάλη αδυναμία σε σχολεία: η καλή στήριξη του φιλέ βόλεϊ.

- Ο φωτισμός γηπέδων είναι ο φωτισμός προπόνησης. Όμως να προβλέπεται στην ηλεκτρική εγκατάσταση και φωτισμός για κανονικούς αγώνες (καλώδια, ιστοί – προδιαγραφές ΟΣΚ).

4.9.4 Τέρματα 5×5

- Επειδή οι μαθητές χρησιμοποιούν το τέρμα και ως «μονόζυγο» και επειδή δεν υπάρχει στήριξη, έχουν συμβεί, **επανελημμένα**, θανατηφόρα ατυχήματα.

Στερωμένο στην μπασκέτα τέρμα 5x5' και εδώ κίνδυνος για τους παίκτες μπάσκετ. Η προστασία από προσκρούσεις (αφρολέξ) είναι ελλιπής και δεν συντηρείται.

- Τα τέρματα και εν χρήση και σε μη χρήση πρέπει να στερεώνονται με ειδικό μηχανισμό και λουκέτο στο έδαφος και να μην χρησιμοποιούνται χωρίς επίβλεψη γυμναστή! Η οξυγονοκόλληση στο μπάσκετ είναι μια ανεπαρκής λύση, διότι κινδυνεύουν επί πρόσκρουσης οι παίκτες του μπάσκετ.

4.9.5 Στρώματα γυμναστικής

- Υπάρχουν διαφορετικά στρώματα για διαφορετικές χρήσεις.
- Η επιφάνεια προς το έδαφος να είναι αντιολισθητική.
- Να μην χρησιμοποιούνται στρώματα των οποίων το πάχος έχει μειωθεί από τη χρήση.
- Όταν χρησιμοποιούνται πολλά στρώματα για αύξηση της επιφάνειας, δεν πρέπει να δημιουργούνται επικίνδυνα κενά μεταξύ τους (σύνδεση με κουμπώματα).
- Σύμφωνα με ευρωπαϊκές προδιαγραφές, για κάθε τύπο άσκησης ενδείκνυται συγκεκριμένος τύπος στρώματος, καθώς επίσης συγκεκριμένη διάταξη στο έδαφος.
- Για την επιλογή στρωμάτων πρέπει να εκτιμούνται τα εξής:
 - είδος και αριθμός στρωμάτων που διατίθενται
 - ηλικία μαθητών-βάρος σώματος
 - είδος προσγείωσης αθλητή

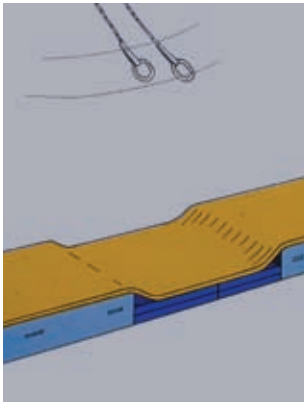
Τα τέρματα 5x5 έχουν γίνει συχνά αιτία θανατηφόρων ατυχημάτων.

Η φύλαξη των στρωμάτων γυμναστικής είναι δείκτης ποιότητας του σχολείου.

Κακή συντήρηση στρωμάτων γυμναστικής.

Για κάθε όργανο υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη στρωμάτων (από τεύχος γερμανικού φορέα ασφάλισης).^[18]

Αδιανότα επικίνδυνα κατασκευή: πολύ στενή η επιφάνεια πιθανής πτώσης, με πολύ επικίνδυνη επένδυση τσιμέντου.

- είδος κίνησης
- ικανότητες-εκπαίδευση μαθητών
- ύψος άλματος και ύψος πτήσης.

4.9.6 Μονόζυγο

- Στερεή στήριξη στο έδαφος.
- Απομάκρυνση τυχόν σκουριάς στη λαβή.
- Εάν οι δοκοί στηρίζονται με σύρματα τάσης, αντικατάστασή τους όταν διαπισωθούν σημεία φθοράς (τσακίσεις, ξέφτια, ξεδιπλωμένο συρματόσχοινο κλπ.).
- Κατάλληλο έδαφος για πτώση.

4.9.7 Πολύζυγο

- Στερεή στήριξη στον τοίχο.
- Τα ξύλινα τμήματα δεν θα πρέπει να έχουν ραγίσματα και ακίδες.
- Κατάλληλο έδαφος για πτώση.

4.9.8 Έδαφος (και σε κλειστό γυμναστήριο)

- Έλεγχος σημείων επικίνδυνων για σκόνταμμα-πτώση.
- Εάν υπάρχει παρκέ, μπορεί με κατάλληλα υλικά γυαλισματος να αποκτήσει τον επιθυμητό βαθμό αντιολισθηρότητας.

Δυστυχώς η συνήθως κακή συντήρηση σκάμματος.

Καλή λύση του γυμναστή του σχολείου για τη συντήρηση του σκάμματος: κάλυψη με υλικό τέντας όταν δεν χρησιμοποιείται.

- Όλες οι οπές στο έδαφος να είναι καλυμμένες (π.χ. για δοκούς στήριξης δικτυού βόλει). Τακτικός έλεγχος για τυχόν αντικείμενα μέσα σε αυτές ή λιμνάζοντα νερά.
- Εάν το έδαφος είναι από ξύλο, να μην υπάρχουν ακίδες.
- Να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση σε πυροσβεστικό όχημα.

4.9.9 Τοίχοι-Στέγη κλειστού γυμναστηρίου

- Να μην υπάρχουν αιχμηρές προεξοχές κάτω από ύψος λιγότερο των 2 m.
- Να ελέγχεται η σταθερότητα των στερεωμένων αντικειμένων στους τοίχους ή τη στέγη (π.χ. μεγάφωνα, προβολείς) και να μην βρίσκονται στην πορεία της μπάλας.
- Οι γυάλινες επιφάνειες των γυμναστηρίων και οι καθρέφτες να είναι από τζάμι ασφαλείας.
- Κατάλληλη προστασία φωτισμού (π.χ. από μπάλα).
- Να υπάρχει προστατευτικό αφρολέξ σε πιθανά σημεία πρόσκρουσης σε τοίχο.
- Ελεύθερες οδοί διαφυγής.

Απαιτείται, σε κλειστά γυμναστήρια, η προστασία των προβολών και των τζαμιών από την μπάλα.

Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων σε νεόκτιστο σχολικό συγκρότημα, με πολύ κακή ακουστική (ηχώ)! Μετατράπηκε σε χώρο άθλησης με πολλά μειονεκτήματα. Η αλλαγή χρήσης χώρων συνδυάζεται συνήθως με προβλήματα.

Πολύ κακή συντήρηση και φροντίδα. Η εικόνα της αποθήκευσης υλικού μπορεί να δώσει στοιχεία της ποιότητας του διευθυντή αλλά και του γυμναστή.

4.9.10 Φύλαξη οργάνων γυμναστικής

- Να μην γεμίζει ασφυκτικά η ντουλάπα φύλαξης (εξοικονόμηση χώρου π.χ. μπάλες σε ειδικό καλάθι).
- Η είσοδος του χώρου φύλαξης να μην είναι στενή για το μέγεθος των οργάνων.
- Κάθε όργανο να έχει το δικό του σημείο, με ζωγραφισμένο περίγραμμα να είναι δυνατόν π.χ. στο έδαφος ή στον τοίχο.

4.9.11 Αθλητικά παπούτσια

- Οι καθηγητές φυσικής αγωγής και οι γονείς να επισημαίνουν στο παιδί τη σημασία που έχει για την ασφάλειά του η άθληση με κατάλληλο υπόδημα. Απαιτήσεις (γενικές) για ένα άνετο και ασφαλές αθλητικό παπούτσι:
 - να επιτρέπει στρωφικές κινήσεις
 - να προστατεύει αρθρώσεις, τένοντες και συνδέσμους
 - να μειώνει κραδασμούς και κτυπήματα
 - να είναι εύκαμπτο
 - να είναι ανθεκτικό
 - να επιτρέπει δίοδο αέρα
 - να είναι εύκολη η συντήρησή του.

- Ειδικότερες απαιτήσεις για αθλητικό παπούτσι:
 - Άθληση με μπάλα:
 - στήριξη της ποδοκνημικής
 - καλή επαφή με το έδαφος
 - καλή δυνατότητα στροφής.
 - Γυμναστική:
 - εύκαμπτη σόλα
 - καλή επαφή με έδαφος
 - μικρό βάρος.
 - Στίβος:
 - καλή επαφή με το έδαφος
 - δυνατότητα στροφής
 - προστασία φτέρνας
 - απώθηση νερού.

4.9.12 Επιθυμητές θερμοκρασίες χώρων (προδιαγραφές ΟΣΚ)

- Αίθουσες διδασκαλίας: 20°C.
- Εργαστήρια: 18°C.
- Βιβλιοθήκη: 20°C.
- Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (και για γυμναστική): 18°C.
- Διάδρομοι: 16°C.

4.9.13 Ένδυση – Εμφάνιση

- Να εξηγηθούν στους μαθητές τα πλεονεκτήματα της αθλητικής περιβολής σε σύγκριση με τα καθημερινά ρούχα όσον αφορά στην ευκινησία και την ασφάλεια κατά τη διάρκεια της άθλησης, ώστε να αυξηθεί το ποσοστό συμμόρφωσης.
- Όχι πολύ φαρδιές φόρμες (εμποδίζουν την όραση όταν «ανεμίζουν», δεν επιτρέπουν ασκήσεις συνεργασίας με άλλα παιδιά).
- Κατά τη διάρκεια της γυμναστικής (κίνδυνος τραυματισμού): όχι ρολόγια χειρός, σκουλαρίκια, αλυσίδες λαιμού, δακτυλίδια.

Σχεδόν σε όλα τα σχολικά κτήρια υπάρχουν κατεστραμμένες στρόφιγγες σε σώματα θέρμανσης: κίνδυνοι τραυματισμού

Μακριά μαλλιά μαζεύονται και κοσμήματα αφαιρούνται κατά τη διάρκεια γυμναστικής και αθλημάτων.

- Τα μακριά μαλλιά να μαζεύονται κατά τη διάρκεια της γυμναστικής (εμποδίζουν την όραση και αποσπούν την προσοχή, ενώ μπορεί σε ορισμένες ασκήσεις να ξεριζωθούν τούφες).
- Συστήνονται ειδικά πλαστικά άθραυστα γυαλιά μυωπίας.
- Όχι φαγητό, καραμέλες ή τσίχλες κατά τη διάρκεια της άθλησης (κακό και επικίνδυνο πρότυπο από τους επαγγελματίες αθλητές!).

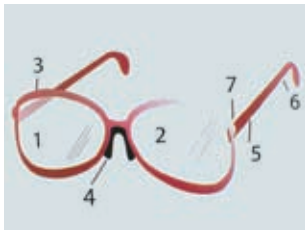
4.9.14 Γυαλιά κατάλληλα για αθλητική δραστηριότητα^[4,5]

- Κρύσταλλα που σπάζουν δύσκολα και είναι ελεύθερα θραυσμάτων (1).
- Όσο το δυνατόν μικρός περιορισμός οπτικού πεδίου (2).
- Ελαστικός, δύσκολο να σπάσει, σκελετός (3).
- Μαλακή προσαρμοσμένη επιφάνεια στήριξης (4).
- Μαλακή επένδυση στους βραχίονες (5).
- Σταθερή τοποθέτηση με πιέζοντες βραχίονες (6).
- Άρθρωση με ελατήριο που πιέζει τους βραχίονες (7).
- Μικρό βάρος.

4.9.15 Ο τρόπος εκπαίδευσης

Πέρα από την τεχνική-κατασκευαστική πλευρά της ασφάλειας, σημαντικό ρόλο παίζει και ο τρόπος εκπαίδευσης των παιδιών στο μάθημα της γυμναστικής.

- Κάθε αθλητική δραστηριότητα (ασκήσεις ή παιχνίδια) έχει τους δικούς της κινδύνους και ιδιαιτερότητες ως προς την ασφάλεια. Οι μαθητές μπορούν να εκπαιδευτούν από τον καθηγητή ώστε άλματα, προσγείωση, επιτάχυνση και επιβράδυνση του σώματος να γίνονται με την ειδική για κάθε δραστηριότητα ασφαλή τεχνική. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία όταν γίνονται ασκήσεις αυξημένων απαιτήσεων (π.χ. τραμπολίνο, κρίκοι, ίππος, άλμα εις μήκος, χειρόσφαιρα κλπ.).
- Υπάρχουν ασκήσεις (ακόμα και με τη μορφή «παιχνιδιών») για τη γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και των αντανακλαστικών, την ασφαλή πτώση, την εκμάθηση λαβών βοήθειας προς τρίτο κλπ. Όσο πιο γυμνασμένο είναι το παιδί τόσο λιγότερα τα ατυχήματα, καλύτερη η αντίδρασή του και ομαλότερη η πτώση του.
- Στα γερμανικά εγχειρίδια σχολικής πρόληψης ατυχημάτων δίνονται συμβουλές για τη διαρρύθμιση των αποδυτηρίων, ώστε να υπάρχει το κατάλληλο

Γυαλιά αθλητών με σημεία ειδικών προδιαγραφών (βλέπε κείμενο).^[19]

Ακύρωση της χρήσης υπόστεγου γυμναστικής επί βροχής από παλιά αντικείμενα. Και μόνο η εικόνα είναι πολύ κακό παράδειγμα για μαθητές.

ψυχολογικό κλίμα κατά την έναρξη της ώρας της γυμναστικής. Δίνονται, επίσης, συμβουλές για την οργάνωση της μεταφοράς, του στησίματος και του μαζέματος των οργάνων γενικά, καθώς και για κάθε όργανο ξεχωριστά (π.χ. «οι δοκοί του μονόζυγου θα πρέπει να μεταφέρονται από δύο άτομα, όχι λόγω βάρους αλλά για αποφυγή ανεξέλεγκτης αιώρησης της άκρης του κατά τη μεταφορά από ένα άτομο»).

- Προτείνονται παιδαγωγικές μέθοδοι για την πιο αποτελεσματική μετάδοση της φιλοσοφίας πρόληψης, όπως π.χ. διαχείριση από τον καθηγητή της ισορροπίας μεταξύ «φιλελεύθερου αλλά επικίνδυνου» και «αυταρχικού αλλά ασφαλούς» κλίματος την ώρα της γυμναστικής. Συζήτηση των λανθασμένων-μη ασφαλών κινήσεων με κινηματογράφηση των παιδιών, αντιμετώπιση της επιθετικότητας κλπ.

4.10 Ο χώρος διαλείμματος - Η αυλή του σχολείου - Εσωτερικοί χώροι

4.10.1 Βασικές απόψεις

Στόχος δεν είναι να προτείνουμε ένα «τυπικό πρότυπο αυλής» σχολείου (για διάλειμμα) διότι:

- οι τοπικές συνθήκες διαφέρουν σημαντικά, τα είδη χώρου και οι δυνατότητες

Γήπεδο βόλεϊ εκτός κατάλληλης τοποθεσίας (χώρος διαλείμματος). Αναγκαστική περιτύλιξη του δικτυού, διότι αποτελούσε παράγοντα κινδύνου τραυματισμού μαθητών (πρόσκρουση) κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

- οι ανάγκες των μαθητών είναι διαφορετικές. Στόχος, όμως, του σύντομου αυτού κεφαλαίου είναι να γνωστοποιήσει βασικές αρχές και σκέψεις.

Η **χρήση** της αυλής πρέπει να εξυπηρετεί δύο είδη απαιτήσεων:

- τις παιδαγωγικές (κίνηση, εκτόνωση, παιχνίδι, κανονική εκπαίδευση)
- την πρόληψη τραυματισμών (μέσω τεχνικών διευθετήσεων και κατάλληλης συμπεριφοράς).

Δυσκολίες εμφανίζονται όταν:

- πρέπει να συνυπάρξουν διαφορετικές ηλικίες (διαφορά >3 ετών)
- ο χώρος είναι συνήθως μικρός (υπερπληθυσμός)
- τα παιδιά έχουν σημαντικά διαφορετικές δραστηριότητες (παθητικό/ενεργητικό διάλειμμα)
- συνυπάρχουν αθλητικές δραστηριότητες, όπου η αυλή είναι και γήπεδο μπάσκετ ή βόλεϊ
- οι τεχνικές προϋποθέσεις δεν είναι ικανοποιητικές.

4.10.2 Ατυχήματα στην αυλή του σχολείου

- Το 65% των ατυχημάτων εντός σχολείου συμβαίνει στην αυλή του σχολείου. Κυρίως πλήττονται οι ηλικίες 8–14 ετών.

Στον αύλειο χώρο των σχολείων συμβαίνουν αρκετά ατυχήματα.

- Τα ατυχήματα φτάνουν ένα σημαντικό αριθμό, για τη Γερμανία π.χ. περίπου 140.000 ανά έτος. Στην ίδια χώρα (παλιότερη στατιστική) το κεφάλι με 38% και τα άνω άκρα (27%) βρίσκονταν στις πρώτες θέσεις τραυματισμού (σε αγόρια και κορίτσια). Στα είδη τραυματισμού, οι θλάσεις με 47% και τα διαστρέμματα και οι ρήξεις με 19% (κάθε κατηγορία) βρίσκονται στις πρώτες θέσεις.^[5]
- Να σημειωθεί ότι στον γενικό αριθμό των 140.000 ατυχημάτων το ποσοστό καταγμάτων 9% αντιστοιχεί σε 12.870 κατάγματα. Όσον αφορά στον μηχανισμό ατυχήματος, τα περισσότερα είναι πτώσεις στο ίδιο επίπεδο.
- Από μελέτη σε 46 σχολεία του Δήμου Αθηναίων (29 Δημοτικά και 11 Γυμνάσια) που έγινε το 1996 σε διάστημα 5 μηνών και αφορούσε σε 6.500 μαθητές, διαπιστώθηκαν τα εξής:^[6]
 - Σύνολο ατυχημάτων = 114 (Αγόρια 72, Κορίτσια 42). Εκπλήσσει, όμως ο μικρός αριθμός.
 - Τα περισσότερα ατυχήματα έγιναν στο διάλειμμα (63%), κατά την προσέλευση/αποχώρηση (10%) και στο μάθημα (10%).
 - Όσον αφορά στο είδος του ατυχήματος: στις πρώτες θέσεις είναι οι πτώσεις (71%), το κτύπημα (12%) και το κόψιμο (8%). Τα τροχαία αντιπροσωπεύονται με 3%.
 - Το 46% των ατυχημάτων έγινε στον περίβολο, 21% στην τάξη, 10% στη σκάλα και 7% εκτός σχολείου.
 - Συνθήκες ατυχήματος: 49% σε παιχνίδι, 28% σε καβγά (!), 24% λόγω ολισθηρότητας του εδάφους και 14% στην άθληση.^[4]
 - Στοιχεία τραυματισμών: 77% αφορούσαν στα άκρα, 4% εγκεφαλικές διασεισεις, 4% κακώσεις εσωτερικών οργάνων και 18% κατάγματα.

Βασικές προϋποθέσεις για τη μείωση των ατυχημάτων στην αυλή είναι:

- Ασφάλεια από τεχνικής πλευράς (έδαφος, αντικείμενα πιθανής πρόσκρουσης, προστασία από πτώση).
- Διαχωρισμός διαφορετικών δραστηριοτήτων (παθητικό/ενεργητικό διάλειμμα-αθλητικές δραστηριότητες). Όχι πάντα εύκολο λόγω του περιορισμένου χώρου.
- Διαφορετικοί χρόνοι διαλείμματος για διαφορετικές ηλικίες (διαφορά όχι >3 ετών). Έτσι επιτυγχάνεται και μείωση της πυκνότητας.
- Προσφορά απλών απασχολήσεων.

- Μέτρα μείωσης επιθετικότητας (κύρια αιτία ατυχημάτων).
- Η κίνηση και οι δραστηριότητες του μαθητή δεν πρέπει να περιορίζονται, πρέπει όμως να ληφθούν μέτρα πρόληψης.
- Αποφασιστική είναι η στάση, η εκπαίδευση, η διάθεση και η ενεργητική συμπεριφορά του διδακτικού προσωπικού.

4.10.3 Προδιαγραφές του ΟΣΚ

- Κάθε σχολικό κτήριο χρησιμοποιείται από τη σχολική βαθμίδα για την οποία σχεδιάστηκε.
- Πρέπει να δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες εργασίας για το παιδί ώστε να μην οδηγείται σε συμπεριφορές που γεννούν ατυχήματα.
- Το κτήριο πρέπει να φωτίζεται με εξωτερικούς προβολείς.
- Για την προστασία του σχολείου προβλέπεται αλεξικέραυνο τύπου κλωβού με το οποίο πρέπει κατά το δυνατόν να συνδεθούν όλα τα μεταλλικά μέρη του κτηρίου.
- Στον χώρο διαλείμματος (θα έπρεπε να αναπτύσσεται) και η κοινωνική μάθηση, μέσω κοινωνικών εμπειριών, γεγονός που βοηθά επιπλέον την πρόληψη ατυχημάτων. Αυτή η λειτουργία μπορεί να υποβοηθηθεί με απλά μέτρα.

Προσθέτουμε:

- **Σχάρες όμβριων.** Σημαντικό πρόβλημα για τα σχολεία διότι σχεδόν ποτέ δεν είναι (από την αρχική κατασκευή) στέρεα τοποθετημένες και προξενούν ατυχήματα. Οι διευθύνσεις των σχολείων αναγκάζονται να τις οξυγονοκολήσουν, με συνέπεια τη δυσκολία καθαρισμού.

Σημαντικά για την πρόληψη ατυχημάτων είναι τα εξής τεχνικά σημεία:

- Κατάλληλο, όχι σκληρό έδαφος.
- Μεγάλα αντικείμενα (π.χ. κάδοι σκουπιδιών) σε κατάλληλη θέση και προπαντός χωρίς αιχμές και σκουριασμένα μέταλλα.
- Δεν πρέπει να υπάρχουν μικροεμπόδια (π.χ. υπόλοιπα στύλων), χαλασμένες σχάρες όμβριων υδάτων, φθαρμένα σκαλοπάτια, ανοικτές οπές (π.χ. των δοκών βόλει).
- Οπωσδήποτε πρέπει να ληφθεί μέριμνα για τη διοχέτευση όμβριων υδάτων. Η λίμναση νερών είναι αιτία ατυχημάτων.

Σε κανένα σχολείο από τα ελεγχθέντα (περίπου 200) δεν διαπιστώσαμε σωστά στερεωμένες μεταλλικές σχάρες όμβριών! Πολλοί διευθυντές αναγκάζονται να τις οξυγονοκολήσουν, με συνέπεια δυσκολίες στον καθαρισμό του αγωγού. Υπάρχουν και περιπτώσεις κλοπών (εμπόριο παλιών μετάλλων).

Ανεξήγητη η επί μήνες συσσώρευση άχρηστων υλικών σε χώρους διαλείμματος (κίνδυνοι σοβαρών τραυματισμών – κακή αισθητική – κακό παράδειγμα). Υπάρχει η λύση του πρωτοκόλλου καταστροφής και παραλαβής από τσιγγάνους.

- Τουλάχιστον για μικρά παιδιά πρέπει η πόρτα να είναι κλειδωμένη και η περίφραξη χωρίς δυνατότητα διαφυγής.
- Όσο είναι δυνατόν, θα πρέπει να διαχωρίζονται οι αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.
- Τα παιδιά πρέπει να κινηθούν και να εκτονωθούν (σε λογικό πλαίσιο). Επομένως, πρέπει να υπάρχει αρκετός χώρος.
- Δεν είναι επιθυμητό να κάνουν διάλειμμα πολλά παιδιά μαζί, έστω και αν υπάρχει χώρος. Ο υπερπληθυσμός οδηγεί σε στρες και επιθετικότητα. Το κυλικείο πρέπει να είναι σε χώρο όπου η συσσώρευση μαθητών να μη δημιουργεί κινδύνους. Στον χώρο του σχολείου δεν θα πρέπει να υπάρχουν «κρύπτες», χώροι όπου ένα μικρό (αλλά και ένα μεγάλο) παιδί μπορεί να παγιδευτεί (ίσως τραυματισμένο από πτώση στην «κρύπτη») και να μη ανευρίσκεται.
- Δεν θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα πτώσης από ύψος (τα περιοριστικά κάγκελα σε μπαλκόνια είναι, συνήθως, αδικαιολόγητα χαμηλά).
- Αιχμηρά κάγκελα πρέπει οπωσδήποτε να ομαλοποιούνται! Δεν αποτρέπουν τα παιδιά και γίνονται αιτία σοβαρών τραυματισμών!
- Ορισμένα Δημοτικά σχολεία διαθέτουν παιδικές χαρές που σε μεγάλο ποσοστό δεν είναι ασφαλείς.

Αντιβράχιο μαθητή διαπερασμένο από αιχμηρό κάγκελο, σε αναμονή της πυροσβεστικής.

Ποτέ αιχμηρά κάγκελα δεν εμπόδισαν μαθητές να τα υπερβούν. Επακόλουθο: συχνοί τραυματισμοί σε ευαίσθητες περιοχές του σώματος.

Η προτεινόμενη λύση: μεταλλική λάμπα (οξυγονοκόλληση) πλάτους 5 cm. Η κοπή των αιχμών δεν συνιστάται διότι παραμένουν υπόλοιπα εξίσου επικίνδυνα.

Αιχμηρά κάγκελα δεν πρέπει να υπάρχουν σε σχολικά συγκροτήματα.

- Και οι παιδικές χαρές πρέπει να κατασκευάζονται και να τοποθετούνται με προδιαγραφές ασφαλείας.
- Το σύνθημα δεν είναι μόνο «καλή επιτήρηση»! Ο δάσκαλος δεν μπορεί να προσέχει διαρκώς. Πρέπει να αδρανοποιηθούν οι παράγοντες κινδύνου.

4.10.4 Συνοπτικά οι απαιτήσεις στον σχεδιασμό αύλειων χώρων σχολικών συγκροτημάτων

Το 2014 ο σύλλογος αρχιτεκτόνων Πάτρας, εθελοντικά, επανασχεδίασε τους αύλειους χώρους 11 σχολικών συγκροτημάτων της πόλης των Πατρών. Στο πλαίσιο αυτό, συνεργαστήκαμε στον τομέα της πρόληψης ατυχημάτων. Παράτιθεται ακολούθως ένα συνοπτικό τμήμα της εισήγησής μας.

Αθλητικοί χώροι

Πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν:

- Οι προδιαγραφές έκτασης γηπέδων:
 - Αν είναι δυνατόν, χωριστή περιοχή γηπέδων και διαλείμματος. Οπωσδήποτε, όμως, να μην κατακερματίζεται ο χώρος. Στις προδιαγραφές να ληφθεί υπ' όψιν και η ηλικία των μαθητών.
 - Η ποιότητα του εξοπλισμού του χώρου (και του αθλητικού) είναι πρωταρχικής σημασίας. Τα φθηνά υλικά, στο τέλος, γίνονται πολύ ακριβά (και επικίνδυνα).
 - Η προστασία κάθετων μεταλλικών στοιχείων με υλικό απορρόφησης ενέργειας πρόσκρουσης.

ΑμεΑ (Άτομα με Αναπηρία)

Απαιτούνται (μίνιμουμ):

- ράμπες πρόσβασης με κλίση μέχρι το πολύ 6% και λαβές στο σχολείο και τις τάξεις (οι ράμπες να μην δημιουργούν κινδύνους για τους υπόλοιπους μαθητές)
- αντίθεση χρωμάτων για άτομα με προβλήματα όρασης (ΑμΠΟ) καθώς και διάδρομος όδευσης σε κύρια σημεία
- αντιθέσεις χρωμάτων, όπου θα μπορούσε να προσκρούσει στην αυλή ο μαθητής

Πυρασφάλεια

- Έξοδοι/Είσοδοι στην αυλή καθώς και προσβασιμότητα πυροσβεστικών οχημάτων προς τα κτήρια, θα πρέπει οπωσδήποτε να διευθετηθούν κατάλληλα.

Ανεπαρκέστατη στήριξη ντεπόζιτου νερού (βάρους άνω του ενός τόνου) σε σχολείο Θεσσαλονίκης (2009).

Το απίθανο μετατρέπεται, όχι σπάνια, σε οδυνηρή πραγματικότητα.

Συρόμενη πόρτα σχολείου Λαμίας. Στο σημείο του βέλους υπάρχει ανεπαρκές STOP το οποίο οι πόρτες μπορούν να προσπεράσουν και να απωλέσουν τη στήριξή τους προκαλώντας θανατηφόρα ατυχήματα.

Εδώ φαίνεται από κοντά η στήριξη της ίδιας πόρτας (βλ. προηγούμενη φωτογραφία) που εάν ξεπεραστεί προς την κατεύθυνση του βέλους παύει να στηρίζει την πόρτα, η οποία και πέφτει.

Πόρτα σχολείου. Προξενεί εντύπωση ότι οι αρμόδιοι δημόσιοι φορείς δεν έχουν τυποποιήσει λύσεις για συνήθη προβλήματα όπως η ανάρτηση μεταλλικών θυρών. Πώς ο παραλαμβάνων το έργο μηχανικός αποδέχεται εμφανώς ανεπαρκείς αναρτήσεις; (βλέπε και σελίδα 113).

Μεγάλο κίνδυνο αποτελούν ελαττωματικά κατασκευασμένες (κυρίως συρόμενες) πόρτες!

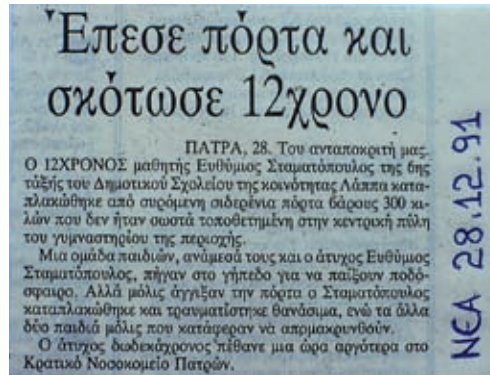
Κυκλοφοριακή ασφάλεια

Στον καθορισμό των θυρών των αυλών πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν:

- η επικινδυνότητα δρόμων γύρω από το σχολείο
- η ροή μαθητών προς και από το σχολείο.

Κουπαστές κλιμάκων

- Οι κουπαστές κλιμάκων να εμποδίζουν την ολίσθηση.
- Σκαλιά με αντιολισθητική (και διαχωριστική για ΑμΠΟ) λωρίδα.

Μεγάλο κίνδυνο αποτελούν σε ανοικτά γυμναστήρια, σχολεία και παιδικές χαρές οι μεταλλικές, συρόμενες πόρτες λόγω ακατάλληλης στήριξης.

Απαγορεύεται αυστηρά η ακύρωση κλιμακοστασίων!

Η σκάλα χρειάζεται αντιολισθητικές λωρίδες (χρησιμοποιούν και ως βοήθεια διάκρισης σε άτομα με προβλήματα όρασης) και λαβές στήριξης αμφοτερόπλευρα. ΕΠΑΛ Πελοποννήσου.

Αύλειος χώρος Δημοτικού σχολείου Αθηνών. Καλή προστασία των μαθητών από προσκρούσεις σε κολόνες στήριξης της εξωτερικής σκάλας. Οι επενδύσεις αφαιρούνται το καλοκαίρι (σωστό) για μείωση φθοράς από ήλιο και βανδαλισμούς. Εν τω μεταξύ η προστασία πρόσκρουσης τοποθετήθηκε και στις υπόλοιπες κολόνες στήριξης.

Νηπιαγωγείο Αττικής. Αύλειος χώρος. Η σχάρα και ο αγωγός ομβρίων θα πρέπει να μην έχουν καθαριστεί επί έτη.

Οι σχάρες ομβρίων απαιτούν (λίγη) φροντίδα.

Σχάρες ομβρίων

- Πρέπει να μην είναι δυνατόν να κλαπούν.
- Πρέπει να είναι καλά στερεωμένες για να μην σκοντάφτουν οι μαθητές.
- Πρέπει να είναι φιλικές προς τον καθαρισμό των αγωγών που καλύπτουν.

Καυστήρες - Δεξαμενή πετρελαίου

Εάν βρίσκονται στην αυλή (ακόμα και σε ξεχωριστά γι' αυτά κτίσματα) απαιτούν ιδιαίτερες προδιαγραφές ασφάλειας (Πυροσβεστική Υπηρεσία ή τεχνικό γραφείο).

«Κρύπτες»

Πρέπει να διασφαλιστούν (κλειστούν).

Χώροι υγιεινής

Εφόσον βρίσκονται στον αύλειο χώρο (σε μερικά σχολεία) πρέπει να συμπεριληφθούν στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, όπως και χώροι υγιεινής για ΑμεΑ (βλέπε αντίστοιχο κεφάλαιο).

Βρύσες

Απαιτείται ιδιαίτερη μελέτη-τυποποίηση με λειτουργικότητα, ευκολία στη χρήση από μικρούς μαθητές και εύκολο καθαρισμό. Η σημερινή κατάσταση είναι επιεικώς απαράδεκτη.

Σε αύλειο χώρο σχολείου. Χώροι που μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως κρύπτες σε παιχνίδια πρέπει να αποκλειστούν (κίνδυνος να παραμείνει μαθητής τραυματισμένος).

Η περίφραξη

Ακίνδυνη και ανθεκτική.

Παιδικές χαρές (βλ. Κεφάλαιο 5)

Εφόσον υπάρχουν, πρέπει να εφαρμοστούν οι ευρωπαϊκές προδιαγραφές [πληροφορίες από τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ)].

Παραλαβή κτηρίων

Δεν ήταν δυνατόν πάντα να διαπιστωθεί εάν τα κτήρια έχουν παραληφθεί πριν από την έναρξη λειτουργίας τους. Υπάρχουν σχολικά συγκροτήματα εν λειτουργία από 10 και πλέον έτη χωρίς να έχουν επίσημα παραληφθεί από τον κατασκευαστή.*

Ατυχήματα και διδακτικό προσωπικό

Να ληφθεί υπ' όψιν ότι το περιβάλλον πρέπει να είναι:

- ασφαλές και για το διδακτικό προσωπικό (δεν είναι όλοι 30 ετών)
- φιλικό στην επιτήρηση! Ορισμένες αυλές απαιτούν μεγάλο αριθμό διδακτικού προσωπικού λόγω διαρρύθμισης.

* Υποθέτω ότι αυτό γίνεται για να μην διαπιστωθεί το χάσμα μεταξύ σχεδίων και υλοποίησης καθώς και η ποιότητα κατασκευής. Πώς το ανέχεται αυτό ο ΟΣΚ;

Μηχανήματα νερού σχεδόν πάντοτε εγκαταλείπονται και δεν συντηρούνται σε σχολικά συγκροτήματα. Ή πρέπει να συντηρούνται ή πρέπει να απομακρύνονται.

Βλέπε και σχόλιο φωτογραφίας στη σελίδα 110. Ανεπαρκής στήριξη και ακατάλληλη ποιότητα ξύλου σε σχετικά νεόδμητο σχολικό κτήριο σε νησί Αιγαίου. Η Διεύθυνση αναγκάστηκε να μετατοπίσει τις αναρτήσεις και να προσθέσει μία επιπλέον ανάρτηση (χωρίς ικανοποιητικό αποτέλεσμα).

Εκ κατασκευής δημιουργία πηγής ατυχήματος (είσοδος τάξης). Για την παρεμπόδιση εισόδου νερών βροχής υπάρχουν άλλες λύσεις.

Τελείως ακατάλληλο υλικό: δημιουργία αιχμηρών υπολοίπων επί θραύσης (βέλη). Χώρος διαλείμματος. Κίνδυνοι σοβαρών τραυματισμών.

Υλικά

- Ατοξικά
- Ανθεκτικά
- Χωρίς επικίνδυνα υπολείμματα (αιχμές) επί θραύσης
- Εύκολα στη συντήρηση (βασικό)

Χώρος της αυλής

- Ο χώρος της αυλής δεν πρέπει να είναι ασφυκτικά γεμάτος από προδιαγεγραμμένες δραστηριότητες.
- Πρέπει να αφήνει ελεύθερο χώρο και για δράσεις που αρέσουν στους μαθητές και για αυτενέργεια.
- Σε αρκετά σχολεία υπάρχουν τμήματα των αύλειων χώρων με δέντρα και πράσινο. Αυτά ίσως θα πρέπει να διατηρηθούν και να ενσωματωθούν ως χώροι ηρεμίας.
- Ο όλος σχεδιασμός και ο εξοπλισμός θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από ανθεκτικότητα και η συντήρησή του να γίνεται με ευκολία. Η συντήρηση είναι η μεγάλη αδυναμία του δημόσιου (και όχι μόνο) τομέα.
- Δεν πρέπει να υπάρχουν δυνατότητες πρόσβασης σε υψηλά σημεία (π.χ. στέγες) και ούτε προεξέχοντα τμήματα κατασκευών.

Απαγορεύονται μεμονωμένα σκαλοπάτια σε οποιονδήποτε χώρο του σχολείου.

Μεμονωμένα σκαλοπάτια απαγορεύονται από τον πολεοδομικό κανονισμό ως συχνή αιτία πτώσεων. Αύλειος χώρος Δημοτικού σχολείου Πελοποννήσου.

Αύλειος χώρος σχολείου, Βόρεια Ελλάδα. Πολλοί παράγοντες κινδύνου είναι, δυστυχώς, κατασκευαστικοί. Κίνδυνος πτώσης για μαθητές που στρίβουν στη γωνία. Το επιβεβαίωσε και το διδακτικό προσωπικό.

Ταράτσα σχολείου. Ακύρωση του σωστού ύψους του τοίχου από εγκαταλειμμένο θρανίο, το οποίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν μαθητές και να ανέβουν επάνω. Η πόρτα της ταράτσας είναι κλειδωμένη αλλά –μην ξεχνιέται– το απίθανο μπορεί να γίνει πιθανό.

Υπολείμματα μεταλλικών στύλων και δέντρων πρέπει να αφαιρούνται πλήρως από όπου κινούνται μαθητές. Αύλειος χώρος σχολείου.

Κεντρική έξοδος από τις τάξεις. Η πόρτα έπρεπε να ανοίγει προς τα έξω. Σε κάθε περίπτωση ακατάλληλη σε επείγουσα εκκένωση του σχολείου!

Βαρύ λάθος κατασκευής σε είσοδο τάξης από διάδρομο (προετοιμασία ατυχήματος από πτώση). Υπάρχει επίβλεψη των κατασκευών από αρμόδιο φορέα;

- Προσοχή στην καλή στήριξη μεγάλων μεταλλικών θυρών (όχι αυτονόητο).
- Δεν είδα ποτέ παιδιά στο διάλειμμα να χρησιμοποιούν τα οριζόντια σχεδιασμένα (στο έδαφος) παιχνίδια. Ίσως οι εκπαιδευτικοί εκφράσουν μια πιο αξιόπιστη γνώμη.
- Ποιότητα υλοποίησης: έχει αποφασιστική σημασία και απαιτεί στενή επίβλεψη!

4.10.5 Πτώση στο επίπεδο βάδισης (από τις συχνότερες αιτίες ατυχημάτων)

Μερικές αιτίες (στον χώρο των σχολείων):

- υγρά εκεί που δεν τα περιμένει κανείς (π.χ. στάξιμο νερού από κλιματιστικό μηχανήμα)
- ξηλωμένα πλαστικά πλακάκια δαπέδου ή και κλασικά πλακάκια που έχουν χαλαρώσει και ανασηκωθεί
- καλώδια στο έδαφος (ηλεκτρικά, τηλεφώνου)
- λυτά κορδόνια αθλητικών παπουτσιών («μόδα»)
- πεταμένα υλικά και απορρίμματα
- οπές στο έδαφος που δεν έχουν καλυφθεί (π.χ. για τη στήριξη των δοκών βόλει)
- φθαρμένα σκαλοπάτια, όπως και σπασμένα κομμάτια σκαλοπατιών

Κατασκευές σε σχολικά συγκροτήματα πρέπει να είναι ανθεκτικές, εύκολες σε επισκευές και συντήρηση.

Πτώση στο ίδιο επίπεδο είναι από τις συχνότερες αιτίες ατυχημάτων, ιδιαίτερα για ηλικιωμένα άτομα.

Τα σκαλοπάτια, λόγω του είδους της επιφάνειας, δεν διακρίνονται, ακόμα και από άτομα με πλήρη όραση.

Κλιμακοστάσιο νοσοκομείου με αντιολισθητική λωρίδα, η οποία διαχωρίζει οπτικά τα σκαλοπάτια.

Ακατάλληλος τρόπος παρεμπόδισης ολίσθησης («τσουλήθρας»). Κίνδυνος τραυματισμού δακτύλων.

Κατάλληλος τρόπος παρεμπόδισης ολίσθησης (και μικρού κόστους).

Επιφάνειες ολίσθησης θα πρέπει να διασφαλιστούν

Απαγορεύονται από τις προδιαγραφές ΟΣΚ και παρ' όλα αυτά συναντώνται συχνά σε σχολικά κτήρια: παράλληλες προς το έδαφος ράβδοι που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για παιχνίδια και να οδηγήσουν σε πτώση από όροφο.

- ύπαρξη «γείσου» στα σκαλοπάτια (ιδιαίτερος κίνδυνος για άτομα με κινητικές δυσκολίες και άτομα άνω των 65 ετών)
- σκαλοπάτια σε χώρους με όχι καλό φωτισμό (Λουρίδα αντίθετου χρώματος στο άκρο τους βοηθά στη διάκρισή τους)
- είσοδος στο κτήριο και το κλιμακοστάσιο με γυαλιά ηλίου τα οποία δεν αφαιρούνται μόλις κανείς εισέλθει (ιδιαίτερα εάν υπάρχει έντονο φως ηλίου στον εξωτερικό χώρο)
- ανυπαρξία διευκολύνσεων για άτομα με μειωμένη όραση
- επιθετικότητα μαθητών (από τις πρώτες αιτίες ατυχημάτων)

Η επιθετικότητα μαθητών από τις πρώτες αιτίες ατυχημάτων.

4.10.6 Αμίαντος στο σχολείο

Η απομάκρυνση αμιάντου από οποιοδήποτε χώρο (και τα σχολεία) απαιτεί σύμφωνα με τη νομοθεσία ειδική μελέτη, **ειδική άδεια από τη Νομαρχία** (μετά την υποβολή της μελέτης) και πολύ εξειδικευμένο και πιστοποιημένο συνεργείο!

Απομάκρυνση αμιάντου από σχολεία απαιτεί οπωσδήποτε τελείως εξειδικευμένα συνεργεία και την άδεια της Περιφέρειας.

4.10.7 Ανελκυστήρες σε σχολεία (δημόσια κτήρια)

Υπάρχει ιδιαίτερη νομοθεσία (συνεννοηθείτε με τον συντηρητή). Ακόμα και εάν ο ανελκυστήρας είναι αδρανοποιημένος και δεν χρησιμοποιείται, πρέπει να συντηρείται ανά 15ήμερο! Εάν ο ανελκυστήρας μπορεί να κληθεί με άτομο

Η αιτία του θανατηφόρου ατυχήματος: έλλειψη εσωτερικής πόρτας ή φωτοκουρτίνας. Σχολείο που διαθέτει ανελκυστήρα πρέπει απαραίτητα να διαθέτει εσωτερική πόρτα.

Πολύ σπάνια διαπιστώσαμε χώρους (αίθουσες) πολλαπλών χρήσεων με τις απαραίτητες προδιαγραφές πυροπροστασίας.

Ανελκυστήρας σε σχολείο απαιτεί σύμφωνα με τη νομοθεσία συντήρηση κάθε 15 ημέρες, ανεξάρτητα αν τίθεται σε λειτουργία ή όχι.

μέσα από άλλον όροφο, πρέπει (σύμφωνα με τη νομοθεσία) να τοποθετηθεί εσωτερική πόρτα, την οποία εμείς συνιστούμε σε κάθε περίπτωση, ή την τοποθέτηση φωτοκουρτίνας. Για να περιοριστεί η άσκοπη χρήση από μαθητές, εάν υπάρχει ανάγκη χρήσης από ανάπηρα άτομα, θα μπορούσε να τοποθετηθεί κλειδί λειτουργίας στον πίνακα των κομβίων, το οποίο θα έχουν τα αρμόδια άτομα. Μια ασφαλής λύση πρέπει να βρεθεί σε συνεννόηση με το γραφείο συντήρησης του ανελκυστήρα.

4.11 Ο χώρος γύρω από το σχολείο

Ο χώρος αυτός μπορεί να περικλείει κινδύνους (ανοικτά πηγάδια, υπό ανέγερση κτήρια) για τους μαθητές που αναγκαστικά συχνάζουν στην περιοχή λόγω του σχολείου και παίζουν σε αυτούς τους χώρους.

Ουσιαστικά ο χώρος γύρω από το σχολείο ανήκει στην αρμοδιότητα του διδακτικού προσωπικού, που πρέπει να τον ελέγξει και να τον διασφαλίσει. Ιδιαίτερα επικίνδυνα είναι εγκαταλειμμένα ψυγεία όπου τα παιδιά αυτοπαγιδεύονται παίζοντας (έχουν συμβεί θάνατοι μικρών παιδιών επανειλημμένα σε μεγάλα εγκαταλειμμένα ψυγεία στην Ελλάδα!), καθώς και απερίφρακτες οικοδομές (πτώσεις από ύψος).

Η νομοθεσία προβλέπει διασφάλιση του χώρου από τον υπεύθυνο εργολάβο (απευθυνθείτε στο οικείο αστυνομικό τμήμα).

Παραδείγματα συγκεκριμένων κινδύνων γύρω από το σχολείο:

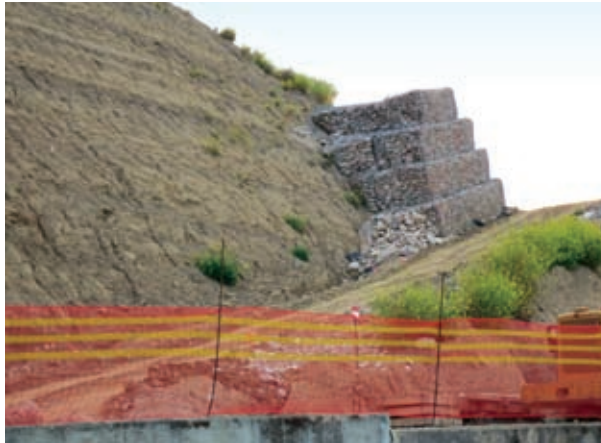
- οικοδομές και εκτεθειμένα υλικά
- ανοικτά θεμέλια οικοδομών
- κυκλοφορία μεγάλων φορτηγών λόγω των έργων
- πηγάδια
- γεμάτες ή άδειες στέρνες νερού ή άλλων υλικών (π.χ. συλλογή ρητίνης σε αγροτικές περιοχές)

Η ασφάλεια του χώρου γύρω από το σχολείο είναι σημαντική και πρέπει να τη φροντίζει το εκπαιδευτικό προσωπικό.

Πρωτοφανής έλλειψη στοιχειώδους υπευθυνότητας αλλά και φαντασίας για το τι μπορεί να συμβεί με παιδιά που παίζουν στην περιοχή.

Οι κατολισθήσεις είναι σοβαρό ελληνικό πρόβλημα, που η επάρκεια της αντιμετώπισής τους ποικίλλει. Πάντως τα «πακέτα βοτσάλων» είναι εντυπωσιακά ανεπαρκή. Εδώ το υλικό της κατολίσθησης θα οδηγηθεί στον αύλειο χώρο του ΕΠΑΛ, ο οποίος συνορεύει άμεσα.

Εάν υπάρχει σιδηροδρομική γραμμή κοντά στο σχολείο, υπάρχει εξοικείωση των μαθητών που γίνεται επικίνδυνη!

- πάρκινγκ με συχνές εισόδους και εξόδους οχημάτων
- κατειλημμένα πεζοδρόμια (ζαχαροπλαστεία, καταστήματα κλπ.). Οι μαθητές αναγκάζονται να χρησιμοποιούν το οδόστρωμα (απευθυνθείτε στην τοπική αυτοδιοίκηση)
- μη ασφαλείς παιδικές χαρές (αρμόδια είναι η τοπική αυτοδιοίκηση)
- εγκαταλειμμένες, ετοιμόρροπες κατοικίες (τα παιδιά μπορεί να μπουν μέσα, να τραυματιστούν και να μην τα αντιληφθεί κανείς!)· αρμόδια αρχή: Τοπική αυτοδιοίκηση
- σιδηροδρομικές γραμμές στην περιοχή (ειδοποίηση ΟΣΕ και πληροφορίες για δρομολόγια)

Ατύχημα από συνθήκες περιβάλλοντος γύρω από το σχολείο, σε υπό κατασκευή οικοδομή. Η νομοθεσία υποχρεώνει τον εργολάβο να αποκλείει την είσοδο ατόμων που δεν έχουν σχέση με την οικοδομή, ιδιαίτερα μετά το τέλος εργασίας κάθε ημέρας.

Προσοχή: Εάν υπάρχει σιδηροδρομική γραμμή κοντά, υπάρχει εξοικείωση των μαθητών, η οποία γίνεται επικίνδυνη!

4.12 Η αίθουσα πειραμάτων σε σχολεία (αδύνατο σημείο ελληνικών σχολείων)

4.12.1 Τομείς ιδιαίτερης προσοχής

Μετά την άθληση, μια δραστηριότητα που περικλείει κινδύνους είναι και η παρουσίαση πειραμάτων σε μαθητές ή η διενέργεια πειραμάτων από τους ίδιους τους/τις μαθητές/μαθήτριες. Γι' αυτό στα σχολεία της Ε.Ε. υπάρχουν λεπτομερείς κανονισμοί και μέτρα ασφαλείας.

Οι τομείς στους οποίους πρέπει το διδακτικό προσωπικό να δώσει ιδιαίτερη προσοχή είναι:

- το είδος και τα μέτρα προστασίας για τα χρησιμοποιούμενα υλικά (η φύλαξη, το εύλεκτο των ουσιών, οι βλαβεροί ατμοί που παράγονται κατά το πείραμα, ο κίνδυνος έκρηξης κλπ.)
- η διαρρύθμιση του χώρου (σύμφωνα με τις υπάρχουσες προδιαγραφές)
- τα μέσα ατομικής προστασίας διδάσκοντος και μαθητών (γάντια κατάλληλα για τις ουσίες, γυαλιά προστασίας, ειδικές ποδιές προστασίας, προστατευτικό διαφανές χώρισμα κλπ.)
- ύπαρξη ισχυρού απαγωγού σε ιδιαίτερη κατασκευή με χώρο για τα πειράματα
- η ύπαρξη ντους ασφαλείας με άμεση προσβασιμότητα για την πλύση των ματιών και όλου του σώματος (με εύκολη λαβή λειτουργίας) (βλέπε εικόνες στη σελίδα 125)
- η λειτουργία πρέπει να δοκιμάζεται κάθε 6 μήνες και πριν από κάθε πείραμα
- τα υλικά πυρόσβεσης και γνώση χρήσης τους
- ο καθορισμός οδών διαφυγής
- η γνώση των κινδύνων κάθε πειράματος από τον καθηγητή
- η γνώση βασικών Α' βοηθειών από διδάσκοντες
- η ύπαρξη λειτουργικού και ικανού φαρμακείου (έλεγχος φαρμακείου ανά εξαμήνο).

Σιδηροδρομικός σταθμός χωριού. Ο υπεύθυνος του σταθμού και το διδακτικό προσωπικό του σχολείου δεν ανησυχούν;

Η ασφάλεια εργαστηρίων φυσικής-χημείας μειονεκτεί σημαντικά στα σχολεία.

Πολύ λίγα από τα επίσης λίγα εν λειτουργία σχολικά εργαστήρια φυσικής-χημείας-βιολογίας διαθέτουν προδιαγραφές. Η εικόνα αυτού του «εργαστηρίου» χωρίς σχόλια. Τα περισσότερα χρησιμοποιούνται ως αποθήκες!

Παραθέτουμε ορισμένα στοιχεία κατευθυντήριων γραμμών για εργαστήρια, σύμφωνα με τον ομοσπονδιακό γερμανικό φορέα ασφάλισης από ατυχήματα σε τομείς υπευθυνότητας του δημοσίου.^[7] Οι προδιαγραφές αφορούν σε εργαστήρια που χρησιμοποιούν επικίνδυνες ουσίες. Όμως, στην εισαγωγή των οδηγιών συνιστάται να χρησιμοποιούνται αυτές οι προδιαγραφές και σε εργαστήρια που χρησιμοποιούν όχι τόσο επικίνδυνες ή ακόμα και «ακίνδυνες» ουσίες.

4.12.2 Χώρος και εξοπλισμός

Χωρίς εξοπλισμό ατομικής προστασίας δεν πρέπει να γίνει κανένα πείραμα.

- Οι πόρτες να ανοίγουν πάντα προς τα έξω και να διαθέτουν μικρό παράθυρο με τζάμι ασφαλείας (οπτικός έλεγχος χώρου από έξω). Το έδαφος πρέπει να είναι στεγανό και ανθεκτικό για υγρά, να υπάρχει επαρκής εξαερισμός (400 m³ αέρος/ώρα, που σε ορισμένες περιπτώσεις πρέπει να φτάνει τα 700 m³/ώρα). Ο αέρας που εξωθείται πρέπει να αντικαθίσταται και, εάν χρειάζεται, προθερμασμένος. Δεν πρέπει να δημιουργείται ρεύμα.
- Οι χώροι εργασίας με απαγωγή πρέπει να διαθέτουν τζάμι ασφαλείας ή το εσωτερικό να είναι κατασκευασμένο έτσι ώστε σε περίπτωση έκρηξης να δρα ως χώρος απορρόφησης ενέργειας. Πρέπει να υπάρχει ένδειξη λειτουργίας της απορρόφησης του αέρα.
- Τα τραπεζάκια (πάγκοι) εργασίας πρέπει να έχουν υλικό στεγανό σε υγρά. Κάθε γραμμή αερίου πρέπει να έχει ιδιαίτερη στρόφιγγα κλεισίματος και

Μικρό ντους για μάτια στα οποία έπεσε καυστικό υγρό (από Εργαστήριο Πανεπιστημίου Κρήτης, σχετικά ακριβή κατασκευή).

επιπλέον να υπάρχει μια γενική στρόφιγγα. Το ντους ασφαλείας πρέπει να είναι προσβάσιμο και να έχει εύκολη στρόφιγγα.

- Για τον φωτισμό, τον εξαερισμό και την παροχή ενέργειας πρέπει να υπάρχουν χωριστά ηλεκτρικά κυκλώματα. Οι διακόπτες και οι πρίζες πρέπει να μην μπορούν να επηρεαστούν από υγρό που από λάθος θα χυθεί.
- Το εσωτερικό των ψυγείων των εργαστηρίων θα πρέπει να διαθέτει προστασία από εκρήξεις: ο φωτισμός και ο διακόπτης του πρέπει να αποσυνδεθούν, ο θερμοστάτης πρέπει να έχει ιδιαίτερα ασφαλισμένο ηλεκτρικό κύκλωμα και η αυτόματη απόψυξη πρέπει, επίσης, να αποσυνδεθεί. Η απόψυξη διενεργείται σε αυτές τις περιπτώσεις με άνοιγμα της πόρτας.
- Σε χώρους εργαστηρίων με τραπέζια εργασίας και εφόσον οι μαθητές εργάζονται πλάτη με πλάτη, η απόσταση μεταξύ τους πρέπει να είναι το λιγότερο 1,50 m. Οι παροχές ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και σωληνώσεων υγραερίου πρέπει να κλείνουν με διακόπτες που βρίσκονται σε κεντρική θέση.

4.12.3 Λειτουργία εργαστηρίου

- Αποφυγή χρήσης γυάλινων συσκευών με προσαρμογή ελαστικών σωλήνων σε ειδικά ανοίγματα (σπάνε εύκολα). Η τοποθέτηση και η αφαίρεση σωλήνων (ελαστικών) από αυτές τις συσκευές πρέπει να γίνει προσεκτικά από έμπειρο

Παραλλαγή (μικρού κόστους) στο εργαστήριο φαρμακολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (Ιατρική Σχολή) με την ίδια αποτελεσματικότητα.

άτομο. Σε περίπτωση δυσκολιών αφαίρεσης, ο σωλήνας αντικαθίστανται αμέσως. Σωλήνες σε γραμμές αερίου πρέπει να επιθεωρούνται τακτικά. Οι λυχνίες Bunsen πρέπει να έχουν ειδικούς σωλήνες.

- Σύνθετες συσκευές πρέπει να μοντάρονται χωρίς τάσεις και να επιτρέπουν πλήρη επιθεώρηση τακτικά.
- Δοχεία ουσιών πρέπει να έχουν επιγραφές και να είναι κατάλληλα για τις ουσίες που περιέχουν. Όχι δοχεία αλουμινίου π.χ. για χλωριωμένους υδρογονάνθρακες. Προσοχή! Ορισμένες ουσίες διατηρούν πλαστικά δοχεία. Δηλητηριώδεις ουσίες πρέπει να είναι κλειδωμένες. Εξασφάλιση καλού εξαερισμού σε πειράματα με ουσίες που αποδίδουν καυστικούς ατμούς (π.χ. βρώμιο). Οι εκρηκτικές ουσίες να τοποθετούνται χωριστά από τις εύφλεκτες. Όχι γυάλινα δοχεία με λεπτά τοιχώματα για εύκολα φλεγόμενες ουσίες (π.χ. ακετόνη, ισοπροπανόλη κλπ.).

4.12.4 Απόβλητα

Προσοχή σε:

- απόβλητα που έχουν τάση αυτανάφλεξης (π.χ. φίλτρα με εύφλεκτες ουσίες, υπόλοιπα καταλυτών, υπόλοιπα πολυμερισμού κλπ.)
- απόβλητα που αντιδρούν επικίνδυνα με το νερό (π.χ. αλκαλικά μέταλλα)
- απόβλητα που έχουν τάση ανάπτυξης εύφλεκτων αερίων (όχι στον νιπτήρα!)
- γυαλιά και άλλα αιχμηρά απόβλητα.

Η διαχείριση αυτών των αποβλήτων απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό και προδιαγεγραμμένη μεθοδολογία (σύμβαση με εξειδικευμένη εταιρεία).

4.12.5 Πυρασφάλεια

- Χρήση και ύπαρξη κατάλληλων πυροσβεστήρων.
- Ασκήσεις κατά τακτά χρονικά διαστήματα.
- Ύπαρξη κατάλληλων για φωτιά καλυμμάτων (ενδύματα εργαζομένων).

4.12.6 Μέσα ατομικής προστασίας

- Χρήση γυαλιών με επαρκή προστασία και από τα πλάγια.
- Επιλογή γαντιών ανάλογα με τα υλικά.

Η διαχείριση αποβλήτων εργαστηρίων απαιτεί σχετικές γνώσεις.

- Χρησιμοποίηση ειδικής ενδυμασίας εάν υπάρχει κίνδυνος φωτιάς.
- Ειδικές συσκευές καθαρισμού εισπνεόμενου αέρα κλπ.

4.12.7 Προστασία μηχανημάτων

- Τα κινούμενα μέρη πρέπει να έχουν κατάλληλη προστατευτική επένδυση/προστασία.
- Δεν επιτρέπεται η χρήση μηχανημάτων χωρίς την ύπαρξη προδιαγεγραμμένης προστασίας.
- Πρέπει να εξασφαλίζεται η λειτουργία μηχανών μόνο από εξειδικευμένα πρόσωπα.

Επιλέχθηκαν μερικά σημεία των γερμανικών προδιαγραφών για επικίνδυνα εργαστήρια, αλλά αυτά αφενός θα μπορούσαν να βρουν εφαρμογή και σε σχολικά εργαστήρια και αφετέρου να μεταδώσουν τον τρόπο σκέψης πρόληψης και να δείξουν τις «λεπτομέρειες» με τις οποίες ασχολούνται οι προδιαγραφές.

4.12.8 Πρακτικές οδηγίες για τη διενέργεια πειραμάτων και επιδείξεων εφαρμογών^[8]

Κωδικοποιούμε τα βασικότερα σημεία χωρίς να υπάρχει πληρότητα πληροφοριών που θα ξεπερνούσε το πλαίσιο αυτού του βιβλίου.

Γενικές οδηγίες για διδάσκοντες

- Επικίνδυνες ουσίες, εάν είναι απαραίτητες στο εργαστήριο, πρέπει να φυλάσσονται κλειδωμένες, σε κατάλληλες συνθήκες και σε μικρές ποσότητες.
- Παραδείγματα επικίνδυνων ουσιών:
 - δηλητήρια, π.χ. ενώσεις καδμίου, ατροπίνη, 1-βρωμοπροπάνιο (να φυλάσσεται σε ντουλάπια με αερισμό), νιτρο-βενζόλιο, τρινιτροφενόλη (κίνδυνος έκρηξης!) κλπ.
 - καρκινογόνες ουσίες, π.χ. βενζόλιο, μεθυλιοδίδη, νιτροσαμίνες, ακεταλδεΐδη κλπ. (στο Υπουργείο Υγείας υπάρχει λεπτομερής κατάλογος επικίνδυνων ουσιών).
- Ουσίες που παράγουν διαβρωτικούς ατμούς φυλάσσονται σε ντουλάπια με αερισμό.

Να επισημανθεί στους μαθητές ότι δεν επιτρέπεται η επανάληψη πειραμάτων στο σπίτι!

Προσοχή σε υλικά και πειράματα που είναι δυνατόν να προκαλέσουν έκρηξη.

- Για τη χρήση και τη συντήρηση φιαλών αερίων πρέπει να ληφθούν οδηγίες από τον προμηθευτή! Δεν επιτρέπεται να τοποθετούνται αστήρικτες καθώς και σε οδούς διαφυγής. Σε κάθε χώρο δεν επιτρέπεται ποσότητα υγραερίου άνω των 14 kg! Οι φιάλες αερίου έχουν ημερομηνία λήξης (μπορούν να ελεγχθούν από τις εταιρείες που προμηθεύουν τα αέρια!).
- **Να επισημανθεί στους μαθητές ότι δεν επιτρέπεται η επανάληψη πειραμάτων στο σπίτι!**
- Πριν από το πείραμα οι μαθητές πρέπει να ξαναδιαπιστώνουν πού βρίσκεται ο διακόπτης ρεύματος και να έχουν ατομικό εξοπλισμό προστασίας (ποδιά-γυαλιά-γάντια κλπ.).
- Δεν επιτρέπεται το διδακτικό προσωπικό να φύγει πριν από την πλήρη τακτοποίηση του χώρου, τη διασφάλιση των υλικών και τη διαχείριση των αποβλήτων.
- Απαγορεύεται η χρήση πιπετών στόματος.
- Επί χρησιμοποίησης ουσιών που μπορούν να προκαλέσουν έκρηξη:
 - τοποθέτηση προστατευτικής ασπίδας
 - χρήση ειδικών γυαλιών προστασίας
 - χρησιμοποίηση μικρών ποσοτήτων ουσίας
 - καμία άσκηση πίεσης στο μείγμα των ουσιών
 - όχι χειρισμοί του μείγματος με σκληρά αντικείμενα
 - αποφυγή υπερθέρμανσης, προσέγγισης σε φλόγα, δημιουργίας σπινθήρα και τριβής
 - Μείγματα δεν αποθηκεύονται!
- Επί χρησιμοποίησης δυνητικά καρκινογόνων ουσιών (δεν συνιστώνται πάντως σε σχολεία τέτοια πειράματα):
 - πάντα χρήση γαντιών
 - πάντα εργασία σε απαγωγό
 - λερωμένη ενδυμασία αποβάλλεται αμέσως
 - συνιστάται ντους μετά το πείραμα.
- Οδηγίες χρήσης φιαλών αερίων υπό πίεση:
 - δεν τοποθετούνται σε τόπους υπερθέρμανσης (ήλιος)!
 - αποφεύγονται ισχυρές αλλαγές θερμοκρασίας
 - αποφυγή κτυπημάτων

Ποτέ αλλά ΠΟΤΕ δεν πρέπει να διενεργούνται πειράματα χωρίς τα προβλεπόμενα μέτρα προστασίας (τα οποία σπάνια συναντάμε στα λίγα εργαστήρια που λειτουργούν).

- προστατευτικοί χειρισμοί αφαίρεσης/τοποθέτησης οργάνων μέτρησης και βαλβίδων (όχι κτυπήματα)
- όχι βίαιοι χειρισμοί που μπορούν να βλάψουν τις βαλβίδες
- χρήση κατάλληλων σωληνώσεων (υλικό)
- αποφυγή επαφής των τμημάτων βαλβίδων, σωληνώσεων, ρολογιών μέτρησης στεγανωτικών δακτυλίων κ.λπ. με γράσο, λίπος, γλυκερίνη, λάδι. Όχι σκούπισμα με πανιά που είναι λερωμένα με αυτά τα υλικά.

Πειράματα με φυτά

- Προσοχή σε αλλεργιογόνα.
- Απομάκρυνση αλλεργικών μαθητών.
- Πλύσιμο χεριών και αντιβραχιών.
- Μόνο με βακτηρίδια και μύκητες που έχουν ληφθεί από Πανεπιστήμιο ή Δημόσια Εργαστήρια.
- Εξουδετέρωση καλλιιεργειών βακτηριδίων και μυκήτων με ειδικούς τρόπους!

Διαχείριση αποβλήτων

- Χρειάζονται ειδικές γνώσεις (Υπουργείο Περιβάλλοντος).
- Όχι χημικές ενώσεις στη συνήθη αποχέτευση!

Προσοχή στα σημεία κινδύνου σε φιάλες αερίου υπό πίεση.

Εξειδικευμένα μαθήματα (με ιδιαιτερότητες πρόληψης)

Μηχανική–Θερμότητα–Ακουστική–Οπτική–Ηλεκτρισμός έχουν σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Η χρήση laser απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις.

Απαγορεύονται

- Πειράματα σε μαθητές.
- Χρήση ουσιών με ακτινοβολία: ειδική άδεια και μέτρα προστασίας (βλ. Δημόκριτος).
- Χρήση laser: απαιτεί ειδικότερες γνώσεις και δεν χρησιμοποιείται πολύ στα σχολεία (Κανονισμοί Γερμανίας DIN 58126, μέρος 6).
- Δεν επιτρέπονται πειράματα με πολύ δηλητηριώδεις ουσίες (π.χ. βρώμιο, νιτροβενζόλιο), με εκρηκτικές ουσίες και με καρκινογόνες ουσίες.
- Δεν επιτρέπονται ηλεκτρικά πειράματα με τάση μεγαλύτερη από 25 V και αντίσταση μεγαλύτερη από 50 KΩ σε μαθητές κάτω των 10 ετών. Γενικά δεν επιτρέπονται ηλεκτρικά πειράματα με κίνδυνο επαφής του μαθητή.

Παραθέτουμε τη σχετική γερμανική νομοθεσία (για όσους επιθυμούν πληρέστερη πληροφόρηση):*

- **DIN 58126:** Τεχνικές απαιτήσεις ασφαλείας διδακτικών μέσων και υλικών.
Τμήμα 2-Επικίνδυνες ουσίες.
Τμήμα 6-Laser.
- **DIN 57100:** Κατασκευή ηλεκτρικών κατασκευών μέχρι 1.000 V.
Τμήμα 410-Μέτρα προστασίας (UDE 100, τμήμα 410).
Τμήμα 723-Χώροι πειραμάτων (VOE 100, τμήμα 723).
- **DIN 57105:** Χρήση ηλεκτρικής κατασκευής.
Τμήμα 12 (VDE 0105, τμήμα 12).
- **DIN 57510:** Μπαταρίες – Συσσωρευτές (VDE 0510, τμήμα 2).
- **DIN 57551:** Τμήμα 1-Μετασχηματιστής ασφαλείας (VDE 0551, τμήμα 1).
- **DIN 58125:** Κατασκευή σχολείων: οικοδομικές απαιτήσεις για την αποφυγή ατυχημάτων.
- Καθώς και οι εκδόσεις: GUV 2.20, 16.17, 19.10, 20.5, 20.26, 29.6, 29.9, 29.10, 20.22, 57.1.2, 40.0.1

Δεν επιτρέπονται πειράματα με δηλητηριώδεις, εκρηκτικές και καρκινογόνες ουσίες.

* Τα τεύχη DIN μπορείτε να τα προμηθευτείτε από: Beuth GmbH (εκδ.) Burggrafenstr. 4-10, D-100 Berlin 30, Γερμανία. Τα τεύχη GUV από: Eigenunfallversicherung, Bundesallee 199, D-1000 Berlin 31, Γερμανία, τηλ. 0049-30-7833881.

ΕΠΑΛ Πελοποννήσου. Η τακτοποίηση μετά το τέλος του μαθήματος, εκτός των άλλων, δημιουργεί νοοτροπία πρόληψης και προλαμβάνει ατυχήματα.

4.13 Τεχνικά λύκεια - ΕΠΑΛ

Και σε αυτούς τους χώρους ισχύουν όσα αναφέρονται σε αυτό το εγχειρίδιο. Οι χώροι διαφοροποιούνται ως προς τα διάφορα εργαστήρια. Οι βασικοί τομείς πρόληψης των εργαστηρίων είναι οι εξής:

- Πυροπροστασία.
- Ασφάλεια χειρισμού μηχανημάτων.
- Μέτρα–υλικά ατομικής προστασίας.
- Έδαφος (πτώσεις).
- Προστασία περιβάλλοντος (υλικά – υγρά – αποχέτευση).
- Κλιματισμός – αερισμός.

Υπάρχουν εκτεταμένες προδιαγραφές και οδηγίες για αυτά τα εργαστήρια, η απαρίθμηση των οποίων θα ξεπερνούσε κατά πολύ το πλαίσιο στόχων αυτού του εγχειριδίου. Διατίθενται αρμόδιες υπηρεσίες στις οποίες μπορούν να ανατρέξουν τα ενδιαφερόμενα σχολεία.^[9,10,11]

Για τεχνικά λύκεια υπάρχουν ειδικές οδηγίες για κάθε είδος εργαστηρίου.^[10]

Ιδιαίτερη προσοχή στα λεωφορεία ΚΤΕΛ που λειτουργούν ως σχολικά.

4.14 Το σχολικό λεωφορείο

Στην Ελλάδα η μεταφορά μαθητών με λεωφορεία έχει γίνει αναγκαία για δύο λόγους:

- λόγω της μεταφοράς των ιδιωτικών σχολείων εκτός πόλεων
- λόγω του κλεισίματος σχολείων (υπογεννητικότητα) σε χωριά και μικρές πόλεις και της αναγκαιότητας της μεταφοράς μαθητών σε μεγαλύτερες αποστάσεις με κοινά λεωφορεία.

Ο θεσμός του Ειδικού Σχολικού Λεωφορείου υπάρχει στην Ελλάδα και ισχύει για ιδιωτικά και ορισμένα δημόσια σχολεία. Όμως, επιτρέπεται και η ενοικίαση λεωφορείων (συνήθως τουριστικών). Κοινότητες ενοικιάζουν ταξί (όταν πρόκειται για λίγους μαθητές που πρέπει να μεταφερθούν) ή χρησιμοποιούν οδικά μέσα δημόσιας μεταφοράς (λεωφορεία). Αυτό το μείγμα δημιουργεί ορισμένους κινδύνους που έχουν τη βάση τους στα εξής:

- Δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστούν οι απαραίτητες προδιαγραφές ασφαλείας σε όλα αυτά τα οχήματα.
- Οι οδηγοί δεν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση για τη μεταφορά μαθητών.
- Δεν είναι δυνατόν τα οχήματα αυτά να έχουν το κατάλληλο χρώμα και την κατάλληλη σήμανση για να διακρίνονται (τουλάχιστον δεν έχει θεσμοθετηθεί).
- Δεν μπορεί να υπάρχει πάντα συνοδός.

4.14.1 Ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις του ελληνικού Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ)

Παραθέτουμε, αποσπασματικά, από τον ΚΟΚ και από έγγραφο του Υπουργείου Μεταφορών ορισμένες διατάξεις που αφορούν ειδικά στην ασφάλεια μεταφοράς μαθητών:

- Οι μαθητές και τα νήπια πρέπει υποχρεωτικά να φορούν ζώνες ασφαλείας (ΦΕΚ 3/Β/9.1.1978). Το ΦΕΚ 1290/Β/14.12.1977 καθορίζει τις προδιαγραφές.
- Ταχύτητα σχολικών λεωφορείων εντός πόλης 50 χωα (ανεξάρτητα των αυξημένων ορίων σε ορισμένους δρόμους). Απόφαση 16900/76.

Υποχρεωτική στα λεωφορεία η ζώνη ασφαλείας για τους μαθητές.

- Ο ΚΟΚ (άρθρο 20) επιτρέπει γενικά (εκτός πόλεων) ως ανώτατη ταχύτητα σχολικών λεωφορείων ή λεωφορείων με μαθητές τα 60 χαω.
- Λεωφορείο = όχημα μεταφοράς 10 ατόμων και άνω (άρθρο 2).
- Σχολικοί τροχονόμοι ορίζονται από τον διευθυντή του σχολείου και εκπαιδεύονται από την αρμόδια υπηρεσία της Τροχαίας (άρθρο 41 ΚΟΚ).
- Λεωφορεία απαιτούν δίπλωμα κατηγορίας Δ' (άρθρο 94 ΚΟΚ). Η ανανέωση των διπλωμάτων αυτών γίνεται κάθε 5 έτη (άρθρο 95 ΚΟΚ).
- Για ιατρικούς περιορισμούς στη λήψη επαγγελματικού διπλώματος κατηγορίας Δ' υπάρχει ειδική νομοθεσία.
- Οι οδηγοί λεωφορείων απαγορεύεται να οδηγούν πέρα των χρονικών ορίων που ορίζονται από κείμενες διατάξεις.

4.14.2 Ορισμένες ρυθμίσεις από τον γερμανικό ΚΟΚ (STVO)

Παραθέτουμε μερικά παραδείγματα νομοθετικών ρυθμίσεων από το τεύχος της ADAC (Λέσχη Αυτοκινήτου Γερμανίας) και την Ένωση Ασφαλειών του Δημόσιου Τομέα (Bundesverband der Unfallversicherungsträger der öffentlichen Hand).^[12] Δεν θα επεκταθούμε σε λεπτομέρειες. Στόχος είναι να γίνουν αντιληπτά βασικά σημεία κινδύνων.

- Προβλέπονται ειδικές στάσεις σχολικών λεωφορείων για δημόσια σχολεία, στις οποίες πηγαίνουν οι μαθητές της περιοχής (πλεονέκτημα: καλύτερη ασφάλεια, λιγότερες στάσεις, δυνατότητα εποπτείας μαθητών εναλλάξ από γονείς κλπ.).
- Κάθε αυτοκίνητο με περισσότερες των 8 θέσεων απαιτεί ειδική άδεια για όχημα και οδηγό (ικανότητες, χαρακτήρας).
- Το σκαλοπάτι στην πόρτα δεν πρέπει να είναι ψηλότερο από 40 cm (για μικρά παιδιά το θεωρούμε αρκετά ψηλό).
- Ο οδηγός, με μεγάλους καθρέφτες, κατάλληλα τοποθετημένους, πρέπει να μπορεί να παρακολουθεί όλους τους μαθητές, σε όλες τις πλευρές του λεωφορείου (μπροστά και πίσω).
- Για παιδιά ύψους κάτω των 150 cm απαιτούνται **ειδικά** καθίσματα ασφαλείας (και σε ταξί!). Για παιδιά ύψους άνω των 150 cm απαιτούνται οι ζώνες ασφαλείας ενηλίκων.

Ανώτερη ταχύτητα για σχολικά: 50 χιλιόμετρα την ώρα εντός και 60 εκτός πόλης (για Ελλάδα).

Συνιστάται να τοποθετηθούν επί πλέον φώτα αλάρμ όσο το δυνατόν πιο ψηλά και επιπροσθέτως και πλαγίως.

- Οχήματα μεταφοράς μαθητών ελέγχονται τεχνικά κάθε 1 έτος (TÜV = ΚΤΕΟ). Ο γερμανικός ΚΟΚ εξαιρεί από ορισμένες διατάξεις (π.χ. ζωνών) λεωφορεία γραμμής που εξυπηρετούν και μαθητές.
- Επιβάλλει επιπρόσθετα φώτα αλάρμ και αλλαγής πορείας όσο το δυνατόν πιο ψηλά και πλαγίως.
- Το άρθρο 14 ορίζει και τις/τη υποχρεώσεις/συμπεριφορά των μεταφερομένων.
- Το άρθρο 33 ορίζει τις επιγραφές και το χρώμα των σχολικών λεωφορείων.

Αναφέρθηκαν κανόνες και κανονισμοί οι οποίοι έχουν, κατά τη γνώμη μας, γενική ισχύ. Κάθε κράτος, βέβαια, έχει δικούς του κανονισμούς και νομοθεσία που πρέπει να αναζητηθεί και να τηρείται.

4.14.3 Ορισμένες διαπιστώσεις και σημεία κανονισμών των Η.Π.Α.

- Σε έναν ολόκληρο χρόνο παρακολούθησης δεν διαπιστώθηκε στις Η.Π.Α. ούτε μία φορά προσπέραση σχολικού λεωφορείου εν στάση από άλλο όχημα.*
- Υπάρχει, επιπλέον, πόρτα ανάγκης στο πίσω μέρος (που σπάνια μπλοκάρεται σε ατύχημα).
- Εάν ένας μαθητής δεν εμφανιστεί, ο οδηγός πρέπει να το αναφέρει στο σχολείο, το οποίο ειδοποιεί τους γονείς (έτσι αποφεύγεται το να παραμείνει αργοπορημένο μικρό παιδί μόνο του στον δρόμο).
- Κάθε παιδί έχει τη μόνιμη θέση του στο λεωφορείο (αποφεύγονται καβγάδες).
- Εάν μαθητές κάνουν φασαρία και σηκώνονται, ο οδηγός σταματά και δεν ξεκινά αν δεν σταματήσει η φασαρία.

Απαγορεύεται η προσπέραση σχολικού λεωφορείου που αφήνει ή παραλαμβάνει μαθητή.

4.14.4 Ατυχήματα με σχολικά λεωφορεία

Στη Γερμανία σε 3.131 ατυχήματα που έχουν σχέση με σχολικά λεωφορεία (το 1997) διαπιστώθηκε η εξής κατανομή [Bundaverband der Unfallkassen. GUV 57.1.54. München 1999 (D)]:

* Και στην Ελλάδα απαγορεύεται η προσπέραση σχολικού λεωφορείου όταν αυτό παραλαμβάνει ή αποβιβάζει μαθητή (ΚΟΚ).

- Ατυχήματα κατά την αναμονή 23,5%
- Ατυχήματα κατά την επιβίβαση-αποβίβαση 23,9%
- Μέσα στο λεωφορείο 48,9%
- Ατυχήματα κατά τη διάσχιση του δρόμου από τον μαθητή 3,7%

4.14.5 Προτάσεις για βελτίωση της ασφάλειας και της άνεσης στη μεταφορά μαθητών

Βασικά σημεία οργάνωσης-συμπεριφοράς

- Τεχνικές προδιαγραφές (εσωτερική ρύθμιση, καθρέφτες, καθίσματα, χρωματισμοί κλπ.).
- Οργανωτικές προβλέψεις (επιβίβαση-αποβίβαση, οργανωμένες στάσεις κλπ.).
- Παιδαγωγικά μέτρα (εκπαίδευση οδηγού/συνοδού μαθητών, διδασκάλων, γονέων και, πολύ βασικό, δημιουργία φιλικής σχέσης μεταξύ οδηγού και μαθητών).
- Καταλληλότητα οδηγού-συνοδηγού (ικανότητες, χαρακτήρας).

Τεχνικά σημεία σχολικών λεωφορείων

Τα βασικά σημεία είναι:

- Σωστός έντονος χρωματισμός (συνήθως κίτρινο χρώμα) με αντιθέσεις και ανάρτηση προδιαγραφόμενων πινακίδων.
- Λωρίδες που αντανακλούν το φως στις μεγάλες επιφάνειες.
- Ειδικός καθρέφτης στο έξω μέρος του παρμπρίζ που να επιτρέπει τον οπτικό έλεγχο του χώρου *μπροστά* από το αυτοκίνητο (μικρά παιδιά περνάνε απαρατήρητα από μπροστά). Στην Ελλάδα έχουν συμβεί τέτοια θανατηφόρα ατυχήματα με σχολικά λεωφορεία (βλ. εικόνα σελίδα 136).
- Ειδικός ευρυγώνιος φακός (ή τηλεοπτικό σύστημα για μεγάλα λεωφορεία) που να επιτρέπει την παρακολούθηση στο πίσω-έξω μέρος του λεωφορείου (η οπισθοπορεία είναι ο πιο επικίνδυνος ελιγμός οδηγού).
- Εσωτερική ασφάλεια: ζώνες 3 σημείων ή ειδικά καθίσματα για μαθητές ύψους κάτω των 150 cm, ειδικό υλικό που να απορροφά προσκρούσεις στις λαβές των καθισμάτων, μεγάλη πλάτη καθισμάτων που να δρα σαν «μαξιλαράκι πρόσκρουσης» (όπως στα επιβατικά), όχι στενές πόρτες και ψηλά σκαλοπάτια, καθίσματα με υλικό που δεν γλιστρά.

Πολλά από τα ατυχήματα γίνονται εντός του λεωφορείου.

Η φιλική σχέση οδηγού λεωφορείου και μαθητών είναι σημαντική.

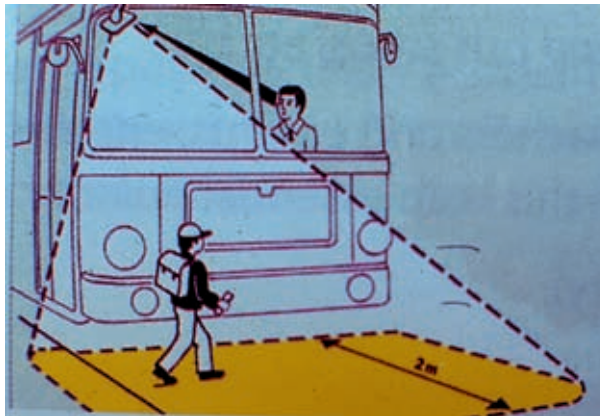

Υποχρεωτικοί καθρέφτες για το πρόσθιο τμήμα και την πίσω πλευρά σχολικού λεωφορείου.

Ο επιπρόσθετος καθρέφτης (βέλος) ελέγχου του χώρου μπροστά από το λεωφορείο, σε όχημα ΚΤΕΛ (Αθήνα).

Ο πρόσθετος καθρέφτης σχολικών λεωφορείων, από τον οποίο μπορεί να ελεγχθεί η «νεκρή περιοχή ορατότητας» του οδηγού.

Ενοικιαζόμενα λεωφορεία (πούλμαν) θα πρέπει να διαθέτουν αφαιρούμενες (μαγνητικές) πινακίδες προειδοποίησης της έκτακτης χρήσης του λεωφορείου ως σχολικού.

- Σαφής καθορισμός παραθύρων εξόδου ανάγκης και ύπαρξη ειδικού σφυριού θραύσης τζαμιού.
- ΚΤΕΟ κάθε χρόνο.
- Ειδική πινακίδα με εικόνα παιδιών στην πρόσθια και την οπίσθια πλευρά με επιπλέον επιγραφή (και στα πλάγια) «Σχολικό Λεωφορείο».
- Σε πούλμαν που ενοικιάζονται θα πρέπει να έχουν αναρτηθεί οι μεταλλικές πινακίδες της προηγούμενης παραγράφου μπροστά, πίσω και στα πλάγια.

Θανατηφόρο ατύχημα με «σχολικό» λεωφορείο διότι δεν διέθετε καθρέφτη για τον έλεγχο του χώρου μπροστά από το λεωφορείο. Το δυστύχημα ξεκίνησε όταν η μικρή μαθήτριά (αόρατη για τον οδηγό) περνούσε μπροστά από το λεωφορείο.

- Εφοδιασμός με (το λιγότερο):
 - 2 τρίγωνα προειδοποίησης (βαριά)
 - 2 γιλέκα ασφαλείας (φωσφορίζοντα)
 - 4 έγχρωμους κώνους προειδοποίησης
 - καλό ιατρικό φαρμακείο (όχι μόνο με τα στοιχειώδη που πωλούνται σε είδη αυτοκινήτων).

Επιβίβαση/Αποβίβαση μαθητών στον χώρο του σχολείου

- Στην Ελλάδα, τουλάχιστον, αποτελούν προβληματικές δραστηριότητες. Σε ορισμένα σχολεία υπάρχουν ταυτόχρονα και 80 λεωφορεία στον χώρο επιβίβασης-αποβίβασης μαθητών.
- Ο τομέας αυτός απαιτεί μελέτη για κάθε σχολείο χωριστά (έχουν διαφορετικές προϋποθέσεις χώρου).

Προϋποθέσεις οδηγού σχολικού λεωφορείου (θα πρέπει να θεσμοθετηθούν)

- Άνω των 25 ετών και κάτω των 55.
- Ειδικό επαγγελματικό δίπλωμα για λεωφορεία και επιπλέον ειδική εκπαίδευση.
- Ιδιαίτερη καταλληλότητα για μεταφορά προσώπων (ιατρική βεβαίωση).

Ιδιαίτερη προσοχή με χρήση επιπρόσθετου προσωπικού σε ιδιωτικά σχολεία με ταυτόχρονη άφιξη και αναχώρηση πολλών λεωφορείων.

Επικίνδυνη επιβίβαση μαθητών σε «Παιδαγωγική Ακαδημία» Αθηνών (παλαιότερη φωτογραφία): χωρίς γιλέκα ασφαλείας το εκπαιδευτικό προσωπικό, χωρίς διασφάλιση του χώρου (κώνοι), επιβίβαση από την επικίνδυνη πλευρά, με τα αυτοκίνητα να περνούν σε απόσταση 20 cm από τους μαθητές.

- Επιτυχής παρακολούθηση μαθημάτων Α΄ Βοηθειών.
- Ιατρική εξέταση κάθε 2 χρόνια.
- Θα προσθέταμε: και κατάλληλη νοοτροπία (ψυχολογική αξιολόγηση).

Εκπαίδευση συνοδηγού (εκτός της κλασικής ικανότητας οδήγησης)

- Γνώσεις συμπεριφοράς παιδιών, ιδιαίτερα εντός λεωφορείων (τα περισσότερα ατυχήματα συμβαίνουν εντός λεωφορείου).
- Γνώση των κυριότερων νομικών προδιαγραφών.
- Γνώσεις συμπεριφοράς και μέτρων κατά την επιβίβαση-αποβίβαση μαθητών.
- Διαρκής επίβλεψη μαθητών κατά τη μεταφορά.
- Γνώσεις για σωστό τρόπο διαχείρισης της κατάστασης σε περίπτωση ατυχήματος (π.χ. διασφάλισης χώρου και προστασίας μαθητών).
- Γνώση της διαδρομής και των ιδιομορφιών της σε σχέση με κινδύνους για παιδιά (κατά το δυνατόν πάντα η ίδια διαδρομή για τον/την ίδιο(-α) συνοδό και οδηγό).

Οι γονείς

- Οι γονείς πρέπει να δώσουν οδηγίες και πληροφορίες στα παιδιά.

Οι οδηγοί σχολικών λεωφορείων πρέπει να έχουν ειδική εκπαίδευση σε Α΄ Βοήθειες.

- Οι μαθητές πλησιάζουν το λεωφορείο όταν αυτό ανοίξει την πόρτα (όχι νωρίτερα).
- Αφήνουμε το αυτοκίνητο να φύγει και μετά περνάμε απέναντι (στην αποβίβαση).
- Προσοχή εάν ορισμένοι οδηγοί αφήνουν τα παιδιά μεταξύ λεωφορείου και παρκαρισμένων αυτοκινήτων (οδηγίες στα παιδιά και *διαμαρτυρία* στο σχολείο).

Σχολικά λεωφορεία για ΑμεΑ

- Χαμηλό σκαλοπάτι.
- Ειδική πλατφόρμα για αναπηρικά αμαξίδια (με μοτέρ, αν είναι δυνατόν) επιβίβασης-αποβίβασης.
- Ειδικά συστήματα συγκράτησης επιβατών και αμαξιδίων.
- Καθίσματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των παιδιών.
- Αρκετά καθίσματα με ζώνες ασφαλείας 3 σημείων (πολλά παιδιά δεν μπορούν να συγκρατηθούν ακόμα και σε απλό φρενάρισμα).
- Κατάλληλος χρωματισμός του λεωφορείου και σήμανσή του.

Σημεία που πρέπει ακόμα να διευκρινιστούν και να ρυθμιστούν από κάθε σχολείο

- Καταλληλότητα οχήματος για μεταφορά μαθητών
- Μηχανική κατάσταση αυτοκινήτου
- Προϋπόθεση καταλληλότητας οδηγού
- Να είναι υποχρεωτική η ζώνη ασφαλείας;
- Ειδικά καθίσματα για μικρά παιδιά
- Μέγιστος αριθμός μεταφερόμενων
- Επιτρέπονται όρθιοι μαθητές;
- Ενδεχόμενη ειδικότερη εκπαίδευση οδηγού και συνοδηγού;
- Ρύθμιση κυκλοφορίας, επι- και απο-βίβασης μαθητών στον χώρο του σχολείου
- Εκπαίδευση οδηγού και συνοδηγού στον κατάλληλο χειρισμό παιδιών, σε Α' Βοήθειες και σε ενέργειες σε περίπτωση ατυχήματος
- Εκπαίδευση μαθητών

Ποτέ δεν αποβιβάζονται παιδιά μεταξύ σχολικών λεωφορείων και σταθμευμένων αυτοκινήτων.

Μικρά λεωφορεία νηπιαγωγείων και βρεφονηπιακών σταθμών πρέπει να διαθέτουν ανάλογο αριθμό παιδικών καθισμάτων ασφαλείας!

Οι οδηγοί λεωφορείων πρέπει να πληροφορηθούν την Δ/νση του σχολείου εάν ο χρόνος δεν επαρκεί για την παραλαβή του αριθμού μαθητών που καθορίστηκε.

4.14.6 Βασικοί κανόνες για οδηγούς και συνοδηγούς σχολικών λεωφορείων (ή μερικά «ποτέ» και μερικές «συμβουλές»)

- Βεβαιωθείτε ότι το σχολικό έχει τις νόμιμες προδιαγραφές (ιδιαίτερα εάν υπάρχουν ζώνες και αν υπάρχει επένδυση στα сидερένια κρατήματα στις πλάτες των καθισμάτων) και ο οδηγός το νόμιμο δίπλωμα.
- Σύμφωνα με τον νόμο (ΦΕΚ 3, τόμος Β' από 9.1.78) τα σχολικά οχήματα Νηπιαγωγείου και Δημοτικού πρέπει να έχουν κατάλληλες ζώνες, με όλες τις τεχνικές προδιαγραφές, στερεωμένες στο κάθισμα με κατάλληλο τρόπο.
- Για πολύ μικρά παιδιά πρέπει να χρησιμοποιούνται ειδικά καθίσματα που διαθέτουν ζώνες για το παιδί και τα οποία στερεώνονται στο κάθισμα με τις ζώνες του αυτοκινήτου (αυτό όμως μπορεί να γίνει μόνο με ζώνες 3 σημείων).
- Δεν προσπαθείτε ποτέ, αυξάνοντας την ταχύτητα, να περάσετε με κίτρινο βεβιασμένα, γιατί αναγκάζεστε μετά σε πολύ απότομο φρενάρισμα με κίνδυνο για τους μαθητές (τα περισσότερα ατυχήματα γίνονται μέσα στο λεωφορείο).
- Εάν δεν προλαβαίνετε να μεταφέρετε τον προκαθορισμένο αριθμό μαθητών χωρίς παραβάσεις της νομοθεσίας, το αναφέρετε στο σχολείο.
- Δεν επιτρέπεται οδηγός σχολικού να εργάζεται και σε άλλη εργασία (κατανοητή η ανάγκη – τα σχολεία πρέπει να αυξήσουν τους μισθούς).
- Παρατηρείτε τη διαδρομή για αλλαγές που αφορούν την ασφάλεια μεταφοράς και αναφέρετε παρατηρήσεις στη Διεύθυνση του σχολείου.
- Αναφέρετε πάντα στη Διεύθυνση του σχολείου τα σημεία του λεωφορείου που θεωρείτε ότι δεν είναι ασφαλή ή δεν εναρμονίζονται με την ισχύουσα νομοθεσία.
- ΠΟΤΕ δεν κάνετε ελιγμό προς τα πίσω χωρίς ο συνοδηγός να βρίσκεται στο πίσω μέρος του αυτοκινήτου και να σας καθοδηγεί. ΠΟΤΕ ελιγμό προς τα πίσω μόνο με τους καθρέφτες.
- Δεν «ακουμπάτε» αλκοολούχα ποτά τουλάχιστον 12 ώρες πριν από την εργασία.
- Να ληφθεί υπ' όψιν ότι και τα φάρμακα επηρεάζουν σημαντικά και αρνητικά την ικανότητα οδήγησης. Πρέπει πάντα ο ιατρός που συνταγογραφεί να γνωρίζει ότι είστε επαγγελματίας οδηγός και μεταφέρετε μαθητές!

Οι εξής κατηγορίες φαρμάκων* επηρεάζουν αρνητικά την οδήγηση^[13,14]

Υπνωτικά

Αγχολυτικά

Αντικαταθλιπτικά – αντιψυχωτικά

Αντιαλλεργικά

Φάρμακα για γρίππη, συνάχι, ναυτία ταξιδιού

Αναλγητικά – αντιρρευματικά

Κωδεϊνούχα (αντιβηχικά – αναλγητικά)

Μυοχαλαρωτικά

Επίσης, τα αντιδιαβητικά και αντιυπερτασικά επί κακής ρύθμισης των παθήσεων. Σύ-
ντομη αναισθησία ή τοπική αναισθησία απαιτεί 24ωρη αποχή από οδήγηση.

* Και μεγάλος αριθμός μεμονωμένων ουσιών που ανήκουν σε άλλες κατηγορίες.

- Ποτέ τα παιδιά δεν περνάνε μπροστά ή πίσω από το σχολικό λεωφορείο για να περάσουν απέναντι. Περιμένουν να φύγει το λεωφορείο!
- Ποτέ δεν ξεκινάτε αν δεν βλέπετε ΠΟΥ είναι τα παιδιά που αφήσατε.
- Ποτέ δεν ξεκινάτε όταν το παιδί βρίσκεται ακόμα πολύ κοντά στο αυτοκίνητο ή μεταξύ σχολικού και παρκαρισμένων αυτοκινήτων (όπου απαγορεύεται η αποβίβαση!).
- Δεν αφήνετε μαθητές σε διάκενο μεταξύ λεωφορείου και παρκαρισμένων οχημάτων.
- Παιδιά κάτω των 10 ετών τα περνά η συνοδός απέναντι (αν πρέπει να δι-
ασχίσουν δρόμο, έστω και μικρής κυκλοφορίας και δεν έχει εμφανιστεί ο
κηδεμόνας). Σε δρόμους μεγάλης κυκλοφορίας ΟΛΑ τα παιδιά κάτω των 12
ετών τα περνά η συνοδός απέναντι ή παραλαμβάνονται από τους γονείς.
- Η συνοδός φορά ζεστά ρούχα και αδιάβροχο τον χειμώνα για να μην την ανα-
στέλλουν οι καιρικές συνθήκες και παραμελεί τη συνοδεία των μαθητών.
- Τα σχολικά νηπιαγωγείου και δημοτικού πρέπει να έχουν κατάλληλες ζώνες
ή παιδικά καθίσματα ασφαλείας με όλες τις τεχνικές προδιαγραφές, στερε-
ωμένα στο κάθισμα με κατάλληλο τρόπο.
- Ποτέ δεν κρατάνε τα παιδιά μέσα στο αυτοκίνητο μωτάρα αντικείμενα και
δεν μασάνε τσίχλες ή καραμέλες.

Οδηγοί σχολικών
λεωφορείων δεν πρέπει
να κάνουν χρήση
αλκοολούχων ποτών
τουλάχιστον 12 ώρες
πριν από την έναρξη
εργασίας τους.

Οδηγοί λεωφορείων γενικά
πρέπει να αναφέρουν σε
επίσκεψη σε γιατρό το
επάγγελμά τους (πολλά
φάρμακα επηρεάζουν την
οδήγηση).

Δεν επιτρέπεται να τρώνε ή να μασάνε τσίχλα οι μαθητές εντός του λεωφορείου.

Τα παιδιά δεν πρέπει να φτάνουν ζαλισμένα στο σχολείο ή στο σπίτι. Γι' αυτό ομαλή οδήγηση.

Πρέπει να υπάρχει ειδικό «σφυράκι» για τη θραύση του τζαμιού στο παράθυρο που έχει προσδιορισθεί ως έξοδος κινδύνου.

- Ακόμα και ένα λίγο πιο απότομο φρενάρισμα μπορεί να οδηγήσει σε χτύπημα του κεφαλιού στο χερούλι της καρέκλας. Επομένως, «μαλακό» οδήγημα και επένδυση των λαβών των καθισμάτων με μαλακό υλικό.
- Το ομαλό («μαλακό») οδήγημα βοηθά στο να μην φτάνουν τα παιδιά ζαλισμένα στο σχολείο και στο σπίτι.
- Στις στάσεις όχι μεγάλη απόσταση από το πεζοδρόμιο, γιατί αφήνουμε περιθώρια σε δίκυκλα να περάσουν από δεξιά.
- Ποτέ δεν παίρνουν οι συνοδοί μικρά παιδιά στην αγκαλιά τους.
- Χρειάζονται καλοί, μεγάλοι καθρέφτες και από τις δύο μεριές, καθώς και καθρέφτες που να δείχνουν το μπροστινό μέρος του λεωφορείου.
- Ευρυγώνιος φακός στο πίσω τζάμι ή (για μεγάλο λεωφορείο) σύστημα παρακολούθησης με κύκλωμα τηλεόρασης.
- Πολύ καλή κατάσταση του λεωφορείου από τεχνική άποψη.
- Οπωσδήποτε το αυτοκίνητο πρέπει να έχει 2 πυροσβεστήρες κατηγορίας ABC, τουλάχιστον 6 κιλών ο καθένας, βαριά τρίγωνα προειδοποίησης, φαρμακείο και κώνους προειδοποίησης.
- Η πόρτα κινδύνου ή το παράθυρο κινδύνου πρέπει να είναι σηματομένη(-ο) και να υπάρχει ειδικό σφυράκι για το τζάμι.
- Μην ξεχνάτε: ανώτερη ταχύτητα για σχολικά: 50 χιλιόμετρα την ώρα εντός και 60 εκτός πόλης (για Ελλάδα).

4.14.7 Τροχαίο ατύχημα σχολικού λεωφορείου - Ενέργειες

- **Διασφάλιση του τόπου ατυχήματος.** Σταθερά τρίγωνα 100 μέτρα προ του ατυχήματος και μετά το ατύχημα (και στις δύο κατευθύνσεις). Προσοχή: κινδυνεύουν ιδιαίτερα σε εθνικές οδούς ή αφώτιστους δρόμους όσοι βοηθούν (φωσφορίζοντα γιλέκα ασφάλειας).
- Απομάκρυνση μαθητών από τον χώρο και επίβλεψή τους! Παραμένουν από περιέργεια και κινδυνεύουν. Καταμέτρηση μαθητών!
- Βοήθεια σε σοβαρούς τραυματισμούς.
- Ειδοποίηση Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας και Πυροσβεστικής Υπηρεσίας εάν υπάρχει δυσκολία στον απεγκλωβισμό.*
- Παροχή Α΄ Βοηθειών.

* Για την τεχνική τηλεφωνικής ειδοποίησης βλέπε Υποενότητα 4.4.5.

- Τη συμπεριφορά σε περιπτώσεις ατυχήματος ορίζει και το άρθρο 43 του ελληνικού ΚΟΚ.

Σημαντικές διευκρινίσεις

- Οδηγός και συνοδηγός πρέπει να εκπαιδευτούν στις ενέργειες «μετά το ατύχημα». Εάν τραυματιστούν, τότε η κατάσταση γίνεται προβληματική και εξαρτάται από τη γνώση των παρευρισκόμενων πολιτών.
- Ο τρόπος εκτέλεσης και η σειρά των ενεργειών αποτελούν μια πρόταση – ένα βασικό σχέδιο πάνω στο οποίο θα βασιστεί όποιος βοηθά, προσαρμόζοντάς το, όμως, στις συνθήκες του ατυχήματος που περικλείουν πολλές άγνωστες παραμέτρους (αριθμός και ηλικία μαθητών, ώρα ημέρας, κυκλοφοριακό φορτίο και είδος δρόμου, βαρύτητα ατυχήματος, καθώς και ισχύουσα νομοθεσία).
- Συνιστούμε την προσεκτική απομάκρυνση των μαθητών όταν το ατύχημα συμβεί σε εθνικούς δρόμους και δρόμους μεγάλων ταχυτήτων.
- Καλό είναι να αναθέσει κανείς ταυτόχρονα ορισμένες ενέργειες σε άτομα που θέλουν να βοηθήσουν, τονίζοντας ότι πρέπει να είναι προσεκτικά. Καλό είναι να τους αναθέσει κανείς μη επικίνδυνες ενέργειες, όπως π.χ. η ειδοποίηση Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (βεβαιωθείτε ότι το άτομο ειδοποίησε πραγματικά!).
- Σε περίπτωση φωτιάς, η πρώτη ενέργεια είναι η απομάκρυνση από το όχημα όλων των μαθητών (και τραυματιών με προσοχή!).
- Κάθε λεωφορείο πρέπει να διαθέτει 2 τουλάχιστον γιλέκα ασφαλείας, τα οποία πρέπει να βρίσκονται σε ορατό σημείο.
- Κάθε λεωφορείο πρέπει να διαθέτει ειδικά σφυράκια σπασίματος παραθύρων κινδύνου. Τα παράθυρα αυτά πρέπει να έχουν ειδική σήμανση.
- Και το πίσω παράθυρο, εφόσον είναι μεγάλο, πρέπει να ρυθμιστεί για έξοδο κινδύνου (σπάνια μπλοκάρεται).

4.15 Άτομα με αναπηρία στα σχολεία (ΑμεΑ)

4.15.1 Εισαγωγή

Ανάπηρος δεν γεννιέσαι αλλά γίνεσαι, όταν το πιστέψεις και όταν το περιβάλλον, η κοινωνία και οι θεσμοί δεν σου δίνουν τη δυνατότητα να λειτουργήσεις.

Μετά από τροχαίο ατύχημα σχολικού λεωφορείου θα πρέπει να γίνει σωστή διαχείριση της έκτακτης κατάστασης.

Η διαχείριση των μαθητών μετά το ατύχημα έχει μεγάλη σημασία.

Κάθε σχολικό λεωφορείο πρέπει να διαθέτει 2 φωσφορίζοντα γιλέκα ασφαλείας.

Η Ε.Ε. δεν ξεχωρίζει τα ΑμεΑ, τουλάχιστον στις προδιαγραφές που θέτει για την προσβασιμότητα του περιβάλλοντος. Αυτό θα πρέπει να είναι κατάλληλο για όλους τους πολίτες.

Ο όρος «αναπηρία» είναι πολύ ευρύς και περιλαμβάνει άτομα με μεγάλο φάσμα ιδιαιτεροτήτων: διαταραχές όρασης, προβλήματα κινητικότητας, διαταραχές ομιλίας και ακοής, νοητική βλάβη, ασθματικοί, αλλεργικοί, έγκυες, τρίτη ηλικία κ.ά. Όσα θα αναφερθούν στη συνέχεια αφορούν κυρίως στους μαθητές με προβλήματα κινητικότητας, γιατί τα παιδιά που ανήκουν στις υπόλοιπες κατηγορίες έχουν ανάγκη από διαφορετικό τρόπο εκπαίδευσης (π.χ. γραφή Braille, νοηματική γλώσσα) και στην πράξη σπάνια παρακολουθούν μαθήματα στα συνηθισμένα σχολεία, όσο και αν η σημερινή τακτική είναι η μη απομόνωση και η ενσωμάτωση σε «κανονικά» σχολεία. Κάτι που ξεχνιέται: Υπάρχει και προσωρινή αναπηρία, π.χ. ένας μαθητής με κάταγμα στο πόδι και γύψινο επίδεσμο.

Τα εκπαιδευτικά κτήρια γενικά μειονεκτούν στην προσβασιμότητά τους για ΑμεΑ.

Λίγες φορές διαπιστώνουμε ανάπηρα παιδιά να φοιτούν σε κανονικά σχολεία.* Αυτό δεν οφείλεται στον μικρό αριθμό τέτοιων περιπτώσεων, αλλά πιθανώς στην εγκατεστημένη νοοτροπία του διαχωρισμού μειονοτικών ομάδων (επομένων και ανάπηρων παιδιών), στην άποψη ότι τα παιδιά πρέπει να πηγαίνουν πάντα σε «ειδικά σχολεία», στην ευθυνοφοβία του διδακτικού προσωπικού, στην έλλειψη επιπλέον προσωπικού που είναι αναγκαίο, στην έλλειψη προσβασιμότητας ώστε να ανεβούν σκάλες, την ακαταλληλότητα του χώρου της τουαλέτας κλπ. και κυρίως στην έλλειψη παράδοσης στην ενσωμάτωση ανάπηρων παιδιών στην κανονική εκπαιδευτική διαδικασία.

Ακόμα και κτήρια Ανώτατης Εκπαίδευσης δεν διαθέτουν πάντα διευκολύνσεις πρόσβασης για ανάπηρους, με αποτέλεσμα να υστερούν στην παρακολούθηση λόγω μη τακτικής προσέλευσης στις παραδόσεις. Επίσης, δεν υπάρχει, όπως σε άλλα κράτη, οργανωμένη υπηρεσία τακτικής μεταφοράς.

Είναι σήμερα διεθνής τακτική, τουλάχιστον σε χώρες που διαθέτουν ορισμένες δυνατότητες, ανάπηρα παιδιά (ακόμα και με νοητικές αδυναμίες) να ενσωματώνονται στην κανονική εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό ωφελεί και τα δύο μέρη, τόσο τα ανάπηρα παιδιά όσο και τα υγιή. Εάν διανοητικά ικανά παιδιά

* Υπάρχουν βέβαια και σχολεία ειδικής αγωγής.

Σχεδόν κανένας τομέας κοινωνικής ζωής δεν είναι απαγορευτικός για ΑμεΑ. Η φωτογραφία από τηλεοπτική εκπομπή.

φοιτήσουν σε «ειδικό σχολείο» λόγω της κινητικής τους αναπηρίας οδηγούνται σε ατροφία ικανοτήτων και σκέψης. Καταδικάζουμε ένα παιδί ήδη από τα 6 του χρόνια σε μια μειονεκτική και μίζερη ζωή.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ε. ΟΛΑ τα δημόσια κτήρια είναι υποχρεωτικό να δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης και να παρέχουν διευκολύνσεις προσβασιμότητας από αναπήρους. Επομένως και τα σχολεία!

Όταν μιλάμε για ανάπηρους δεν εννοούμε πάντα μαθητές που εξαρτώνται συνεχώς από αναπηρικό αμαξίδιο. Υπάρχουν και περιπτώσεις ατόμων με μεγάλες κινητικές δυσκολίες, που μπορούν, όμως, να βαδίζουν με υποστήριξη. Αυτό το τονίζουμε για να επισημάνουμε ότι δεν είναι μόνο οι ράμπες (σε σκάλες) ή οι ανελκυστήρες απαραίτητα, αλλά και λαβές σε συγκεκριμένα σημεία.

Το κέρδος από τα άτομα με αναπηρία

Οι μαθητές σε σχολείο στο οποίο φοιτούν και μαθητές με αναπηρία αποκομίζουν σημαντικές εμπειρίες, που μπορούν να επιδράσουν θετικά στον χαρακτήρα τους και στη διαμόρφωση μιας καλής κοινωνικής νοοτροπίας:

- Μαθαίνουν να συμβιώνουν με «το διαφορετικό».
- Μαθαίνουν να σέβονται και να υπολογίζουν μειονοτικές-αδύναμες ομάδες.

Όλα τα εκπαιδευτικά κτήρια πρέπει να είναι προσβάσιμα για ΑμεΑ ανεξάρτητα ύπαρξης ανάπηρων μαθητών.

Συχνά, μικρές παρεμβάσεις (εδώ η λαβή) προσφέρουν μεγάλη διευκόλυνση.

Καλή κατασκευή ράμπας (κλίση, έκταση, επιφάνεια) σε λάθος θέση (σκάρες υπονόμων). Η πρόσβαση πρέπει να είναι συνολική και πλήρως λειτουργική.

- Μαθαίνουν (αυτό δύσκολο, αν και το πιο χειροπιαστό) τη σημασία της σωματικής ακεραιότητας και της αυτόνομης μετακίνησης.
- Μαθαίνουν τη διεργασία της απλοποίησης και τη σημασία της λιτότητας που τόσο καλά κατέχουν τα άτομα με αναπηρία (λόγω αναγκαιότητας) και που τόσο απαραίτητες έχουν γίνει στη σημερινή, άχρηστα πολύπλοκη και καταναλωτική εποχή. Μαθαίνουν να μην θεωρούν τον εαυτό τους το κέντρο του κόσμου.

Μια μητέρα με ανάλογη κουλτούρα μου διηγήθηκε με ενθουσιασμό, μετά την εγγραφή ανάπηρου παιδιού στην τάξη του γιου της, ότι ο τελευταίος για πρώτη φορά όταν επέστρεψε στο σπίτι δεν μιλούσε για τον εαυτό του και το τι του συνέβη στο σχολείο αλλά για τον νέο του συμμαθητή (μείωση του εγωκεντρισμού, ο οποίος τόσες δυσκολίες δημιουργεί σε πολλά άτομα χωρίς να το αντιλαμβάνονται).

4.15.2 Κατασκευές - Προσβασιμότητα

Ιδανικός στόχος των κατασκευών είναι:

- να μπορεί ο ανάπηρος να εισέλθει με δικές του δυνάμεις στους κύριους χώρους διδασκαλίας, εκδηλώσεων, γυμναστικής και αθλημάτων (στόχος: η αυτοδυναμία)

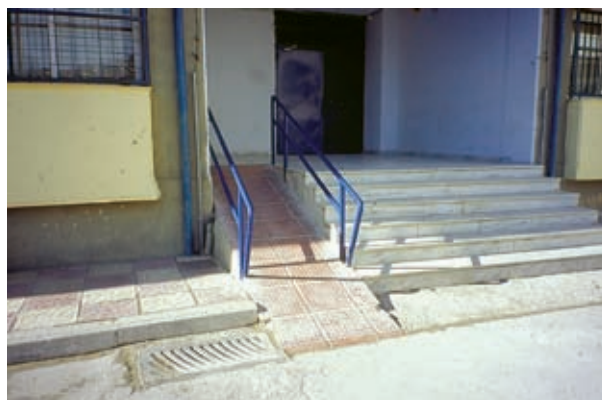
- ο να υπάρχει κατάλληλα διαρρυθμισμένος χώρος υγιεινής με ασφαλή πρόσβαση
- ο να υπάρχει καλή δυνατότητα απομάκρυνσης του ανάπηρου σε περίπτωση κινδύνου (σεισμός, πυρκαγιά κλπ.).

Ορισμένες παρατηρήσεις στα προαναφερθέντα 3 σημεία

Δεν χρειάζεται το ΑμεΑ να έχει πρόσβαση σε όλους τους χώρους. Εφόσον π.χ. δεν υπάρχει ανελκυστήρας, θα μπορεί μια αίθουσα του ισογείου να χρησιμοποιείται πάντα από την τάξη που έχει και ΑμεΑ. Η διαρρύθμιση του-αλέτας δεν δημιουργεί δυσκολίες εφόσον ο χώρος δεν είναι πολύ στενός. Τονίστηκε η αυτόνομη μετακίνηση του ΑμεΑ («με δικές του δυνάμεις»), διότι αυτός είναι ο στόχος: κατά το εφικτό να μπορεί μόνο του, χωρίς να ζητά δι-αρκώς βοήθεια, να κινηθεί στους χώρους που απαιτείται. Δεν μπορεί κανείς να καταλάβει (δυστυχώς ή ευτυχώς) το πόσο βαρύ είναι για ΑμεΑ να ζητούν διαρκώς συνδρομή! Μικροδιευκολύνσεις, που για μη ανάπηρους είναι ένα «τίποτα», για ΑμεΑ μπορεί να είναι το παν. Δεν είναι πάντα εφικτό να το-ποθετηθούν ράμπες δίπλα σε σκαλιά, ιδιαίτερα όταν τα σχολεία είναι παλιά κτίσματα και δεν υπάρχει αρκετό περιθώριο ώστε η ράμπα να έχει κλίση το πολύ 6% (σε μήκος 1 m ανύψωση κατά 5 cm). Πάντα, όμως, υπάρχει κάποια, έστω όχι ιδανική, λύση. Εάν υπάρχουν κυκλικές σκάλες μεταξύ των ορόφων,

Ο ανάπηρος μαθητής πρέπει να μπορεί να λειτουργεί ανεξάρτητα χωρίς να πρέπει να ζητά βοήθεια διαρκώς, επομένως απαιτείται ρύθμιση της προσβασιμότητας.

Καλή η προσπάθεια αλλά και χωρίς δυνατότητα χρήσης: μεγάλη κλίση (υπολογίζουμε την κλίση σε 20% αντί του επιτρεπόμενου 6%), ακύρωση του πεζοδρομίου (βλ. αριστερά). Οι λαβές στην περίπτωση αυτή είναι χωρίς όφελος.

Καλή λύση: ράμπα παράλληλη προς κτήριο σχολείου λόγω έλλειψης χώρου.

θα πρέπει οπωσδήποτε να τοποθετηθεί κατάλληλη λαβή στο εξωτερικό μέρος της σκάλας, προς τον τοίχο, σε όλη τη διαδρομή κατάβασης. Οι τεχνίτες δεν έχουν παράδοση και δεν γνωρίζουν τις αποφασιστικές λεπτομέρειες τέτοιων κατασκευών, λεπτομέρειες, όμως, που μπορούν να αδρανοποιήσουν την κατασκευή. Γι' αυτό απαιτείται διαρκής επίβλεψη καθ' όλη τη διάρκεια των εργασιών από άτομα που ξέρουν.

Αναγκαία (προδιαγραφές ΟΣΚ) η δυνατότητα προσπέλασης από ανάπηρους όλων των υπαίθριων χώρων του σχολείου, με πιθανή εξαίρεση οικοπέδων με μεγάλη κλίση. Τα κεκλιμένα επίπεδα (ράμπες) δεν πρέπει να έχουν κλίση άνω των 6°. Οι ράμπες πρέπει να διαθέτουν λαβές σε ύψος 90 cm και 70 cm και αντιολισθητικό έδαφος. Σε σχολεία με άνω του ενός ορόφου επιβάλλεται η ύπαρξη ανελκυστήρα, βάρους ανύψωσης 600 kg, για 8 άτομα και διαστάσεων θαλάμου 1,40 και 1,30 m, με εύρος πόρτας άνω των 90 cm και χώρο χειρισμού του αμαξιδίου προ του ανελκυστήρα 1,5 × 1,5 m (νομοθεσία). Ο ανελκυστήρας πρέπει εσωτερικά να διαθέτει λαβές, αναδιπλώσιμο κάθισμα και χαμηλό πίνακα χειρισμού.

Θα πρέπει να δοθεί προσοχή και στην κατάσταση των πεζοδρομίων έξω από το σχολείο. Μπορεί ένα προσβάσιμο κατά τα άλλα σχολείο να «αχρηστευτεί» εξαιτίας της κακής κατάστασης πεζοδρομίου που δεν επιτρέπει την πρόσβαση σε μαθητές που χρησιμοποιούν αναπηρικό αμαξίδιο (σπασμένες πλάκες, πε-

Συχνά διαπιστώνονται ακατάλληλες κατασκευές «ράμπας» σε σχολεία. Δεν αρκεί μόνο η καλή θέληση.

Ράμπα σχολείου με έλλειψη προδιαγραφών: πολύ μεγάλη κλίση, έλλειψη λαβών, ολισθηρό έδαφος.

ζοδρόμιο κατειλημμένο από αυτοκίνητα και χωρίς ράμπες). Αυτό δεν ανήκει τυπικά στις αρμοδιότητες των καθηγητών του σχολείου, αλλά το σχολείο έχει κάθε δικαίωμα να ζητήσει από τον Δήμο στον οποίο ανήκει τις κατάλληλες μετατροπές για την εξυπηρέτηση και την ασφάλεια των μαθητών του. Λεπτομερείς οδηγίες θα ξεπερνούσαν το δεδομένο πλαίσιο αυτού του βιβλίου.

Χώρος υγιεινής για ΑμεΑ^[15,16]

- Ελεύθερος χώρος ελιγμών αμαξιδίου διαμέτρου 1,50 m.
- Κορδόνι σήματος κινδύνου περιμετρικά σε ύψος 0,20 m από το έδαφος. Ο συναγερμός να συνδέεται με φωτεινή ένδειξη εξωτερικά της πόρτας.
- Διακόπτης φωτισμού με χρωματική αντίθεση σε ύψος 0,90–1,20 m από το δάπεδο.
- Κρεμάστρες σε ύψος 1,20–1,80 m από το δάπεδο.
- Αντιολισθητικό δάπεδο με χρωματικές αντιθέσεις σε σχέση με εξοπλισμό.
- Καλός φωτισμός (μέτρηση σε lux).
- Θύρα ανοιγόμενη προς τα έξω, με εύρος $\geq 0,90$, με χειρολαβή τύπου μοχλού και με κάσα με χρωματική αντίθεση.
- Λεκάνη σε ύψος 0,60 m και σε απόσταση 0,80 m από τον οπίσθιο τοίχο. Ελεύθερος χώρος στη μία πλευρά της λεκάνης $\geq 0,90$ m. Αναδιπλούμενες λαβές στο πλάι σε ύψος (άνω μέρος) $\geq 0,70$ m, μήκος 0,70 m και αντοχή

Η κατασκευή κατάλληλου χώρου υγιεινής σε σχολεία είναι πρωταρχικής σημασίας.

Καλή η πρόθεση, ακατάλληλη η κατασκευή: αδύνατη η πρόσβαση αμαξιδίου, διότι τουλάχιστον μία λαβή (βέλος) δεν αναδιπλώνεται προς τα άνω.

Χώρος υγιεινής ΑμεΑ με πλήρεις προδιαγραφές. Σημειώστε και την κλίση του καθρέφτη. Οι καθρέφτες σε χώρους υγιεινής σχολείων πρέπει να είναι ασφαλείας (π.χ. με τζάμια ασφαλείας). Βέλος: η αναδιπλούμενη λαβή.

φόρτισης 150 kg. Εύχρηστο καζανάκι νερού. Κοντά στη λεκάνη, μπαταρία τύπου ντους.

- Ρηχός νιπτήρας ειδικού τύπου. Άνω επιφάνεια σε ύψος 0,95 m, κάτω επιφάνεια σε ύψος 0,70 m από το έδαφος χωρίς κολόνα στήριξης. Αντοχή στο πρόσθιο χέιλος 150 kg. Μπαταρία αναμικτική με μακρύ μοχλό χειρισμού ή φωτοκύτταρο.
- Καθρέφτης 1 m από το έδαφος + 1 m ύψος.

4.15.3 Άτομα με προβλήματα όρασης (ΑμΠΟ)

(Πώς μπορούμε να παρέχουμε σωστή βοήθεια)

Στις περισσότερες χώρες, ορίζεται ως τυφλό το άτομο εκείνο που έχει όραση λιγότερη από το 1/20 της φυσιολογικής, χωρίς τη δυνατότητα βελτίωσης με τεχνικά βοηθήματα. Η πλήρης απώλεια όρασης και από τα δύο μάτια αφορά σε ένα πολύ μικρό ποσοστό τυφλών.

Υπολογίζεται ότι στην Ελλάδα αντιστοιχεί 1 τυφλός σε κάθε 100 πολίτες, ενώ στη Μεγάλη Βρετανία 1 σε κάθε 60.

Με δεδομένο ότι οι περισσότεροι τυφλοί έχουν μερική όραση, μπορούμε με απλά μέτρα να διευκολύνουμε την καθημερινότητά τους.

Μερικά παραδείγματα

- Πινακίδες με μεγάλα ευανάγνωστα γράμματα σε χρωματική αντίθεση με το φόντο σε όλους τους χώρους όπου θα χρειαστεί να κατευθυνθεί ένας τυφλός πολίτης (σχολεία, είσοδοι κτηρίων όπου στεγάζονται δημόσιες υπηρεσίες, σταθμοί τρένου, λεωφορεία κλπ.). Ο καλύτερος συνδυασμός αντίθεσης είναι κίτρινα στοιχεία σε μπλε φόντο.
- Χρωματικές αντιθέσεις στο εσωτερικό των κτηρίων διαχωρίζουν τον τοίχο από την πόρτα ή καταδεικνύουν την παρουσία αντικειμένου (π.χ. τηλεφωνικός θάλαμος, ντουλάπι) σε ύψος που δεν μπορεί ο τυφλός να εντοπίσει με το μαστούνι του.
- Κατάλληλος φωτισμός στον χώρο που διαμένει και εργάζεται ένα ΑμΠΟ οδηγεί στην καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της εναπομείνουσας όρασης.
- Αντιολισθητικές διαχωριστικές λωρίδες στα σκαλοπάτια (προστατεύουν και μη ΑμεΑ).

Συνάντηση με ένα άτομο με προβλήματα όρασης

Παρακάτω, παρατίθενται ορισμένες βασικές αρχές*:

- Στην πρώτη συνάντηση με ένα άτομο με προβλήματα όρασης συστηνόμαστε είτε πιάνοντας το χέρι που ήδη έχει προτείνει σε χειραψία ή με ένα ελαφρό χτύπημα στην πλάτη.

* Σύμφωνα με συζητήσεις με εκπαιδευτριες κινητικότητας τυφλών.

Πρωτοφανείς (όχι για την Ελλάδα) οι καταλήψεις οδούσεων τυφλών, ιδίως από διάφορα καταστήματα, τα οποία ισχυρίζονται ότι έχουν ενοικιάσει τον χώρο από τους εκάστοτε Δήμους (Αθήνα). Η κατάσταση σε ορισμένες τουριστικές περιοχές της Αθήνας είναι επεικώς απαράδεκτη. Πολύ κακό πρότυπο για μαθητές.

ΑμεΑ δεν είναι μόνο τα άτομα με κινητικές δυσκολίες.

Η βοήθεια προς άτομο με προβλήματα όρασης (ΑμΠΟ) χρειάζεται μια ορισμένη τακτική.

Τα ΑμΠΟ δεν χρειάζονται πάντα βοήθεια – πρέπει να ερωτηθούν.

- Σε παρέα, πρέπει να αναφέρουμε το όνομα του ατόμου, όταν απευθυνόμαστε σε εκείνο και να μιλάμε στο ίδιο για θέματα που το αφορούν και όχι στον συνοδό του.
- Δε χρειάζεται να υψώνουμε τη φωνή μας όταν συνομιλούμε με έναν τυφλό. Η απώλεια όρασης ΔΕΝ συνεπάγεται και απώλεια ακοής.
- Οι λέξεις βλέπω, διαβάζω, κοιτάζω χρησιμοποιούνται και από τους ίδιους τους τυφλούς και εκφράζουν τον τρόπο με τον οποίο εκείνοι βλέπουν (ακούγοντας, μυρίζοντας, αγγίζοντας) ή διαβάζουν (με σύστημα Braille, με τη βοήθεια κασέτας).
- Αστεία του τύπου «Ποιος είμαι εγώ;», «Αναγνωρίζεις τη φωνή μου;» υπενθυμίζουν με άκομψο τρόπο τη φυσική αδυναμία του τυφλού και πρέπει να αποφεύγονται.
- Δεν εγκαταλείπουμε τον χώρο όπου βρίσκεται ο τυφλός χωρίς να τον ενημερώσουμε γι' αυτό. Σε κανέναν δεν αρέσει να ανακαλύπτει ότι μιλάει στο κενό.
- Ένα άτομο με προβλήματα όρασης που κυκλοφορεί μόνο του δεν χρειάζεται απαραίτητα τη βοήθειά μας. Αν κρίνουμε ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο, το πλησιάζουμε και το ρωτάμε.
- Για να δώσουμε οδηγίες σχετικά με μια διαδρομή σε ένα άτομο με προβλήματα όρασης πρέπει να είμαστε πολύ συγκεκριμένοι, π.χ. «θα προχωρήσεις ευθεία και στον δεύτερο δρόμο θα στρίψεις αριστερά στην οδό Τετραπόλεως. Είκοσι μέτρα μετά τη στροφή είναι η στάση που ζητάς», και όχι οδηγίες του τύπου «Προχωράς ευθεία και στα 100 μέτρα βρίσκεις την Τετραπόλεως. Κάπου εκεί είναι η στάση που ζητάς».
- Μια καλή μέθοδος για να συνοδεύσουμε τυφλό άτομο (όταν μας ζητηθεί) είναι να προχωράμε σε απόσταση μισού βήματος μπροστά από τον τυφλό ενώ αυτός μας κρατά από τον βραχίονα. Τον προειδοποιούμε για τυχόν εμπόδια ή σκάλες. Προσοχή με γυναίκες για να μην δημιουργηθούν παρεξηγήσεις.
- Ως οδηγοί οχημάτων, θα πρέπει να σταματάμε πριν τη διάβαση των πεζών και όχι πάνω ή μπροστά από αυτή, γιατί αυτό δυσκολεύει τη διακίνηση ακόμα και άριστα εκπαιδευμένων ατόμων.
- Σταματάμε πριν τον ερυθρό σηματοδότη και δεν παρκάρουμε το μηχανάκι ή το αυτοκίνητο πάνω στο πεζοδρόμιο.

Ιδιαιτερότητες του τυφλού μαθητή

Το παιδί με πρόβλημα όρασης μπορεί να παρακολουθεί τα μαθήματά του σε ειδικό σχολείο για τυφλά παιδιά. Ωστόσο, η σύγχρονη παιδαγωγική επιτάσσει την ένταξη του τυφλού παιδιού σε τάξη βλεπόντων με την παράλληλη υποστήριξη εξειδικευμένου δασκάλου και τεχνικών βοηθημάτων (σύστημα Braille, ομιλούντα βιβλία κ.ά.). Έτσι εξυπηρετείται καλύτερα όχι μόνο η κοινωνικοποίηση του τυφλού μαθητή αλλά και η συνύπαρξη με «το διαφορετικό» για τους βλέποντες μαθητές.

Για να είναι, όμως, ομαλή και αποδοτική αυτή η συνύπαρξη, πρέπει κατ' αρχάς να διαμορφωθεί ένα περιβάλλον ασφαλές και φιλικό για τον τυφλό μαθητή. Έτσι στο σχολείο:

- Οι σκάλες πρέπει να φέρουν προστατευτικά κάγκελα και λωρίδα σήμανσης (χρώμα) στην άκρη των σκαλοπατιών. Η παιδική χαρά να είναι κατασκευασμένη με ειδικές προδιαγραφές και αντιθέσεις χρωμάτων.
- Τα παράθυρα να έχουν το ανάλογο για την ηλικία των παιδιών ύψος από το δάπεδο για λόγους ασφάλειας. Όταν είναι ανοικτά, να μην προεξέχουν μέσα στην τάξη.
- Τα ντουλάπια να μην είναι ποτέ μισάνοιχτα ή ανοικτά (κίνδυνος πρόσκρουσης).
- Το άτομο με προβλήματα όρασης να ενημερώνεται για τυχόν αλλαγές στη διάταξη των επίπλων της τάξης.
- Οι τοίχοι, οι οροφές, τα θρανία, τα καθίσματα και τα λοιπά έπιπλα να είναι βαμμένα με ουδέτερα χρώματα και να μην γυαλίζουν.
- Ο φωτισμός πρέπει να διαχέεται σε όλη την αίθουσα ισομερώς και να μην είναι εκθαμβωτικός.

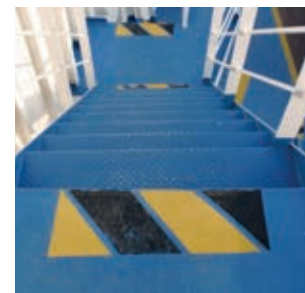
Εκπαιδευτική διαδικασία

(Μερικά βασικά σημεία και παραδείγματα)

- Στενή συνεργασία με τον δάσκαλο ειδικής αγωγής, π.χ. διαγωνίσματα ή φωτοτυπίες πρέπει να χορηγούνται εγκαίρως στον εξειδικευμένο δάσκαλο, ώστε να προλάβει να τα μετατρέψει στην κατάλληλη μορφή για τον τυφλό μαθητή.

Αντιθέσεις χρωμάτων βοηθούν πολύ στην αυτοδυναμία των ΑμΠΟ.

Από οχηματαγωγό Αρκίτσας-Αιδηψού.

Μαθητές με προβλήματα όρασης χρειάζεται 1.5x περισσότερο χρόνο για να διεκπεραιώσει τις σχολικές του υποχρεώσεις.

Η παρουσία ανάπηρου μαθητή στο σχολείο βοηθά στη γρηγορότερη ωρίμαση και κοινωνικοποίηση των υπόλοιπων μαθητών.

- Ο τυφλός μαθητής χρειάζεται 1½ (μιάμιση) φορά περισσότερο χρόνο από τον μέσο βλέποντα για να διεκπεραιώσει τις σχολικές του υποχρεώσεις. Έτσι, πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα ο φόρτος εργασίας. Πάντως, η εμπειρία έχει δείξει ότι όταν το ΑμΠΟ αναπτύξει τις ανάλογες δεξιότητες, μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στα καθήκοντά του.
- Επιβράβευση των κόπων του ΑμΠΟ με έκφραση αναγνώρισης λεκτικά ή χτύπημα στην πλάτη, καθώς το χαμόγελο ή το νεύμα δεν θα γίνει αντιληπτό.
- Οργάνωση των δραστηριοτήτων της τάξης ώστε να μπορεί να συμμετέχει και το ΑμΠΟ, π.χ. στο μάθημα της γυμναστικής (τα παιδιά μπορούν να συμμετάσχουν σε σκυταλοδρομία όπου με κλειστά μάτια τρέχουν προς ένα ηχητικό ερέθισμα και αφού το φτάσουν επιστρέφουν στην ομάδα τους).
- Μπορεί να ζητηθεί από τα παιδιά να ανταποκριθούν σε δεξιότητες της καθημερινής ζωής με κλειστά μάτια, όπως π.χ. να κάνουν ένα τηλεφώνημα ή να γεμίσουν ένα ποτήρι νερό από μία κανάτα ή να απλώσουν ρούχα, και να προταθούν οι ανάλογες λύσεις στις δυσκολίες που συναντούν.
- Καλλιέργεια κλίματος αλληλεγγύης απέναντι στον τυφλό μαθητή, καθώς η βοήθεια των συμμαθητών είναι ουσιώδης και μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:
 - καθοδήγηση σε διάφορους χώρους του σχολείου ώστε να αποφεύγονται επικίνδυνα σημεία
 - σημειώσεις με καρμπόν ή με φωτοτυπίες που θα μετατραπούν στη συνέχεια σε κατάλληλη μορφή
 - αποδοχή στην κοινότητα του σχολείου ως αναπόσπαστου μέλους της.

Είναι βασικό να θυμόμαστε ότι τα παιδιά δεν έχουν σύστημα αξιολόγησης για το τι θα πει αναπηρία και, επομένως, υιοθετούν τη στάση των μεγαλύτερων (στην περίπτωση μας του δασκάλου) απέναντί της. Για τους δε δασκάλους, η Αμερικανική Ένωση Τυφλών δίνει την εξής συμβουλή: «Ο τυφλός μαθητής είναι περισσότερο όμοιος παρά διαφορετικός από τους υπόλοιπους. Αντιμετωπίστε τον κατάλληλα».

4.16 Σχολική εκδρομή (κυρίως πολυήμερες εκπαιδευτικές)

Είναι δύσκολο θέμα διότι:

- Οι καθηγητές μπορεί να μην έχουν εκπαιδευτεί στον χειρισμό ομάδων μαθητών εξωσχολικά.
- Οι μαθητές/-τριες «χαλαρώνουν» τη συμπεριφορά τους (ιδίως σε πολυήμερες εκδρομές).

- Γίνεται χρήση αλκοόλ, που στις συγκεκριμένες περιπτώσεις αποτελεί κατάχρηση (εκτός του ότι δεν επιτρέπεται η κατανάλωση αλκοόλ σε άτομα κάτω των 17 ετών).
- Η πρόληψη ως έννοια δεν είναι διαδεδομένη και δεν εφαρμόζεται σε εκδρομές.
- Μπορεί να μην υπάρχει καλή σχέση μεταξύ καθηγητών-μαθητών.
- Οι πολυήμερες εκδρομές στην Ελλάδα δεν ανταποκρίνονται πλέον στον εκπαιδευτικό χαρακτήρα που προβλέπεται να έχουν.

4.16.1 Εκδρομές με λεωφορεία-τρένα

Προσοχή και επίβλεψη χρειάζεται:

- Στην επιβίβαση-αποβίβαση: όχι από την πλευρά της κυκλοφορίας, επομένως απαιτείται κατάλληλη τοποθέτηση λεωφορείου. Ο καθηγητής με γιλέκο ασφαλείας επιβλέπει και προειδοποιεί τα επερχόμενα αυτοκίνητα. Η επιβίβαση-αποβίβαση να γίνονται κατά το δυνατόν πολύ κοντά σε πεζοδρόμια. Προσοχή εάν στον ίδιο χώρο υπάρχουν πολλά λεωφορεία, όχι ελιγμοί αναχώρησης εφόσον δεν έχουν επιβιβαστεί-αποβιβαστεί ΟΛΟΙ οι μαθητές!
- Τη νύχτα χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιβίβαση-αποβίβαση! Καθόλου δεν πρέπει να βασίζεται κανείς μόνο στα φώτα αλάρμ του λεωφορείου! *Χρειάζεται καλύτερη επιπρόσθετη σήμανση με έγχρωμους κώνους σε κατάλληλη θέση.*

Σχολικές εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές συνδυάζονται με μεγαλύτερες πιθανότητες ατυχήματος.

Ακατάλληλος και επικίνδυνος τρόπος διάσχισης οδού κυκλοφορίας από μαθητές σε εκπαιδευτική επίσκεψη (Αθήνα).

Πολύ καλή λύση. Αγορά (γονέων) κίτρινων μπουφάν (ιδιωτικό σχολείο σε επίσκεψη μουσείου).

- Σε περίπτωση ατυχήματος ή αναγκαστικής στάσης (με ανάγκη εκκένωσης του λεωφορείου) σε δρόμους κυκλοφορίας, πρέπει οι καθηγητές να διασφαλίσουν τον χώρο αποβίβασης φορώντας γιλέκα ασφαλείας και να απομακρύνουν τους μαθητές σε μεγάλη απόσταση εκτός δρόμου.
- Μεγάλος ο κίνδυνος και την ημέρα (τη νύχτα ιδιαίτερα μεγάλος) εάν υπάρξει ανάγκη εκκένωσης του λεωφορείου σε δρόμο μεγάλων ταχυτήτων! Υπάρχει κίνδυνος πολλαπλών και σοβαρότατων ατυχημάτων.
- Ένας καθηγητής-συνοδός θα πρέπει, σε όλη τη διάρκεια της πορείας, να **επιβλέπει** ως συνοδηγός τον οδηγό στην **απόλυτη** εφαρμογή του ΚΟΚ, και ιδιαίτερα:
 - Στην τήρηση ορίων ταχύτητας
 - Στον περιορισμό των προσπερασμάτων στο ελάχιστο και απολύτως απαραίτητο, πάντα δε και με τις απαραίτητες προϋποθέσεις: καλή ορατότητα, μεγάλο ελεύθερο διάστημα, μικρή ταχύτητα προπορευόμενων οχημάτων, σεβασμός διπλής απαγορευτικής οριζόντιας σήμανσης, όχι προσπέρασμα σε γέφυρες, στροφές κλπ.
 - Στην εμφάνιση σημείων κόπωσης
 - Στην εφαρμογή του ωραρίου.
- Επίβλεψη του οδηγού και συνεννόηση μαζί του για την παντελή και απόλυτη αποχή από λήψη αλκοολούχων ποτών! Έλεγχος καταλληλότητας φαρμάκων που λαμβάνει (μπορεί να μειώνουν την ικανότητα οδήγησης). Να ελεγχθεί εάν το λεωφορείο έχει περάσει από τον υποχρεωτικό κρατικό έλεγχο (ΚΤΕΟ).

Προσοχή: Οδηγοί λεωφορείων πρέπει να απέχουν πλήρως, σε όλη τη διάρκεια της εκδρομής, από τη λήψη αλκοολούχων ποτών (επίβλεψη από εκπαιδευτικό προσωπικό).

4.16.2 Απαραίτητα υλικά (υπευθυνότητα σχολείου)

Ανεξάρτητα από τον εφοδιασμό του ενοικιαζόμενου λεωφορείου, η Διεύθυνση του σχολείου πρέπει να φροντίσει να υπάρχουν:

- 2 φακοί μπαταρίας με αρκετή εμβέλεια (τακτικός έλεγχος μπαταριών)
- 2 (τουλάχιστον) γιλέκα ασφαλείας για κάθε λεωφορείο, κιτρινο-πορτοκαλί (όχι πράσινου χρώματος).

Κατά την άποψή μας, λεωφορεία που μεταφέρουν μαθητές σε μεγάλες αποστάσεις εκτός πόλεων θα πρέπει να διαθέτουν, εκτός των όσων προδιαγράφει ο ΚΟΚ, επιπλέον:

- 4 κώνους σήμανσης
- τουλάχιστον 2 τρίγωνα προειδοποίησης (βαριά με προδιαγραφές!)
- φαρμακείο (βλέπε κατάλογο υλικών στο αντίστοιχο κεφάλαιο).

Αναγκαία είναι και η δυνατότητα διαρκούς ασύρματης επικοινωνίας μεταξύ των λεωφορείων.

4.16.3 Μεταφορά με πλοία

Προσοχή στα εξής σημεία:

- Συχνά η επιβίβαση-αποβίβαση γίνεται (δυστυχώς) από την ίδια είσοδο-έξοδο ταυτόχρονα με φορτηγά και αυτοκίνητα (απαγορεύεται, διαμαρτυρηθείτε στον αξιωματικό του λιμενικού).
- Πληροφόρηση για το πού βρίσκονται τα σωσίβια (ανοίξτε και ένα ντουλάπι να δείτε την κατάσταση τους)· πληροφορήστε τους μαθητές.
- Συνεννόηση με μαθητές/-τριες και Ύπαρχο πλοίου για το πού θα συναντηθείτε σε περίπτωση ανάγκης!
- **Ανάπηροι μαθητές/-τριες δεν πρέπει να κατεβαίνουν στις καμπίνες**, αλλά να κοιμούνται στα καθίσματα τύπου πούλμαν και να βρίσκονται πάντα κοντά στους καθηγητές. Ειδοποιήστε τον Ύπαρχο του πλοίου ότι έχετε ανάπηρο επιβάτη, να το έχει υπ' όψιν του.
- Συνεννοηθείτε με τους μαθητές για τη μη κατανάλωση αλκοολούχων ποτών στο πλοίο (ειδοποιήστε το μπαρ για το ότι απαγορεύεται η χορήγηση αλκοολούχων ποτών σε μαθητές, ήδη από τη νομοθεσία).
- Για την επιβίβαση-αποβίβαση σε λεωφορεία, βλέπε 4.12.1.

Πληροφορηθείτε μόλις εισέλθετε στο πλοίο που βρίσκονται τα σωσίβια.

Ο ύπαρχος του πλοίου πρέπει να γνωρίζει την πιθανή ύπαρξη ανάπηρου μαθητή.

4.16.4 Παραμονή σε νησιά ή σε άλλους τόπους

Προσοχή στα εξής σημεία:

- Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι η κατανάλωση αλκοολούχων ποτών. Ο κίνδυνος υποτιμάται καταστροφικά! Το παράδειγμα πρέπει να το δώσουν οι καθηγητές! Ο κίνδυνος γίνεται ιδιαίτερα μεγάλος τη νύχτα, όταν η επίβλεψη αναγκαστικά είναι πιο δυσχερής.
- Προσοχή στις πισίνες ξενοδοχείων τη νύχτα. Απαιτήστε να τοποθετείται πάντα το δίκτυ ασφαλείας.

Το απαραίτητο δίκτυ προστασίας σε πισίνα ξενοδοχείου κατά τη διάρκεια της νύχτας. Θα πρέπει να υπάρχει και επαρκής φωτισμός.

Εδώ απαραίτητο το δίκτυ ασφαλείας διότι η πισίνα είναι κατά 2/3 άδεια από νερό!

- Ίσως θα πρέπει οι καθηγητές με βάρδιες να επιτηρούν τους διαδρόμους ώστε να μην βγαίνουν οι μαθητές μετά τα μεσάνυχτα και μόνοι τους έξω (αστυνομικό αλλά απαραίτητο συχνά μέτρο).
- Καθόλου δεν συνιστούμε την ενοίκιαση δικύκλων από μαθητές (ανεπαρκώς συντηρημένα δίκυκλα, κακές συνθήκες κυκλοφορίας, ευφορία της εκδρομής που οδηγεί σε επικίνδυνη οδήγηση, πιθανή λήψη αλκοολούχων ποτών, έλλειψη διπλώματος οδήγησης κλπ.).

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος σε σχολικές εκδρομές είναι η (παράνομη διότι κάτω των 17 ετών) χρήση αλκοόλης από μαθητές.

4.16.5 Πέντε προϋποθέσεις πολήμερων μαθητικών εκδρομών

- **Ύπαρξη καλών σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ εκπαιδευτικού προσωπικού και μαθητών είναι ο βασικότερος παράγοντας πρόληψης δυσάρεστων συνεπειών! Η εμπιστοσύνη αυτή βέβαια δεν αποκτάται 3 μέρες πριν την εκδρομή, με αμοιβαίες φραστικές δηλώσεις. Είναι αποτέλεσμα ποιότητας διδασκαλίας και εκπαίδευσης στο σχολείο όλο τον χρόνο.**
- Πληροφόρηση των μαθητών για όλα τα μέτρα, την αναγκαιότητά τους (δεν πρόκειται για μέτρα καταπίεσης/εξουσίας αλλά για μέτρα πρόληψης) καθώς και για τις πιθανές περιπτώσεις ανάγκης και τον τρόπο συμπεριφοράς. Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί ο κίνδυνος των αλκοολούχων ποτών.
- Πρέπει οι μαθητές να συμμετέχουν στην πρόληψη (ορισμός π.χ. βοηθών των καθηγητών που θα φορούν και αυτοί ειδικά γιλέκα ασφαλείας και θα έχουν λάβει σαφείς οδηγίες).
- Ανάπτυξη αλληλοβοήθειας μεταξύ των μαθητών (ο ένας προσέχει τον άλλο).
- Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού στη διαχείριση μαθητών εκτός σχολείου.

Εκτός από τα «μέτρα της πολιτείας», τις τεχνικές προδιαγραφές και τους ελέγχους, οι σπουδαιότεροι παράγοντες είναι η ποιότητα, η υπευθυνότητα και η διαρκής εγρήγορση των άμεσα υπεύθυνων (οδηγός λεωφορείου, διδακτικό προσωπικό).

Το διδακτικό προσωπικό δεν έχει εκπαιδευθεί επαρκώς στη διαχείριση μαθητών εκτός σχολείου.

4.17 Μαθητές με χρόνια προβλήματα υγείας

Η Διεύθυνση του σχολείου πρέπει να φροντίζει ώστε να:

- να υπάρχει κατάλογος μαθητών (με έγκριση των γονέων) με χρόνιες παθήσεις, που να ανανεώνεται κάθε χρόνο.

Η Δ/ση κάθε σχολείου πρέπει να γνωρίζει τους μαθητές με χρόνια προβλήματα υγείας.

- να υπάρχει σύντομο γραπτό ιστορικό, που να συμπεριλαμβάνει πρώτες ενέργειες σε περίπτωση ανάγκης, συνταγμένο από τον ιατρό του συγκεκριμένου μαθητή, σε ειδικό, εύκολα προσβάσιμο φάκελο
- να αναγράφονται τα φάρμακα που πρέπει να λαμβάνει ο συγκεκριμένος μαθητής και να ελέγχεται το απόθεμα για τη διάρκεια εκδρομής
- να είναι γνωστά τα τηλέφωνα των θεραπόντων ιατρών αυτών των μαθητών
- να συσταθεί στους γονείς να κατασκευάσουν μεταλλική ταυτότητα που θα κρεμιέται στον λαιμό του μαθητή με το όνομά του και το όνομα της πάθησής του (ίσως και με αριθμό τηλεφώνου γονέων).

Για τις εξής παθήσεις και λήψη φαρμάκων συνιστάται η ταυτότητα στον λαιμό:

- Σακχαρώδης διαβήτης.
- Έλλειψη ενζύμων (συνήθως G6PD).
- Αιμορραγική διάθεση.
- Ορμονικές ανεπάρκειες (κυρίως επινεφριδίων).
- Νεφρική ανεπάρκεια.
- Πνευμονικό άσθμα.
- Επιληψία.
- Αλλεργία (και σε τι είναι αλλεργικός ο μαθητής! Ιδίως εάν πρόκειται για φάρμακα).
- Ανοσολογική ανεπάρκεια.
- Λήψη των εξής φαρμάκων σε χρόνια βάση:
 - γλυκοκορτικοειδή (κορτιζόνη)
 - αντιπηκτικά (μικρή πιθανότητα για νέους)
 - ινσουλίνη
 - αντιεπιληπτικά
 - ψυχοφάρμακα.

Τα προαναφερθέντα δεν πρέπει να φοβίσουν τους δασκάλους και να αποθαρρύνουν αυτά τα παιδιά από το να συμμετέχουν σε σχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες. Για κανένα λόγο αυτά τα παιδιά δεν πρέπει να περιθωριοποιηθούν ή να είναι αποδέκτες φοβισμένης και υπερπροστατευτικής συμπεριφοράς

Συνιστούμε μεταλλική «ταυτότητα» πάθησης και φαρμάκων στο λαιμό (ή στον καρπό) του μαθητή.

από μέρους του διδακτικού προσωπικού, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα λαμβάνονται υπ' όψιν οι ιδιαιτερότητές τους. Φυσικά, θα πρέπει να έχει γίνει συνεννόηση με τον προσωπικό ιατρό του μαθητή ο οποίος θα δώσει την συγκατάθεσή του για την συμμετοχή του μαθητή στις εκδρομές.

4.18 Σωματική εξέλιξη και πρόληψη ατυχημάτων

Για μικρούς μαθητές (τουλάχιστον μέχρι 8 ετών) και κυρίως για προσχολικές ηλικίες, η πρόληψη ατυχημάτων συνδυάζεται σημαντικά με τη σωματική εξέλιξη των παιδιών. Γυμνασμένα και ανεπτυγμένα παιδιά δεν πέφτουν τόσο συχνά, μπορούν να αποφύγουν κινδύνους καλύτερα και, όταν πέφτουν, πέφτουν πιο ελεγχόμενα (λιγότεροι τραυματισμοί).

Οι ιδιότητες και οι ικανότητες που θα πρέπει να αναπτυχθούν:

- μυϊκή δύναμη (π.χ. για συγκράτηση)
- ταχύτητα (π.χ. για πέρασμα δρόμου)
- αντοχή, διατήρηση ικανοτήτων (εξαρτάται από τα κίνητρα των παιδιών)
- αίσθημα ισορροπίας (σε ηλικίες 3–4 ετών πολύ λίγο ανεπτυγμένο)
- συντονισμός κινήσεων (σε μικρά παιδιά, επίσης λίγο ανεπτυγμένος)
- εύστοχες κινήσεις.

Όλες αυτές οι επιδεξιότητες μπορούν να αναπτυχθούν με συγκεκριμένες ασκήσεις και παιχνίδια.

Η καλή σωματική κατάσταση συμβάλλει στην πρόληψη ατυχημάτων (π.χ. από πτώση στο ίδιο επίπεδο).

Ατυχήματα σε προσχολική ηλικία (σε παιδικούς σταθμούς–νηπιαγωγεία)^[17]

Μέρος σώματος	% προσβολής	Είδος τραυματισμού	% προσβολής
Κεφαλή	70%	Εκδορές, θλαστικά τραύματα	48%
Άκρο χέρι	3,1%	Κατάγματα	7%
Κορμός	4,4%	Θλάσεις	16,5%
Άκρο πόδι	5,4%	Εγκεφαλικές διασεισεις	3,9%
Κνήμη	3,2%	Διογκώσεις	6,9%
Δάκτυλο χεριού	8,6%	Διάφορα	18,2%

4.19 Η επιθετικότητα στα σχολεία

Δεν θα υπεισέλθουμε σε χώρους που δεν μας είναι πολύ οικείοι (π.χ. Ψυχολογίας), όμως θα αναφερθούμε στην επιθετικότητα των μαθητών, ως το συνηθέστερο (αποδεικνύουν οι μελέτες) αίτιο ατυχημάτων.

Η επιθετικότητα σε σχολεία είναι διεθνές πρόβλημα, σε άλλα κράτη λιγότερο, σε άλλα περισσότερο και σε μερικά με ακραίες εκδηλώσεις: είναι γνωστή η εκτεταμένη χρήση όπλων από μαθητές στις Η.Π.Α., μερικές φορές με τραγικές συνέπειες.

Η επιθετικότητα θα μπορούσε να προέρχεται:

- από την ποιότητα της κοινωνίας και τις πιέσεις (όχι πάντα αναγνωρίσιμες) που εξασκεί
- από τη θεοποίηση της βίας στα ΜΜΕ ως τρόπου επιβίωσης και ζωής (κινηματογραφικές ταινίες)
- από τις συνεχείς διαπιστώσεις της αποτελεσματικότητας της βίας (σωματικής, λεκτικής, διαδικασίας, κρατικής, εξουσιαστικής)
- από την κοινωνικά αποδεκτή, αν όχι προωθούμενη, διάδοση της εξάσκησης στη βία («πολεμικές τέχνες» και διάφορες μέθοδοι σωματικής επικράτησης που καμουφλάρονται πίσω από το επίθετο «αμυντικά» και «αθλήματα»). Να σημειωθεί ότι η πυγμαχία μπορεί να θεωρηθεί ως εισαγγελική άδεια για δημιουργία βαριάς σωματικής βλάβης (στόχος του αθλήματος: η επίτευξη νοκ άουτ, δηλαδή σοβαρής εγκεφαλικής διάσεισης)
- από την έλλειψη δυνατοτήτων ακίνδυνης εκτόνωσης (π.χ. διαβίωση σε πολυκατοικία, μικρός χώρος διαλείμματος κλπ.)
- από προβλήματα στην οικογένεια
- από δυσκολίες μάθησης (αίσθημα μειονεκτικότητας)
- από τη δημιουργία της αντίληψης ότι ο άλλος είναι ένας μικρός εχθρός
- από τη διαθεσιμότητα και την κοινωνική αποδοχή των όπλων.

Το διδακτικό προσωπικό δεν θα πρέπει να ανέχεται την επιθετικότητα ως κάτι αναπόφευκτο. Θα πρέπει να τη διαπιστώσει και σε συνεννόηση με ειδικούς να βρει και να εφαρμόσει τρόπους περιορισμού του προβλήματος.

Δυστυχώς η βία διδάσκεται στις ονομαζόμενες «πολεμικές τέχνες».

4.20 Ποιότητα σχέσεων διδασκόντων

Έχει διαπιστωθεί ότι η ατμόσφαιρα που επικρατεί μεταξύ των διδασκόντων επιδρά σε σημαντικό βαθμό και στη συμπεριφορά των μαθητών.

Τα νεαρά παιδιά ή διαισθάνονται τις διαφορές ή τις διαπιστώνουν και επηρεάζονται από αυτές, εκδηλώνοντας διάφορες συμπεριφορές, μεταξύ των οποίων την επιθετικότητα και την τάση καταστροφής.

Όταν κάτι δεν πάει καλά στη ζωή του σχολείου, οι διδάσκοντες θα πρέπει να προβαίνουν σε αυτοέλεγχο και αυτοκριτική.

Εάν μια κακή ατμόσφαιρα μεταξύ διδασκόντων βελτιωθεί, θα βελτιωθεί αυτόματα (τουλάχιστον σε σημαντικό βαθμό) και η συμπεριφορά (και η απόδοση) των μαθητών.

Ο αποτελεσματικότερος παράγοντας πρόληψης είναι η καλή σχέση δασκάλων-μαθητών.

4.21 Βιβλιογραφία

1. Kucklick Chr., Cortellini A., Sprecher U. Gute Lehrer. GEO 2/2011, σελ. 24, Gruner & Jahr, Hamburg.
2. Πληροφοριακό φυλλάδιο της εταιρείας Φυσικό Αέριο Αττικής (Επικαιρότητα 2009), αλληλογραφία με την εταιρεία και απόφαση Δ3/Α/11346, ΦΕΚ 963Β (15.7.2003).
3. Πληροφοριακό φυλλάδιο της ΔΕΗ, συμπληρωμένο.
4. Kraft P. Mehr Sicherheit bei Glasbruch. Bundesverband der Unfallkassen, GUV 56.3, München (1994).
5. Unser Schulhof – Probleme einer Kindgerechten und sicheren Gestaltung, GUV 57.1.11. Bundesverband der Unfallkassen. München (1999).
6. Δημοτική Επιχείρηση Ασφαλείων Δήμου Αθηναίων: Καταγραφή ατυχημάτων στα σχολεία αρμοδιότητας Δήμου Αθηναίων, Αθήνα 1996.
7. Richtlinien für Laboratorien. Bundesverband der Unfallkassen, GUV 16.7, München (1983).
8. Bundesverband der Unfallkassen, GUV 57.1.29, München (1986) και η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (Παιδείας) των κρατιδίων της Γερμανίας από 30.12.1985.
9. Οργανισμός σχολικών κτηρίων ΑΕ: Οδηγός μελετών για διδακτήρια όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Αθήνα 2008.
10. Αποστολάκης Π.: Οργάνωση εργαστηρίων και πρόληψη ατυχημάτων. Αθήνα 1994.
11. Ελληνικό Ινστιτούτο υγιεινής και ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.). Τηλ.: 210 82 00 100. <http://www.elinyae.gr>. Λισίων 143 και Θειραίου 6, 10445, Αθήνα.
12. Schrödel H.: Mit dein Bus zur Schule. Bundesverband der Unfallkassen, GUV 57.1.33., München (1999).
13. Εθνικό Συνταγολόγιο, Εκδόσεις ΕΟΦ, Αθήνα 2007
14. Ι. Στ. Παπαδόπουλος, Χ. Λιάνη, Β. Καρατζούλης, Μ. Στάθη, Τ. Γρηγόρη, Β. Τσιάβη: Φάρμακα και οδήγηση. Εκδόσεις ΤΥΠΑΤΕ, Αθήνα 2001.
15. Μεθοδολογία ελέγχου προσβασιμότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, 2009.
16. Παπαδόπουλος Ι. Στ.: Εγχειρίδιο Προσβασιμότητας για ΑμεΑ, Επιστημονικές Εκδόσεις Παρισιάνου Α.Ε., Αθήνα 2015.

17. Torsten K.: Voraussetzungen und Möglichkeiten der Sicherheits-Erziehung im Kindergarten. GUV Nr 57.1.32. Bundesverband der Unfallkassen, München (2002).
18. Baumann N., Marktscheffel M., Hauthal BW. Matten im Sportunterricht. Bundesverband der Unfallkassen. GUV-SI-8035, München (2002).
19. Die Schulsportgerechte Brille. Bundesverband der Unfallkassen. GUV 20.29, München (1987).

5

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ^[1,2,3,4,5]

5.1 Εισαγωγή

Δυστυχώς, ατυχήματα συμβαίνουν συχνά στις παιδικές χαρές. Ξεκινούν από ελαφρούς τραυματισμούς μέχρι ηλεκτροπληξίες, έως σοβαρούς τραυματισμούς, ακόμη και θανάτους.

Πολλές παιδικές χαρές στην Ελλάδα δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις ασφάλειας που έχει υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση με τις οδηγίες EN 1176 και EN 1177. Οι κοινοτικές οδηγίες EN 1176 και EN 1177 είναι πολύπλοκες και, σε ορισμένα σημεία, κάπως ασαφείς, με αποτέλεσμα την ανάγκη έκδοσης επίσημων σχολίων ή/και επεξηγήσεων σε επίμαχα σημεία από εθνικές επιτροπές, ασφαλιστικές εταιρείες ή άλλους φορείς (π.χ. TÜV). Για τον λόγο αυτό έχουν εκδοθεί, από τους ίδιους τους δημιουργούς των κοινοτικών οδηγιών, εικονογραφημένα εγχειρίδια που απλοποιούν, σε πρακτικό επίπεδο, τις πολύπλοκες οδηγίες.

Ηλικία παιδιών (γνώμες ειδικών)

Κάτω των 12 μηνών: απαγορευτική ηλικία. Μεταξύ 12–36 μηνών επιτρέπεται η χρήση παιδικής χαράς υπό περιορισμούς και προϋποθέσεις και ανάλογα με το είδος των κατασκευών παιχνιδιού.

5.2 Στόχοι του κειμένου

Στόχος του κειμένου δεν είναι να αποτελέσει οδηγό για τις κατασκευές παιχνιδιού και τη δημιουργία παιδικών χαρών. Αυτοί οι στόχοι εξυπηρετούνται

Οι παιδικές χαρές στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο ποσοστό επικίνδυνες.

από τις λεπτομερείς κοινοτικές οδηγίες που προαναφέρθηκαν. Οι στόχοι του κειμένου στο παρόν κεφάλαιο είναι:

- να αποκτήσει το διδακτικό προσωπικό βασικές γνώσεις ώστε να μπορεί να διακρίνει επικίνδυνες καταστάσεις και να τις αναφέρει στον Δήμο
- να διαπιστώσουν οι Δήμαρχοι ότι δεν έχουν συνειδητοποιήσει την επικινδυνότητα και την έλλειψη συντήρησης των παιδικών χαρών του Δήμου τους αλλά και τις ευθύνες τους
- να αποκτήσουν οι τεχνικοί του Δήμου και οι υπάλληλοι συντήρησης (με την προϋπόθεση, φυσικά, ότι υπάρχουν) μια εικόνα (την οποία δεν έχουν) για το ποια παιδική χαρά θεωρείται ασφαλής και ποια όχι, τουλάχιστον στα βασικά σημεία, και να βοηθηθούν στους ελέγχους τους
- να διαπιστώσουν οι αρμόδιοι τον όγκο των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με τους τομείς ασφάλειας, που σχεδόν στο σύνολό τους δεν λαμβάνονται υπ' όψιν λόγω άγνοιας
- να επισημανθεί ότι κατασκευές θα πρέπει να έχουν πιστοποιητικό ευρωπαϊκών προδιαγραφών στη διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου.

Παιδική χαρά σε νησί Αιγαίου με ελεύθερη (επικίνδυνο) πρόσβαση προς χώρο κυκλοφορίας οχημάτων.

5.3 Βασικές, γενικές αρχές για ασφαλή λειτουργία

- Ύπαρξη πιστοποιητικού προδιαγραφών.
- Τακτική συντήρηση. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα των παιδικών χαρών στην Ελλάδα. Θα πρέπει να τηρείται ειδικό πρωτόκολλο συντήρησης σε Δήμους/Σχολεία.
- Αποκατάσταση φθορών που μπορούν να οδηγήσουν σε τραυματισμούς από ξύλινες ακίδες (οι ξύλινες κατασκευές απαιτούν συστηματική συντήρηση, ιδιαίτερα σε παιδικές χαρές που βρίσκονται κοντά σε θάλασσα) ή στις επιφάνειες ολίσθησης (τσουλήθρες).

Βασικό μειονέκτημα:
η έλλειψη συντήρησης.

5.4 Ειδική πληροφόρηση

Ακολουθούν ειδικές πληροφορίες σχετικά με τα εξής: έδαφος, κούνιες, τραμπάλες, περιστρεφόμενες κατασκευές, παιχνίδια ολίσθησης (τσουλήθρες), σύνθετες κατασκευές (αναρρίχησης ή αιώρησης).

Έδαφος

Το έδαφος παίζει αποφασιστικό ρόλο στην αποφυγή τραυματισμών λόγω πτώσης από ύψος. Το είδος του υλικού απορρόφησης της ενέργειας πτώσης εξαρτάται από το ύψος της πτώσης. Σημασία, επίσης, έχει και η έκταση ζώνης πτώσης, που είναι ανάλογη του ύψους.

Προσοχή: Οι στηρίξεις κατασκευών με τσιμέντο δεν πρέπει να προεξέχουν του εδάφους. Τουλάχιστον 20 cm χώματος ή χαλικιού πρέπει να καλύπτουν αυτές τις στηρίξεις. Το έδαφος δεν θα πρέπει να έχει προεξέχοντα στοιχεία, π.χ. υπολείμματα μεταλλικών στύλων. Κινδυνεύουν παιδιά και ενήλικοι. Ο χώρος θα πρέπει να είναι ασφαλής και για τους ενηλίκους.

Διευκρινίσεις για το έδαφος

Το έδαφος αποτελεί ίσως το σπουδαιότερο τμήμα της παιδικής χαράς. Υπάρχουν διάφοροι πίνακες στις οδηγίες της Ε.Ε. αλλά και στις εθνικές προδιαγραφές, με ορισμένες διαφορές. Αναφέρουμε ενδεικτικά έναν πίνακα που συγκεντρώνει τα περισσότερα ασφαλή σημεία:

Οι παιδικές χαρές για ΑμεΑ απαιτούν ιδιαίτερες κατασκευές.

Το έδαφος αποτελεί ίσως το σπουδαιότερο τμήμα κάθε παιδικής χαράς.

Είδος εδάφους και μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος πτώσης^[6]

Υλικό εδάφους	Περιγραφή	Ελάχιστο πάχος στρώματος	Μέγιστο ύψος πτώσης (mm)
Μπετόν-πλακάκια*	–	–	<600
Ειδικό έδαφος με ενσωμάτωση βιτουμενίου	–	–	<600
Γρασιδί	–	–	<1.500
Μικρά τεμάχια ξύλου	Μηχανικά κομματιασμένο ξύλο σε μικρά κομμάτια, χωρίς φλοιό και φύλλωμα. Μέγεθος τεμαχίου 5–30 mm	200	<3.000
Άμμος	Χωρίς προσμείξεις λάσπης, πλυμένη, μέγεθος κόκκου 0,2–2 mm	200	<3.000
Χαλίκι	Στρογγυλό, πλυμένο, μέγεθος κόκκου 2–8 mm	200	<3.000
Συνθετικές πλάκες προστασίας από πτώσεις (ελεγμένες)	Με έλεγχο τυποποίησης τύπου HIC	**	<3.000

* Ανεξάρτητα από τις πληροφορίες του πίνακα, το μπετόν, τα πλακάκια και η άσφαλτος δεν συνιστώνται από τον συγγραφέα για πτώσεις έστω και κάτω από 600 mm, και προτείνεται ειδικό υλικό απορρόφησης ενέργειας.

** Το πάχος αυτών των συνθετικών πλακών δεν είναι ο μόνος παράγοντας αξιολόγησης.

Η σύσταση του εδάφους προσδιορίζεται από το ύψος πιθανής πτώσης του παιδιού.

Η άμμος (ελάχιστου πάχους στρώματος 20 cm) είναι πολύ κατάλληλο υλικό μείωσης συνεπειών πτώσης, όμως απαιτεί πολύ καλή συντήρηση.

Ορισμένα σχόλια για τις οδηγίες (βλ. προηγούμενο πίνακα)

- Η άμμος είναι πολύ καλό υλικό, με την προϋπόθεση ότι καθαρίζεται και συμπληρώνεται τακτικά. Οι συνθετικές πλάκες πρέπει να έχουν πιστοποιηθεί. Οι ιδιότητες του γρασιδιού ποικίλλουν ανάλογα με την ποιότητά του, ενώ φθείρεται σε περιοχές εκτεταμένης χρήσης.
- Άμμος-χαλίκι-μικρά τεμάχια ξύλου: απαιτούν συντήρηση. Μειονέκτημα: εύκολη κλοπή. Παλαιότερα ορισμένα υλικά θεωρούνταν κατάλληλα και για πτώσεις άνω των 3.000 mm. Σήμερα πιστεύεται ότι κανένα υλικό δεν προσφέρει αρκετή προστασία σε πτώσεις >3.000 mm (3 m) = ανώτατο ύψος πιθανής πτώσης.

- Το νόημα του πίνακα είναι να δείξει το ανώτατο ύψος για κάθε είδος εδάφους από το οποίο μπορεί, επί πτώσης, να μην υπάρξουν σημαντικά δυσάρεστες επιπτώσεις για το παιδί. Φυσικά, μπορεί να τοποθετηθεί και άμμος (ανώτατο ύψος πτώσης 3.000 mm) όπου υπάρχει πιθανότητα πτώσης μέχρι 1.500 mm. Συνιστούμε, για τους σχεδιαστές, τη μελέτη των οδηγιών EN 1176, EN 1177, με όλες τις συμπληρώσεις.

Ο κατάλληλος σχεδιασμός διαδρομών επικοινωνίας μεταξύ των κατασκευών προλαμβάνει ατυχήματα.

Έκταση ασφαλούς εδάφους γύρω από κατασκευές

- Το ασφαλές έδαφος (απορρόφηση της ενέργειας, έλλειψη σταθερών ή προσωρινών αντικειμένων πρόσκρουσης, κατάλληλος σχεδιασμός διαδρομών επικοινωνίας μεταξύ κατασκευών) πρέπει να έχει έκταση (ανάλογα με το ύψος πτώσης και κατασκευής) 1,2–2,5 m γύρω από κάθε κατασκευή.
- Υπάρχουν εξειδικευμένες προδιαγραφές για την έκταση του ασφαλούς εδάφους σε κούνιες. Γενικός κανόνας: το μήκος του ασφαλούς εδάφους στην κατεύθυνση αιώρησης (με τη μέτρηση να ξεκινά από το σημείο καθίσματος εν ηρεμία) είναι το μήκος της αλυσίδας ανάρτησης + 2.500 mm ξεχωριστά και προς τις δύο κατευθύνσεις αιώρησης (εμπρός–πίσω). Το εύρος περιορίζεται από το πλάτος του πλαισίου ανάρτησης.

Δεν επιτρέπονται άνω των 2 καθισμάτων κούνιας σε μια (οριζόντια) δοκό.

Κούνιες

- Δεν επιτρέπονται άνω των 2 καθισμάτων σε οριζόντια δοκό χωρίς ενδιάμεσα κάθετα στηρίγματα (σύνηθες «αμάρτημα»).
- Τα καθίσματα πρέπει να είναι ελαφρά, διότι έχουν καταγραφεί σοβαροί τραυματισμοί από πρόσκρουση αιωρούμενων καθισμάτων σε κεφάλια παιδιών.
- Δεν επιτρέπονται καθίσματα διαφορετικών ηλικιών στην ίδια δοκό ανάρτησης.
- Οι αναρτήσεις στη δοκό πρέπει να λιπαίνονται και όχι να βάνονται με ελαιόχρωμα.
- Οι γάντζοι ανάρτησης πρέπει να είναι κλεισμένοι.
- Οι αλυσίδες ανάρτησης στην περιοχή του παιδιού, πρέπει να έχουν κάλυψη από ελαστικό σωλήνα. Έχουν παρατηρηθεί πολλά κατάγματα δακτύλων από εμπλοκή σε αλυσίδα.

Οι αναρτήσεις δεν βάνονται αλλά λιπαίνονται!

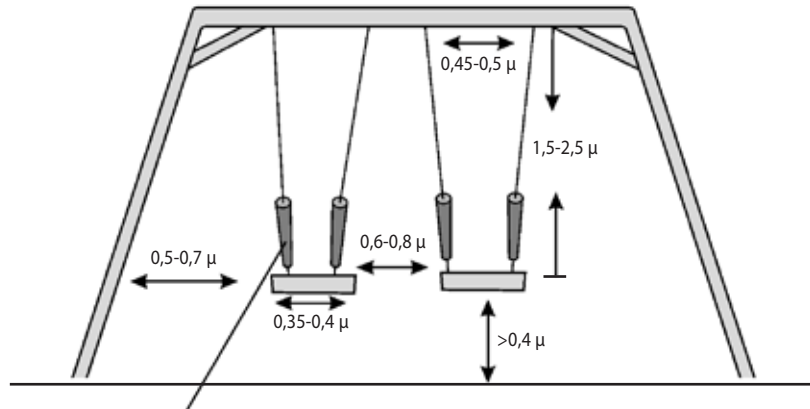
Αρχικά καλό κάθισμα κούνιας με πλήρεις προδιαγραφές. Καταστροφή λόγω ανύπαρκτης συντήρησης από Δήμο (νησί Αιγαίου). Προσέξτε την (εδώ κατεστραμμένη) επένδυση αφρώδους υλικού (βέλος).

Αποστάσεις σε κούνιες

Τις απαραίτητες αποστάσεις σε κούνιες περιέχει το σχέδιο που ακολουθεί.^[6] Το αναγραφόμενο εύρος αποστάσεων δεν συνιστά εύρος εντός του οποίου μπορεί να επιλέξει κανείς μια απόσταση, αλλά το εύρος εντός του οποίου καθορίζονται οι αποστάσεις (από πίνακες), ανάλογα κυρίως με το μήκος της αλυσίδας ανάρτησης αλλά και το εύρος του καθίσματος.

Αποστάσεις σε κούνιες

Λαστιχένιος σωλήνας (νερού) (προστασία δακτύλων)

Δεν λήφθηκε υπ' όψιν η καταλληλότητα του χώρου (νησί με διάβρωση μετάλλου λόγω της θάλασσας). Οι Δήμοι πρέπει να το λαμβάνουν υπ' όψιν στις προδιαγραφές τους (για υλικά από μέταλλα και ξύλο). Συνέβαλλε και η έλλειψη συντήρησης.

Τραμπάλες

- Δεν επιτρέπεται μετατοπιζόμενος άξονας. Δυστυχώς όμως έτσι είναι κατασκευασμένες οι περισσότερες τραμπάλες στην Ελλάδα.
- Δεν επιτρέπεται σιδερένια ράβδος κάτω από το κάθισμα. Προξενεί πολλούς τραυματισμούς.
- Πρέπει να διαθέτουν λαβές συγκράτησης.

Προσοχή στη σύνθλιψη δακτύλων σε τμήματα κατασκευής κοντά στον άξονα περιστροφής.

Περιστρεφόμενες κατασκευές

- Καλύτερες είναι οι κατασκευές με ομοιογενή πλατφόρμα περιστροφής.
- Δεν πρέπει να υπάρχει δυνατότητα εμπλοκής δακτύλων στον άξονα.

Προσοχή στο ύψος από το έδαφος λόγω φθοράς του εδάφους από τη χρήση.

Επιφάνειες ολίσθησης (τσουλήθρες)

- Γωνία σκάλας και ολίσθησης μικρότερη των 40° μπορεί να μην οδηγεί σε ολίσθηση. Τα παιδιά σηκώνονται και κατεβαίνουν όρθια την επιφάνεια, με πολλές πιθανότητες πτώσεων.

Δεν επιτρέπεται μετατοπιζόμενος άξονας σε τραμπάλες (σύνθετες δυστυχώς στην Ελλάδα).

Κόπωση μετάλλου: ακατάλληλο υλικό κατασκευής. Ο έλεγχος από Δήμους πρέπει τουλάχιστον να περιλαμβάνει και οπτικό έλεγχο σε περιοχές πιθανής κόπωσης μετάλλου (αρχικά λεπτές ρωγμές).

Μεταλλικές επιφάνειες ολίσθησης μπορεί το καλοκαίρι να προξενήσουν εγκαυμάτα!

- Στρογγυλοποίηση γωνιών και αιχμών για προστασία των παιδιών που διέρχονται κάτω από τη σκάλα.
- Ύπαρξη αμφοτερόπλευρης κουπαστής ύψους άνω των 60 cm στην πλατφόρμα έναρξης ολίσθησης.
- Εάν η επιφάνεια ολίσθησης είναι μεταλλική, το καλοκαίρι υπάρχει κίνδυνος εγκαυμάτων.
- Πλαστικές επιφάνειες ολίσθησης φθείρονται γρήγορα και δημιουργούν επικίνδυνες οπές.
- Προσοχή χρειάζονται και οι ενώσεις διαφορετικών υλικών, π.χ. πλαστικού με μέταλλο. Είναι ευκολότερη η χαλάρωση της ένωσης λόγω διαφορετικού συντελεστή ελαστικότητας.

Κατασκευές αναρρίχησης ή αιώρησης

- Απαιτείται καλό έδαφος απορρόφησης ενέργειας για αποφυγή σοβαρών τραυματισμών από πτώση.
- Πολύ καλή συντήρηση ανάρτησης σχοινιών. Σε καμία τέτοια κατασκευή στην Ελλάδα δεν συναντήσαμε καλή συντήρηση.

Σπανίζει: δεύτερη διασφάλιση (βέλος) σε περίπτωση ρήξης της αλυσίδας κούνιας.

Περίφραξη – τροχαία διασφάλιση

- Είναι απαραίτητη μια καλή περίφραξη με ασφαλή είσοδο, ώστε να προφυλάσσει τα παιδιά από την τροχαία κίνηση.
- Η περιοχή πρέπει να σημειωθεί με πινακίδες του ΚΟΚ [πινακίδες ΚΟΚ 1999: Κ16, Ρ32 (για 30 χαω)].
- Ο φράκτης δεν πρέπει να έχει προεξέχοντα σύρματα και στοιχεία με αιχμές.

Ηλεκτρικό σύστημα – φωτισμός

Η μόνη απαραίτητη ηλεκτρική εγκατάσταση είναι ο καλός φωτισμός, ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, για παρατεταμένη παραμονή στον χώρο (και μετά τις 9:00 μ.μ.) λόγω υψηλών θερμοκρασιών.

Δυστυχώς έχουν συμβεί θανατηφόρες ηλεκτροπληξίες παιδιών σε παιδικές χαρές λόγω ελαττωματικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων.

Παιδιά με ειδικές ανάγκες

Εκτός μιας σχολικής παιδικής χαράς για παιδιά με προβλήματα όρασης, που βρίσκεται σε σχολείο ειδικής αγωγής στην περιοχή της Καλλιθέας στην Αθήνα,

Συχνά παραμελείται η κυκλοφοριακή διασφάλιση της παιδικής χαράς.

Παιδική χαρά για παιδιά με προβλήματα όρασης, από σχολείο ειδικής αγωγής στην Καλλιθέα (Αθήνα). Διαχωρισμοί μέσω χρωμάτων και μέσω φράκτα (παρεμπόδιση εισόδου σε περιοχή άλλης κατασκευής παινιδιού). Κατάλληλο έδαφος απορρόφησης ενέργειας.

δεν εντοπίσαμε πουθενά αλλού παιδική χαρά με ρυθμίσεις για ΑμεΑ. Πιστεύουμε ότι, με κάποιους περιορισμούς και με τη βοήθεια των γονέων, και τα παιδιά με αναπηρίες μπορούν να παίξουν σε κλασικές παιδικές χαρές, τουλάχιστον με ορισμένα παιχνίδια, ανάλογα με τον βαθμό αναπηρίας και ωριμότητας.

Από παιδική χαρά για παιδιά με προβλήματα όρασης. Κώδων (βέλος) κάτω από κάθισμα κούνιας προειδοποιεί τα άλλα παιδιά ότι αυτή κινείται, ώστε να μην πλησιάσουν.

Παιδική χαρά για παιδιά με προβλήματα όρασης (ΑμΠΟ). Κατάλληλα εξοπλισμένο τέρμα ποδοσφαίρου (χρώματα, δίχτυ προστασίας, επιφάνεια πιθανής πρόσκρουσης με επένδυση αφρώδους υλικού, μπάλες που περιέχουν κώδωνες).

Διαχείριση κινδύνου (από τον διαχειριστή παιδικής χαράς)

- Τομείς ευθύνης: διεύθυνση–αποφάσεις (τεχνικοί, μηχανικοί κλπ.) – τομέας υλοποίησης – τομέας ελέγχου.
- Έλεγχος (με οδηγίες των κατασκευαστών): οπτικός (εβδομαδιαία), λειτουργικός (μηνιαία), ετήσιος έλεγχος (λεπτομερής).
- Τεκμηρίωση: σύνταξη προγράμματος ελέγχων και σημείωση βλαβών/επιδιορθώσεων (με φωτογραφίες) με ημερομηνίες.

5.5 Γενικές παρατηρήσεις για παιδικές χαρές στην Ελλάδα

Οι παιδικές χαρές στην Ελλάδα εμφανίζουν τα εξής επικίνδυνα σημεία:

- ακατάλληλο έδαφος, ιδίως σε μέρη πιθανών πτώσεων
- περισσότερα από 2 καθίσματα στις κούνιες με οριζόντια δοκό. Τα καθίσματα, επίσης, είναι βαριά και επικίνδυνα
- το τσιμέντο προεξέχει από την κακή στήριξη των κατασκευών
- ακατάλληλες ενώσεις στις κατασκευές, ιδίως στις κούνιες
- κακή χωροταξική τοποθέτηση των κατασκευών
- κακή συντήρηση ξύλινων κατασκευών
- βίδες προεξέχουν από τις κατασκευές

Συχνός επικίνδυνος παράγοντας: οι προεξοχές τσιμέντου στήριξης κατασκευών πάνω από το έδαφος.

Τα ατυχήματα σε παιδικές χαρές υπαρκτά και ενίοτε θανατηφόρα.

- ανεπαρκής οδική ασφάλεια στον γύρω χώρο
- ανεπαρκέστατη επιθεώρηση (το λιγότερο που πρέπει να γίνεται είναι μία φορά τον μήνα) και συντήρηση. Χωρίς αυτήν, ακόμα και καλές κατασκευές κατανοούν επικίνδυνες
- ακατάλληλα υλικά και κακή συντήρηση σε παραθαλάσσιες περιοχές, όπου παρατηρείται μεγαλύτερη διάβρωση ξύλου και μετάλλου

Είναι πολύ σημαντικός ο τακτικός έλεγχος της παιδικής χαράς από μηχανικό του Δήμου.

5.6 Λούνα παρκ – Βασικές οδηγίες για γονείς

Οι υπεύθυνοι των λούνα παρκ οφείλουν (εάν τους ζητηθεί) να επιδεικνύουν στους γονείς:

- άδεια λειτουργίας από το αρμόδιο υπουργείο
- άδεια οικείου Δήμου.

Σημεία που δείχνουν ακαταλληλότητα και μπορούν να εντοπίσουν οι γονείς:

- καλώδια και φics/πρίζες ηλεκτρικού ρεύματος στο έδαφος
- καλώδια στερεωμένα σε στύλους και «μπαλωμένα» με μονωτικές ταινίες
- βαριές κατασκευές που πατάνε σε πολλά σημεία σε «τακάκια»

Το αποτέλεσμα παραλήψεων (υπάρχει δικαστική εμπλοκή). Φωτογραφία από τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων.

Ασταθής τοποθέτηση σε «τακάκια» μιας πολύ βαριάς κατασκευής.

- μη παρουσία υπαλλήλων σε κάθε παιχνίδι με κράνος και γιλέκο ασφαλείας
- μη διασφάλιση των παιδιών από τροχαία ατυχήματα
- μη διασφάλιση, με κάγκελα, του χώρου παιχνιδιών αιώρησης

Απαραίτητη είναι πάντα η επιτήρηση των παιδιών. Τα παιδιά παίζουν με οτιδήποτε και οπουδήποτε χωρίς να νοιάζονται για θέματα ασφαλείας.

Απουσία φράκτη προς δρόμο αυξημένης τροχαίας κίνησης.

Άκρως επικίνδυνο! Απουσία κιγκλιδώματος στην περιοχή αιώρησης των καθισμάτων.

5.7 Βιβλιογραφία

1. Agde G., Beltzig G., Richter J., Settmeier D.: Spielgeräte. Sicherheit auf Europas Spielplätzen (zu DIN EN 1176). Beuth Verlag, Berlin 2001.
2. Agde G., Beltzig G., Nagel A., Richter J., Sicherheit auf Kinderspielplätzen. Bauverlag, Wiesbaden 1996.
3. Γρηγόρη Τατιάνα¹, Καραντζούλης Β., Κρεντήρης Δ., Παπαδόπουλος Ι.Στ.: Πρωτόκολλα ελέγχου 200 παιδικών χαρών στην Ελλάδα μεταξύ 2000–2013.
4. Παπαδόπουλος Ι.Στ.: Περισσότερη ασφάλεια στις παιδικές χαρές. Έκδοση Δήμου Κορυδαλλού, Αθήνα 2000.
5. Παιδικές χαρές–Περισσότερη ασφάλεια. Έκδοση οδηγίων από την ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ για μια Ανοικτή Κοινωνία. Θέτιδος 4, 115 28 Αθήνα. Τηλ.: 210–7220063.
6. Agde G. et al. Spielgeräte. Sicherheit auf Europas Spielplätzen (Βασισμένο στην οδηγία EN 1176). Beuth Verlag, Berlin 2001.

6

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΕΚΤΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Η ευθύνη του διδακτικού προσωπικού δεν εξαντλείται στην πρόληψη μόνο στο πλαίσιο του σχολείου. Ο δάσκαλος θα πρέπει να φροντίζει για την προστασία των μαθητών του και στην εξωσχολική ζωή. Η πρόληψη, δηλαδή η φροντίδα της ζωής, είναι συνολική, διαρκής και όχι αποσπασματική. Η πρόληψη δεν σταματά μόλις ο μαθητής φύγει από το σχολείο. Πολύ σημαντική για την ανάπτυξη του παιδιού (αλλά και την αυτοπροστασία του) είναι η μετάδοση νοοτροπίας προστασίας και των άλλων (π.χ. μικρότερων αδελφών, γιαγιάς/παππού αλλά και των γονιών) και η ανάληψη ορισμένων ευθυνών. Γι' αυτό τον σκοπό παρατίθενται ορισμένες βασικές γνώσεις **κύριων** τομέων πρόληψης, που δεν έχουν κατ' ανάγκη άμεση σχέση με το σχολείο, τις οποίες το διδακτικό προσωπικό μπορεί να μεταδώσει στους μαθητές του αλλά και σε γονείς.

6.1 Η ζώνη ασφαλείας σε αυτοκίνητα και τα μυστικά της

Λίγοι γνωρίζουν ότι αν φορούσαμε όλοι ζώνη και πάντα (χωρίς εξαίρεση), τότε θα είχαμε για το 1999 (με παράδειγμα τα στοιχεία από Ελλάδα με 2.131 νεκρούς, 4.626 βαριά και 27.685 ελαφρά τραυματισμένους):

- 362 λιγότερους θανάτους οδηγών
- 2.313 λιγότερους βαριά τραυματισμένους*

Με κανένα άλλο μέτρο δεν μπορεί να επιτευχθεί τέτοια μείωση. Δεν αρκεί να τη φοράμε, πρέπει να τη φοράμε και σωστά. Δηλαδή:

* Σύμφωνα με μελέτες, η χρήση της ζώνης ασφαλείας στο Ηνωμένο Βασίλειο οδήγησε σε μείωση των θανάτων των οδηγών κατά 17%, των συνοδηγών κατά 25% και σε μείωση των βαριά τραυματισμένων κατά 50% (Πηγή: *Living with Risk. British Medical Association Guide, Willey & Sons, Chichester 1987*).

Η ζώνη ασφαλείας των αυτοκινήτων είναι απλό άμεσο μέσο προστασίας, εύκολα εφαρμοζόμενο και πολύ αποτελεσματικό.

Μετωπική σύγκρουση. Ακόμα και σε τέτοιες περιπτώσεις η ζώνη θα μπορούσε να προστατεύσει.

Ο αερόσακος χωρίς εφαρμογή ζώνης δεν προστατεύει αποτελεσματικά!

- τεντωμένη επάνω μας (μόλις τη φορέσουμε τραβάμε το λοξό τμήμα της προς το παράθυρο)
- βγάζουμε χοντρά μπουφάν και παλτά (κρατούν τη ζώνη σε απόσταση από το σώμα μας)
- οι έγκυες γυναίκες **πρέπει** να φοράνε ζώνη, όμως σωστά: το κάτω τμήμα κάτω από την κοιλιά και το λοξό πάνω από την κοιλιά
- ζώνη φοράνε όλοι μπροστά και πίσω, ακόμη και για πολύ μικρές αποστάσεις
- ο αερόσακος χωρίς ζώνη δεν προστατεύει αρκετά, αντιθέτως δημιουργεί κινδύνους
- εάν η ζώνη χρησιμοποιήθηκε σε ατύχημα **πρέπει να αλλαχθεί**
- εάν η ζώνη μαγκώνεται σε κλειστή πόρτα συχνά, χάνει σε ανθεκτικότητα και πρέπει να αλλαχθεί
- για άτομα και παιδιά με ύψος σώματος έως 150 cm απαιτείται ειδικό, εγκεκριμένο κάθισμα και χρήση της ζώνης του αυτοκινήτου.
- σε μικρόσωμους ενήλικες, δεν πρέπει να διέρχεται από τον λαιμό, αλλά από την κλείδα. Ρύθμιση του ύψους της ζώνης από τη μεσαία ή την πίσω κολόνα
- το πέρασμα κάτω από τη μασχάλη κάνει τη ζώνη επικίνδυνη

Μη επαρκής προειδοποίηση.
Η διασφάλιση χώρου
αναγκαστικής στάθμευσης
ή ατυχήματος δεν γίνεται
αποτελεσματικά στη χώρα μας.

Μεγάλη η πλάνη ότι η ζώνη δεν χρειάζεται μέσα στην πόλη ή σε μικρές ταχύτητες. Τα περισσότερα βαριά ατυχήματα γίνονται στις πόλεις και με μέτριες ταχύτητες. Ας αναλογιστεί κανείς ότι μία σύγκρουση με σταθερό εμπόδιο και με ταχύτητα «μόλις» 50 χω ισοδυναμεί με πτώση του αυτοκινήτου από ύψος 10 μέτρων = 4ος όροφος πολυκατοικίας!

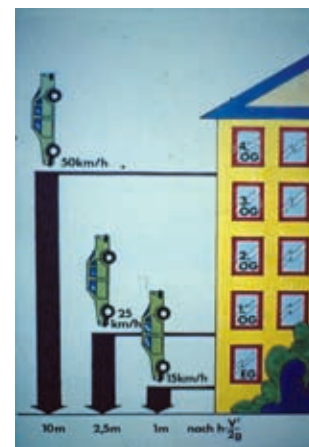
6.2 Κράνος προστασίας δικυκλιστών

(Οι πληροφορίες ισχύουν μερικώς για το επίσης τελείως απαραίτητο αλλά διαφορετικό κράνος για ποδηλατιστές)

Κανένα κράνος δεν προσφέρει πλήρη και απόλυτη προστασία. Το κράνος συμπληρώνει την προστασία που προσφέρει η σωστή συμπεριφορά των οδηγών-δικυκλιστών.

Σωστή επιλογή κράνους

- Πρωταρχικής σημασίας η πινακίδα πιστοποίησης κατασκευής με βάση τις διεθνείς προδιαγραφές!
- Το μέγεθος είναι αποφασιστικός παράγοντας προστασίας. Το κράνος πρέπει να δοκιμαστεί προ της αγοράς. Σε περίπτωση αμφιβολιών μεταξύ δύο μεγεθών, να προτιμάται το μικρότερο (εφόσον δεν δημιουργεί σοβαρή δυσφορία).

Δεν είναι αρκετά γνωστό ότι σύγκρουση με ταχύτητα «μόνο» 50 χω ισοδυναμεί με ελεύθερη πτώση του αυτοκινήτου (και των επιβατών!) από τον 4ο όροφο πολυκατοικίας.

Αγορά κράνους μόνο όταν διαθέτει πιστοποίηση ελέγχου εγκεκριμένων ευρωπαϊκών προδιαγραφών.

Το λευκό κράνος διακρίνεται καλύτερα τη νύκτα και προστατεύει από τον ήλιο το καλοκαίρι.

Συνεχώς διαπιστώνουμε ανάλογες συμπεριφορές οδηγών δικύκλων χωρίς να μπορούμε να συνηθίσουμε την ανευθυνότητα (ή την έλλειψη συναίσθησης των συνεπιβατών;).

- Το κράνος προσφέρει προστασία εφόσον τα μέρη του προσώπου και της κεφαλής βρίσκονται σε επαφή με την εσωτερική επένδυση.
- Προ της αγοράς και με δεμένους ιμάντες πρέπει να γίνει προσπάθεια μετακίνησης του κράνους προς τα πλάγια και σε προσθιοπίσθια κατεύθυνση. Εάν το κράνος μετακινείται πολύ ή βγαίνει, τότε το μέγεθος είναι ακατάλληλο (δοκιμή του μικρότερου μεγέθους).
- Εάν κουνώντας το κεφάλι μας παλινδρομικά το κράνος μετακινείται, το μέγεθος είναι ακατάλληλο.
- Να προτιμώνται ανοιχτά χρώματα, διότι προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια (διακρίνονται) και δεν ζεσταίνουν το καλοκαίρι.
- Το κράνος πρέπει να επιτρέπει την όραση προς τα πλάγια (δοκιμή με γυαλιά για όσους φοράνε).

Σωστή χρήση

- Είναι απαραίτητο να διαβαστούν καλά οι οδηγίες του κατασκευαστή για την τοποθέτηση της μάσκας, τα αποσπώμενα τμήματα και τους ιμάντες σταθεροποίησης.
- Είναι απαραίτητο να διαβαστούν οι οδηγίες σταθεροποίησης της μάσκας κατά την οδήγηση. Η απόσπαση της μάσκας κατά την οδήγηση δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους. Δεν επιτρέπεται η οδήγηση με ανοικτή μάσκα.

Το κράνος πρέπει να προστατεύει το κεφάλι και όχι τον αγκώνα!

Ό,τι είναι δυνατόν για να αυξηθούν οι συνέπειες μετά το ατύχημα έχει γίνει: έλλειψη κράνους, 3 επιβάτες, γυμνές επιφάνειες (εγκαύματα από την τριβή με οδόστρωμα).

- Οι ιμάντες πρέπει πάντα να είναι δεμένοι. Το μη σταθεροποιημένο κράνος δεν προσφέρει προστασία!
- Δεν επιτρέπεται να κρεμιέται το κράνος κατά την πορεία επάνω στον καθρέφτη!
- Δεν επιτρέπεται καμία αλλαγή στο κράνος!
- Να ληφθεί υπ' όψιν ότι το κράνος μειώνει την αντίληψη αλλαγών του καιρού, καθώς και την αντίληψη θορύβων.
- Τα κράνη έχουν κατασκευαστεί να προσφέρουν προστασία περίπου για 5 χρόνια (τα κράνη «γερνάνε»). Μετά πρέπει να αλλαχθούν.
- Μετά από ατύχημα ή πτώση του κράνους σε σκληρό έδαφος, το κράνος πρέπει να αλλαχθεί, ανεξάρτητα από τη μη διαπίστωση βλαβών (μικρές ρήξεις δεν είναι ορατές!).
- Σε τούνελ ή σε βουνά μπορεί η μάσκα να θολώσει ξαφνικά. Όχι συνέχιση της οδήγησης με θολωμένη μάσκα.

Φροντίδα του κράνους

- **Το κράνος το βλάπτουν:** απορρυπαντικά, χρώματα, λάδια, βενζίνη, πετρέλαιο, οινόπνευμα, οργανικοί διαλύτες, ακόμη και ζεστό νερό κλπ.
- Καθαρισμός με κρύο νερό και σταγόνες ελαφρού υγρού σαπουνιού και με εμποτισμένο πανί. Καλό ξέπλυμα με κρύο νερό.

Το κράνος έχει ημερομηνία λήξης!

Εάν το κράνος πέσει σε σκληρό έδαφος (π.χ. τσιμέντο) ή μετά από ατύχημα, πρέπει να αντικατασταθεί!

- Η εσωτερική επένδυση μπορεί να πλυθεί σύμφωνα με τις οδηγίες του κατασκευαστή.
- Κατά διαστήματα, έλεγχος του κράνους για ορατές τουλάχιστον βλάβες.

6.3 Βασικές οδηγίες για παιδικά καθίσματα ασφαλείας

6.3.1 Η Νομοθεσία (Εθνική-Κοινοτική)

Τα παιδικά καθίσματα ασφαλείας παράγονται πλέον με καθιερωμένες ευρωπαϊκές προδιαγραφές και φέρουν μία κίτρινη ετικέτα με μαύρα γράμματα στερεωμένη στο παιδικό κάθισμα.

Η κατηγορία καθίσματος ασφαλείας καθορίζεται κυρίως από το βάρος του παιδιού.

ECE-R 44	Προδιαγραφές πιστοποίησης
Universal	Τύπος πιστοποίησης
9-18 kg	Προβλεπόμενο βάρος παιδιού για το κάθισμα
E1	Χώρα πιστοποίησης: E1 = Γερμανία, E23 = Ελλάδα
03 30 10 27	Παρτίδα παραγωγής
Firma....	Στοιχεία εταιρείας

Η κοινοτική νομοθεσία επιβάλλει τη μεταφορά παιδιών κάτω των 12 ετών μόνο εφόσον συγκρατούνται με **εγκεκριμένο** σύστημα συγκράτησης κατάλληλο για την ηλικία, το ύψος και κυρίως το βάρος του παιδιού.

Η γερμανική νομοθεσία (άρθρο 21, 1α του γερμανικού KOK = stvo) επιβάλλει **και σε ταξί** να διαθέτουν τουλάχιστον 1 κάθισμα των κατηγοριών ECE I, II, και III. Για την κατηγορία 0 και 0+ (βρέφη), οι γονείς πρέπει να έχουν το ειδικό κάθισμα μαζί τους!

Το παιδί μετά το ύψος σώματος των 150 cm μπορεί να διασφαλιστεί με τη ζώνη του αυτοκινήτου.

6.3.2 Οι κατηγορίες καθισμάτων

Αυτές έχουν καθιερωθεί από την Ε.Ε. και παρατίθενται στον επόμενο πίνακα. Βασικός παράγοντας του διαχωρισμού είναι το βάρος του παιδιού και προσα-

Ποτέ παιδιά μόνα τους σε αυτοκίνητα. Μην ξεχνιέται ο κίνδυνος από ηλεκτρικά ρυθμιζόμενα παράθυρα, τα οποία (ακόμα και με αυτόματο stop) αποτελούν σοβαρό κίνδυνο.

νατολιστικά η ηλικία του. Όμως: εάν το παιδί ξεπεράσει το ύψος των 110 cm, και έχει ύψος μέχρι και 150 cm, τότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ζώνη του αυτοκινήτου σε συνδυασμό με ειδικό, **εγκεκριμένο** ανυψωτικό κάθισμα που έχει στόχο τη ρύθμιση της ζώνης του αυτοκινήτου ώστε να περνά κάτω από την κοιλιά (εγκάρσιο τμήμα) ή το πρόσωπο (το λοξό τμήμα). Ακόμα και για ενήλικες ύψους κάτω των 150 cm θα πρέπει να εξεταστεί αυτή η περίπτωση. Μερικά ακριβότερα αυτοκίνητα διαθέτουν γι' αυτόν τον σκοπό ρύθμιση ύψους ανάρτησης της ζώνης στη μεσαία και την πίσω κολόνα που ίσως καθιστά περιττό το ανυψωτικό κάθισμα (δοκιμή). Για άτομα άνω των 150 cm, η διασφάλιση γίνεται μόνο με τη ζώνη του αυτοκινήτου.

Κατηγορίες παιδικών καθισμάτων (νέα ρύθμιση)

- **Κατηγορία 0 και 0+** (0–10 kg, 0–12 μηνών)
- **Κατηγορία I** (9–18 kg, 8 μηνών–4 ετών)
- **Κατηγορία II–III** (15–36 kg, 4–12 ετών) με πλάτη ή χωρίς (καθοριστικός παράγοντας το ύψος του παιδιού)

Αγορά καθίσματος μόνο εάν συνοδεύεται από πιστοποίηση ελέγχου προδιαγραφών της Ε.Ε.

Τα καλά καθίσματα ασφαλείας (υπάρχουν και λιγότερο κατάλληλα παρά την ύπαρξη προδιαγραφών και εγκρίσεων) προσφέρουν αποτελεσματική προστασία. Προσοχή στη στήριξη του κεφαλιού όταν το παιδί κοιμάται. Θα πρέπει (κατά την αγορά) να ληφθεί πρόνοια και για επαρκή χώρο ώστε να είναι τα πόδια ελεύθερα.

6.3.3 Σημεία προσοχής κατά την αγορά του καθίσματος

- Ύπαρξη ετικέτας προδιαγραφών Ε.Ε. (βλ. 6.3.1)
- Σωστή κατηγορία βάρους σώματος παιδιών (βλ. προηγούμενο πίνακα)
- Δοκιμή του καθίσματος προ αγοράς στο δικό σας αυτοκίνητο (χώρος-χρήση ζωνών ασφαλείας αυτοκινήτου για συγκράτηση καθίσματος, σταθερότητα τοποθέτησης – ελευθερία ποδιών παιδιού κλπ.), με το παιδί **να κάθεται** στο κάθισμα!
- Ιδιαίτερη προσοχή σε μικρά ή τρίπορτα/δίπορτα αυτοκίνητα (μπορούμε να φτάσουμε άνετα τη ζώνη, έχει χώρο το κάθισμα;)
- Ο πωλητής **πρέπει** να σας δείξει την τοποθέτηση και τη σταθεροποίηση του καθίσματος στο δικό σας αυτοκίνητο

6.3.4 Καθίσματα ασφαλείας για ανάπηρα παιδιά

Συνήθως μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα καθίσματα του εμπορίου. Για ιδιαίτερες καταστάσεις, προτείνεται συνεννόηση με εργοστάσια παραγωγής.

6.3.5 Η ασφαλής χρήση

- Ποτέ κάθισμα στη θέση συνοδηγού εφόσον υπάρχει αερόσακος. **Γενικά πάντα προτιμούμε τις πίσω θέσεις.**

Μέχρι την ηλικία των 2 ετών το κάθισμα πρέπει να τοποθετείται έτσι ώστε το παιδί να βλέπει προς τα πίσω.

Δοκιμάστε την στερέωση του παιδικού καθίσματος με την ζώνη του αυτοκινήτου παρουσία του πωλητή!

Με νεογέννητα και παιδιά μέχρι την ηλικία των δύο ετών (οι Νορβηγοί υιοθετούν διευρυμένα όρια προς τα πάνω) το κάθισμα πρέπει να τοποθετηθεί έτσι ώστε το παιδί να βλέπει οπωσδήποτε προς τα πίσω (ανάποδα απ' ό,τι ο οδηγός). Το βέλος δείχνει την πλάτη του καθίσματος του συνοδηγού.

Τα περισσότερα λάθη γίνονται στην στερέωση του παιδικού καθίσματος στο αυτοκίνητο.

Σε αυτοκίνητα (ακόμα και μεγάλων εργοστασίων) με καθίσματα 5+2, τα επιπρόσθετα καθίσματα (βέλη) δεν είναι πάντα πιστοποιημένα για παιδιά!

- Καθίσματα της κατηγορίας «0» και «0+» τοποθετούνται **πάντα** έτσι ώστε το πρόσωπο του παιδιού να κοιτά **προς τα πίσω (όχι προς το παρμπρίζ!)**. Εάν δεν τοποθετηθεί έτσι, υπάρχει επί ατυχήματος θανατηφόρος κίνδυνος για το παιδί (δεν μπορεί να συγκρατήσει το κεφάλι του!).
- **Ποτέ** αλλαγές στο κάθισμα και στην προδιαγεγραμμένη στερέωση.

Ορισμένες ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού έχουν ελλιπείς γνώσεις αναφορικά με τις συνέπειες επικίνδυνων συμπεριφορών. Το διδακτικό προσωπικό στις αντίστοιχες περιοχές σχολείων θα έπρεπε να καταβάλει ανάλογη προσπάθεια πληροφόρησης.

Προβληματική η διασφάλιση παιδιών σε μικρά φορτηγά Ρομά.

- Το κεφάλι του παιδιού **δεν** πρέπει να προεξέχει της πλάτης του καθίσματος (εάν χρησιμοποιηθεί ανυψωτικό κάθισμα για μεγαλύτερα παιδιά το κεφάλι πρέπει, επίσης, να καλύπτεται σωστά από το στήριγμα της αυχενικής σπονδυλικής στήλης του καθίσματος του αυτοκινήτου).
- **Σωστή** πορεία (η προδιαγεγραμμένη) της ζώνης του αυτοκινήτου που καθλώνει το κάθισμα του παιδιού!
- Η ζώνη σταθεροποίησης του παιδιού σφικτά στο σώμα (όχι χοντρά μπουφάν).

Θα πρέπει να έχει κανείς όμως και συναίσθηση του κινδύνου.

Μήπως θα έπρεπε, σε τέτοιες περιπτώσεις, να ελεγχθεί και η καταλληλότητα των γονέων (όσο και αν φαίνεται σκληρό); Συνήθως η Τροχαία δεν κάνει ούτε απλές παρατηρήσεις!

- Εάν υπάρχει πλάγιος αερόσακος, το κεφάλι και ο κορμός του παιδιού να μην βρίσκονται στην περιοχή εξόδου του αερόσακου (και όχι αντικείμενα μεταξύ αερόσακων και παιδιού).
- Τα παιδιά έχουν την τάση να λύνουν τη ζώνη ή να την περνάνε κάτω από τη μασχάλη τους (!) και χρειάζονται επίβλεψη. Γι' αυτόν τον σκοπό υπάρχει ειδικός, πρόσθετος καθρέφτης επίβλεψης των παιδιών, όταν ένας γονέας ταξιδεύει μόνος του.
- Πάντα να διαβάζονται προσεκτικά οι οδηγίες του εργοστασίου παρασκευής του αυτοκινήτου σχετικά με αερόσακους, παιδιά και παιδικά καθίσματα.

6.3.6 Ενσωματωμένα στο αυτοκίνητο καθίσματα

Πολλά εργοστάσια αυτοκινήτων προσφέρουν παιδικά καθίσματα ενσωματωμένα στο κάθισμα του αυτοκινήτου (ευρωπαϊκές προδιαγραφές ECE R 44).

Επίσης, προσφέρεται το σύστημα ISOFIX = δυνατότητα σταθερής σύνδεσης με το κάθισμα του αυτοκινήτου.

Το 2011 καταγράφηκαν από το Κέντρο Δηλητηριάσεων Π. και Α. Κυριακού 35.826 δηλητηριάσεις.

6.4 Ατυχήματα στο σπίτι

6.4.1 Δηλητηριάσεις

Σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας που οφείλεται, κυρίως, στην αδιαφορία των γονέων με μικρά παιδιά να διασφαλίσουν φάρμακα, καλλυντικά, απορρυπαντικά, προϊόντα καπνού ή με αλκοόλη, ώστε να αποκλείεται η πρόσβαση των παιδιών σε αυτά!

Υπάρχει μια σχετική μείωση των δηλητηριάσεων από 46.385 το 1999 στις 35.826 το 2011, η οποία οφείλεται κυρίως σε αλλαγή του τρόπου καταγραφής. Σημασία, όμως έχουν οι αιτίες και η ηλικιακή κατανομή:

- Τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα που προσβάλλεται αποτελούν τα μικρά παιδιά 1–5 ετών (11.601, δηλ. 39,7%) με δεύτερα σε σειρά τα άτομα 30–50 ετών (5.215, δηλ. 17,8%). Σημειώνουμε ότι σε 6.653 τηλεφωνήματα δεν είχε καταγραφεί η ηλικία (αφαιρέθηκαν από τον υπολογισμό).
- 17,3% των κλήσεων (δηλητηριάσεων) αφορούσε σε απόπειρα αυτοκτονίας (6.193 περιπτώσεις), το 59,3% σε ατύχημα (τυχαία λήψη ουσιών) και το 4,0 σε λανθασμένη χρήση φαρμάκων.
- Η κύρια οδός λήψης ήταν το στόμα (24.605 περιπτώσεις), με δεύτερο τρόπο την εισπνοή και τρίτο από τα μάτια! Πρακτικά όλες οι δηλητηριάσεις έγιναν στο σπίτι.

Οι **κύριες κατηγορίες ουσιών** (αίτια δηλητηρίασης) είναι:

- φάρμακα (37,5% = 10.052 περιπτώσεις)
- είδη οικιακής χρήσης (23,8% = 6.388 περιπτώσεις)
- γεωργικά φάρμακα! (7,0% = 1.891 περιπτώσεις)
- καλλυντικά (4,1% = 1.463 περιπτώσεις)
- διάφορα χημικά (19,2% = 5.169 περιπτώσεις)

Το 39,7% των δηλητηριάσεων αφορούσε παιδιά ηλικίας 1–5 ετών!

Οι κύριες κατηγορίες φαρμάκων είναι:

- ηρεμιστικά – υπνωτικά (1.237 περιπτώσεις)
- παρακεταμόλη* (1.291 περιπτώσεις)
- ψυχοφάρμακα (684 περιπτώσεις)
- αντιφλεγμονώδη (577 περιπτώσεις)

Η συχνότητα δηλητηριάσεων από φάρμακα αντιπροσωπεύει και τη συχνότητα ύπαρξης αυτών των φαρμάκων στα σπίτια.

Οι 10 πρώτες ουσίες ή κατηγορίες δηλητηριάσεων:

- οινόπνευμα (!) και διάφορες χημικές ουσίες = 3.128 περιπτώσεις**
- νικοτίνη (μάσηση καπνού από παιδιά – επικίνδυνο) = 1.951 περιπτώσεις
- γεωργικά φάρμακα (πολύ επικίνδυνα) = 1.891 περιπτώσεις
- χλωρίνη – λευκαντικά = 1.463 περιπτώσεις
- καλλυντικά (!) 1.291 περιπτώσεις
- απορρυπαντικά = 1.416 περιπτώσεις
- παρακεταμόλη = 1.291 περιπτώσεις
- ηρεμιστικά – υπνωτικά = 1.237 περιπτώσεις
- καθαριστικά γενικά = 1.236 περιπτώσεις
- ψυχοφάρμακα = 854 περιπτώσεις

Από τα στοιχεία φαίνεται καθαρά η μεγάλη σημασία της ασφαλούς φύλαξης όλων αυτών των προϊόντων στα σπίτια.

Περίπου το 40% των κλήσεων δέχεται νοσοκομειακή φροντίδα.

Τα στοιχεία αφορούν στην πραγματικότητα τηλεφωνικές κλήσεις με υποψία δηλητηρίασης και πληροφορίες από οικείου των οποίων η ορθότητα δεν μπορεί να ελεγχθεί. Ουσιαστικό, επίσης, θα ήταν να γνωρίζουμε την έκβαση αυτών των συμβάντων. Τα στοιχεία ελήφθησαν (επιλεκτικά) από τον ετήσιο απολογισμό για το 2011 του Κέντρου Δηλητηριάσεων στο Νοσοκομείο Παιδών

Η αλκοόλη είναι η πρώτη ουσία σε αριθμό ακούσιων δηλητηριάσεων.

Το «μάσημα» τσιγάρων από μικρά παιδιά μπορεί να γίνει πολύ επικίνδυνο.

* Η φαρμακευτική ουσία παρακεταμόλη (αναλγητική) βρίσκεται στα εμπορικά ιδιοσκευάσματα *Depon*[®], *Panadol*[®], *Arotel*[®], *Dolal*[®], *Buscopan Plus*[®], *SpasmoArotel*[®] (χωρίς εγγυήσεις πληρότητας). Η παρακεταμόλη, εκτός της μεγάλης επικινδυνότητάς της σε τυχαίες δηλητηριάσεις, χρησιμοποιείται συχνά και για απόπειρες αυτοκτονίας, ως εύκολη λύση σε περιπτώσεις υποκειμενικής απελπισίας. Οι ειδικοί πιέζουν να καταργηθούν τα δισκία του 1 g. Είναι πιο εύκολο με χάπια του 1 g να φτάσεις θανατηφόρες δόσεις.

** Σημειώστε ότι το οινόπνευμα είναι η πρώτη σε συχνότητα μεμονωμένη ουσία δηλητηρίασης!

Κατοικίες οικογενειών από ευαίσθητους πληθυσμούς μπορεί να μην πληρούν στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας, ιδιαίτερα για τα παιδιά. Σε αυτές τις περιοχές το διδακτικό προσωπικό των σχολείων ίσως θα έπρεπε να κάνει προσπάθειες πληροφόρησης.

Παναγιώτη και Αγλαΐας Κυριακού. Στους υπολογισμούς μας επί τοις % έχουμε αφαιρέσει τις περιπτώσεις «χωρίς στοιχεία».

Δυστυχώς δεν αφαιρούνται από τη γενική στατιστική μελέτη οι σκόπιμες λήψεις ουσιών (απόπειρες αυτοκτονίας) και δεν είναι γνωστή η έκβασή τους. Είναι πολύ πιθανόν οι απόπειρες να είναι συχνότερες (καλύπτονται ως τυχαίες δηλητηριάσεις λόγω της γνωστής νοοτροπίας απόκρυψης).

6.4.2 Κουζίνα (ο πιο επικίνδυνος χώρος του σπιτιού)

Οι παράγοντες πιθανού ατυχήματος, ιδιαίτερα σε παιδιά, είναι:

- καυτό φαγητό–νερό σε κατσαρόλες
- βραστήρας νερού
- ηλεκτρικές συσκευές
- διακόπτες κουζίνας (ιδιαίτερα εάν λειτουργεί με φιάλη αερίου)
- πολύπριζα και καλώδια

Σε κάθε αλλαγή φιάλης αερίου πρέπει να αλλάζεται η φλάντζα στεγανοποίησης, να ελέγχεται ο σωλήνας παροχής από φιάλη και να γίνεται έλεγχος διαφυγής με σαπουνάδα – όχι με σπίρτα!

Οι συνέπειες από εκτεταμένα εγκαύματα είναι τραγικές για τα παιδιά και διαρκούν σε όλη τους τη ζωή (παραμορφώσεις). Για κανένα λόγο π.χ. δεν πρέπει να προεξέχουν λαβές από κατσαρόλες που βράζουν (το παιδί είναι περιέργο και τραβά τη λαβή για να δει τι έχει η κατσαρόλα μέσα).

Ιδιαίτερα επικίνδυνοι οι βραστήρες νερού:

- Ποτέ δεν επιμηκύνουμε το καλώδιο.
- Πάντα τοποθετούμε το καπάκι τελείως κλειστά (αλλιώς μπορεί να μην λειτουργήσει ο αυτόματος διακόπτης διακοπής βρασμού και το νερό να εξαντληθεί – κίνδυνος πυρκαγιάς!).
- Ο βραστήρας να βρίσκεται σε ψηλό σημείο που δεν είναι προσβάσιμο για παιδιά.
- Σε μεγαλύτερα παιδιά, που ίσως τους χρησιμοποιούν, πρέπει να δοθούν σαφείς οδηγίες (και να εκτιμηθεί η ωριμότητα του παιδιού).

Φωτιά σε καυτό λάδι στην κουζίνα, σε μαγειρικό σκεύος:

- **Ποτέ:** σβήσιμο με νερό, αλεύρι ή με πυροσβεστήρα σκόνης. Η φωτιά θα εκτιναχθεί, θα διαδοθεί και υπάρχει μεγάλος κίνδυνος εγκαυμάτων.
- **Συνιστάται:** σβήσιμο με βρεγμένη (στυμμένη) κουβέρτα ή μεταλλικό καπάκι ή πυροσβεστήρα τύπου F (αφρού).

Γενικά για ηλεκτρικές συσκευές

- Δεν φορτώνουμε πολύπριζα με μεγάλο αριθμό συσκευών (θέρμανση του καλωδίου, πιθανό βραχυκύκλωμα).
- Επιθεωρούμε τα καλώδια, ιδιαίτερα όσα βρίσκονται στο πάτωμα και τλαιπωρούνται) για σημεία φθοράς και **τα αλλάζουμε** (δεν τα επιδιορθώνουμε).

6.4.3 Λουτρό

Εδώ οι κίνδυνοι είναι ίσως γνωστοί:

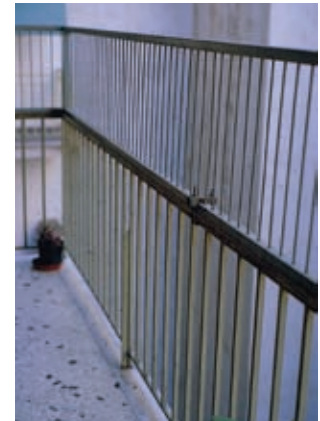
- Δυνατότητα γλιστρήματος.
- Πολύ καυτό νερό μπιανέρας για το μπάνιο του παιδιού (πάντα προηγούμενος έλεγχος με **θερμόμετρο** και με το χέρι μας).
- Ηλεκτρικές συσκευές δεν πρέπει ποτέ (ούτε προσωρινά) να βρίσκονται στο μπάνιο.
- Ποτέ παιδιά μόνα σε γεμάτες μπιανέρες.

6.4.4 Μπαλκόνια-Ταράτσα

Τρία είναι τα βασικά σημεία δημιουργίας ατυχημάτων:

- τα χαμηλά κάγκελα μπαλκονιών
- η δυνατότητα πρόσβασης προς ταράτσα
- οι μεγάλες επιφάνειες τζαμιών στις πόρτες μπαλκονιών.

Εάν υπάρχουν μικρά παιδιά στο σπίτι, θα πρέπει τα κάγκελα του μπαλκονιού να ανυψωθούν επιπλέον τουλάχιστον κατά 60–80 cm, με σταθερή κατασκευή (από μέταλλο). Τα κάγκελα του μπαλκονιού δεν πρέπει να έχουν οριζόντιες διασυνδέσεις (χρησιμοποιούνται ως σκαλοπάτια), επίσης δεν πρέπει να υπάρχουν μικρές γλάστρες μπροστά (επίσης χρησιμοποιούνται ως σκαλοπάτια). Εμείς θεωρούμε ότι τα κάγκελα των πολυκατοικιών στην Ελλάδα έχουν εκ κατασκευής πολύ χαμηλό ύψος, **ακόμα και για ενηλίκους** (πτώσεις από

Οι ανυψώσεις κιγκλιδωμάτων σε μπαλκόνια οικογενειών με μικρά παιδιά πρέπει να είναι επαρκείς, ανθεκτικές και στέρεα τοποθετημένες (άνω εικόνα).

σκύψιμο). Η πρόσβαση προς ταράτσα πρέπει να διασφαλίζεται, όχι όμως με λουκέτο, διότι είναι δίοδος διαφυγής (π.χ. σε πυρκαγιά). Σε όλα τα μεγάλα τζάμια πρέπει να τοποθετηθούν αυτοκόλλητα στο **ύψος των ματιών των ενηλίκων και του παιδιού**.

6.4.5 Ανελκυστήρας

Μπορεί η πινακίδα να απαγορεύει τη χρήση σε παιδιά κάτω των 14 ετών, όμως είναι αφενός μεν ουτοπικό και αφετέρου δεν είναι δυνατόν να επιβλέπονται τα παιδιά τόσο στενά. Επομένως, ο ανελκυστήρας πρέπει να είναι ασφαλής και τα παιδιά πρέπει να μάθουν τη χρήση του (ανάλογα με την ωριμότητά τους).

Ασφαλής ανελκυστήρας

- Κατασκευή και συντήρηση από πιστοποιημένο συνεργείο!
- Σταθερή και καλή συντήρηση. Πρέπει να υπάρχει βιβλίο συντήρησης.
- Να μην υπάρχουν ανωμαλίες στον τοίχο (εφόσον δεν υπάρχει πόρτα στον ανελκυστήρα).
- Ύπαρξη διπλής πόρτας (και εσωτερική) είναι απαραίτητη και πρέπει να προστεθεί
- Ασφαλής είναι και η φωτοκουρτίνα (όχι μεμονωμένα φωτοκύτταρα).
- Εάν δεν υπάρχει εσωτερική πόρτα στον ανελκυστήρα (πορτάκια), δεν επιτρέπεται η μεταφορά φορτίων, παιδικών αμαξιδίων, ποδηλάτου, καρτσιών μεταφοράς τροφίμων από σούπερ-μάρκετ και γενικά μεγάλων αντικειμένων. Υπάρχει μεγάλος κίνδυνος θανατηφόρου ατυχήματος.
- Προσοχή σε διαφορά ύψους μερικών εκατοστών μεταξύ εδάφους πολυκατοικίας και πατώματος ανελκυστήρα, κίνδυνος σκοντάμματος!
- Στα παιδιά (άνω των 14 ετών) μαθαίνουμε:
 - τη χρήση του κουδουνιού συναγερμού (να μαρκαριστεί με μια εικόνα κουδουνιού).
 - ότι πρέπει να στέκονται μακριά από την πόρτα
 - να μην παίζουν με το κουμπί του ΣΤΟΠ και να το πιάσουν μόνο εάν υπάρξει ανάγκη
 - ότι απαγορεύεται **αυστηρά** η μεταφορά ποδηλάτου εφόσον δεν υπάρχει εσωτερική πόρτα ή φωτοκουρτίνα (όχι μεμονωμένα φωτοκύτταρα, διότι δεν διασφαλίζουν από ατυχήματα).

Απόλυτη απαγόρευση μεγάλων αντικειμένων εάν δεν υπάρχει ασφαλής εσωτερική πόρτα.

Απόλυτη απαγόρευση μεταφοράς ποδηλάτων ή μεγάλων αντικειμένων με ανεγκυστήρα! Υπάρχει κίνδυνος θανατηφόρων ατυχημάτων εάν δεν υπάρχει και εσωτερική πόρτα στον ανεγκυστήρα.

6.5 Εποχιακά ατυχήματα

Ορισμένες εποχές του έτους εμφανίζουν ιδιαίτερες συνθήκες/καταστάσεις (καιρός – φωτισμός – συμπεριφορές – διαφορετική συχνότητα μετακινήσεων κλπ.), οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν παράγοντες ατυχημάτων. Αυτά τα ατυχήματα εξαρτώνται από πολιτισμικές και κλιματολογικές ιδιαιτερότητες.

6.5.1 Χριστούγεννα/Πάσχα (ή αντίστοιχες γιορτές άλλων θρησκειών)

Ιδιαιτερότητες

- Μεγάλη συχνότητα κυκλοφορίας πεζών.
- Αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών (κεριά, χριστουγεννιάτικα δέντρα και διακοσμήσεις).
- Αυξημένος κίνδυνος σε περίπτωση πυρκαγιάς σε μεγάλα καταστήματα (υπερπληθώρα εμπορευμάτων = στενοί χώροι, κλείσιμο κλιμακοστασίων από εμπορεύματα, μεγάλος αριθμός πελατών, μικρά παιδιά μαζί κλπ.).
- Αυξημένος κίνδυνος σε νυχτερινά κέντρα (κατανάλωση αλκοολούχων ποτών, υπερπληθώρα καταναλωτικών υλικών σε διαδρόμους και εξόδους, υπερπλήρωση κέντρων διασκέδασης με επακόλουθο την κατάργηση, πρακτικώς, ελεύθερων χώρων διαφυγής).
- Μαζικές έξοδοι αυτοκινήτων σε τριήμερα Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς. Αυξημένη κατάληψη πεζοδρομίων από οχήματα (και μοτοσυκλέτες που εμποδίζουν περισσότερο) με επακόλουθο πιθανά ατυχήματα κυρίως σε παιδιά και ηλικιωμένους πεζούς.

Κάθε εποχή του χρόνου έχει ιδιαίτερους παράγοντες αύξησης ή μείωσης ατυχημάτων.

Πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων

- Οι πεζοί κινδυνεύουν ιδιαίτερα σε τέτοιες περιόδους, και κύριος παράγοντας κινδύνου είναι η βιασύνη οδηγών και πεζών. Τη μεγαλύτερη ευθύνη έχουν οι οδηγοί (ιδίως λεωφορείων και δικύκλων) προς τους οποίους απευθύνουμε κυρίως την παράκληση για υποχωρητικότητα και μικρές ταχύτητες.

Η άδεια πόλη (π.χ. τον Αύγουστο η Αθήνα) γίνεται επικίνδυνη από την λανθασμένη αντίληψη ότι οι παραβιάσεις του ΚΟΚ δεν θα οδηγήσουν σε ατύχημα.

- Τα πεζοδρόμια είναι για τους πεζούς και καμία δικαιολογία δεν μπορεί να σταθεί για οδηγούς αυτοκινήτων και δικύκλων.
- Αυτή την εποχή πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε παιδιά (απρόβλεπτες οι κινήσεις τους) και ηλικιωμένους (οι μεγαλύτερες απώλειες πεζών βρίσκονται σε αυτές τις ηλικίες).
- Κατά το δυνατόν οι αγορές να γίνονται χωρίς παιδιά και ηλικιωμένα άτομα.
- Τα αλκοολούχα ποτά είναι η βασική αιτία για την οποία μετά το Πάσχα πολλές οικογένειες πενθούν. Δεν υπάρχει ακίνδυνη ποσότητα αλκοολούχων ποτών για τους οδηγούς. Ο οδηγός δεν πρέπει να έρχεται καθόλου σε επαφή με αλκοολούχα ποτά.
- Η κατανάλωση ικανής ποσότητας αλκοολούχων ποτών απαιτεί τουλάχιστον 10 ώρες διάστημα για την ανάκτηση και πάλι της ικανότητας οδήγησης. Είναι μεγάλη πλάνη ότι με 3-4 ώρες ύπνου τα πράγματα τακτοποιούνται.
- Σε σχέση με το άδειασμα των πόλεων (για όσους παραμείνουν): **μερικοί οδηγοί παραβιάζουν τον ερυθρό σηματοδότη, θεωρώντας την πόλη άδεια και ακίνδυνη, με συνέπεια βαριά ατυχήματα.**

Ας συγκεντρωθούμε σε 5 απλά μέτρα πρόληψης: όχι βιασύνη, όχι υπερφόρτωση αυτοκινήτου, όχι στα προσπεράσματα γοήτρου, χρήση ζώνης από όλους τους επιβάτες, κατάλληλη προστασία παιδιών (ζώνη, ειδικό κάθισμα). Για τους δικυκλιστές, φυσικά κράνος και στολή προστασίας.

Βεγγαλικά-Κροτίδες

Δυστυχώς, παρά την απαγορευτική νομοθεσία, σε αρκετές χώρες (όπως και στην Ελλάδα) νεαροί κυρίως, αλλά και μικρά παιδιά, χρησιμοποιούν στη γιορτή του Πάσχα πυροτεχνήματα και κροτίδες [σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, δυστυχώς, και πραγματική δυναμίτιδα (!)] με τραγικές καταγραφές θανάτων και αναπηριών κάθε χρόνο. Πρέπει να τονιστεί ότι «έθιμο» που οδηγεί σε δυστυχίες δεν πρέπει να υπάρχει στον 21ο αιώνα!

Πυρκαγιές

Λόγω της χρήσης των κεριών, χρειάζεται να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα εξής σημεία:

- Προσοχή στα μαλλιά συμπολιτών/συμπολιτισσών σε συνωστισμούς στην εκκλησία.

Βεγγαλικά-κροτίδες δεν είναι έθιμο. Είναι προγραμματισμός ακρωτηριασμών και θανάτων.

- Ιδιαίτερη επιτήρηση σε μικρά παιδιά.
- Κεριά στο σπίτι πάντα καλά στερεωμένα και με μεγάλη βάση που δεν καίγεται (πίατο). Όχι σε πλαστικούς δίσκους για τη στήριξη κεριών.
- Όχι αναμμένα κεριά στο σπίτι όταν η οικογένεια κοιμάται ή λείπει.

Ποτέ αναμμένα κεριά χωρίς επίβλεψη.

6.5.2 Σχετικά με τα χειμερινά σπορ

- Το σκι χρειάζεται προεξάσκηση του μυοσκελετικού συστήματος (όχι «από το γραφείο στο βουνό»).
- Άτομα χωρίς εξάσκηση κινδυνεύουν πολύ περισσότερο από ανεξέλεγκτες πτώσεις και σοβαρούς τραυματισμούς, ιδιαίτερα γονάτων, λεκάνης και σπονδυλικής στήλης.
- Το πιο αδύνατο σημείο σήμερα είναι τα γόνατα, τα οποία δέχονται μεγάλες φορτίσεις.
- Η καλή κατάσταση μυϊκού συστήματος αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση. Ρήξεις συνδέσμων μπορεί να είναι σοβαρότερες από κατάγματα.
- Το κράνος θεωρείται απαραίτητο. Σοβαροί τραυματισμοί μπορούν να προληφθούν, παρά τις σοβαρές πτώσεις.
- Μεγάλη προσοχή σε μικρά παιδιά σε πίστες μεγάλων ταχυτήτων.
- Απαραίτητη είναι η καλή και σοβαρή ρύθμιση του αυτοματισμού απελευθέρωσης του άκρου ποδιού από το σκι σε περίπτωση πτώσης. Πρέπει να γίνει από ειδικό με υπολογισμό του βάρους σώματος και του μεγέθους του γόνατος (υπάρχουν πίνακες με αντιστοιχίες τους οποίους πρέπει να διαθέτει κάθε σοβαρό κατάστημα πώλησης χειμερινών ειδών σπορ).
- Μεγάλος κίνδυνος (και αιτία πολλών ατυχημάτων) είναι, ακριβώς όπως και στα τροχαία ατυχήματα, τα αλκοολούχα ποτά. Τα νομικά όρια είναι τα ίδια (0,5‰): εμείς πιστεύουμε ότι και στο σκι δεν πρέπει καθόλου να γίνεται χρήση αλκοολούχων ποτών, για λόγους ασφάλειας στο άθλημα και για ασφαλή οδήγηση στην επιστροφή (αλκοτέστ σε πίστες του σκι).
- Προσοχή στην επιστροφή (κόπωση, κακή κατάσταση οδών, χιονοπτώσεις, κακή ορατότητα).
- Προσοχή στα δελτία καιρού για κακοκαιρία για να μην αποκλειστεί κανείς με το αυτοκίνητο σε επικίνδυνες συνθήκες. Σε περίπτωση αμφιβολιών καλύτερα αναβολή αναχώρησης για την επόμενη ημέρα.

Η καλή μυϊκή κατάσταση πρώτος παράγοντας πρόληψης τραυματισμών σε χειμερινά σπορ.

Η χρήση αλκοολούχων ποτών από σκιέρ είναι τόσο επικίνδυνη όσο και για την οδήγηση οχημάτων.

- Λόγω της απόλαυσης, η κόπωση δεν γίνεται αντιληπτή, όμως και η ικανότητα και ο χρόνος αντίληψης μειώνονται σοβαρά, και προς το τέλος της ημέρας τα ατυχήματα αυξάνονται. Η έγκαιρη διακοπή είναι συνετή πράξη.
- Συγκρούσεις στην πίστα γίνονται με μεγάλες ταχύτητες, και η δύναμη πρόσκρουσης καθόλου δεν πρέπει να υποτιμάται.

Ιδίως τα ποδήλατα απαιτούν κράνος και καλό φωτισμό (εμπρός και πίσω).

6.5.3 Σχετικά με διακοπές σχολείων

- Τα παιδιά μένουν περισσότερο σπίτι και συνήθως χωρίς επίβλεψη και χωρίς απασχόληση. Οι κίνδυνοι πυρκαγιών και δηλητηριάσεων (φάρμακα, καλλυντικά, αλκοόλ, απορρυπαντικά) αυξάνονται.
- Ηλικιωμένα άτομα με κινητικές δυσκολίες δεν είναι κατάλληλα για επίβλεψη μικρών παιδιών.
- Προσοχή σε αναχώρηση γονέων νύχτα (ρεβεγιόν κλπ.) χωρίς επίβλεψη μικρών παιδιών και χωρίς ειδοποίησή τους για την αναχώρηση. Πολλοί φοιτητές/-τριες διατίθενται για φύλαξη.
- Επισκέψεις σε παιδικές χαρές με προσοχή. Ορισμένες παιδικές χαρές είναι επικίνδυνες.
- Προσοχή σε θερμάστρες με ηλεκτρικό, ανοιχτό σπирάλ και ανοιχτές φλόγες. Καλύτερα να μην χρησιμοποιούνται τέτοιες συσκευές. Η δυνατότητα επίβλεψης είναι περιορισμένη.
- Μακριά τα μικρά παιδιά από την κουζίνα (το πιο επικίνδυνο δωμάτιο του σπιτιού).
- Θερμή παράκληση: **καλός φωτισμός στα ποδήλατα**, πληροφόρηση του παιδιού από πατέρα και μητέρα για τους κινδύνους. Πάντα αγορά κράνους με την αγορά ποδηλάτου ή μοτοποδηλάτου (με διεθνείς προδιαγραφές, όχι πρόχειρα προϊόντα).

Η βιασύνη σε αγορές είναι σημαντικός παράγοντας ατυχημάτων.

6.5.4 Σχετικά με αγορές (Χριστούγεννα-Πάσχα)

- Όχι βιαστικά, διότι μειώνεται η προσοχή, και το άγχος κλεισίματος των καταστημάτων εξουδετερώνει κάθε κανόνα πρόληψης.
- Όχι αγορές, ιδίως σε πολυκαταστήματα, με τη συνοδεία ηλικιωμένων ατόμων ή παιδιών. Σε περίπτωση προβλημάτων (συνωστισμός, πανικός, φωτιά), οι δυνατότητες διάσωσης είναι, ρεαλιστικά, πολύ μειωμένες.

- Πάντα να ψάχνετε και να έχετε εντοπίσει, ιδιαίτερα σε μεγάλα πολυκαταστήματα, το πού βρίσκονται οι σκάλες και οι έξοδοι διαφυγής.
- Αγορές παιχνιδιών πάντα ανάλογα με την ηλικία ένδειξης, διότι η χρήση και οι κίνδυνοι έχουν υπολογιστεί από τον κατασκευαστή κατάλληλα.
- Όχι αιχμηρές προεξοχές, μεταλλικές κεραίες, επικίνδυνα ηλεκτρικά κυκλώματα σε παιχνίδια.
- Όχι σε παιχνίδια από τα οποία είναι δυνατόν να ξεμονταριστούν εύκολα μικρά τεμάχια (κίνδυνος κατάποσης από μικρά παιδιά).
- Χρώματα, πλαστικά τεμάχια, πλαστελίνη αλλά και άλλα υλικά πρέπει να έχουν εγκριθεί από το κράτος κατασκευής για την ακινδυνότητά τους (μη τοξικά).
- Εάν αγοραστεί ποδήλατο, πάντα με το ειδικό κράνος (γραπτή συμφωνία με τον γιο ή την κόρη ότι θα το φορά).
- Εάν αγοραστεί σκέιτ-μπορντ, πάντα με κράνος και ειδικές προστατευτικές επιγονατίδες (και προστατευτικά για τους αγκώνες).
- Θερμή παράκληση: όχι όπλα οποιουδήποτε είδους για «δώρα».
- Τα πολλά παιχνίδια, που πετιούνται συνήθως μετά από 10 ημέρες και που το παιδί ξέρει ότι είναι και πανάκριβα, ατροφούν τη φαντασία και τις ικανότητες των παιδιών και τους δίνουν άσχημα πρότυπα κατανάλωσης.

6.5.5 Καλοκαίρι

Οι παράγοντες που διαμορφώνουν το είδος και τη συχνότητα των ατυχημάτων το καλοκαίρι είναι:

- η μεγάλη θερμοκρασία (κόπωση)
- το δυνατό φως (θάμπωμα από τον ήλιο, δυσκολίες όρασης σε τούνελ).
- δραστηριότητες αναψυχής στη θάλασσα (κίνδυνοι σε ταξίδια, τζετ-σκι, πνιγμοί)
- οι διακοπές και τα τριήμερα (μαζικές έξοδοι αυτοκινήτων, μεγάλος αριθμός ταξιδιωτών σε μέσα μαζικής μεταφοράς)
- διακοπές σχολείων (μεγαλύτερη παραμονή μικρών παιδιών στο σπίτι, παιδικές χαρές)
- συχνότερες έξοδοι ηλικιωμένων (πάρκα, περίπατοι)
- μεγάλη κατανάλωση αλκοολούχων ποτών (σημαντικότερος παράγοντας όλων των ειδών ατυχημάτων)

Η χρήση αλκοόλης είναι από τις πρώτες αιτίες πνιγμών στη θάλασσα.

- ο κίνδυνοι σε πισίνες (πνιγμοί μικρών παιδιών)
- ο έξαρση πυρκαγιών σε δάση
- ο ενοικιάσεις δικύκλων σε διακοπές σε ορισμένες χώρες, όπως η Ελλάδα (κακώς συντηρημένα, συχνά ενοικιάζονται σε άτομα χωρίς δίπλωμα, δυνατός αέρας σε νησιά, όχι εξοικείωση με κυκλοφοριακές συνθήκες, έλλειψη κράνους)
- ο για δίκυκλα: η ασφαλτος μπορεί να λιώσει και γίνεται ιδιαίτερα ολισθηρή
- ο παροδικές βροχές σε συνδυασμό με τα λάδια του δρόμου και τη σκόνη δημιουργούν, επίσης, μεγάλη ολισθηρότητα
- ο κυκλοφορούν λουόμενοι σε δρόμους παραλιών χωρίς ύπαρξη πεζοδρομίων
- ο κυκλοφορούν πολλά παιδιά με ποδήλατα
- ο έλλειψη προσοχής όταν ο ήλιος βρίσκεται αντίθετα: η διάκριση σηματοδοτών, σημάτων, δικυκλιστών γίνεται δύσκολη
- ο χρήση γυαλιών ηλίου αργά το απόγευμα: να αποφεύγονται όταν δεν υπάρχει πια ανάγκη.

Και σε οδηγούς πλωτών μέσων απαγορεύεται η χρήση αλκοόλης.

6.5.6 Θάλασσα

Ταχύπλοο και τζετ-σκι

Κινδυνεύουν περισσότερο οι λουόμενοι και οι ψαροντουφεκάδες. Τα διπλώματα δεν χορηγούνται με σύνεση και σωστή αξιολόγηση, και το είδος της διασκέδασης οδηγεί σε περιφρόνηση του κινδύνου και των συμπολιτών. Ο έλεγχος του κράτους είναι ανεπαρκής. Τα εμπορικά συμφέροντα έχουν, φαίνεται, προβάδισμα.

Μεταξύ 1984–1993 σημειώθηκαν στην Ελλάδα 191 ατυχήματα με 134 τραυματίες και 53 νεκρούς. **Άκρως επικίνδυνα ατυχήματα**, με 27 νεκρούς ανά 100 ατυχήματα (για σύγκριση: τροχαία ατυχήματα για το 1993: 8,2 νεκροί ανά 100 ατυχήματα με θύματα).

Ορισμένες οδηγίες:

- Εάν έχετε ταχύπλοο: καθόλου χρήση αλκοολούχων ποτών, ύπαρξη σωσιβίων και πληροφόρηση των επιβαιόντων, ύπαρξη άγκυρας, ύπαρξη φωτοβολίδας, προσοχή σε παιδιά που επιβαίνουν (ειδικά σωσίβια), όχι υπερφόρτωση του σκάφους, όχι ελιγμοί κοντά σε λουόμενους, μικρό ραδιόφωνο για πιθανή ανακοίνωση καταιγίδας. *Τα παιδιά να φοράνε τα σωσίβια αμέσως μόλις επιβιβαστούν!*

Τα παιδιά φορούν το σωσίβιό τους *πριν* επιβιβαστούν σε ταχύπλοο.

- Εάν είστε λουόμενος και κυκλοφορούν ταχύπλοα κοντά στην ακτή: ειδοποιήστε τη λιμενική αρχή ή διαμαρτυρηθείτε άμεσα στον ιδιοκτήτη του σκάφους ή του τζετ-σκι μαζί με άλλους συμπολίτες. Η μαζική διαμαρτυρία πάντα φέρνει αποτέλεσμα.
- Μην αφήνετε παιδιά χωρίς γνώσεις και δίπλωμα να οδηγούν τζετ-σκι.
- Εάν είστε ψαροντουφεκάς, πρέπει να χρησιμοποιείτε οπωσδήποτε συρόμενη σημαδούρα σε καλή κατάσταση και ποτέ σε ρότα πλοίων!
- Χρήση των μέσων μαζικής θαλάσσιας μεταφοράς:
 - εντοπίστε: πού βρίσκονται τα σωσίβια για μεγάλους. Πού βρίσκονται τα παιδικά σωσίβια; (Διαμαρτυρηθείτε στη λιμενική αρχή εάν δεν τα βρείτε).
 - προσανατολιστείτε μέσα στο πλοίο (χώροι συγκέντρωσης, βάρκες κλπ.).
 - πρέπει διαρκώς να γνωρίζουμε πού βρίσκονται τα παιδιά.
 - εάν οδηγείτε αυτοκίνητο, δεν πρέπει να πάρετε χάπια κατά της ναυτίας (μειώνουν έντονα την οδηγική σας ικανότητα και γι' αυτό απαγορεύονται).
 - προσοχή στην επιβίβαση-αποβίβαση.

Τα φάρμακα κατά της ναυτίας μειώνουν την ικανότητα οδήγησης.

Η οδήγηση σε σήραγγες (τούνελ) απαιτεί υπευθυνότητα.

Πάντα ανάβουμε τα φώτα διασταύρωσης (παλαιά ονομασία «μεσαία φώτα») πριν εισέλθουμε σε σήραγγα.

6.5.8 Σήραγγες (τούνελ)

Κατά την είσοδο σε υπόγειες διαβάσεις (ανισόπεδοι κόμβοι) ή τούνελ, θα πρέπει να βγάζετε τα γυαλιά ηλίου πριν εισέλθετε και να τα ξαναφοράτε όταν βγείτε και πάλι από το τούνελ. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ιδιαίτερα εάν προηγουμένως δεν φορούσατε γυαλιά, χρειάζεται μεγάλη προσοχή, διότι τα μάτια δεν μπορούν να προσαρμοστούν αμέσως στην ξαφνική μείωση φωτός. Ιδιαίτερα οι δικυκλιστές γίνονται πολύ αργά ή και καθόλου ορατοί. Γενικά, προσοχή κατά την είσοδο σε τούνελ και με χαμηλή ταχύτητα.

Για τους λόγους που προαναφέραμε, θα πρέπει τα δίκυκλα να έχουν οπωσδήποτε αναμμένα τα φώτα και να προχωρούν στο δεξιό άκρο της λωρίδας. Για ποδηλάτες και πεζούς, η χρήση τούνελ απαγορεύεται.

Σε τούνελ: άναμμα μεσαίων φώτων (διασταύρωσης), απόσταση 20 μέτρων από προπορευόμενο όχημα, ταχύτητα χαμηλή (αναγραφόμενη προ της εισόδου), όχι στάση (!), όχι προσπέρασμα.

Για κανένα λόγο στάση μέσα σε υπόγεια διάβαση ή τούνελ. Εάν σπάσει ελαστικό, **είναι καλύτερα** να προχωρήσετε με σπασμένο λάστιχο (καταστρέφοντάς

Ατυχήματα σε σήραγγες μπορεί να προκαλέσουν αλυσιδωτές αντιδράσεις με θύματα. Επομένως ακολουθούμε τα εξής:

- ταχύτητα που αναγράφεται (συνήθως κάτω των 50 χαω)
- απόσταση 20 m από το προπορευόμενο όχημα
- όχι προσπέραση
- ποτέ στάση εντός
- άναμμα προβολέων (φώτα διασταύρωσης!)
- αφαίρεση γυαλιών ηλίου στην είσοδο.

το πιθανώς) μέχρι την έξοδο (εκτός αν υπάρχει σχετική εσοχή στάθμευσης στο τούνελ). Αυτή η σύσταση είναι προσωπική άποψη και δεν δίδεται με εγγύηση.

Ορισμένα τούνελ αναφέρουν στην είσοδο τη ραδιοφωνική συχνότητα αναγγελίας οδηγίων σε περίπτωση ανάγκης. Οι οδηγίες μπορεί να δίδονται και μέσω μεγαφώνων (ανοίξτε λίγο το παράθυρο) από την ομάδα διοίκησης του τούνελ.

Υπάρχουν ειδικές οδηγίες για τη συμπεριφορά των οδηγών σε τούνελ, ιδιαίτερα σε περίπτωση ατυχήματος, και συνιστούμε να τις προμηθευτεί κανείς από το Υπουργείο Μεταφορών.

6.5.9 Παιδιά – Τρίτη ηλικία

Παιδιά

Τα παιδιά (κλειστά σχολεία) μένουν το καλοκαίρι πολύ περισσότερο στο σπίτι και στον δρόμο ή στην παιδική χαρά.

- **Κίνδυνοι στο σπίτι:** δηλητηριάσεις από φάρμακα, καλλυντικά και απορρυπαντικά. Πτώσεις από μπαλκόνια. Εγκαύματα από ζεστό νερό στην κουζίνα.
- **Κίνδυνοι σε παιδικές χαρές:** οι παιδικές χαρές κρύβουν ορισμένες φορές σημαντικούς κινδύνους, διότι δεν κατασκευάζονται πάντα σωστά και δεν συντηρούνται επαρκώς. Οι γονείς πρέπει να προσέχουν και να διαμαρτυρηθούν στον δήμαρχο ή τον κοινοτάρχη αν παρατηρήσουν:
 - σκληρό έδαφος σε περιοχές πιθανής πτώσης
 - προεξέχοντα τμήματα τσιμέντου σε περιοχές πιθανής πτώσης
 - σκουριασμένες τσουλήθρες (εάν είναι μεταλλικές και βρίσκονται στον ήλιο: κίνδυνος εγκαυμάτων)
 - προεξέχουσες βίδες
 - σπασμένες κούνιες και τραμπάλες
 - ξύλινες κατασκευές με κακή συντήρηση
 - σύριγγες στο έδαφος (χρήση χώρου από εξαρτημένους από ουσίες).
 - έλλειψη φράχτη και κυκλοφοριακή ανασφάλεια.

Άτομα άνω των 65 ετών κινδυνεύουν από πτώσεις στο επίπεδο βάδισης.

Τρίτη ηλικία

Τα άτομα τρίτης ηλικίας βγαίνουν συχνότερα έξω λόγω καλού καιρού και επειδή μεγαλώνει η μέρα, και κινδυνεύουν από:

- τροχαία ατυχήματα (ιδίως ως πεζοί)
- πτώσεις σε ακατάλληλα πεζοδρόμια
- πτώσεις σε πάρκα (σκύλοι, παιδιά που τρέχουν, μικρά αυτοκινητάκια στο έδαφος).

Εάν ο/η ηλικιωμένος/η θα μείνει μόνος(-η) για ένα διάστημα λόγω διακοπών των συγγενών, πρέπει να οργανωθούν τα εξής:

- η διατροφή του
- η επάρκεια των φαρμάκων που πιθανώς πρέπει να παίρνει ο/η ηλικιωμένος/η

Οι διακοπές ηλικιωμένων απαιτούν προετοιμασία.

Η παρότρυνση οδήγησης γεωργικών μηχανημάτων από νεαρούς χωρίς δίπλωμα είναι ανεύθυνη πράξη!

Είναι εγκληματικό να επιτρέπουν γονείς σε νεαρά παιδιά (κάτω των 18 ετών) να οδηγούν γεωργικά μηχανήματα.

- ο παρουσία προσώπου που θα έχει το νου του για τον/την ηλικιωμένο/η
- ο κατάλογος τηλεφώνων με μεγάλα γράμματα για τα πρόσωπα στα οποία θα μπορεί να αποταθεί ο/η ηλικιωμένος/η
- ο προληπτικές εξετάσεις από τον ιατρό της οικογένειας πριν από την αναχώρηση των οικείων για διακοπές
- ο σύντομο γραπτό ιστορικό για τον ιατρό που πιθανώς θα χρειαστεί.

Τα παιδιά πρέπει να ενθαρρύνονται να ενδιαφέρονται και να φροντίζουν ηλικιωμένους.

6.6 Πρόληψη ατυχημάτων σε γεωργικές περιοχές^[1]

6.6.1 Απαγόρευση οδήγησης γεωργικών μηχανημάτων από παιδιά

Σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να ενταχθούν στην πληροφόρηση και οι γονείς. Υπάρχει άμβλυση της αίσθησης κινδύνου λόγω της συχνής επαφής των παιδιών με τρακτέρ, όπως αυτή η άμβλυση εμφανίζεται και στους γονείς. Ατυχήματα με γεωργικά μηχανήματα και ιδίως τρακτέρ είναι θανατηφόρα και σοβαρά, περισσότερο από τα ατυχήματα με άλλα οχήματα. Παρ' όλο που ίσως φαίνεται λίγο περίεργο, σε ανατροπή τρακτέρ (συνήθης τύπος ατυχήματος) ο οδηγός και οι συνεπιβαίνοντες καταπλακώνονται. Τα τρακτέρ είναι από τα ευκολό-

τερα ανατρεπόμενα οχήματα (μικρή απόσταση τροχών, πολύ υψηλό κέντρο βάρους)! Τα κλειδιά των τρακτέρ και των γεωργικών μηχανημάτων πρέπει να φυλάσσονται διασφαλισμένα από παιδιά. Ποτέ εγκατάλειψη κλειδιών επάνω στα μηχανήματα. Τα παιδιά μακριά από γεωργικά μηχανήματα με κινούμενα μέρη (κίνδυνος ακρωτηριασμού!). Ποτέ δεν χρησιμοποιούμε γεωργικά μηχανήματα για να ξεκουραστούμε ή να κοιμηθούμε στη σκιά τους.

6.6.2 Κίνδυνοι δηλητηριάσεων από γεωργικά φάρμακα

Τα παιδιά δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως βοηθοί σε ραντισμούς (χρόνια έκθεση σε σταγονίδια – χρόνια δηλητηρίαση). Τα φάρμακα πρέπει να είναι καλά κλειδωμένα και διασφαλισμένα από παιδική πρόσβαση. Επίσης, πρέπει να φυλάσσονται καλά μετά τη χρήση *οι άδειες σακούλες και τα δοχεία*, και η διαχείρισή τους να γίνεται σύμφωνα με τη νομοθεσία. Καλός καθαρισμός των χρησιμοποιηθέντων μηχανημάτων μετά από ραντισμούς. Ποτέ τοποθέτηση ειδών διατροφής σε φιάλες και κουτιά από γεωργικά μηχανήματα. Ποτέ φύλαξη γεωργικών φαρμάκων σε κουζίνα ή χώρους σπιτιού ή υπολείμματα φαρμάκων σε φιάλες και δοχεία τροφίμων.

Οι δηλητηριάσεις από γεωργικά φάρμακα υποσιμούνται.

6.6.3 Κίνδυνοι σε γεωργικούς χώρους

Είναι σημαντικό να διασφαλίζονται καλά **πηγάδια, σιλό, στέρνες** προϊόντων και νερού, και να εξηγούνται οι κίνδυνοι σε παιδιά και γονείς. Όλοι αυτοί οι χώροι πρέπει να κλειδώνονται καλά όταν δεν γίνεται χρήση τους. Σε κλειστούς χώρους οι κίνδυνοι προέρχονται από έλλειψη οξυγόνου, συγκέντρωση χημικών αερίων (π.χ. υδρόθειο, μεθάνιο, μονοξείδιο του άνθρακα κλπ.). Προσοχή σε χώρους που τα παιδιά μπορεί να τραυματιστούν και να παραμείνουν χωρίς να βρεθούν. Όχι ύπνος σε σπαρτά (κίνδυνος από μηχανήματα!).

Τα πηγάρια σε γεωργικές περιοχές πρέπει να είναι επαρκώς διασφαλισμένα.

6.6.4 Ηλεκτρικές εγκαταστάσεις

Πάντα από αρμόδιο, αδειούχο ηλεκτρολόγο και πάντα με ρελέ διαφυγής (ηλεκτροπληξίας). Όχι ελεύθερα καλώδια στο δάπεδο (φθορά!) και σε υγρούς χώρους. Προσοχή σε εναέρια ηλεκτρικά καλώδια όταν μεταφέρονται σκάλες ή σωλήνες ποτίσματος (ηλεκτροπληξία από επαφή!).

6.6.5 Πεζοί σε επαρχιακό και αγροτικό οδικό δίκτυο

Δύσκολα γίνεται κατανοητό το πόσο δύσκολη είναι η διάκριση πεζών στην άκρη επαρχιακών ή αγροτικών δρόμων από οδηγούς οχημάτων το σούρουπο και το βράδυ, όταν δεν υπάρχουν πεζοδρόμια. Είναι απαραίτητο οι πεζοί να διακρίνονται με ρούχα ανοιχτού χρώματος, αντανακλαστικές επιφάνειες φωτός στα ρούχα και φακούς στο χέρι. Η βάδιση πάντα στα αριστερά του δρόμου, έτσι ώστε να βλέπουμε τα οχήματα που έρχονται. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται από τους οδηγούς τρακτέρ και γεωργικών μηχανημάτων με εξαρτήματα που προεξέχουν!

Όπλα στο σπίτι (αλήθεια γιατί πρέπει να υπάρχουν;) πρέπει να είναι αποσυναρμολογημένα και κλειδωμένα σε διαφορετικά συρτάρια!

6.7 Ατυχήματα με όπλα

6.7.1 Όπλα στο σπίτι

Η καταγραφή ατυχημάτων σε διάστημα 2½ ετών στην Ελλάδα εμφανίζει πολύ δυσάρεστους αριθμούς και καταστάσεις (βλέπε πίνακα). Να ληφθεί υπ' όψιν ότι και αυτοκτονίες θα μπορούσαν να έχουν εμποδιστεί, εάν ο αυτόχειρας δεν είχε εύκολη πρόσβαση και ηρεμούσε μετά το πρώτο σοκ από δυσάρεστα γεγονότα! Τα όπλα (και τα κυνηγετικά) πρέπει να φυλάσσονται *αποσυναρμολογημένα* σε διαφορετικά κλειδωμένα συρτάρια, όπως και οι σφαίρες!

Το «ατύχημα» στις Η.Π.Α. είχε την αιτία του στη σύγχυση που προκαλεί η ομοιότητα της απομίμησης με το αυθεντικό.

ΗΠΑ: Αστυνομικός σκότωσε 12χρονο με ψεύτικο όπλο!

Απομιμήσεις περιστροφών βάζουν νεαρούς σε κίνδυνο. Η αστυνομία, ιδιαίτερα το βράδυ, δεν είναι δυνατόν να διακρίνει πραγματικά όπλα από απομιμήσεις.

6.7.2 Χρήση - Κατοχή όπλων - Ατυχήματα

Στα διάφορα κράτη παρουσιάζονται διαφορετικές συχνότητες χρήσης και αιτίες. Στην Ελλάδα η κατοχή και χρήση όπλων από νεαρούς κάτω των 18 ετών είναι, πρακτικώς, ανύπαρκτη (με εξαίρεση την Κρήτη) ενώ στις Η.Π.Α. (που αποτελεί ακραίο παράδειγμα) λίαν προβληματική.

Πλαιότερα στοιχεία από επιλεγμένες χώρες δείχνουν τα εξής:^[2]

- Υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε θανάτους από ατυχήματα με όπλα, από «μηδέν» (Κουβέιτ, Ιρλανδία) μέχρι και 96,5/20 εκατ. πληθυσμού (Μεξικό).
- Είναι εντυπωσιακό ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε 3η θέση (μεταξύ 12 χωρών) με 74 θανάτους/20 εκατ. πληθυσμού, παρ' όλο που η βία δεν είναι διαδεδομένη.
- Είναι σημαντικό ότι στη Γερμανία, με μεγάλη διάδοση κυνηγετικών όπλων, τα ατυχήματα είναι συνολικά «μόνο» 16 (!) σε άνω των 85 εκατ. πληθυσμού! Επίσης η Ιαπωνία έχει πολύ λίγα ατυχήματα: μόνο 7 σε 125,4 εκατ. πληθυσμού, καθώς και η Σουηδία μόνο 1 ατύχημα (θανατηφόρο).
- Είναι πολύ δυσάρεστο ότι είναι μεγάλος ο αριθμός των θανατηφόρων ατυχημάτων συμβαίνει σε νέους κάτω των 24 ετών (π.χ. στο Μεξικό 43%, στην Αργεντινή 42%, στην Ελλάδα 36%)!
- Σε σύγκριση με τα έτη 1990–1993 υπάρχει μείωση των ατυχημάτων σε πολλές χώρες. Από τις χώρες του πίνακα αύξηση δείχνουν η Αργεντινή (+293%) και η Ελλάδα (+18%). Η Γερμανία, οι Η.Π.Α. και η Ιταλία παρουσιάζουν εντυπωσιακή μείωση (–57%, –43% και –54% αντίστοιχα).
- Σε μερικές χώρες τα πολλά ατυχήματα δεν συνδέονται με μεγάλη διάδοση όπλων ή βίας αλλά με τη μη πληροφόρηση του πληθυσμού (απροβλημάτιστη σχέση με όπλα!) και με ήθη και έθιμα με χρήση όπλων σε γιορτές (παράνο-

Περίστροφα τύπου Beretta. Το ένα είναι πραγματικό και το άλλο απομίμηση. Ο διαχωρισμός οπτικά είναι αδύνατος. Η γερμανική αστυνομία έχει προειδοποιήσει προ ετών τους γονείς για τον κίνδυνο που δημιουργεί η μη δυνατότητα αναγνώρισης για τους αστυνομικούς, ιδίως τη νύχτα και σε καταστάσεις στρες.

Πολύ δυστυχώς υπαρκτά (και όχι σπάνια) τα ατυχήματα με όπλα ενδοοικογενειακά, από πλημμελή φύλαξη.

μοι!) όπως π.χ. στην Κρήτη. Παραθέτουμε τις αιτίες 58 ατυχημάτων με όπλα (καταγραφή σε διάστημα 24 μηνών) στην Ελλάδα.^[3]

*Αιτίες ατυχημάτων με όπλα στην Ελλάδα, παλαιότερη καταγραφή 24 μηνών**

Αιτία	Αρ. ατυχημάτων με όπλα	
Περιέργεια, «παιχνίδι»	17	29%
Λάθος (5 σε στρατιωτική υπηρεσία)	14	24%
Κυνήγι	8	14%
Αστεία (1 στην αστυνομία και 2 στον στρατό)	6	10%
Σε Αστυνομική Υπηρεσία (καθάρισμα όπλου κλπ.)	6	10%
Γιορτές (όλα στην Κρήτη)	4	7%
Άγνωστα αίτια	3	5%

* Καταγραφή 58 ατυχημάτων με όπλα και θύματα στην Ελλάδα (1992-1993) με 53 νεκρούς (20 νεκροί κάτω των 18 ετών)! 34 ατυχήματα προκλήθηκαν από κυνηγετικά όπλα! Τα τελευταία χρόνια η ειδησεογραφία για ατυχήματα με όπλα, ευτυχώς, είναι μειωμένη.

Πάντα εκπλήσσομαι όταν δω σε εφημερίδες φωτογραφίες ατόμων που συνελήφθησαν διότι σκότωσαν συγχωριανό τους «για λόγους βεντέτας». Πρόκειται συνήθως για εξαθλιωμένα άτομα που κανέναν απολύτως «ανδρισμό» δεν εκπέμπουν! Αυτά κυρίως τα άτομα χρειάζονται όπλα ως «στήριγμα». Ευτυχώς έχουν μειωθεί στο ελάχιστο τέτοια κρούσματα βεντέτας, και τα τελευταία επτά χρόνια δεν θυμάμαι να ανακοινώθηκε κανένα.

6.7.3 Τι μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός (σε σχολεία όπου υπάρχει πρόβλημα)

Διαβάζω σε εφημερίδες ότι σε πολλά σχολεία των Η.Π.Α. υπάρχει προσωπικό ασφάλειας και ότι οι μαθητές/-τριες υφίστανται ατομικό έλεγχο κατοχής όπλων κατά την είσοδό τους στο σχολείο. Ήδη ο έλεγχος και το προσωπικό ασφάλειας δημιουργούν ατμόσφαιρα που δύσκολα μπορεί να αντιρροπήσει το εκπαιδευτικό προσωπικό, που σε αυτό το στάδιο εξέλιξης (όπλα εντός του σχολείου) είναι αδύνατον να παρέμβει. Σε αυτό το στάδιο μόνο κατασταλτικά μέτρα βοηθούν.

Είναι επικίνδυνο να πληροφορήσει ο δάσκαλος τα παιδιά τι πρέπει να προσέχουν σε σχέση με τα όπλα διότι:

- κατά κάποιον τρόπο ερεθίζει την περιέργειά τους
- κάνει κοινωνικά αποδεκτά τα όπλα
- και: «εφόσον έχει όπλο ο μπαμπάς, γιατί είναι κακό;» (το πρόβλημα έχει κοινά σημεία με το ερώτημα: «Ναι ή όχι στην ενημέρωση για εξαρτησιογόνες ουσίες στο σχολείο»).

Η σωστή τακτική είναι η δημιουργία πολιτών οι οποίοι δεν θα έχουν ανάγκη την «πατερίτσα-όπλο» (ή ανάλογα την «πατερίτσα-ναρκωτικό»), δηλαδή η κατάλληλη παρέμβαση σε μικρή ηλικία. Άλλωστε, από τις προαναφερθείσες αιτίες προδιαγράφονται και οι δυνατότητες παρέμβασης.

Μεγάλη σημασία έχει η **σχέση** δασκάλου-μαθητή και η μακροχρόνια επίδραση του πρώτου στις σκέψεις του δεύτερου. Αυτή η επίδραση δεν προέρχεται πάντοτε από την κλασική διδασκαλία. Με λίγα λόγια, στόχος της εκπαίδευσης είναι η δημιουργία μαθητών με αυτοπεποίθηση, που δεν φοβούνται τη ζωή, με αυτοεκτίμηση και με αίσθημα αλληλεγγύης. Ο εγωκεντρισμός οδηγεί σε πολλές δυστυχίες το ίδιο το άτομο (αλλά και τους άλλους).

6.7.4 Μερικές «τεχνικές» οδηγίες για τον δάσκαλο!

- Μόνο τα «άδεια» όπλα σκοτώνουν (πρέπει να το καταλάβουν οι μαθητές).
- **Ποτέ** αστεία και παιχνίδια με όπλα.
- Και μετά την αφαίρεση της θήκης μπορεί να υπάρχει και άλλη σφαίρα στη θαλάμη.
- Το όπλο «στο σπίτι» πρέπει να είναι αποσυναρμολογημένο και τα τμήματά του κλειδωμένα σε **διαφορετικά συρτάρια!** Οι σφαίρες, ιδιαίτερα διασφαλισμένες! (αν «πρέπει» να υπάρχει όπλο στο σπίτι!).
- **Και** τα αεροβόλα είναι το ίδιο επικίνδυνα (ποτέ να μην δίδεται/λαμβάνεται ως δώρα).
- Όχι παιχνίδια-όπλα ως δώρα: μειώνουν την επικινδυνότητα στο μυαλό του παιδιού.
- Εάν παιδί παίζει ή περιεργάζεται όπλο: ποτέ απότομο τράβηγμα του όπλου από το παιδί σε κατάσταση πανικού (συνήθως τότε εκπυρσοκροτεί το όπλο), αλλά συνομιλία και ήρεμο πλησίασμα (**εκτός** κατεύθυνσης βολής) και αργή αφαίρεση του όπλου, προσπαθώντας πάντα η κάννη να μην βάλει σε κίνδυνο κανέναν.
- Σε περίπτωση πυροβολισμών σε γιορτές, γάμους, βαφτίσια (!) εγκατάλειψη αμέσως της γιορτής. Εφαρμόζεται στην Κρήτη από λογικούς πολίτες, έχει

Τα άδεια όπλα σκοτώνουν!

Και τα αεροβόλα σκοτώνουν!

Γιατί πρέπει να κάνουμε όπλα για δώρο σε παιδιά;

διαδοθεί ως μέθοδος και έτσι ο ίδιος ο οικοδεσπότης πλέον απαγορεύει πυροβολισμούς, **διότι δεν μένει κανείς στη γιορτή!**

Προειδοποίηση της γερμανικής αστυνομίας προς γονείς: να μην αγοράζουν απομιμήσεις πραγματικών όπλων στα παιδιά τους διότι, σε περίπτωση παράνομης πράξης, οι αστυνομικοί δεν είναι δυνατόν να προσδιορίσουν εάν το όπλο είναι αληθινό και ο κάτοχός του κινδυνεύει!

6.8 Όταν η αιθυλική αλκοόλη γίνει πρόβλημα

6.8.1 Το μέγεθος του προβλήματος με αριθμούς

Τα προβλήματα (ατομικά, οικογενειακά και κοινωνικά) που δημιουργεί η κακή και ανεξέλεγκτη χρήση αλκοολούχων ποτών είναι παγκόσμια, μεγάλα, σοβαρά και δεν φαίνεται να μειώνονται. Τα προβλήματα αυτά είναι μέσα στα κυριότερα προβλήματα υγείας σε όλο τον κόσμο.

Στη Γερμανία^[4] ο υπολογισμός των νεκρών από επικίνδυνη χρήση αλκοόλης ή σε συνδυασμό με χρήση καπνού ανέρχεται σε 74.000 ανά έτος (24% λόγω αλκοόλης, 76% λόγω συνδυασμού αλκοόλης και καπνού). Αναλύσεις δε για την Ευρώπη δείχνουν ότι το 10,7% των απολεσθέντων ή επηρεασθέντων ετών ζωής λόγω αναπηριών, τραυματισμών ή παθήσεων, προήλθαν από τη χρήση αλκοόλης. Για το 2002 το κόστος για την κοινωνική οικονομία από παθήσεις που σχετίζονται με τη λήψη αλκοόλης έφτασαν τα 24,4 δισεκ. ευρώ.

Τα όρια χρήσης για να μην υπάρξουν (πιθανώς) βλάβες καθορίζεται στα 12 g (1 ποτηράκι κρασί 11%) για γυναίκες και 24 g (2 ποτηράκια) για άνδρες.

Υπάρχουν 200 είδη παθήσεων και 80 είδη ατυχημάτων που σχετίζονται με τη χρήση αλκοόλης.

Η αλκοόλη συνδέεται με σημαντικό βαθμό με ατυχήματα **όλων** των ειδών: σκι, θαλάσσια, αεροπορικά με μικρά αεροπλάνα, πυρκαγιές (αναμμένα τσιγάρα), εργατικά και κυρίως τροχαία. Στη Γερμανία το 19%, στη Γαλλία το 29% και στην Ελλάδα πάνω από το 40% των τροχαίων ατυχημάτων με τραυματισμούς ή θανάτους οφείλεται σε χρήση αλκοολούχων ποτών από οδηγούς. Ιδιαίτερα προβληματική είναι ακόμα και η απλή χρήση μικρών ποσοτήτων αλκοόλης

Η αλκοόλη είναι επικίνδυνα υποτιμημένο πρόβλημα από την ελληνική κοινωνία.

Η αλκοόλη συνδέεται με όλα τα είδη ατυχημάτων (αεροπορικά, θαλάσσια σπορ, πυρκαγιές, εργατικά, τροχαία).

από εγκύους! Όλο και πληθαίνουν οι ανακοινώσεις για βλάβες στο έμβρυο ακόμα και με 10 g καθαρής αλκοόλης την ημέρα = 1 ποτήρι κρασί (από απλή καθυστέρηση ανάπτυξης μέχρι διανοητικές βλάβες και έως και το «σύνδρομο αλκοολικής εμβρυοπάθειας» – Fetal Alcohol Syndrome).

Μεταξύ έναρξης και εξάρτησης ο χρόνος για την ηλικία των 25 ετών είναι περίπου 12 χρόνια, για την ηλικία των 20 ετών περίπου 5 χρόνια και για την ηλικία των 15 ετών αρκούν μόνο 6 μήνες! Ο χρόνος έναρξης μέχρι την εισαγωγή σε ειδικό νοσοκομείο υπολογίζεται για γυναίκες 6-13 χρόνια και για άνδρες 10-15 χρόνια. Τα προβλήματα που δημιουργούνται από την εξάρτηση (αλκοολισμός) αλλά και από την κακή χρήση είναι:

- Προβλήματα υγείας (σοβαρότατες βλάβες σε όλα τα όργανα του σώματος).
- Προβλήματα οικογενειακά (30%, το λιγότερο, αιτία διαζυγίων).
- Προβλήματα κοινωνικά (ατυχήματα, εμπλοκή με τον νόμο, εργασιακά).

Διαφεύγει συχνά η συμμετοχή της κακής χρήσης αλκοόλης στον αριθμό θανάτων στον γενικό πληθυσμό. Σε Αγγλία και Ουαλία (σε άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα) αυτή η συμμετοχή αφορούσε το 4% (άνδρες) και το 6% (γυναίκες) των θανάτων από κακοήθεις όγκους, το 12% (άνδρες) και το 3% (γυναίκες) από παθήσεις αγγείων του εγκεφάλου, το 11% (άνδρες) και το 2% (γυναίκες) από παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, το 12% (άνδρες) και το 3% (γυναίκες) από παθήσεις του γαστρεντερικού συστήματος, το 80% (άνδρες/ γυναίκες) από χρόνιες ηπατικές παθήσεις, το 40% (άνδρες/γυναίκες) από δηλητηριάσεις.

Ανησυχητική η ποσοστιαία αύξηση κατανάλωσης ορισμένων χωρών. Δεν γνωρίζουμε, όμως, ακόμα εάν σε ορισμένες χώρες πολλοί πίνουν λίγο ή σχετικά λίγοι πίνουν πολύ. Η αύξηση της κατανάλωσης ακολουθείται πιστά από αύξηση όλων των προαναφερθέντων παραμέτρων. Επομένως (συμπεραίνουν οι ειδικοί), από την πορεία της κατανάλωσης θα μπορεί να υπολογίζεται με ικανοποιητική αξιοπιστία και η πορεία των συνεπειών.

Πολύ επικίνδυνες είναι και οι αλκοολούχες λεμονάδες για νέους (τα γνωστά alcorop με 5% αλκοόλη!) – η τελευταία εφεύρεση της ποτοβιομηχανίας για αύξηση της κατανάλωσης. Η γερμανική κυβέρνηση αναγνώρισε τον κίνδυνο και επέβαλε επιπλέον φορολογία στο είδος αυτό του ποτού, με αποτέλεσμα σημαντική μείωση των πωλήσεων.

Το 30% (τουλάχιστον) των διαζυγίων και το 30% των αυτοκτονιών συνδέονται με τη χρήση αλκοόλης.

Οι «αλκοολούχες λεμονάδες» περιέχουν 5% αλκοόλη, όσο δηλαδή μια μπίρα.

Οι Ανώνυμοι Αλκοολικοί («Άλφα-Άλφα») είναι μια αποτελεσματική οργάνωση αυτοβοήθειας για όσους έχουν πρόβλημα στον έλεγχο λήψης αλκοόλ.

Ο αλκοολισμός είναι:

- πάθηση (εξάρτηση)
- ανίατη πάθηση. Θεραπεία θεωρείται η **πλήρης** διακοπή λήψης. Εάν ο αλκοολικός πει έστω και μισό ποτήρι κρασί υποτροπιάζει (δεν μπορεί να σταματήσει)
- πάθηση που οδηγεί σε μεγάλες δυστυχίες και τελικά στον πρόωρο θάνατο (εάν δεν διακοπεί η λήψη)
- είναι, όπως όλες οι εξαρτήσεις, απώλεια του ελέγχου επάνω στην ουσία και απώλεια ελευθερίας (επιλογών)
- η εξάρτηση με τη μεγαλύτερη δυσκολία αποδοχής της ύπαρξής της (από τον αλκοολικό), που είναι και η απαραίτητη προϋπόθεση απεξάρτησης.

Η πιο αποτελεσματική οργάνωση αυτοβοήθειας σε παγκόσμια κλίμακα είναι οι «Ανώνυμοι Αλκοολικοί» (για την Ελλάδα, τηλ. πληροφοριών: 210 4224142, 6977740490, 6974816345).

Πολλοί Αμερικανοί ψυχίατροι αναλαμβάνουν αλκοολικούς, με την προϋπόθεση συμμετοχής τους και στους Ανώνυμους Αλκοολικούς.

6.8.2 Η κατανάλωση

Ο πίνακας περιέχει την κατανάλωση αλκοολούχων ποτών σε λίτρα καθαρής αλκοόλης ανά κάτοικο, για επιλεγμένες χώρες.^[4]

Κράτος	Καταγεγραμμένη κατανάλωση	Μη καταγεγραμμένη κατανάλωση
Λουξεμβούργο	15,6	1,0
Ιρλανδία	13,7	1,0
Τσεχία	13,0	1,0
Γερμανία	12,0	1,0
Ισπανία	11,7	1,0
Πορτογαλία	11,5	1,0
Κύπρος	11,5	1,0
Γαλλία	11,4	1,0
Φιλανδία	10,5 (2007)	1,9 (2008)
Ρωσία	10,3	4,9
Αυστραλία	9,0	0,0
Ελλάδα	9,0	1,8
Η.Π.Α.	8,4 (2004)	1,0
Ιταλία	8,0	1,5

1 λίτρο καθαρής αλκοόλης = 12 φιάλες κρασί (750 ml – 11%) ή 3,5 φιάλες ουίσκι (750 ml – 40%) ή 42 φιάλες μπίρας (500 ml – 4,8%).

Σε περιεκτικότητα αιθυλικής αλκοόλης τα διάφορα ποτά έχουν ως εξής:*

Μπίρα (κατά μέσο όρο)	4,8%
Κρασί, σαμπάνια (κατά μέσο όρο)	11,0%
Συμπυκνωμένα ποτά (κατά μέσο όρο)	33,0%

* Υπάρχει συμφωνία κρατικών φορέων και βιομηχανίας για να υπάρχει δυνατότητα σύγκρισης κατανάλωσης καθαρής αλκοόλης.

6.8.3 Κατανάλωση και ηλικίες

Ξεκινώντας πρέπει να αναφέρουμε ότι σε όλη την Ε.Ε. δεν επιτρέπεται η χορήγηση ή η πώληση αλκοολούχων ποτών σε άτομα κάτω των 17 ετών (όπως στην Ελλάδα) ή κάτω των 18 ετών (μερικά άλλα κράτη). Είναι σαφές ότι δεν πρόκειται για ποτοαπαγόρευση αλλά περί περιορισμού, ώστε ο πολίτης, πιο ώριμος και πιο ενήμερος, να μπορεί να ελέγχει τη χρήση της αλκοόλης.

Η καθημερινή κατανάλωση που μπορεί να γίνει ανεκτή από τον άνδρα χωρίς βλάβες (;) είναι 20 g αλκοόλης (περίπου δηλαδή 2 ποτηράκια κρασιού) και για τις γυναίκες 10 g καθαρής αλκοόλης (λιγότερο από 1 ποτηράκι κρασιού). Αυτά τα όρια είναι εντελώς αδρά και προσανατολιστικά και διαρκώς μειώνονται στη διεθνή βιβλιογραφία, εξαρτώνται δε σημαντικά από πολλούς ιδιοσυγκρασιακούς παράγοντες.

Δυστυχώς όλο και αυξάνεται το ποσοστό ανηλίκων με επανειλημμένες εμπειρίες μέθης. Στη Γερμανία παρουσιάστηκε αύξηση μεταξύ 1993–2002, από 34→44% (αγόρια) και από 26→34% (για κορίτσια) στα παιδιά 15 ετών (στοιχεία ΠΟΥ)!

Για την Ελλάδα σχετική έρευνα πραγματοποίησε το 1998 το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.^[5] Μελετήθηκε ο παράγοντας «χρήση τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα». Ο επόμενος πίνακας δείχνει τα αποτελέσματα.

Η κακή (και επικίνδυνη) χρήση στην Ελλάδα αρχίζει από την ηλικία των 11 (έντεκα) ετών.

Ποσοστά χρήσης τουλάχιστον επί μία φορά την εβδομάδα (Ελλάδα 1998)

Είδος ποτού	Ηλικίες					
	11 ετών		13 ετών		15 ετών	
Μπίρα	13%♂	4%♀	19%♂	11%♀	42%♂	21%♀
Κρασί	13%	5%	13%	7%	17%	6%
Ούισκι	2%	1%	8%	3%	22%	13%
Ούζο	2%	1%	2%	1%	4%	1%
Μέθη! (μία φορά)	11%	7%	20%	16%	21%	22%
Μέθη! (2 ή περισσότερες φορές)	5%	1%	9%	5%	24%	21%

Θεωρούμε ότι δεν χρειάζονται σχόλια, οι αριθμοί μιλούν μόνοι τους και δείχνουν τους μεγάλους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένοι οι νέοι.

Παγκοσμίως (με διαφορές μεταξύ κρατών) το ποσοστό αλκοολικών κυμαίνεται γύρω στο 2,5% του πληθυσμού.

6.8.4 Η έννοια της προβληματικής χρήσης

Εκτός του αλκοολισμού υπάρχει και η έννοια της προβληματικής χρήσης, που αφενός μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση και αφετέρου μπορεί να έχει σημαντικές κακές συνέπειες, έστω και χωρίς ο χρήστης να είναι (ακόμα) κλασικά εξαρτημένος (αλκοολικός). Η έννοια περιλαμβάνει:

- υπερβολική χρήση (μεγάλες ποσότητες κατά διαστήματα – συχνά επεισόδια που οφείλονται σε χρήση αλκοολούχων ποτών – παθήσεις από τη χρήση)
- χρήση σε ακατάλληλες συνθήκες και χρόνο (στην εργασία, το πρωί, πριν από οδήγηση κλπ.)
- χρήση από ευαίσθητα άτομα (με ενζυμικές ανωμαλίες, ηπατικές παθήσεις, σε διαταραχές προσωπικότητας κλπ.)
- χρήση από άτομα που δεν επιτρέπεται (παιδιά, μέλη θρησκευτικών ομάδων)
- χρήση από άτομα που έχουν δοκιμάσει τις βλαβερές συνέπειες κακής χρήσης.

Στη Γερμανία υπολογίζεται ότι το 16% του πληθυσμού ηλικιών 18–59 ετών κάνει επικίνδυνη χρήση (=7,8 εκατομμύρια), εκ των οποίων το 5% κάνει καταχρηστική χρήση (=2,4 εκατομμύρια). Η επικίνδυνη χρήση σημαίνει ότι υπάρχει δυναμικό

που μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση (αλκοολισμό) και η καταχρηστική χρήση είναι όρος που σηματοδοτεί το στάδιο πριν από την εξάρτηση.

Οι αριθμοί αλκοολικών είναι ένα μέρος του προβλήματος που σηματοδοτεί την προσωπική δυστυχία και την ατομική βλάβη. Όμως, οι αλκοολικοί δεν ζουν μόνοι τους στην κοινωνία. Η προσωπική τους ζωή μπορεί να έχει προεκτάσεις δυστυχίας στη γενικότερη κοινωνία (εγκλήματα, ατυχήματα με αφαίρεση ζωής άλλων) αλλά και στον οικογενειακό και φιλικό περίγυρο (συγγενείς, σύζυγος, παιδιά). Στη Γερμανία (και πιστεύουμε ότι αυτό ισχύει και σε άλλες χώρες) υπολογίζεται ότι εκτός του αλκοολικού υποφέρουν επιπλέον 10 εκατομμύρια πολίτες (συγγενείς, φίλοι).

6.8.5 Το κράτος κερδίζει από τη δυστυχία των πολιτών του

Το γερμανικό κράτος εισέπραξε το 1998 από την πώληση μπίρας 0,8 δισεκατομμύρια ευρώ σε φόρους, από την πώληση σαμπάνιας 0,5 δισεκατομμύρια ευρώ και από την πώληση κονιάκ 2,2 δισεκατομμύρια (σύνολο 3,55 δισεκατομμύρια €). Ακόμα και η πρώην Σοβιετική Ένωση, με τεράστιο πρόβλημα αλκοολισμού στην κοινωνία της, δεν λάμβανε σοβαρά μέτρα, και η βασική αιτία ήταν τα τεράστια έσοδα από φόρους.

6.8.6 Τα κράτη διαφημίζουν την εξάρτηση*

Οι κακές από την άποψη ουσιαστικής ηθικής διαφημίσεις αλκοολούχων ποτών (που δεν κατόρθωσε η Ε.Ε. να απαγορεύσει), οι οποίες προπαγανδίζουν τρόπους ζωής που θα εξασφαλίσουν τη δυστυχία στους πολίτες αλλά την ευτυχία στους μετόχους ποτοβιομηχανίας, κόστισαν:**

- για μπίρα 421 εκατ. ευρώ
- για ουίσκι κλπ. 121 εκατ. ευρώ
- για κρασί 24 εκατ. ευρώ
- για σαμπάνια 47 εκατ. ευρώ.

Σύνολο για διαφήμιση αλκοολούχων ποτών = 613 εκατ. ευρώ!

* Διεθνώς απαγορεύεται η διαφήμιση ναρκωτικών (εξαρτησιογόνων) ουσιών. Η αλκοόλη είναι η χειρότερη ναρκωτική ουσία (ΠΟΥ). Πώς, λοιπόν, επιτρέπονται οι διαφημίσεις αλκοολούχων ποτών;

** Τα κόστη αφορούν στη διαφήμιση στη Γερμανία.

Η οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης αλκοολούχων ποτών θα πρέπει να απαγορευτεί.

Ο αλκοολισμός είναι, κατά τον ΠΟΥ, η βαρύτερη μορφή από τις εξαρτήσεις!

Δεν υπάρχει κανείς τρόπος εξουδετέρωσης της επίδρασης της αλκοόλης σε οδηγούς.

Ακόμα και μικρή ποσότητα αλκοόλης γίνεται επικίνδυνη σε συνδυασμό με φάρμακα.

Το κείμενο αυτό δεν έχει στόχο να αναλύσει το πρόβλημα του αλκοολισμού ή της εξάρτησης (ο αλκοολισμός αποτελεί μια βαριά, ανίατη και θανατηφόρα πάθηση, ίσως τη χειρότερη εξάρτηση από ουσίες – χωρίς να εξαιρείται η ηρωίνη από τη σύγκριση σε βαρύτητα συνεπειών και σε συχνότητα/αριθμό εξαρτημένων). Στόχος του σύντομου κειμένου είναι να δοθούν στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε κανείς να αντιληφθεί κάπως το (κρυφό) πρόβλημα.

6.8.7 Σύντομες ερωτήσεις με σύντομες απαντήσεις για το αλκόολ και την οδήγηση

ΕΡΩΤ: *Πόσα ποτήρια μπορεί να πει κανείς για να μην περάσει το («νόμιμο») όριο 0,5‰;*

ΑΠΑΝΤ: Κανένα! Δεν υπάρχει ακίνδυνη ποσότητα αλκοολούχων ποτών για τον οδηγό. Και με 0,2‰ η ικανότητα οδήγησης έχει μειωθεί σημαντικά, όσο και αν ο οδηγός «αισθάνεται» ικανός! Το ιατρικό όριο είναι 0‰ (όπως ήδη ισχύει σε αρκετά κράτη της Ευρώπης).

ΕΡΩΤ: *Είναι τόσο σημαντικός παράγοντας η αλκοόλη για ατυχήματα;*

ΑΠΑΝΤ: Σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη είναι η πρώτη αιτία θανατηφόρων ατυχημάτων (Σε 7 κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταγράφονται περίπου 17.000 θάνατοι και 560.000 τραυματισμοί/έτος).

ΕΡΩΤ: *Τι συμβαίνει στην Ελλάδα;*

ΑΠΑΝΤ: Μεταξύ 36–44% (σε διάφορα έτη) των θανάτων σε τροχαία ατυχήματα οφείλονται σε οδηγούς που έχουν πει (έστω και «λίγο»).

ΕΡΩΤ: *Μερικοί ισχυρίζονται ότι όταν πίνουν οδηγούν «καλύτερα». Ισχύει;*

ΑΠΑΝΤ: Νομίζουν ότι οδηγούν καλύτερα, γιατί μεγαλώνει η ιδέα για τον εαυτό τους, ενώ, όμως, μειώνεται η ικανότητα οδήγησης – (επικίνδυνο χάσμα).

ΕΡΩΤ: *Υπάρχει τρόπος να εξουδετερωθεί η επίδραση της αλκοόλης;*

ΑΠΑΝΤ: Κανένας. Είναι πλάνη ότι ο καφές βοηθά.

ΕΡΩΤ: *Εάν κοιμηθεί κανείς 3–4 ώρες μπορεί μετά να οδηγήσει;*

ΑΠΑΝΤ: Εάν, π.χ. έχει φτάσει επίπεδα 1,2‰ (καθόλου σπάνιο), ακόμα και μετά από 8 ώρες θα είναι σε απαγορευμένα επίπεδα (0,5‰ αλκοόλης στο αίμα του).

**Πολύ επικίνδυνος συνδυασμός:
φάρμακα ακόμη και με μικρή ποσότητα αλκοόλης.**

6.9 Βιβλιογραφία

1. Σαραφόπουλος Ν.: *Η προστασία των παιδιών στις αγροτικές εργασίες*. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Αθήνα 2001).
2. World Health Statistics Annual WHO, Geneva, 1999.
3. Papadopoulos I.S.: *Accidents: Prevention is feasible*. ASPE, Athens 1996.
4. Jahtbuch Sucht. Deutsche Hauptschelle gegen die Suchtgefahren e. v. Neuland. Geesthacht 2010.
5. Παγκόσμια έρευνα για την υγεία στον μαθητικό πληθυσμό. Για την Ελλάδα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, Αθήνα 2000.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ*

- Λωρίδα αιμόστασης. Χρήση από ιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών.
- Σκέπασμα προστασίας τραυματισμένου από αλουμίνιο.
- Συγκρατήρας γλώσσης. Χρήση από ιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών.
- Δύο αιμοστατικές λαβίδες. Χρήση από ιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών.
- Πτυσσόμενοι νάρθηκες καταγμάτων (τυλιγμένοι με βαμβάκι).**
- Στηθοσκόπιο.
- Συσκευή μέτρησης αρτηριακής πίεσης.
- Υφασμάτινο μαλακό τρίγωνο περίπου 80 cm x 1 m (ανάρτηση άνω άκρων).
- Παραμάνες ασφαλείας και ένας μαύρος μαρκαδόρος (όχι λεπτός).
- Συσκευή τεχνητού αερισμού («αμπού»). Χρήση από ιατρούς ή καλούς γνώστες Α' βοηθειών.
- Γάζες μεγάλες και μικρές, από 3 κουτιά (αποστειρωμένες).
- Οινόπνευμα καθαρό, περίπου 200 ml.
- Τρεις ελαστικοί επίδεσμοι πλάτους 10 cm.
- Πέντε κοινοί επίδεσμοι πλάτους 10 cm.
- Αυτοκόλλητα μικρών πληγών διαφόρων μεγεθών («Hansa/Tensoplast»).
- Αντιαλλεργικός λευκοπλάστης πλάτους 2–3 cm.
- Πινακίδες από χαρτόνι περίπου 10x5 cm για σημάνσεις επί του τραυματία (με μαρκαδόρο).

Σύμφωνα με εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας δεν επιτρέπεται καμία χορήγηση φαρμάκων σε μαθητή από το διδακτικό προσωπικό.

Υπάρχει προβληματισμός για τη σύνθεση και χρήση του σχολικού φαρμακείου, ο οποίος θα πρέπει να απασχολήσει τους ιατρικούς συλλόγους και τις επιστημονικές εταιρείες.

* Ο ιατρός του σχολείου, γνωρίζοντας ιδιαίτερότητες των μαθητών (χρόνιες παθήσεις), θα πρέπει να εμπλουτίσει το φαρμακείο με τα απαραίτητα φάρμακα, περιστασιακά (φυσικά μόνο για χρήση από γιατρό).

** Για αποφυγή βλαβών των νευρών από την πίεση του νάρθηκα.

Τα φάρμακα που προορίζονται για χρήση από ιατρό θα πρέπει να φυλάσσονται σε ιδιαίτερο διασφαλισμένο κουτί μέσα στο φαρμακείο.

- Φάρμακα. Χορήγηση μόνο από ιατρούς.^[1]
 - αδρεναλίνη, φύσιγγες 1,0 mg (4 φύσιγγες)
 - ατροπίνη 0,5 mg (4 φύσιγγες)
 - θεοφυλλίνη 0,24 mg (3 φύσιγγες)
 - αλοπεριδόλη 10 mg (1 φύσιγγα)
 - γλυκόζη 40% των 10 ml (5 φύσιγγες)
 - πρεδνιζολόνη 250 mg (3 φύσιγγες, αν είναι δυνατόν σε έτοιμη συσκευασία)
 - κολλοειδές υποκατάστατο όγκου 500 ml (με συσκευή έγχυσης)
 - ασπιρίνη και παρακεταμόλη 500 mg.
- Δύο σύριγγες των 2 ml, 2 των 5 ml και 2 των 10 ml.

Όλα αυτά πρέπει να τακτοποιηθούν σε κιβώτιο 2 ή 3 ορόφων του τύπου φύλαξης εργαλείων, με σαφή σήμανση εξωτερική και κατάλογο περιεχομένου εσωτερικά. Έλεγχος του φαρμακείου ανά εξάμηνο. **Προσοχή στην ημερομηνία λήξης των φαρμάκων!**

Η ανεύρεση του φαρμακείου πρέπει να είναι εύκολη (γνώστης του τόπου φύλαξης πρέπει να είναι όλο το διδακτικό προσωπικό).

Το φαρμακείο πρέπει να είναι διασφαλισμένο από τους μαθητές και να φυλάσσεται σε στεγνό και δροσερό μέρος.

Βιβλιογραφία

1. Fülgraff G, Palm D: *Pharmakotherapie - Klinische Pharmakologie*, Gustav Fischer, Stuttgart 1997.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΙΣΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ημερομηνία ελέγχου..... Όνομα ελεγκτή.....

Σημείο ελέγχου	Χώρος	Είδος παρέμβασης (επισκευή/συντήρηση)	Υπεύθυνος (επισκευής/συντήρησης)	Τηλ. υπευθύνου	Αποτελέσματα & ημερομηνία επανελέγχου
Πυροσβεστήρες					
Πόρτες					
Τζάμια					
Οδός διαφυγής					
Πρίζες					
Λάμπες					
Ηλεκτρικό σύστημα					
Σκάλες					
Αίθουσα πειραμάτων					
Σηματοδότηση δρόμων					
Διαβάσεις πεζών					
Είσοδος σχολείου					
Γυμναστήριο					
Όργανα γυμναστικής					
Γήπεδα αθλοπαιδιών					
Προαύλιο					

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η πρόληψη απαιτεί *φαντασία* (όχι φαντασιώσεις) και η φαντασία είναι μια δημιουργική διεργασία, μια ικανότητα να μπορείς να ζωγραφίζεις το μέλλον με βάση στοιχεία του παρόντος και του παρελθόντος (εμπειρίες). Αυτή η ικανότητα δεν ανθίζει σε όλες τις χώρες. Ζούμε το τώρα, ζούμε τα παρόντα δευτερόλεπτα (καθόλου άσχημο και καθόλου κατακριτέο), όμως χωρίς να υπολογίζουμε ότι η ζωή θα υπάρξει και μετά από το τώρα και ότι θα πρέπει να διασφαλίσουμε την ποιότητά της.

Επιπλέον ιδιότητα που υπονομεύει την πρόληψη είναι η απόλυτη βεβαιότητα που πρέπει να έχουν οι συμπολίτες μας για να εφαρμόσουν ένα μέτρο. Επειδή η ζώνη δεν προσφέρει απόλυτη εγγύηση προστασίας, δεν τη φοράμε. Επειδή έχουμε οδηγήσει με αλκοόλη στο αίμα μας χωρίς ατύχημα (ακόμα), θεωρούμε ότι μπορούμε να οδηγούμε πιωμένοι. Όμως η πρόληψη είναι η τέχνη των *πιθανοτήτων*. Τα μέτρα πρόληψης αυξάνουν τις πιθανότητες επιβίωσής μας. Ο συμπολίτης δεν έχει μάθει να υπολογίζει με πιθανότητες.

Η γνώση και η φαντασία φυσικά δεν ωφελούν εάν δεν οδηγήσουν σε *εφαρμογή* μέτρων πρόληψης που προήλθαν από τη γνώση που συνεργάστηκε με τη φαντασία και την εμπειρία (και των άλλων). Και σε αυτόν τον τομέα υστερούμε. Συνήθως δεν λείπουν οι σχεδιαστές προγραμμάτων και οι επιτελικοί αλλά οι υλοποιητές, αυτοί που υποτιμητικά θεωρούνται από τους άλλους ως «λαντζέρηδες».

Τελικά θα προσέθετα και άλλη μια απαραίτητη ιδιότητα: Το μεράκι, *το κίνητρο*. Αυτές οι διεγερτικές ουσίες αυξάνουν στο πολλαπλάσιο την ενεργητικότητά μας, τη δύναμή μας, την αποτελεσματικότητά μας και την εξυπνάδα μας. Είναι μαγικές ουσίες, τις οποίες όποιος διαθέτει μόνο κερδίζει.

Το κίνητρο είναι επιτρεπόμενο ντόπιγκ πνεύματος, ψυχής και σώματος.

Όσση ανεκτικότητα που τόσο λείπει στην ελληνική κοινωνία. Συνύπαρξη καμπαριού και μιναρέ στην ίδια ορθόδοξη εκκλησία (Χανιά Κρήτης).

Όσση ανακούφισης και παρηγοριάς.

Πρόταση: η δημιουργία προσωποεξαρτώμενων «οάσεων».

Όσση διαβίωσης στη φύση (Πρέσπες).

Χωρίς εφαρμογή των γνώσεων, οι τελευταίες είναι άχρηστες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παραθέτουμε μία πρακτική σύνοψη των κυριότερων ελληνικών προδιαγραφών κατασκευής σχολικών κτηρίων του Οργανισμού Σχολικών Κτηρίων (ΟΣΚ), που σχετίζονται με την ασφάλεια (Ενημέρωση 1996).*

Προδιαγραφές κατασκευής σχολικών κτηρίων περιέχονται:

- στις προδιαγραφές κτηριολογικού σχεδιασμού και τις προδιαγραφές για την ασφάλεια και την πρόληψη ατυχήματος (τα σχέδια του ΟΣΚ)
- στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό του 1985 και στον κτηριοδομικό κανονισμό
- στον κανονισμό πυροπροστασίας των κτηρίων
- σε διάφορους άλλους κανονισμούς που αφορούν στην τοποθέτηση και τη λειτουργία των εγκαταστάσεων.

Περιβάλλον εξωτερικός ή αύλειος χώρος

- **Είσοδος (από στάθμη πεζοδρομίου):** πρόσβαση ισόπεδη ή με ράμπα μέγιστης κλίσης 5% (βλ. σχετική υποενότητα). Η έξοδος προς τον δρόμο πρέπει να προφυλάσσεται ώστε να εμποδίζει τα παιδιά να τρέξουν προς τον δρόμο στην κυκλοφορία.
- **Δάπεδα:**
 - πρέπει να είναι αντιολισθητικά και να διατηρούν τις ιδιότητές τους και όταν βραχούν
 - πρέπει να υπάρχει καλή απορροή ομβρίων
 - πρέπει να είναι απαλλαγμένα από σκληρά αντικείμενα

* Το θεωρούμε μια καλή περίληψη προδιαγραφών κατασκευής σχολικών συγκροτημάτων και εισαγωγή στον τρόπο σκέψης της πρόληψης ατυχημάτων.

Συχνή απορία μας: αυτή την απλή περίληψη την έχουν υπ' όψιν τους οι εργολάβοι και οι σχεδιαστές σχολείων;

Απαγορεύονται υψομετρικές διαφορές (1–2 σκαλοπάτια).

- οι επιφάνειες δαπέδων τεχνητού εδάφους, να είναι απαλλαγμένες από προεξοχές και αιχμηρές ακμές· επικαλύψεις με ψιλό ή χοντρό χαλίκι απαγορεύονται
- συμπαγείς επιφάνειες δαπέδων, από ασφαλτικό τάπητα, σκυρόδεμα ή όλες οι επιφάνειες πρέπει να είναι αντιολισθητικές, να έχουν καλή απορροή ομβρίων και αρμούς μικρότερους του 1 cm. Υψομετρικές διαφορές άνω των 50 cm εφόσον δεν καταλήγουν σε σκάλα, πρέπει να διαθέτουν στηθαίο ή άλλο μέσο προστασίας. Απαγορεύονται μικρές υψομετρικές διαφορές (1–2 σκαλοπάτια).

- Εγκαταστάσεις και εξοπλισμός:

- Υποστρώματα, φωτιστικά, δοχεία απορριμμάτων, πάγκοι, γλυπτά, δεξαμενές κ.ά. πρέπει να είναι εκτός των διαδρόμων κυκλοφορίας, να σημαίνονται, να χρωματίζονται και φωτίζονται κατάλληλα ώστε να είναι ευδιάκριτα. Όλα τα παραπάνω στοιχεία πρέπει να έχουν καμπυλωμένες ακμές, λείες επιφάνειες να μην έχουν προεξέχοντα τμήματα στους χώρους κυκλοφορίας κάτω από 2,20 m, και τα υλικά κατασκευής τους και οι χρωματισμοί να είναι τέτοια ώστε να αντέχουν σε βαριά χρήση και να διατηρούνται σε καλή κατάσταση με την πάροδο του χρόνου (μικρή ανάγκη συντήρησης).
- Τα στηθαία που χρησιμεύουν για περίφραξη του αύλειου χώρου και για προστασία από επικίνδυνα σημεία (υψομετρικές διαφορές, φωταγωγοί, εξέχοντα αντικείμενα, υαλοστάσια κλπ.) σε κανένα σημείο δεν πρέπει να είναι χαμηλότερα από 1.10 m από το περιβάλλον φυσικό ή τεχνητό δάπεδο. Εάν ολόκληρα ή τμήμα τους είναι από κιγκλίδωμα, αυτό δεν πρέπει να επιτρέπει την αναρρίχηση (βλ. κτηριοδομικός, αρθ. 15, §3.2). Επίσης, να είναι ανθεκτικά σε βαριά χρήση και καταπονήσεις και να διατηρούνται σε καλή κατάσταση (μικρή ανάγκη συντήρησης)· οι ακμές τους να είναι καμπυλωμένες και γενικά να έχουν επιλεγεί έτσι ώστε κανένα τμήμα της κατασκευής να μην μπορεί να προκαλέσει τραυματισμό. Εάν τα στηθαία είναι κατασκευασμένα από τοίχο, πρέπει να έχουν λεία τελική επιφάνεια, απαλλαγμένη από προεξοχές ή επενδύσεις που μπορούν να προκαλέσουν τραυματισμούς.

Πρόσβαση σε εσωτερικούς χώρους ισόπεδη ή με ράμπα μέγιστης κλίσης 5%.

Εσωτερικοί χώροι

- **Πρόσβαση:** ισόπεδη ή με ράμπα μέγιστης κλίσης 5% σε συνδυασμό με κλίμακα.
- **Δάπεδα:** πρέπει να έχουν ομαλή και αντιολισθητική επιφάνεια απαλλαγμένη από κάθε στοιχείο που μπορεί να προκαλέσει ατύχημα, να είναι ανθεκτικά, εύκολα στον καθαρισμό, να είναι άφλεκτα και αυτοσβενδόμενα.

- **Τοίχοι-υποστυλώματα:** πρέπει να έχουν λείες τελικές επιφάνειες, απαλλαγμένες από προεξοχές ή επενδύσεις που μπορούν να προκαλέσουν τραυματισμούς. Οι ακμές τους να είναι καμπυλωμένες ή μορφοποιημένες με φαλτσογωνιά ή άλλο σύστημα προστασίας. Τα υποστυλώματα πρέπει να βρίσκονται εκτός των διαδρόμων κυκλοφορίας.
- **Κουφώματα:** υφίστανται αυξημένη καταπόνηση και πρέπει να είναι κατασκευασμένα με τέτοιο τρόπο και από υλικά που είναι κατάλληλα για τη χρήση αυτή. Επίσης, να μην προκαλούν ατυχήματα και μικροτραυματισμούς. Οι ακμές τους να είναι καμπυλωμένες και τα χερούλια πρέπει να απέχουν από την κάσα ώστε να μην προκαλούνται τραυματισμοί.
- **Πόρτες:** ελάχιστο καθαρό άνοιγμα 90 cm. Πρέπει να ανοίγουν προς τα έξω (από τις αίθουσες) και οι ακτίνες ανοίγματός τους να μην διασταυρώνονται. Να είναι κατασκευασμένες από πυράντοχα αυτοσβενόμενα υλικά και να έχουν ηχομόνωση και θερμομόνωση (εφόσον ανοίγουν σε μη θερμαινόμενους χώρους). Στο κάτω μέρος τους (ποδιά) να διαθέτουν ζώνη προστασίας από κατάλληλο υλικό. Επίσης, να διαθέτουν υαλόφρακτη κατακόρυφη ζώνη πλάτους 15–20 cm στα 2/3 του ύψους τους με τζάμι ασφαλείας, ώστε να φαίνονται αν υπάρχει άτομο πίσω από αυτή. Οι κάσες πρέπει να έχουν καμπυλωμένες ακμές, να είναι σιδερένιες ή κατασκευασμένες από άλλο υλικό αντοχής.
- **Πόρτες εξόδων κινδύνου:** πρέπει να ασφαλιζονται μόνο από μέσα, με μηχανισμούς που να ανοίγουν εύκολα από τον οποιοδήποτε ή όταν ασκηθεί μεγάλη πίεση.
- **Υαλοστάσια:** πρέπει να αποφεύγεται να είναι συνεχή γενικά και ειδικά σε χώρους που γειτνιάζουν με περιοχές παιχνιδιού· επίσης πρέπει να ασφαλιζονται με πρόσθετα μέσα ασφάλειας (π.χ. κιγκλίδωμα κατάλληλων διαστάσεων), ιδιαίτερα σε υπάρχοντα κτίσματα που δεν διαθέτουν υαλοπίνακες ασφαλείας.
- **Υαλοπίνακες:** οι υαλοπίνακες σε όλους τους χώρους, ιδιαίτερα δε σε ζώνες κίνησης παιχιδιών και αθλητισμού, πρέπει να είναι ασφαλείς (τύπου laminated, triplex ή άλλου τύπου), κατασκευασμένοι έτσι ώστε να μην προκαλούν ατυχήματα από πρόσκρουση, πτώση ή θραύση. Πρέπει να διαθέτουν πιστοποίηση ασφάλειας από τον ΕΛΟΤ ή τα εργαστήρια των πολυτεχνικών σχολών ή αναγνωρισμένων ιδιωτικών εργαστηρίων ή από οργανισμό τυποποίησης της χώρας προέλευσης.

Οι υαλοπίνακες σε όλους τους χώρους πρέπει να είναι ασφαλείς (τύπου laminated, triplex ή άλλου τύπου).

- **Εξοπλισμοί:** οι ακμές των σταθερών ή κινητών εξοπλισμών να είναι καμπυλωμένες ή με αποτετμημένες γωνίες και οι επιφάνειές τους να είναι λείες. Οι γωνίες και τα άγκιστρα των ιματιοθηκών, τα καλοριφέρ και τα ράφια κάτω από 2,00 m πρέπει να είναι σε εσοχή, εκτός των χώρων κυκλοφορίας. Οι ντουλάπες και οι βιτρίνες που έχουν υαλοπίνακες πρέπει να είναι εκτός χώρων κυκλοφορίας· οι υαλοπίνακες να είναι ασφαλείας ή να προστατεύονται από κατάλληλο μεταλλικό πλέγμα. Οι συνδέσεις των εξοπλισμών με αγωγούς παροχής πρέπει να πληρούν τους αντίστοιχους κανονισμούς ασφαλείας, και ο κινητός εξοπλισμός πρέπει να είναι κατάλληλα τοποθετημένος και ασφαλισμένος.

Χώροι κυκλοφορίας

- **Διάδρομοι:** τα δάπεδα πρέπει να κατασκευάζονται από αντιολισθητικό υλικό. Το μέγιστο μήκος του διαδρόμου πρέπει να είναι 30 m· μετά τα 30 m πρέπει να υπάρχει διαπλάτυνση, κλιμακοστάσιο, πόρτα ασφαλείας ή άλλη δίοδος διαφυγής. Τα πλάτη για μονόπλευρη εξυπηρέτηση τάξεων πρέπει να είναι $\geq 3,00$ m και για δευτερεύοντες διαδρόμους (γραφείων, αποθηκών κλπ.) $\geq 1,80$ m.
- **Κλιμακοστάσια:** οι σκάλες πρέπει να κατασκευάζονται με ευθύγραμμο σκέλη χωρίς σφηνοειδή σκαλοπάτια· η αλλαγή διεύθυνσης πρέπει να γίνεται με πλατύσκαλο – το πλάτος της σκάλας ορίζεται 1,45 m. Οι χειρολισθήρες πρέπει να είναι διπλοί στο 0,70 m και 0,90 m, συνεχείς (και στα πλατύσκαλα) και να εξέχουν από την αρχή και το τέλος της σκάλας $\geq 0,30$ m. Το υλικό των πατωμάτων δεν πρέπει να είναι ολισθηρό ή αλλιώς να έχει αντιολισθητική ταινία κοντά στην ακμή του πατώματος. Πρέπει να υπάρχουν έντονες χρωματικές αντιθέσεις και άπλετος φωτισμός, χρωματική σήμανση αρχής και τέλους σκάλας. Οι σκάλες πλάτους άνω των 5 m πρέπει να διαθέτουν ενδιάμεσα χειρολισθήρες. Δεν επιτρέπονται υψομετρικές διαφορές που καλύπτονται από 1–2 σκαλοπάτια. Χώροι κάτω από κλιμακοστάσια ύψους μικρότερου των 2,00 m πρέπει να αποκλείονται με τοίχο, κιγκλιδώματα ή άλλο στοιχείο εξοπλισμού (π.χ. ζαρντινιέρα).
- **Κεκλιμένα επίπεδα (ράμπες):** η μέγιστη κλίση ορίζεται σε 5%, το μέγιστο καθαρό πλάτος σε 1,50 m και το μέγιστο ευθύγραμμο τμήμα σε 10 m. Σε κάθε αλλαγή κατεύθυνσης πρέπει να παρεμβάλλεται οριζόντιο επίπεδο ελά-

Σκάλες πλάτους άνω των 5 m πρέπει να διαθέτουν ενδιάμεσα χειρολισθήρες.

χιστων διαστάσεων 1,50 m x 1,50 m. Η οριοθέτηση των πλάγιων πλευρών της ράμπας πρέπει να γίνεται με περίζωμα (σοβατεπί) ύψους 5 έως 10 cm ή με στηθαίο. Οι χειρολισθήρες πρέπει να είναι διπλοί και συνεχείς σε ύψος 0,70 m και 0,90 m και να εξέχουν από την αρχή και το τέλος της ράμπας \geq 0,30 m. Τα δάπεδα να είναι από αντιολισθητικό υλικό, να υπάρχει χρωματική σήμανση στην αρχή και στο τέλος της ράμπας, έντονες χρωματικές αντιθέσεις οικοδομικών στοιχείων και άπλετος φωτισμός. Οι μικρές υψομετρικές διαφορές καλύπτονται με σκάλες και κεκλιμένα επίπεδα (ταυτόχρονα) ή μόνο με κεκλιμένα επίπεδα. Οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές [ύπαρξη ορόφου(-ων)] καλύπτονται με κλιμακοστάσια και ανελκυστήρες (ταυτόχρονα).

Χώροι υγιεινής

- **Χώροι υγιεινής μαθητών:** τα υλικά επένδυσης και ο εξοπλισμός πρέπει να αντέχουν σε βαριά χρήση και βανδαλισμούς, τα δάπεδα να είναι αντιολισθητικά, οι πόρτες να ανοίγουν προς τα έξω και να υπάρχουν χρωματικές αντιθέσεις υλικών. Πρέπει η δυνατότητα καθαρισμού τους να είναι εύκολη με χρήση ελαφρών διαχωριστικών στοιχείων που απέχουν ~30 cm από το δάπεδο, να υπάρχουν έντονες ρύσεις για απορροή υδάτων καθαρισμού και καθρέπτες από υαλοπίνακα ασφαλείας.
- **Χώροι υγιεινής μαθητών με ειδικές ανάγκες:** ισχύουν οι πιο πάνω προδιαγραφές. Επιπλέον, πρέπει οι διαστάσεις των εσωτερικών χώρων να είναι 2,20 m x 2,20 m, το ελάχιστο καθαρό πλάτος της πόρτας 0,90 m, οι πόρτες να ανοίγουν προς τα έξω και το χερούλι τους να διαθέτει μπάρα οριζόντια. Η λεκάνη της τουαλέτας να είναι με πλάτη που να επιτρέπει σταθερή μπάρα εκατέρωθεν της λεκάνης, ο νιπτήρας να έχει άνω επιφάνεια στα 0,85 m και κάτω στα 0,70 m. Επίσης, πρέπει να υπάρχει δυνατότητα περιστροφής αμαξιδίου (κύκλος ελεύθερος εμποδίων διαμέτρου 1,50 m) και σύστημα κλήσης κινδύνου.

Οι χώροι υγιεινής μαθητών με αναπηρία διαθέτουν ιδιαίτερες προδιαγραφές.

Βιογραφικό του συγγραφέα

Ιατρική σπουδή και ειδίκευση στην Ορθοπαιδική Χειρουργική στη Γερμανία. Διατριβή 1969 (Γερμ.). Επιμελητής ορθοπαιδικών κλινικών 1972-1979, Επιστ. Συνεργ. ΙΚΑ 1981-1994, έρευνα στη Φαρμακολογία Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών 1975-2005, διδασκαλία 1981-2005, Δ/ντής του ίδιου Εργαστηρίου 2002-2003, Αναπληρωτής Καθηγητής 1994, ίδρυση μαθημάτων επιλογής (Υπαρκτή Ιατρική, Κοινωνική Φαρμακολογία, Βλάβες από Φάρμακα, Πρόληψη Ατυχημάτων), ίδρυση Μουσείου Φαρμακολογίας (1997), εισηγητής επιτροπών ΕΟΦ/Υπουργείου Γεωργίας, μέλος επιτροπών υπουργείων, Επιστημονικός συνεργάτης της ομοσπονδίας Αυτοδιαχειριζόμενων Ταμείων Υγείας Ελλάδος, συντονιστής επιστημονικών εκπαιδευτικών ημερίδων (1997-2012). Συγγραφή 8 ιατρικών βιβλίων, μετάφραση/επιμέλεια 11 ιατρικών βιβλίων, δημοσιεύσεις σε ελληνικά και ξένα επιστημονικά περιοδικά, οργάνωση συνεδρίων και ημερίδων και μετεκπαιδευτικών μαθημάτων ΙΚΑ επί τριετία, ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Φαρμακολογίας (και θητεία Γενικού Γραμματέως) και του Κολεγίου Ελλήνων Ορθοπαιδικών, μέλος του Δ.Σ. της ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ για μια ανοικτή κοινωνία (2009-2015), επίβλεψη 30 εγκεκριμένων διδακτορικών διατριβών.

Όσον αφορά στην Πρόληψη Ατυχημάτων (κυρίως τροχαίων, εργατικών, παιδικών): υπεύθυνος του Τομέα Πρόληψης Ατυχημάτων του ΕΚΑΒ (1987-2003), συντονιστής προγραμμάτων πρόληψης και επιτροπών πρόληψης Υπουργείου Υγείας (1994 και 2002-2007), επιστημονικές μελέτες πρόληψης, συγγραφέας 5 βιβλίων σχετικών με την πρόληψη ατυχημάτων (τροχαίων, σχολικών, παιδικών χαρών), σεμινάρια πρόληψης σε πληρώματα τροχαίας Αττικής, διδασκαλία πρόληψης στη Σχολή Αξιωματικών Αστυνομίας, οργάνωση μοτοσικλέτας άμεσης βοήθειας του ΕΚΑΒ (1998), έλεγχοι ασφάλειας σχολείων και παιδικών χαρών σε όλη την Ελλάδα (με εισηγητικές εκθέσεις 1991 έως σήμερα), συμμετοχή στο πρόγραμμα ΦΑΟΣ (Πάτρα-Θεσσαλονίκη) πρόληψης ατυχημάτων σε σχολεία, έλεγχος οδικής ασφάλειας του δικτύου συγκεκριμένων περιοχών της Ελλάδας (Χαλκιδικής, Σάμου, Κεφαλονιάς, Σκύρου, Καρπενησίου), εισηγητής σε μεταπτυχιακά προγράμματα εφαρμοσμένης δημόσιας υγείας και εργατικών ατυχημάτων (2002-2012), προαγωγή των θεμάτων Αλκοόλη/Φάρμακα/Νοοτροπία στην πρόληψη ατυχημάτων, εκπαιδευτής σε μεταπτυχιακά προγράμματα στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης-Αυτοδιοίκησης (2009 μέχρι σήμερα).

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ασφάλεια ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

3η έκδοση

Πρόκειται για την Τρίτη έκδοση εγχειριδίου εφαρμοσμένης πρόληψης ατυχημάτων (αναγνώριση και αντιμετώπιση κινδύνων) εντός και εκτός του σχολείου. Το εκπαιδευτικό προσωπικό είναι αρμόδιο για την συνολική ασφάλεια των μαθητών και μαθητριών.

Περιέχονται πληροφορίες, γνώσεις και προτάσεις για όλους τους τομείς ασφαλείας του σχολείου: υαλοπίνακες, πυρασφάλεια, αθλητισμός, κυκλοφοριακή ασφάλεια, ηλεκτρικό σύστημα, σχολικά λεωφορεία, καθώς και οι βασικοί τομείς εκτός σχολείου: ποδήλατο, κράνος, ζώνη, παιδικό κάθισμα αυτοκινήτου, πτώσεις, κίνδυνοι από αλκοολούχα ποτά, κίνδυνοι από όπλα, θαλάσσιοι κίνδυνοι.

Στόχος είναι η βοήθεια στην δημιουργία τρόπου ζωής συνολικής πρόληψης: ασφαλής συμπεριφορά στην οδήγηση, ως πεζοί, στην ερωτική ζωή, στην διαχείριση αλκοόλης, στην διαχείριση κοινωνικών κρίσεων, στην διαχείριση των οικονομικών της οικογένειας. Ασφαλής συμπεριφορά σαν αβίαστος τρόπος ζωής. Για εμάς και τους άλλους.

